

ENSV MAJANDUSE TEADUSLIKU UURIMISE INSTITUUT
ENSV RIIGLI PLAAÑKOMISJONI JUURES

A. RAUDSEPP

EESTI NSV TURBASOOD

СО СВОДКОЙ:

ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРФЯНЫХ БОЛОТ ЭССР



RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“

IV
ENSV MAJANDUSE TEADUSLIKU UURIMISE INSTITUUT
ENSV RIIKLIKU PLAANIKOMISJONI JUURES

A. RAUDSEPP

EESTI NSV TURBASOOD

СО СВОДКОЙ:

ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРФЯНЫХ БОЛОТ ЭССР



РК „ТЕАДУСЛИК КИРЖАНДУС“
TARTU, 1946

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

17553

Eessõna.

Eesti oma kliimatiliste tingimuste, maapinna lausikuse, kinkudevaheliste lohkude, lamedate ürgorgude ja nõgude tõttu on soodne maapinna soostumise protsessi arenemiseks. Selle tulemusena ongi Eesti NSV pinnast suhteliselt suur protsent kaetud turbasoodega, milles turbakihid kohati ulatuvad kuni 10 m sügavuseni. Kui suur on meie turbasoode kogupind ja turbamassi kogumaht, ei ole täpselt teada, sest meie turbasood on suures enamikus uurimata. Ainult üksikud turbasood on meil niivõrd läbi uuritud, et asjasthuvitatud võivad saada kindla vastuse nende pinnasuuruse ja turbamassi mahu kohta või milleks üht või teist turbasood on otstarbekohasem kasutada. Arvestades seda, et üleüldine turbasoode uurimise läbiviimine nõuab aastakümneid aega, ja teiselt poolt, et nõudmine turbatoodete järele järjest kasvab, on tekkinud tarvidus uurimiste läbiviimist ära ootamata anda kokkuvõtlik ülevaade meie turbasoodest neil andmeil, mis meil praegusel momendil on nende kohta kasutada. Seda tööd algas käesoleva teose autor 1940/41. a., töötades tollal Põllutöö Rahvakomissariaadis Turbamajanduse Sektori juhatajana. See töö teostatigi suurtes laastudes juba 1941. a. Metsaülemailt nõutatud andmeil koostati turbasoode nimestikud maakondade järgi. Koostatud nimestik oli aluseks, mille järgi pidi toimuma paiklik ülevaatus kõigis turbasoodes, et fikseerida ligemalt kõige hädavajalisemaid andmeid iga turbasoo kohta. Selleks oli ülalnimetatud turbamajanduse sektori juurde organiseeritud maakondlike turbainspektorite võrk. Pealetulev sõda katkestas kogu selle töö. Saksa okupatsiooni lõppaastail õnnestus käesoleva teose autoril seda tööd jätkata, peaaesjalikult turbasoode ülevaatuste korraldamise näol Turbaühingute Liidu juures lühikeseks ajaks restaureeritud maakondlike turbainspektorite kaudu.

Saksa okupatsioonivõimude ülesandel on L. Rinne mainitud nimestike alusel koostanud saksakeelse koondnimekirja tolleaegse Eesti Kindralkomissariaadi piirkonna turbasoode kohta. Ei ole teada, kui mitmes eksemplaris L. Rinne nimestikku on paljundatud; trükkimiseni igatahes see ei ole jõudnud. Siin-seal aga leidub masinakirjas mõningaid eksemplare. L. Rinne koostatud nimestikus on üldiselt kinni peetud temal kasutada olnud algmaterjali nimestikust ja järjekorra numeratsioonist.

Mainitud nimestikku korrigeerides osutus tarvilikuks algnimestikes peale muude paranduste ja täienduste ka järjestusnumeratsiooni muuta. Järjekorra numeratsiooni muutmise tingisid järgmised asjaolud: Harju maakonnas olid nimestikku sattunud mõned niisugused sood, mille kohta paiklikul ülevaatusel selgus, et nad turbasoode hulka ei kuulu; need tulid nimestikust välja jätta. Viru ja

Võru maakonna järjestusnumeratsioonis on muudatused tingitud riigipiiride muutmisest, mille tulemusel väljapoole riigipiiri jäänud soode numbrite alla on paigutatud uued sood. Teistes maakondades on järjestusnumeratsioon jäetud muutmata.

Käesolevas teoses toodud nimestik ei haara veel kõiki Eesti NSV turbasoid. Andmed nii soode arvu, nende pindala kui ka turbamassi mahu kohta muutuvad kindlasti turbasoode uurimise lõpptulemuste alusel. Kuid turbatoodete järele on tarvidus suur, nende tarvitajaskond on laialdane ja meie rahvamajanduse huvid nõuavad, et turbatoodete tarvitamine tõuseks mitmekordseks; niisiis on tarvilik juhatada majandustegelastele teed neile allikaile, kust oleks võimalik turbatoodete ammutamine meie majandustarvete rahuldamiseks. See ongi käesoleva teose peaülesanne. Teiseks tahaksime loota, et siia kogutud andmed aitavad eelseisva turbasoode uurimise teostajaile kergendada eeltöid andmete kogumisel.

Kõigile ametivendadele, kes on seni turbasoode uurimisest või ülevaatustest osa võtnud ja kelle märkmeid olen saanud käesoleva teose koostamisel kasutada, ütlen siinkohal suur aitäh. Nende nimestik on toodud lk. 32.

Autor.

Lavassaares, talvekuul 1945.

1. Turvas, tema tekkimine, koostis ja liigitus.

Mis on turvas? Vaatamata sellele, et meil on teada turvast tekitav taimestik ja keskkond, kus toimub nende taimede turvastumine, ei ole seni suudetud turbale anda üksmeelset teaduslikku definitsiooni, mille abil võiksime lühidalt ja täielikult väljendada turba mõiste. Mainitud asjaolu peapõhjus peitub selles, et turvas ise ei ole lõplikult väljakujunenud, muutumatu aine, vaid mitmesugustel välistel ja sisemistel põhjustel alaliselt muutuv nii struktuurilt kui ka koostiselt.

Nüüdisaja keemiateadus vaatab turbale kui söele, mis on alles taimorganismide muundumise perioodis. Sellest vaatekohast käsitletuna asub turvas oma koostiselt puitkiudaine ja söestunud orgaanilise aine vahel. Taimorganismide üleminek puitkiudaineist turbaks ja sealt edasi söeks on alati seotud süsiniku protsentuaalse rohkenemisega ja hapniku vähenemisega muunduv as orgaanilises aines.

H. Strache on andnud turbale järgmise definitsiooni: „Looduslikus seisundis on turvas pehme, ohtralt niiske ja omab mineraalpruuni kuni musta värvust; ta on tekkinud peamiselt taimejäänuste lagunemisel, tema mineraalsete lisandite sisaldus ei ületa 40% (absoluutselt kuivast aineest) ning tema koostises leidub tunduval koguseid leelistes lahustuvaid humiinhappeid.“

H. Strache definitsioon turba mõiste kohta pälvib tähelepanu esiteks sellepärast, et siin on arvuliselt määratletud mineraallisandite ülemäär, milleni taimorganismide lagunemise produkt võib veel kanda turba nime-tust. Peale selle ülemäära ületamist vaadeldakse seda produkti kui soomulda, aga mitte kui turvast. Teiseks väärrib Strache definitsioon allakriiputamist sellepoolest, et Strachel on õnnestunud turba mõistet defineerida kõige lühemalt. Mõned eriteadlased ei pea seepärast Strache määratlust küllalt täielikuks.

Prof. B. Tacke on turba mõiste väljendanud täielikumalt; tema definitsioon on järgmine: „Turvas on ülekaalukalt surnud taimede, aga ka loomade

organismide jäänustest koosnev ja õhu käes tumedaks muutuv, looduslikus seisundis pehme mineraal. Ta koosneb ülekaalukalt süsinikust, vesinikust ja hapnikust, sisaldab alati lämmastikku, väävlit, fosforit ja mittepõlevaid aineid. Tänu oma kolloidsetele omadustele on turvas tugevasti tursumisvõimeline ja vee kaotuse puhul tõmbub tugevasti kokku, kusjuures ta vastavalt oma lagunemisjärgule kiudlikke või kõvu tükke moodustab. Sellises kuivatatud seisundis ei võta turvas ka pikemaajalisel vees ligunemisel enam enesesse seda kogust vett, mis ta omas enne kuivatamist, sest temas sisalduvad kolloidid kaotavad kuivatuse mõjul osa oma tursumisvõimest. Taimede ja loomade jäänused, millest turvas koosneb, on vastavalt turba tekkimisviisile ja lagunemisjärgule kas osalt või täiesti struktuurita massiks lagunenuid.“

Prof. B. Tacke määratlus on tõepoolest väga täielik, sest selles on loetletud isegi turba tähtsamad füüsikalised omadused. Tema puuduseks osutub, et ta definitsioonina turba määramiseks on liiga pikk.

Lisaks nendele esitame veel kolmanda -- G. Stadnikovi definitsiooni: „Turvas on rohkesti vett sisaldav bituumenite, huumuslike hapete ja nende soolade konglomeraat, mille koostisse kuulub veel mitmesuguseid teisi taimmaterjalide lagunemisprodukte ja ka neid taimede vormisugemeid (lehed, varred, juured), mis pole veel jõudnud laguneda.“ See määratelu eraldab turba selgepiiriliseltselt puusöest. Veel lühemalt võiks öelda: „Turvas on sootaimede muundumise saadus, mis tekib taimede kasvamiskohal erilistes tingimustes.“

Ent ilma turba tekkimise tingimusi ligemalt selgitamata jääb turba mõiste tumedaks ka eelmiste täielikumate määratluste abil. Seepärast peame natuke ligemalt vaatlema turba tekkimise protsessi ja tema tekitajaid.

Turvastumine kujutab endast protsessi, mis üldjoontes sarnaneb mädanemisega, viimasest aga üksikutes olulistest punktides suuresti erineb; seetõttu moodustab ka turvastumisprotsessist tekkiv produkt turvas hoopis eripäraste omadustega huumusolluse.

Põhitingimus turvastumisprotsessiks on esijoonel õhuhapniku juurdepääsu sulgumine liigniiskuse tõttu. Turvast tekitavate taimede kasv on samuti seotud liigniiskusega. Varisenud taimejäänustele sulgub õhu juurdepääs kaetud vee abil ja nad alistuvad oma edaspidises muundumiskäigus aeglasele, seni vähe uuritud turvastumisprotsessile, mille produktina esinebki turvas.

Turbasoode tekkimine ja nende liigitus. Niisugustes kohtades looduses, kus kliima ja pinna tingimused soodustavad pinnases liigniiskuse ja suhteliselt madala temperatuuri püsimist ka suvekuudel, on takistatud surnud orgaanilise aine kiire lagunemine (mädanemine); orgaanilise aine jäänused moodustavad seal niiskusega küllastatud kogused ja panevadki aluse turba ning turbasoo tekkimisele.

Turba tekkimise protsess ise ei ole teaduslikult seni veel lõplikult läbi uuritud. On kindlasti teada, et turba tekkimise eeltingimuseks on vastava keskkonna veega küllastumine ja selle kaudu vaba õhu juurdepääsu sulgumine taime- ja loomariigi surnud jäänustele. Selle tagajärjel aeglustub äärmiselt nende jäänuste lagunemine ja seejuures toimub järk-järguline orgaanilise massi söestumine. Selles seisabki turvastumisprotsessi põhiline erinevus mädanemisprotsessist. Turvastumisprotsessis ei etenda mikroorganismid eriti suurt osa, sest turbas ei ole nendel soodsat arenemispinda.

Turbasoo tekkimise tingimustest ja turvast tekitava taimestiku koostisest olenevalt jagatakse kõik turbamassiivid kahte põhitüüpi — *m a d a l s o o d* ja *k õ r g s o o d*.

Kõik kõrgsootüüpi kuuluvad turbasood on tekkinud mineraalainete poolest äärmiselt vaeses toiteolustikus ja iseloomustuvad madala tuhasisaldusega. Kõik madalsootüüpi kuuluvad turbasood on aga enamvähem rikkaliku mineraaltoite keskkonnas ja iseloomustuvad seetõttu kõrgema tuhasisaldusega.

Nende kahe põhitüübi vahel eristatakse veel oma iseloomult nende vahepealne nn. *ü l e m i n e k u s o o*.

Turbasoo tekkimises võime eristada kaks üksteisest erinevat tekkimisviisi: 1) turbasood, mis on tekkinud endiste veekogude täitumise tagajärjel, ja 2) turbasood, mis on tekkinud endistel mineraalmaadel.

Esimese liigi — endiste järvede, jõgede ja ojade asemele tekkinud turbasoode arenemine algab seisvas või aeglaselt voolavas vees allvee- ehk põhjataimestiku tekkimisega. Igal aastal jätavad need taimed veekogu põhja oma varte, juurte ja lehtede näol surnud orgaanilised jäänused, mille lagunemine õhu juurdepääsu puudumise tõttu on äärmiselt aeglane. Taimede jäänustele lisanduvad mitmesugused loomariigi jäänused ja lõpuks ka mineraalainete setted, mis kantakse veekogudesse koos ringleva vëega või tuule abil. Ühiselt põhjustavad need sadestused veekogudes iga-aastase põhjatoosu.

Üheaegselt veekogu põhja täitumisega, kuid tavaliselt kiiremini, areneb veekogude kinnikasvamine kallastelt, kus madala vee tõttu tekib eritaimestik. Siia asub eelkõige kõrkjas, mis võib kasvada võrdlemisi sügavas vees (kuni 1,5 m). Põhja täitumisel selle jäänustega ja veekihi vähenemisel ilmub siia ka teine massiliselt kasvav veetaim — pilliroog; edasisel veekihi õhenemisel asendavad mõlemaid eelmisi juba osjad. Osjade kõrvale ilmuvad varsti teised üliniiskust armastavad taimed, nagu parthein, soovõhk, ubaleht jm.

Turbaladestuse edasisel täienemisel, kui veekogu põhi on jõudnud juba täituda kuni suvise veepinnani, tekivad soodsad massilise arenemise võimalused tarntaimestikule ja lõpuks ka puittaimedele.

Ülalkirjeldatud turbasoo arenemise tulemusena saame nn. m a d a l s o o.

Tarntaimestiku jõuline kasv tõstab kiiresti soo pinda, kuni taimestikul katkeb toitumisvõimalus põhjavete kaudu. Sellega ühenduses hakkab taimestik jällegi muutuma — kaovad tarnad ja teised põhjavee kaudu toituvad taimed; neid asendavad esialgu lehtsambla liigid, mineraaltoite olude halvenemisel aga kaovad ka need ning nende asemele asuvad turbasambla ühistud, mis on suutelised elama ja arenema ka kõige vaesemais toiteoludes.

Turbasammal ei sure igal aastal tervelt ära, nagu seda näeme suurema osa rohttaimede juures; tema kasv ülespoole jätkub pidevalt, samal ajal aga surevad alumised osad ja annavad järjest turbamassiividele juurdekasvu. Selle tulemusena toimub turbasamblaga kaetud soodes pidev soopinna kasv ülespoole. Endise madal soo asemel areneb k õ r g s o o, tehes läbi vahepealse ü l e m i n e k u s o o astme. Järelikult võime ühes ja samas soomassiivis leida mitmesugustel ajavahemikkudel madal-, ülemineku- ja kõrgsoo tüübi. Nimetuse madal-, ülemineku- või kõrgsoo saab soo olenevalt sellest, millise sootüübi taimestik on pinnal ülekaalus. Eeltoodust on ilmselt selge, et teatud momendil näiteks kõrgsoona märgitud turbasoo võivad esineda nii kõrg-, ülemineku- kui ka madal soo turbaliigid.

Mineraalmaadel võivad turbasood tekkida mägede nõlvakuile ja mujale, kus maapinnale välja tulevad allikad, mis loovad liiga niiske ja külma keskkonna, pannes sellega aluse turbasoo tekkimisele. Sagedam turbamassiivide tekkimine mineraalmaadel on aga toimunud metsades. Metsa-aluse pinnas on päikese kiirte eest suuresti varjatud, mis loob jaheda ja niiske keskkonna, kuhu asuvad eriti niiskust armastavad taimed, nagu käolina, mis tiheda vaibana katab kogu pinnase, takistades niiskuse auramist ja tõrjudes välja teised kuivemas keskkonnas kasvavad taimed. Edaspidi kaob käolina ka ise, andes ruumi turbasamblale.

Turbasambla tekkimisega jääb puittaimede elu ja kasv kängu, üksteise järele hakkavad välja langema lehtpuud, siis kuusk, ja lõpuks jääb püsima vaid kidur soomänd. Endise metsa asemele on tekkinud tüüpiline kõrgsoo.

Turba koostis. Soost väljakaevatud toores turvas sisaldab tavaliselt väga palju vett — 88—94%. Toore turba kuivatamisel õhu ja päikese käes aurab temast suurem osa niiskust välja ja seejärel nimetame teda õ h u k u i - v a k s t u r b a k s. Õhukuiv turvas sisaldab siiski veel 25—33% niiskust.

Kui turbast kuumendamisel 105°-sel temperatuuril niiskuse täielikult eraldame, siis saame absoluutselt kuiva turba. Turba kuivaine koosneb orgaanilisest ja mineraalsest osast. Orgaanilise osa moodustavad: süsinik (C), vesinik (H), hapnik (O), lämmastik (N) ning väävel (S) ja mineraalse osa — mitmesugused raua-, alumiiniumi- ja teiste metallide hapendid, mis peale põletamist annavad tahke jäägina tuha.

Seega võiksime absoluutselt kuiva turba üldise koostise ära märkida järgmiselt:

$$T \text{ (abs. k.)} = C + H + O + N + S + A = 100\%$$

ja niiskust sisaldava turba koostise:

$$T = C + H + O + N + S + A + W = 100\%,$$

kus W — vesi ja A — tuhk.

Orgaanilise osa koostis turbas on väga lähedane turvast moodustavate taimede orgaanilise osa koostisele. Elavate taimede süsinikusisaldus kõigub 47—50% vahel. Orgaanilise massi koostis turvast tekitavates taimedes on küllalt ühtlane, nagu näeme tabelist nr. 1.

Tabel 1.

Turvast tekitavate taimede orgaanilise osa koostis protsentides.

T a i m e d	Süsinik C %	Hapnik O %	Vesinik H %	Lämmastik N %
Madal soo taimi				
Kask (<i>Betula</i>)	49,36	42,59	6,28	1,60
Tarn (<i>Carex</i>)	47,60	39,37	5,51	1,64
Pilliroog (<i>Phragmites</i>)	47,74	40,38	6,22	1,46
Kõrgsoo taimi				
Mänd (<i>Pinus</i>)	50,15	42,10	6,20	1,05
Villpea (<i>Eriophorum vaginatum</i>)	49,07	42,00	5,68	1,31
Turbasamblad (<i>Sphagnales</i>)	40,45	42,94	5,06	1,08

Orgaanilise osa koostis teistelgi turvast tekitavail taimedel erineb väga vähe tabelis toodud arvudest.

Keskmiselt võib taimede orgaanilise osa koostist väljendada järgmiselt:

Süsinikku (C) —	48—50%
Hapnikku (O) —	38—43%
Vesinikku (H) —	5—6,5%
Lämmastikku (N) —	0,5—2%.

Nendest on turba omaduste iseloomustajaks kahe esimese aine, s. o. süsiniku ja hapniku sisaldus. Turvastumisprotsessi vältel — taimede üleminekul turbasse — tõuseb üldiselt süsinikusisaldus hapniku arvel; madal soo turbaliikide juures on ka lämmastikusisaldus muutlik, vesinik aga jääb püsivaks elemendiks kogu turvastumisprotsessi vältel. Süsinikuga rikastumine toimub süsivesikute lagunemise tagajärjel; turba lagunemisejärgu tõusuga tõuseb ka süsinikusisaldus, mis mitmesuguse lagunemisejärguga turbal kõigub 50—60% piirides.

Hapnikusisaldus on vastupidises vahekorras turba lagunemisejärguga, s. o. mida vanem ja rohkemlagunenud turvas, seda väiksem on tema hapnikusisaldus. Seepärast on hapniku protsent turbas väiksem kui turvast tekitavais taimedes.

Lämmastikusisaldus üksikuis turbaliikides ei ole ühtlane: madal sooturvastes kõigub see 2—4%, kõrghooturvastes 0,4—2,5% piirides.

Turba tekkimise protsessis suureneb lämmastikusisaldus madal sooturvastes kaks korda või isegi rohkem, võrreldes lämmastikusisaldusega turvast tekitavais taimedes. Kõrghooturvastes võib tihti märgata vastupidist nähtust — lämmastikusisalduse vähenemist võrreldes turvast tekitavate taimede omaga. Seda nähtust seletatakse turvastumisprotsessi erineva arenguga madal- ja kõrghoodes. Lämmastikusisalduse kõrge % tõttu on madal sooturbad põllumajanduses otsitud väetusained.

Väävel esineb turbas alati. Osa sellest tekib valkusiid sisaldavate orgaaniliste ainete lagunemisel. Teine ning suurem osa on mineraalse päritoluga ja kantakse sulfaatide näol turbasse väävliga rikastatud põhjavete kaudu. Seepärast on jällegi madal sooturbad väävlisisalduselt (0,25—1,50%) rikkamad kui kõrghoo turbad (0,12—0,24%).

Üldiselt võib tähendada, et turvast tekitava taimestiku botaaniline koostis ei muuda kuigi palju turba orgaanilise osa koostist. Viimane on olenev peamiselt turba lagunemisejärgust.

Turba mineraalosa — tuha — koostise moodustavad kaalium, magneesium, kaltsium, raud, alumiinium, fosfor, räni, naatrium jne. Üksi-

kute elementide protsendiline sisaldus selles kõigub üsna laiades piirides, olenedes turba liigist.

Kaalium esineb turbas üldiselt võrdlemisi vähestes kogustes. Rikkalikum kaaliumi esinemine turbas on tunnuseks, et turvas pärineb õhemate turbakihtidega soost, mille aluspõhjaks on savi, kust põhjavesi väljauhutava osa kaaliumist kannab turbasse. Samuti leidub jõgede ülejutuse piirkondades tekkinud turbas tavalisest hulgast rohkem kaaliumi.

Kaltsium satub turbasse samuti peasjalikult pinna- ja põhjavete kaudu. Seepärast tuleb kaltsiumirikkaid turbaid otsida eelkõige allikate väljajooksu kohtades; ka teistes madalsoodes on kaltsiumisisaldus turbasoo äärtel suurem kui keskel. Kõrgsood, mis toituvad peamiselt atmosfääriliste sademetega, on kaltsiumisisalduselt tunduvalt vaesemad. M. Fleischer'i järgi võib hinnata kaltsiumisisaldust kõrgsoodes 0,25—0,35%, üleminekusoodes kuni 1% ja madalsoodes kuni 4%.

Kui madalsood pikemaks ajaks lubjarikaste vetega üle ujutatakse, siis tekib turbalademeis vahekihtidena mergel, mis koosneb süsihapust kaltsiumist (CaCO_3). Väliselt kujutab mergel endast valget määrivat massi, mis soolhappe lisamisel tormiliselt keema hakkab. Merglisseteid leidub ka endiste järvede sängidesse kasvanud turbasoodes lubi-gyttja (järvemuda) näol.

Keskmiselt leidub **raud** turbas järgmiselt: madalsoodes 1,4% ja kõrgsoodes 0,4%. Raud esineb turbas soorauamaakide näol — kollase rauaookrina ja pruunrauamaagina; mõlemad maagid on tublisti segunenud saviga.

Kollast rauaookrit leidub sagedasti turbasoode pinnal või pinnalähedastes kihtides. Väliselt on see kollakaspunase värvusega muldmass, mis koosneb rauaoksüüdi hüdraadist ja süsihapust rauast süsihappu kaltsiumi ja süsihappu magneesiumi seguga.

Pruunrauamaak asetseb eelmise vastandina turbasoode sügavamais kihtides ja kujutab enesest amorfselt, poorilist käsnasarnast massi. Ta koosneb rauaoksüüdi hüdraadist, süsihapust rauast, fosforhappu raua alahapendist, ränihappest, liivast ja savist.

Fosfor satub turbasse samuti pinna- ja põhjavete kaudu, moodustades keemilisi ühendeid, mis on tuntud **soofosfaatide** nimetuse all. Fosforhappesisaldus madalsooturvastes on küllalt suur, ulatudes kuni 0,4%. Kõrgsooturbad on fosforhappesisalduselt vaesed (kuni 0,07%), pealegi esineb fosforhape siin mineraalsel kujul, mis kergesti välja uhitakse.

Soofosfaadid on oma koostiselt väga lähedased mineraalidele **viviaaniidile** ja **berauniidile**.

Soovivianiit (fosforhapu raua alahapend) koosneb raua alahapendist (43%), fosforhapest (28%) ja kristalliseerumisveest (29%). Ta tekib anaeroobseis oludes ja värskelt soost väljavõetuna omab hallikasvalget värvust. Õhu käes kuivades oksüdeerub ta ja omandab sinise värvuse. Vivianiidi asetsemise sügavuse turbasoos määrab keskmine põhjavete seis antud soos: vivianiidi ladestused asuvad allpool põhjavete pinda. Kui põhjavete pind soos langeb allapoole vivianiidi ladestusi, avaneb neile õhuhapniku juurdepääs, vivianiit oksüdeerub ja läheb üle uueks mineraaliks, nn. s o o b e r a u n i i d i k s, mis kujutab enesest fosforhapu raua hapendit — pulbrit roostepruuni kuni helekollase värvusega. Kristallilise struktuuri on see täiesti kaotanud, olles muutunud amorfseteks terakujulisteks tükkideks.

Suurendatud tuhasisaldust madalsooturvastes seletatakse liiva ja savi juurdekandumisega väljastpoolt kas tuulte või pinna- ja põhjavete kaudu. Juurdekandunud mineraalainete segus moodustab suurema protsendi r ä n i m u l d. Arvukad turba-analüüside andmed näitavad, et ränimullasisaldus turbas, kus tuhasisaldus ulatub kuni 7%, on isegi madalam kaltsiumi- ja rauasisaldusest. Tuhasisalduse tõusuga tõuseb järsku ka ränimullasisaldus turbas, kaltsiumi- ja rauasisaldus aga muutub suhteliselt vähe.

Turba tekitajad. Lähtematerjal turbasooide ja nendest ammutatavate turbaproductide tundmaõppimiseks on turbasoo taimkate. Siia kuuluvad väga mitmekesised taimeriigi esindajad, alates lihtsatest üherakulistest organismidest kuni arenenud õistaimedeni. Madalamad organismid, esimesed asunikud meie järvedes, jõgedes ja tiikides, on mikroskoopiliselt väikesed, kuid siiski annavad nad alguse järvede kinnikasvamisele ja sooks muutumisele. See kompleks taim- ja loomariigi algorganisme on tuntud p l a n k t o n i nimetuse all. Järgmise turbatekitajate astme moodustavad taimed, mis võivad elada niihästi märjas pinnases kui ka vees. Siia kuuluvad kõigepealt s a m b l a d — tähtsamad turbatekitajad.

Turbas esinevad samblad jagatakse kahte suurde rühma:

- 1) Turbasamblad (*Sphagnales*, perekond *Sphagnum*; vene k. белые торфяные мхи, сфагновые мхи, saksa k. *Sphagnummoose*, Torfmoose).
- 2) Lehtsamblad (*Bryales*, perekonnad *Hypnum*, *Meesea*, *Polytrichum*; vene k. зеленые мхи, saksa k. Braunmoose, grüne Moose).

Sphagnum-s a m b l a d on tähtsamad turbatekitajad kõrgsoodes. Tuntud *Sphagnum*'ite eriteadlane C. Warnsdorff on üles lugenud kuni 340 *Sphagnum*'i liiki. Meil on sagedasti esinevaid liike umbes 20. *Sphagnum*-samblad kasvavad üliniisketes tingimustes, kus nad moodustavad tihedad vaibasarnased katted. Tänu oma erilisele anatoomilisele struktuurile omab see taim võimet kogu välispinnaga imeda endasse suuri veehulki (ligikaudu

20 korda rohkem oma kaalust õhukuivas olekus). Asjaolu, et *Sphagnum* looduses ei kasva üksiktaimedena, vaid kompaktselt koos, võimaldab temaga kaetud soodes viia vee auramise miinimumini. Toitumise suhtes kuuluvad *Sphagnum*-samblad kõige väiksema nõudlusega taimede hulka. Nad lepivad tihti ainult atmosfääriliste sademetega ja võivad ka pikemaajalistele põudadele vastu panna.

Sphagnum'i üksiktaim koosneb 10—20 cm pikkusest varrest, mis on kaetud lehekestega. Varre ladvas tekib igal aastal uus võsu, mis areneb ja kujundab varre pikenduse; alumisest otsast aga sureb vars järjest. Mingisuguseid juuri, isegi mitte narmasjuuri *Sphagnum*'il ei ole. Paljud *Sphagnum*'i liigid on omavahel väga sarnased, mistõttu neid, välja arvatud vähesed, raske on ilma mikroskoobita üksteisest eristada. Seevastu on aga *Sphagnum*-samblaid kerge eristada teistest sammaldest, eelkõige nende värvuse järgi. Kuigi esineb ka punakaid, pruunikaid või kollakasrohelisi *Sphagnum*'eid, jääb nende peamiseks värvuseks siiski valge või kollakas — siit ka nende tavaline nimetus valgesammal.

Turbas säilivad peamiselt sambla ülemised harulehed, siis harud ja varred. Kõikide *Sphagnum*'ite lehed on ilma leherootsuta ja see asjaolu ongi nende liikide määramise aluseks. Varre küljest kukkunud lehed ei etenda turbas nimetamisväärt osa, vaid esinevad seal üldse harva. Harulehed, mis moodustavad *Sphagnum*-turbas peamassi, on kergesti tuntavad nendes esinevate kahte liiki rakkude ehitusest: ühed on kitsad, elava klorofülliga täidetud rakud, kujult väga mitmesuguse ristlõikega (kolmnurk, trapets, nelinurk, ellips), teised — laiemad, surunud, vett kandvad rakud. Viimaste seintes on spiraalsete kiudude kaudu tekkinud poorid ehk urbed. Poorid asetsevad tavaliselt lehe mõlemal poolel, nende kaudu toimubki vee imemine. Kuivatamisel annavad vett kandvad rakud vee ära, jäädes tühjaks, kuid taim ei sure veel sellepärast.

Sphagnum'i liikide määramine isegi herbaariumieksemplaride järgi on väga raske ülesanne ja nõuab spetsiaalset ning pidevat uurimist. Seda raske on *Sphagnum*'i liikide eristamine turbas. Et osata määrata sambla liike turbas, on tarvilik enne õppida nende määramist elavate taimedena ja siis herbaariumieksemplaridena.

Lehtsamblad (*Bryales*). Lehtsamblad (vahel ka rohelisteks sammaldest nimetatud) ei ole üldiselt vähem levinud kui turbasamblad, kuid liikide mitmekesisuselt ja koguseilt jäävad nad siiski turbasammaldest maha. Nad esinevad sagedamini jõgede nõgudes, metsades ja turbasamblasooode äärtel. Värvuselt ja ehituselt on lehtsamblaid väga mitmesuguseid. Taime kõrgus on tavaliselt umbes 10 cm. Vars on ümmargune, harva ka

kolmekandiline; tema alumises otsas on üherealised niidisarnased kiud, mille abil taim ennast pinnasesse kinnitab ja sealt vett ning toitu imeb. Spiraalselt varre külge kinnitatud lehed on väga mitmekesise värvusega (rohelised, kuldkollased). Kujult on lehed samuti mitmesugused: ümmargused kuni pikergused, keeratud teravate otstega. Ehituselt on leht väga lihtne, enamasti ühekordse rakk-koega, koosnedes ümmargustest või ovaalsetest rakkudest, mis on täidetud klorofülliga. Lehel puuduvad vett kandvad rakud, mis esinevad turbasambla lehtedel. Lehe keskel asub leheroots, mis igakord ei ulatu küll lehe ülemise tipuni, kuid on alati olemas. Paljunemine toimub samuti kui turbasammaldelgi eoste kaudu. Lehtsamblad on kõik väga nõudlikud mineraaltoitluste suhtes, seepärast esinevad nad peasjalikult madalsoodes. Nad võtavad suuresti osa mineraalmaade soostumise protsessist, kuid turbakoguste tekitamises on nende osatähtsus turbasammaldega võrreldes väiksem.

Rohtjad turbatekitajad. Peale planktoni ja sammalde moodustavad rohttaimed kolmanda turbatekitajate liigi. Et need taimed omavad varsi, lehti, juuri ja suures enamikus on õistaimed ning paljunevad seemnete abil, arvatakse neid taimeriigis kõrgemate taimede hulka. Turvast tekitavaiks osadeks on rohttaimedel peasjalikult nende maa-alused osad — juured. Maapealsed osad, nagu lehetuped, lehed ja varred, võtavad turbatekkimise protsessist vähemal määral osa, sest nad lagunevad enamasti täielikult. Rohttaimede arv on lõpmata suur. Siinkohal vaatleme üksikult mõningaid nende hulgast, mis omavad turbatekkimisel praktilist osatähtsust.

Osi (*Equisetum*, vene k. хвощ, saksa k. Schachtelhalm) on õõnsa sõlmelise varrega taim. Osja maa-alused võsundid on turbas selgesti eristatavad nende läikivmustade ja hästi säilinud sakiliste lehetuppede järgi. Mikroskoobi all torkavad eriti silma punakaspruuni värvusega paksud epidermiserakkude seinad.

Eestis esineb 8 liiki osjasid, millest soos ja lodumetsades kasvab soosi (*E. palustre*), kraavides ja seisvais vetes — konnaosi (*E. limosum*). Osja võsundid tungivad kuni 2 m sügavusele maa alla. Osjad kasvavad peamiselt madalsoodes ja järvede ääres, soodustades viimaste kinnikasvamist.

Pilliroog ehk roog (*Phragmites communis*, vene k. тростник, saksa k. Schilfrohr). Pilliroog on suur taim — keskmise kõrgusega 2 m (mõnikord tõuseb ta kõrgus kuni 4—5 m), roomava kollakat värvi juurikaga, mille jämedus on 3—4 cm, ning lisajuurtega. Need juured tungivad 1—2 m sügavusele maapinda, põhjavee langemisel isegi kuni 4 m sügavusele. Pilliroog on väga laialt levinud tüüpiline madalsootaim; kasvab ka kraa-

vides ning aeglaselt voolavate jõgede ja seisvate veekogude kaldaosades, kus sagedasti moodustab puhtaid roostikke. Pilliroog kasvab ka kõrgsoodes, eriti kui viimastelt on kõrvaldatud pealmine samblakiht. Ta võib kasvada nii mage- kui ka merevees. Pilliroo lehed ja teised maapealsed osad turbas ei säili, vaid lagunevad täielikult.

Pilliroo olemasolu turbas on peaaegu alati võimalik kindlaks teha palja silma abil tüüpiliste kollakate tükkide kaudu, mis säilivad ka hästi lagununud turbas võrdlemisi kaua.

Mikroskoobi all on pilliroo tüüpiliseks tunnuseks epidermise ristkülikulised rakud tugevate kahekordsete seintega; nende pikkus ületab laiuse 8—10 korda. Samuti iseloomulikud on nende pikerguste rakkude vahel üksikud erilised läikivad õige lühikesed rakud.

Tarnad ehk puigud (*Carex*, vene k. осоки, saksa k. saures Gras, Riedgras) kuuluvad tähtsamate turbatekitajate hulka madal- ja üleminekusoodes. Nende rohkem kui 800 liigist on Eestis registreeritud üle 60 liigi. Kõik tarnad ei ole sellegipärast turbatekitajateks. Viimastena on tähtsamad:

1. Mudatarn (*Carex limosa*).
2. Pudeltarn (*Carex inflata*).
3. Eristarn (*Carex paradoxa*).
4. Mätastarn (*Carex caespitosa*).
5. Sale tarn (*Carex gracilis*).

Nendest mõned (*C. limosa*) kasvavad vaevalt 20—30 cm kõrguseks, teised aga saavutavad 100—125 cm (*C. elata* ja *C. gracilis*). Tarn on mitmeaastane taim. Tema juurkond on võsundiline. Kasvamise ajal tõmbub kogu võsund substraadist välja, moodustades pinnale mättasarnaseid puhmaid. Sellele vaatamata on iga üksik taim maapinnaga kindlasti seotud. Üksiku taime väljatõmbamine sellest ülalpool maapinda asetsevast puhmast läheb vaevalt korda. Tarnade juured on kaetud epidermisega, selle all asub kahest kihist koosnev koor ja keskel silindriline süda. Juured on mitmejärguliste harudega ja lisaks sellele veel kaetud narmastega. Narmad säilivad turbas küll ainult mõnel üksikul tarnaliigil (*C. limosa*, *C. caespitosa*). Vars on harilikult kolmekandiline, tihti lõikava servaga. Lehed väljuvad kõik varre alumisest otsast, nad on kitsad ja krobelse äärega. Vars on alumises osas kaetud tupelehega ja tavaliselt eelmise aasta lehtede jäänustega. Tarnad on üldiselt nõudlikud mineraalsoolade suhtes, seepärast kasvavad nad peamiselt madalsoodes, välja arvatud mudatarn, mis kasvab ka kõrgsoodes, moodustades massvegetatsiooni.

Villpea, rahva suus ka ilveshein (*Eriophorum*, vene k. пушица, saksa k. Wollgras). Villpeade 15 liigist esineb Eestis neli liiki. Tähtsaim neist on tupp-villpea ehk soovill (*E. vaginatum*), harilik rabade ja rabastuvate alade taim, mis etendab tähtsat osa turba tekkimisel kõrgsoodes. Peale tupp-villpea esinevad turbasoodes veel laialehine villpea (*E. latifolium*) ja ahtalehine villpea (*E. polystachyon*). Nad erinevad tupp-villpeast sellega, et nendel varre otsas on 3—12 pähikut, tupp-villpeal aga ainult üks. Laia- ja ahtalehine villpea on turbatekitajateks peamiselt madalsoodes õige märja keskkonnaga. Juurtelähedased ja varte alumised lehed peavad lagunemisele väga sitkelt vastu. Nende hästi säilinud kiudude läbilõikamine turbas on õige raske — nõuab täiesti teravat labidat. Villpea ei kannata väga märga keskkonda. Märjemates soodes otsib ta endale kasvupinda kõrgematel mätastel. Tihti ilmub ta läbitöötatud karjääri vaheseintele massvegetatsioonina. Kasvab kuni 70 cm kõrguseni, harilikult esineb aga 30—50 cm pikkusena. Varre otsas on kolmnurkne pähik. Peale õitsemist (mai lõpus) ilmub pähiku asemele valge tutt. Sel ajal pakub villpeadega kaetud soopind luulelist pilti — nagu oleks ta üleni lumivaibaga kaetud. Seemned kantakse laiali tuulega.

Kõrkjad (*Scirpus*, vene k. камыш, saksa k. Seebinse) kuuluvad lõikheinaliste (*Cyperaceae*) sugukonda. Kõrkjad esinevad veekogudes sama-suguste tihnikutena nagu pilliroog. Kõrkjal on maa-alune roomav juurikas, jämedusega 6—12 mm. Varred on lehtedeta, kuni 2 m kõrged, seest õõnsad, alumises osas kaetud punakaspruuni kuni tumepruuni tupelehega. Varre otsas on harunev liitõisik paljude pähikutega. Viljad on kolmetahulised pähklakesed. Kõrkja liike esineb meil 7. Koos pillirooga on kõrkjas kogu Euroopas väga laialt levinud. Turbas säilivad peamiselt varte ja juurte osad.

Rabakas (*Scheuchzeria*, vene k. шейхцерия, saksa k. Sumpfbloemenbinse). Rohtjas taim. Esineb koos turbasamblaga. Kasvab 20—30 cm kõrguseks. Liitõisik koosneb 3—10 rohekast õiest. Turbatekitajaina omavad tähtsust vaid võsundid ja lehtede alumised otsad.

Puhmad. Selle liigi turbatekitajaid moodustavad sootaimed, mis oma botaaniliselt arengult asetsevad rohtjate ja puittaimede vahel. Nad on puitunud vartega põõsastaimed. Siia liiki kuuluvad järgmised meil sagedamini esinevad sootaimed:

Sookail (*Ledum palustre*, vene k. багульник, saksa k. Sumpforst) kasvab tihedate puhmastena. Tumeroheliste lehtede alumised küljed on kaetud ruugete jõhvikestega. Õied on valged. Tema parimaks tunnuseks on terav ja uimastav lehk.

K ü ü v i t s (*Andromeda polifolia*, vene k. подбел, saksa k. Rosmarinheide). Puhmad koosnevad peenikestest punakaspruunidest vartest. Lehed on pikergused ning nende alumisi külgi katab valge vahakord. Õied on roosad.

H a n e v i t s (*Chamaedaphne calyculata*, vene k. кассандра, saksa k. Torf-Lyonie). Puhmad on kas püstiste või laiali hoiduvate vartega. Lehed on paksud ja pikergused ning kaetud pruunide soomustega, õied — valged.

Kõik need taimed kasvavad põõsakujuliselt kuni 1 meetri kõrguseks ja on igihaljad. Taimede suremise järel jäävad soopinnale ja sealt hiljem turbasse suured kogused puitunud varsi, mis säilivad turbas kaua.

P u i t t a i m e d turbasoode taimkattes etendavad turbatekitajatena suurt osa. Okaspuudest on tähtsamad mänd ja kuusk ning lehtpuudest kask ja lepp.

M ä n d (*Pinus silvestris*, vene k. сосна, saksa k. Kiefer) kuulub valgusenõudlike, aga pinna toiteolude suhtes vähenõudlike puude hulka. Tänu oma kiirele kohanemisvõimele on mänd kõige iseloomulikum ja kõige sagedam puittaimede esindaja turbasoodes. Vastavalt toiteoludele esineb mänd soodes väga erinevais välisvormides. Kuid ei ole põhjust soomänni muutuvate välisvormide järgi teda iseseisvatesse eri liikidesse jaotada, sest ka kõige kiduramad männid muudavad paremaisesse toiteoludesse sattudes kohe oma välist kuju. Nii võib näha, kuidas soodesse kaevatud magistraalkraavide läheduses hakkavad männid lopsakamalt kasvama, muutes ühtlasi ka oma välisvorme. Soomänni juurkond erineb samuti mineraalmaal kasvava männi juurkonnast, sest soomännil puudub iseloomulik vertikaalne peajuur. Soomänd omab vaid horisontaalset juurkonda, mis asetseb kõigest 30—50 cm sügavusel maapinnast, see-eest aga ulatub õige kaugele.

K u u s k (*Picea excelsa*, vene k. ель, saksa k. Fichte) on vastandina männile vähe valgusenõudlik, aga temast nõudlikum toiteolude suhtes ja ei kannata liigniiskust, eriti seisvat vett. Seepärast üldreeglina kuusk kõrgsoodes ei kasva. Sagedamini esineb ta koos lepa ja kasega madalsoodes, kuid sealse suure niiskuse tõttu on tema kasv kidur ja ei ületa peaaegu millalgi 8—10 meetrit.

K a s e d (*Betula*, vene k. береза, saksa k. Birke). Turbasoodes kasvab kolme liiki kaski: 1) vaevakask, 2) madal kask ja 3) sookask.

V a e v a k a s k (*Betula nana*, vene k. карликовая береза, saksa k. Zwerg-Birke) kasvab laiali hoiduvate okstega põõsa kujul 0,2—0,8 m kõrguseks. Lehed on väikesed ja ümmargused, saagja servaga. Aastavõrsed on karvadega kaetud. Kasvab peamiselt kõrgsoodes.

Madal kask (*Betula humilis*, vene k. низкая береза, saksa k. niedrige Birke) kasvab samuti kõvasti haruneva 1—3 m kõrguse põõsa kujulisena. Lehed on ümmarmunajad või munajad, saagja servaga. Aastavõrsed on karvadeta. Kasvab peamiselt madalsoodes.

Sookask (*Betula pubescens*, vene k. пушистая береза, saksa k. weichhaarige Birke) kasvab tugeva puuna kuni 20 m kõrgeks. Lehed on vanematel puudel rombiliselt munajad, tõmbilt terava tipuga, 5—6 külgsuonte paariga. Aastavõrsed on tihedakarvalised. Kasvab madalsoodes.

Lepad (*Alnus*, vene k. ольха, saksa k. Erle). Turbasoodes esineb kaks lepa liiki: 1) sanglepp ja 2) harilik ehk valge lepp.

Sanglepp (*Alnus glutinosa*, vene k. клейкая ольха, saksa k. Schwarz-Erle) kasvab kuni 20 m kõrge puuna enamasti madalsoodes, kus on rikkalikud põhja toiteolud. Koor on tume, hallikaspruun.

Harilik lepp (*Alnus incana*, vene k. серая ольха, saksa k. Weiss-Erle) on kasvult üldiselt väiksem kui sanglepp. Parimaks eristamise tunnuseks on valge lepa hõbedaläikeline koor. Armastab kasvada kuivematel kohtadel, peamiselt rabaäärtel.

Turba liigid. Suured erinevused turbasoo taimkattes, taimeliike või ühiskondi ümbritsevad välistegurid nagu valgus, soojus, sademed, tuul, samuti ka loomade ja inimeste mõjustused — need on tingimused, mille tulemusena tekivad erinevate füüsikalise-keemiliste omadustega turbaliigid. Pealmises, nn. turvasttekivas kihis omandab turvas oma peaomadused; sügavamates kihtides toimuvad veel mõningad muundumised, kuid need on teisejärgulise tähtsusega ja ei ole suhteliselt kuigi suured.

Turba ei leidu kaugeltki kõigi turbasoo taimkattes esinevate taimeliikide jäänuseid. Turvast tekitab vaid väiksem osa turbasoo taimkattes esinevaist taimedest. Suurem osa aga kaob turbatekkimise protsessi jooksul, ilma turbasse jälgi jätmata. Võib arvata, et need taimed on ise varustatud suurema hapnikuhulgaga, nii et nad suudavad täielikult laguneda veeks, süsihappeks ja mineraalooladeks veel enne, kui nad satuvad anaeroobsesse olukorda (seda ei ole küll tänini suudetud veel teaduslikult kindlaks teha). Sellest kadumisest tingituna ei ole ka turba liike nii palju, kui võiks oletada turbasoo taimkatte erinevuste järgi.

Turba liigitamise ajalugu tema eri omaduste järgi on niisama vana kui turba tarvitamine. Esimese liigituse sai turvas tema kasutamise otstarbe järgi kütte- ja alusturba k s. See liigitus püsib praegugi laiema rahvakihtides, kus turvast kasutatakse peamiselt nendeks kaheks otstarbeks. Nimetuse saab aga turvas endale nende taimede järgi, mis on turba-massi peamisteks moodustajateks.

Ka meil on turvas seni leidnud kasutamist peamiselt kütteks ja lautades loomadele allapanekuks, vähemal määral ka põldudel otsese väetisena. Jättes kõrvale puhtteaduslikud ja teoreetilised komplitseeritud turba liigitused, püüame siin kokkuvõtlikult kirjeldada meil sagedamini esinevaid turbaliike, nende väliseid eristamise tunnuseid ja nende omadusi eespoolmainitud kolmeks otstarbeks kasutamise seisukohalt.

Pillirooturvas. (*Phragmitetum*. Тростниковый торф. Schilf-,¹Phragmitestorf.)

Pillirooturvast on kõige kergem teistest eristada. Tema määramisel ei eksi peaaegu keegi, kes korra on pillirooturvast näinud. Tema kindlaks tundemärgiks on pilliroo hästi säilinud helekollase värvusega 2—3 cm laiused juurikad — maa-alused varred 5—30-cm sõlmevahedega. Sõlmede kohal on värskes turbas näha ka peenemate juurte jäänuseid. Värskest soost väljakaevatud pillirooturvas omab pruunikaskollast värvust ja eritab tugevat väävelvesiniku lehka. Õhu käes tumeneb turbamassi värvus kiiresti. Õhemate kihtidena esineb pillirooturvas enamvähem puhtal kujul. Järvede kaldal kasvav pilliroog kaotab talvise külmaga oma pinnapealsed osad, mis kevadel lainete poolt kalda äärde kokku kantakse ja seal võrdlemisi puhta pillirooturba tekitavad. Enamasti on pillirooturba moodustajaiks siiski maa-alused varred ja juured. Siis on temaga tavaliselt segunenud gytjtj ja savi või ka teisi turbaliike, nagu lehtsambla-, tarna-, puu- jm. turvast.

Tuhasisaldus pillirooturbas kõigub avarais piirides, enamasti on aga kõrge. See oleneb osalt taime enese kõrgest tuhasisaldusest, osalt aga ka lisandunud mineraalainest. Sellest tingituna on pillirooturvas kuivatatultki raske. Head küttesturvast saab pillirooturbast väga harva. Alusturbana on ta samuti vähese väärtusega. Seevastu aga on ta sookultuuriks üks parimaid, tänu oma suurele lämmastiku- ja lubjasisaldusele.

Tarnaturvas. (*Caricetum*. Осоковый торф. Seggen-, Riedgräsertorf.)

Pillirooturbale lähedalt sugulane on tarnaturvas, mis aga siiski harva temaga segatult esineb. Tarnaturvas kujutab enesest tihedat peenekiulist massi, mis koosneb peamiselt lõikheinaliste (*Cyperaceae*), eriti aga mitut liiki tarnade juurtest, kuid ka viimaste lehtedest. Turbas säilinud tarna juured erinevad pilliroojuurtest oma tunduvalt vähema läbimõõdu poolest, olles mitte jämedamad õlekõrrest. Vähelagunenult on tarnaturvas vildisarnane poroosne ja kerge mass, hästi lagunenult pehme ja painduv, ent tihe. Turbasoost värskest väljakaevatuna omab ta kollast või helepruuni värvust; õhu käes oksüdeerub ta kiiresti ja tumeneb. Hästi säilivad ainult tarna juured, halvemini varred, lehed aga harilikult lagunevad täiesti. Mikroskoobi all on tarnajuuri kerge ära tunda nende eriliste mügarate tõttu. Peale

juurte ja varte leidub turbas sagedasti ka tarna seemneid ja põisikuid. Tarnaturba lademed esinevad *Sphagnales*- ja *Bryales*-turba lademetel all, mõnikord ka *Bryales*- ja puuturba lademetel peal, moodustades ülemineku *Sphagnum*-turba kihtidele. Puhtal kujul esineb tarnaturvas harva. Sagedamini on levinud järgmised kombinatsioonid: lehtsambla-tarna, pilliroo-tarna, osjatar-na, villpea-tarna ja puu-tarna turvas.

Tuhasisaldus tarnaturbas kõigub tugevasti, üldiselt on ta kaunis suur. Tarnaturvas sisaldab tublisti lupja ja väevliühendeid, mis annavad talle väävelvesiniku leha. Tuhasisaldus on eriti kõrge siis, kui tegemist on asukohaga, mis kannatas perioodiliste üleujutuste all, mille tagajärjel turbale on lisandunud tublisti mineraalaineid. Kui tuhasisaldus ei ole mitte väga suur ja lagunemisjärk on kõrge, annab tarnaturvas head küttematerjali. Loomadele allapanekuks on aga isegi poroosne nõrgalt lagunenuid tarna-turvas vähe sobiv. Sookultuuriks kõlbab ta aga suurepäraselt, tänu rohkele lubja- ja lämmastikusisaldusele. Kombinatsioon teiste turbaliikidega kiirendab lagunemist ja aina tõstab tarnaturba väärtust.

Osjaturvas. (*Equisetum*. Хвощевый торф. Schlamm-, Schachtelhalm-, Teichschachteltorf.)

Osjaturvas puhtal kujul esineb väga harva. Osjaturba moodustajaks on suuremalt osalt konnaosja (*Equisetum limosum*) juurte ja varte jäänused, millel väga hästi säilivad lehetuped. Osja varteosad on kergesti eristatavad nende läikivmusta värvuse tõttu. Osjade esinemine on üks algstaadiume veekogude kinnikasvamisel ja turvastumisel, seepärast leidub nende jäänuseid ühes tarna ja pilliroo omadega kõige sagedamini turbasoo alumistes kihtides.

Osjaturvas oma väetusväärtuselt jääb õige vähe maha lepiksooturbast, eriti siis, kui ta asub jõeluhtades, kus toimuvad perioodilised üleujutamised. Üldreeglina puudub siin puutaimestik, õige harva esinevad hõredad paju-, kase- ja lepapõõsad. Turba värvus on mustjaspruun kuni must. Tihti leidub turbas hästi säilinud osjaseemneid.

Lehtsambla- (*Bryales*-) turvas. (*Hypnum*. Гипновый торф. Braunmoos-, Astmoostorf.)

Pruunturba nimetuse on see turvas saanud Rootsisis praktilisel kaalutusel, sest pruun värvus — pronkspruunist kuni mustpruunini, enamasti kastanpruun — on sellele turbaliigile iseloomulik. Sammalde arv, millised selle turbaliigi moodustamisest osa võtavad, on väga suur. Puht *Hypnum*-turba lademed koosnevad mitmesuguste lehtsammalde tugevasti kokkusurutud lehtedest ja vartest. Lehtsamblad on oma lehtede üherakulise ehituse tõttu tunduvalt tugevamad lagunemisele vastu pidama kui *Sphagnum*-samb-

lad. Seepärast laguneb *Hypnum*-turvas halvasti ja temas võib kergesti ka ilma mikroskoobita märgata rohelise või rohekaskollase värvusega samb-lalehti. Leidub küll ka puht *Hypnum*-turba lademeid, aga sagedamini esi-nevad järgmised kombinatsioonid: tarna-lehtsambla, osja-lehtsambla, pilliroo-lehtsambla jt. turbad. Segatult teiste taimedega *Hypnum*-samblad ei säili nii hästi.

Tuhasisaldus on keskmine (9—15%), lubjasisaldus aga suur, mistõttu see turvas on sookultuuri jaoks kõrge väärtusega. Samuti nagu kahel eel-misel — pilliroo- ja tarnaturbal — vähendavad sellelgi turbal väärtust vää-velhappesoolad, mida ta sisaldab suuremal määral. Mõningail juhtudel kristalliseeruvad väävliühendid (kips) turbasoo pinnale kollakasvalge kir-mena. Hästi lagunenuid lehtsamblaturvas torkab silma õige vähese sidu-misvõimega, kuivatatult laguneb ta tolmuks peenikeseks pulbriks. Vähe lagunenuit on ta kohevalt poroosne nagu kõrgsoo turbasamblaturvas, jääb aga viimasest tublisti maha vee imamise võime poolest; seepärast on ta väärtus alusturbana väike.

Lepiksoo- ehk metsaturvas. (*Lignetum*. Древесный торф. Bruch-waldtorf.)

Kõige rikkam taime toitainete poolest on lepike soodes tekkinud turvas; need sood asuvad harilikult kohtades, kus allikad maapinnale ohtvasti vett välja ajavad. Väliseks tunnuseks on neil soodel enne kõike see, et pealis-kattes domineerib sanglepp. Teistest puittaimedest esinevad kask, pihlakas ja musta sõstra põõsad. Soo pind on tavaliselt kaetud suurte kõrgete mätas-tega, millel kasvab *Hypnum*-sammal; mätaste vahel on lahtine vesi või vedel pori. Pinnakatteks on tavaliselt nõges, tarnad jne. Lepiksooturvas kujutab endast väliselt mustmulla-struktuurilist massi. Ta on rikas nii läm-mastiku kui ka lubja poolest. Väetusainete rikkuselt kuulub ta esimesele kohale turvaste hulgas. Temale järgnevad alanevas järjestuses tarna-, pilli-roo- ja *Hypnum*-turvas.

Turbasamblaturvas. (*Sphagnetum*. Сфагновый торф. Torfmoostorf.)

Turbasamblaturvas on moodustunud peamiselt turbasambla liikidest. Toorest vähelagunenud turvast võib selgesti ära tunda temas palja silmaga nähtavate samblalehtede ja -varte järgi. Värvuse põhitoonilt on ta kollakas või helepruun. Keskmise lagunemisjärguga turbas ei ole taimeehitus enam nii selge, siiski võib varsi veel ära tunda. Hästi lagunenuid seisundis on turbas taimestruktuur täiesti kadunud, turvas on mudatoline mustjaspruun ja tundub kätte võttes seebitaoliselt libedana; murdepind on peeneteralise ise-loomuga. Turbasamblaturba reaktsioon on üldiselt hapu; taime toitainete poolest on see turvas väga vaene ka hästi lagunenuid seisundis. Turbasambla

lõpmata suure liikide arvu juures on siiski vaid 5 liiki suutelised moodustama puht turbasamblaturvast. Need on järgmised: *Sphagnum medium*, *S. fuscum*, *S. cuspidatum*, *S. rubellum* ja *S. recurvum*. Muude liikide puhul on turbasamblaturvas alati segatud teiste turbatekitajatega. Turbasamblaturba erilised karakterised omadused on seotud sambla rakukeste ehitusega, millised on suutelised määratu suuri veekoguseid imama ja eneses kinni pidama. Selle omaduse tõttu on turbasamblaturvas väga väärtuslik allapanekuaine. Hästi lagunenuid seisundis on ta ka hea kütteturvas oma õige madala tuhasisalduse tõttu.

Keemilise koostise poolest on turbasamblaturvas kõige vaesem taime toitainete poolest. Seepärast võib turbasamblasoodo võtmise põllukultuuri alla kõnesse tulla ainult sääraistes oludes, kus on võimalik kunstväetisi külluses juurde lisada, produktide hinnad on väga kõrged ja muud paremat maad läheduses ei leidu.

Villpeaturvas. (*Eriophoretum*. Пушицевый торф. Wollgrastorf.)

Villpeaturvas esineb puhtal kujul harva. Küll aga leidub teda segi turbasambla- kui ka tarnaturbaga või laiguliselt õhukeste kihtidena nende vahel. Ta koosneb peamiselt villpea (*Eriophorum vaginatum*) lehetuppede kiulistest jäänustest, moodustades vilditaolise kihi, mis on väga visa lagunema ja sellisena suureks takistuseks turbalõikajaile, sest seda kihti on ka teravaima labidaga väga raske lõigata. Värvuselt on villpeaturvas pruun. Taime toitainete sisalduselt on ta väga vaene ja reaktsioonilt tugevasti hapu. Hästi lagunenuid annab ta keskmise väärtusega kütteainet, vähem lagunenuid aga sobib alusturbaks.

Segaturbad.

Sagedamini kui puhtad ühest taimest koosnevad turbaliigid esinevad soodes mitmesuguste turbaliikide segud. Tähtsamad neist on kombinatsioonid eeltoodud turbaliikidest kahe, kolme, nelja või veel rohkema arvu komponentidega. Niisugustel kordadel kannab see turbaliik seganimetust vastavalt oma koostisele, kusjuures seganimetus algab selle nimega, millist liiki turvast esineb kõige vähemal hulgal, ja lõpeb selle omaga, millist esineb kõige rohkem. Näiteks: osja-tarna-turbasambla turvas (*Equiseto-Cariceto-Sphagnetum*) tähendab segaturvast, milles turbasamblaturvas on ülekaalus ja sellele järgneb tarnaturvas, kõige vähemas koguses aga esineb osjaturvas.

2. Eesti turbasoode karakteristika.

Turbasood Eesti NSV maastiku üldpildis pole just eriti meeldivad kohad. Nad rikuvad oma kidura taimestikuga ja vesise maaga looduse üldist rõõmsat pilti ja on nagu viletsuse ja vaeva sümbolid. Kodanliku Eesti katastris olid turbasood isegi arvatud kõlbmata maade hulka. Selline oli üldine väljakujunenud vaatekoht, sest meie ei tundnud ega tunne praegugi veel turba ja turbasoode rahvamajanduslikku väärtust. Kui mõtelda turbale, mida sellised „põlatud“ sood sisaldavad, meelde tuletades, et üks hektar keskmise sügavusega turbasood võib küttemajanduses asendada 30 hektarit keskmist metsa, siis selgub, millised tohutu suured varandused peituvad meie kodumaa turbasoodes.

Turbasoode suhtelise üldpindala poolest kuulub Eesti NSV rikkamate maade hulka Euroopas ja ühtlasi ka terves maailmas. Võrdluseks on tabelis 2 toodud andmed turbasoode poolest rikkamate maade kohta.

Tabel 2.

	M a a d	Turbasoode pindala km ²
1.	NSVL	679 560
	Sellest :	
	Läti NSV 4 500	
	Eesti NSV 3 260	
	Leedu NSV 1 800	
2.	Soome	100 000
3.	Kanada	90 000
4.	Rootsi	55 000
5.	Inglismaa (koos Iiriga)	36 520
6.	USA (ilma Alaskata)	36 000
7.	Saksamaa	16 770
8.	Hollandi Ida-India	10 000
9.	Norra	7 500
10.	Jaapan	2 500
11.	Taani	1 000
12.	Itaalia	1 000
13.	Prantsusmaa	1 000
14.	Ungari	710
15.	Teistes maades kokku	45 144
	Kokku maailmas	1 082 704

Nendest langeb	Euroopasse	537 056 km ²
	Aasiasse	412 708 "
	Ameerikasse	132 560 "
	Austraaliasse	60 "
	Aafrika kohta	puuduvad andmed.

Tabelis 2 toodud andmed turbasoode pindala kohta on antud nende maade piirides enne Teist Maailmasõda. Neid andmeid ei või küll võtta päris kindlana, aga võrdluseks ja ülevaate saamiseks on nad küllalt tõetruud. Nii näiteks on Eesti turbasoode pindala seniseil kirjanduse andmeil suurem tabelis toodud arvust. Kõige sagedamini leiame nii meie kui ka välismaa kirjanduses meie turbasoode pindala hinnatud 7000 km². See vahe on tingitud osalt riigipiiri muudatuse arvestamisest, suuremal määral aga eksitavast veast arvestustes, kus turbasoode hulka arvati ka mineraalpinna-sega sood, s. o. kõik soostunud maad.

Käesolevas raamatus leiavad lugejad andmeid 935 Eesti NSV turbasoode kohta. Nende liigitus maakondade järgi on toodud tabelis 3. Siin on arvestatud ainult turbasood, s. t. sellised sood, kus turbakiht on nii paks (kuivendamatult vähemalt 1,0 m), et soo turbatootmise otstarbeks võib arvesse tulla. Kindlasti on esitatud nimestikust välja jäänud veel palju turbasoid. Nende kohta ei ole seni korda läinud andmeid saada. Tahaksin aga loota, et suuremad turbasood on kõik nimestikku võetud ja et sellest puuduvad ei suuda siiski ei pindalalt ega ka turbamassi koguselt kuigi suuresti üldpilti muuta.

Tabel 3.
Turbasoode jaotus maakondade järgi.

		Maakonna üld- pind km ²	Soode arv	Turbasood ha	Turbasoode % maak. üldpinnast
1	2	3	4	5	6
1.	Virumaa	6 792	123	59 048	8,7
2.	Järvamaa	2 986	92	28 897	9,7
3.	Harjumaa	5 683	166	43 249	7,6
4.	Läänemaa	4 780	50	28 008	5,9
5.	Saaremaa	2 969	21	5 627	1,9
6.	Pärnumaa	5 450	111	72 552	13,3
7.	Viljandimaa	4 057	102	34 342	8,5
8.	Tartumaa	7 019	129	34 723	5,9
9.	Valgamaa	1 521	42	4 672	3,1
10.	Võrumaa	4 543	99	14 956	3,3
	Kokku	45 800	935	326 074	7,1

Kui heidame pilgu turbasoode kaardile, siis näeme, et nad asetsevad meil laialipaisatult üle kogu maa, vaheldudes põllu- ja metsamajanduslikult kasutatavate kõlvikutega. See teeb turba igal pool kohalikule tarvitajaskonnale kergesti kättesaadavaks ilma eriliste transpordi raskusteta ja kulu-deta. Tõsi, kui vaadelda turbasoode jaotust maakondade järgi, siis tuleb konstateerida, et turbasoode poolest rikkaima (Pärnu) ja vaeseima (Saare) maakonna suhe on 7 : 1. Saaremaa kõrval on turbasoode poolest vaesemaid nurki veel Hiiumaa.

Pärnumaa suuremate turbasoode kõrval on protsentuaalselt soostunu-maid piirkondi Viru maakonna idapoolne osa — Peipsi järve ja Soome lahe vahelisel maa-alal Narva jõest kuni Rakvereni. Soostumise piirkond on katkestatud Pandivere kõrgustikuga, jätkub aga sealt edela suunas edasi üle sooderikka Järvamaa kuni Kasari jõeni.

Liigitades Eesti turbasoid pinnasuuruse alusel, saame järgmise pildi:

Tabel 4.

Pindalaga üle 1000 ha			Pindalaga 500—1000 ha			Pindalaga 100—500 ha			Pindalaga alla 100 ha		
Soode arv	Kogupind	%	Soode arv	Kogupind	%	Soode arv	Kogupind	%	Soode arv	Kogupind	%
70	191 560	58,7	69	49 394	15,1	312	67 448	20,7	484	17 672	5,5

Nagu ülaltoodud tabelist (4) näeme, võtavad 70 suuremat turbasood enda alla 58,7% kogu riigi turbasoode pindalast. See rühm turbasoodest väärib tööstusliku turbatootmise seisukohalt erilist tähelepanu, sest nii suured massiivid võimaldavad sinna asutada suuremaid tööstusi pikemaks ajaks. Siia rühma kuuluvad sood jagunevad maakondade järgi järgmiselt: Pärnumaal — 14, Virumaal — 12, Läänemaal — 10, Tartumaal — 9, Järva-maal — 8, Harjumaal — 7, Viljandimaal — 6, Võrumaal — 3 ja Saare-maal — 1.

Keskmiseks pinnasuuruseks selle rühma soodes on 2740 ha. Suurimad Eesti turbasood, mille pindala ulatub üle 4000 ha, on järgmised:

1. Jõõpre soo Pärnumaal (jrk. nr. 14 ja 15) 22 300 ha
2. Suursoo Harju- ja Läänemaal (jrk. nr. H—132, L—40) 13 840 „
3. Kuresoo Viljandimaal „ „ 47 9 850 „
4. Võlla soo Pärnumaal „ „ 8 8 250 „
5. Murakasoo Virumaal „ „ 56 7 200 „

6. Endla soo Tartumaal	(jrk. nr. 22)	5 200 ha
7. Kikepera soo Pärnumaal	„ „ 35	4 800 „
8. Oidremaa soo Läänemaal	„ „ 20	4 500 „
9. Öördi soo Viljandimaal	„ „ 49	4 400 „
10. Oru soo Virumaal	„ „ 81	4 127 „

Järgmised kaks rühma — sood pindalaga 500—1000 ha ja 100—500 ha võtavad üheskoos enda alla ainult 36% kõigi meie turbasoode pindalast, kuigi nende soode koguarv ulatub 380-ni. Need kaks turbasoode rühma väärivad tähelepanu väiksemate kohalike tööstuste rajamise seisukohalt.

Viimne rühm — sood alla 100 ha — on arvuliselt kõige suurem, aga võtab enda alla ainult 5,5% turbasoode üldpindalast. Selle rühma keskmiseks pinnasuuruseks on 36 ha. Tööstuslikuks turbatootmiseks on selline pindala liiga väike, seepärast tuleb neid soid vaadelda esijoones kui labidaturba tootmise baasi kohalike vajaduste rahuldamiseks kütte- või alusturba, samuti ka mineraalpõldude väetusaine alal.

Topograafilise asendi seisukohalt turbasoid vaadeldes näeme, et nende asukohaks on peamiselt nõod ja üldse madalikud. Kõrgemal kui 100 m üle merepinna suuremaid turbasoomassiive ei esine.

Hüdrograafilise asendi seisukohalt jagab ins. A. Vellner sood järgmistesse liikidesse.

Tüüp I. Soo asub veelahkmel, tema keskkohal on kõrgem kui ääred — tüüpiline kõrgsoo.

Tüüp II. Soo asub nõlvakul, kusjuures vee äravoolu säng on soo piirides.

Tüüp III. Soo asub nõlvakul, vee äravoolu säng on väljaspool soo piire.

Tüüp IV. Soo asub veelahkme katlas, moodustades tüüpilise kinnikasvanud järve.

Tüüp V. Soo asub orus.

Tüüp VI. Soo asub oru nõlvakul.

Eeltoodud tüüpidest esinevad kõige sagedamini III tüüpi kuuluvad sood, selle järel I tüüpi ja kõige harvemini IV tüüpi kuuluvad sood. Suurimad soomassiivid esinevad I, osalt ka III ja VI tüübis.

Turbasoode eksploateerimise eeltingimuseks on nende kuivendamine. Turbamassiivi kuivendamise tingimused olenevad sellest, missuguses kõrguse vahekorras ta on lähima vee äravoolu sängiga. Mida suurem kõrguste vahe, seda kergem on vee ärajuhtimine turbasoo kuivendamiseks. On selge, et ses suhtes on paremas seisukorras I ja IV tüüpi kuuluvad sood, mis asuvad veelahkmel.

Käesoleva teose II osas — turbasoode nimestikus — on suuremate ja tähtsamate turbasoode kohta märgitud nende hüdrograafiline asend (tüüp), ära näidates soo keskkoha absoluutse kõrguse, lähima vee äravoolu sängi absoluutse kõrguse ja selle kauguse soo keskkohast. Need arvud annavad esialgse pildi soo kuivendamise tingimustest.

3. Turba osatähtsus kodumaa majanduselus.

Eesti NSV loodusvarade hulgas omab turvas väga silmapaistvat kohta nii tagavarade rohkuselt kui ka kasutamisevõimaluste mitmekesisuselt.

Turvas kütteinena. Turvast kasutatakse kütteks mitmesugusel viisil. Turbasoost väljakaevatud turbamass, mis on looduslikult kuivatatud kuni õhukuiva seisundini, annab meile naturaalturba kas tükk turba või freesturba näol. Olenevalt tootmisviisist jagatakse tükk turvas omakorda labida-, masina- või hüdro turba ks (viimast ei ole meil Eestis seni veel toodetud). Kunstlike kütteinena esinevad turbasaadused turbabrikettidena ja turbakoksina. Brikett-turvas saadakse freesturba mehhaanilise töötlemise teel: freesturvas purustatakse, kuivatatakse vabrikus täiendavalt ja pressitakse seejärel brikettideks. Turbakoks saadakse tükk turba töötlemisel spetsiaalajudes või lihtsamal viisil aukudes ja riitades põletamise teel.

Nagu nägime, koosneb turvas orgaanilisest ainest, veest (W) ja tuhast (A). Turbas kui kütteinena on vesi ja tuhk ülearuseks ballastiks. Mida vähem on turbas vett ja tuhka, seda parem ja suurema küttevõimega on turvas. Keskmiselt õhukuiv turvas annab 3000—3200 kcal/kg. Küttevõime on turba kui kütteinena üks tähtsamaid omadusi. Küttevõime on see soojushulk, mida kütteinena kaaluühik on suuteline andma täielikul ärapõlemisel. Põleva massi turbas moodustabki orgaaniline aine. Selle põleva massi küttevõime on omakorda peaaesjalikult turba lagunemisejärgust ja vähemal määral ka turba botaanilisest koostisest. Lagunemisejärgu tõusuga tõuseb süsinikusisaldus turbas, järelikult suureneb ka tema küttevõime. Keskmiselt on absoluutselt kuiva põleva massi küttevõime turba mitmesugustel liikidel 5400—5800 kcal/kg. Väärrib veel märkimist, et võrdse lagunemisejärgu juures kõrgsooturba põleva massi küttevõime on üldreeglina kõrgem kui madalsooturba oma.

Ballast (vesi + tuhk) küttesturbas koormab transporti, kutsub esile üleliigse soojusekaotuse vee aurutamiseks, raskendab turba kasutamist kütteinena ja tõstab eksploatatsiooni kulusid. Siit on selge järeldus turba kütteinena tootjatele — leida võimalikult vähese tuhasisaldusega ning kõrge küttevõimega turvas ja see võimalikult hästi ära kuivatada.

Alljärgnevas tabelis on toodud keskmine ballastisisaldus turustamiseks lubatud naturaalkütteturbas.

Tabel 5.

N ä i t a j a d	Tükkturvas		Freesturvas
	kõrgsoo	madaloo	madaloo
Niiskuse %	33	33	40
Tuhasisalduse %	3—5	6—8	6—8
Üldine ballastisisaldus	36—38	39—41	46—48

Nagu ülaltoodud tabelist nähtub, on ballastisisaldus turbas üldiselt kõrge, ulatudes tihti kuni 50%-ni ja üle sellegi kogu kütteaine kaalust. Võrdluseks toome andmed turba ja teiste tähtsate kütteainete omaduste kohta, milliseid tuleb vahel asendada turbaga.

Tabel 6.

Turba võrdlus teiste kütteainetega.

Kütteaine karakteristika	Tükk- turvas	Freesturvas	Turba- brikett	Turba- koks	Sega- puud	Põlev- kivi	Kivisüsi
Niiskuse %	33	40	10—15	4—10	25—50	12	5
Tuha %	3—5	6—8	10—15	8—20	1—2	35	5
Küttevõime kcal/kg	2900— 3200	2700— 2900	3900— 4200	7000	3000	2500— 3500	7000
1 m ³ kaal tonnides	1) labida- turvas 0,18—0,35 2) masina- turvas 0,25—0,45	0,25—0,45	a) puista- tult 0,7—0,8 b) laotult 1,0	0,6—0,8	0,38—0,40	—	—

Praktilisteks kalkulatsioonideks võib võtta, et 1 tonn tükkturvast asendab 0,40—0,45 t kivisütt või 2,5 m³ segapuid. Täpsemate kalkulatsioonide juures tuleb tugeneda asendatavate kütteainete küttevõimele.

Turba kui kütteaine eelisomadused on järgmised:

1. Turvas kui kütteaine leiab kasutamist otseselt kohal, mistõttu säästetakse transpordi koormamist kaugemalt toodavate kütteainete veoga.
2. Turbalademed on jaotatud üle kogu maa, milline asjaolu loob soodsad turba kasutamise võimalused kohalikele tööstusele ja põllumajandusele.
3. Turvast võib tarvitada igas küttekoldes, alates taluahjust kuni suurimate elektrijõujaamade ahjudeni.
4. Turbalademetega eksploateerimine kohalike vajaduste rahuldamiseks ei nõua suuri kapitalimahutusi ega erilisi oskustöölisi. Väheste kogemuste omamisel võib igaüks toime tulla labidaturba tootmisega.

Eesti turvas ongi energia-allikaks kahele meie suuremale elektrijõujaamale: Ellamaa jaamale Põhja-Eestis ja Ulila jaamale Lõuna-Eestis, millede kaudu antakse maale elektrivalgust, pannakse käima vabrikud ja käitised, veerema rongid ja trammid. Turvas kütteinena säästab puitu, mida ahjus põletamise asemel on võimalik kasutada elamute ehitamiseks ja väärtusliku toormaterjalina tööstustes.

Kui suur peaks olema meie aastane normaaltarvidus küttureturba alal? Et sellele küsimusele vastata, peaksime teadma, millise osa aastasest kütteinete kogusest kavatsime katta turbaga. Kuni 1936. a. langes kodanlikus Eestis turbaküttele ainult 6,7% kogu meie küttebilansist. 1936. a. koostatud küttereformi kavas oli turbaküttele ette nähtud 27% kogu meie küttearvust. Tegelikult aga ei ole meie seni üle 10% turbaküttele jõudnud. Peaksime püüdma saavutada, et puidust ainult oksad ja kännud kütteks läheksid. Peame ka silmas pidama, et maa elektrifitseerimine esitab suuri nõudeid kütteinete järele ja et tööstuse suurenemisel kütteinete tarvidus aasta-aastalt kasvab. Et rahuldada kohalike kütteinete kogu maa tarvidust, peaksime küttureturba tootmise lähemal aastail tõstma mitmekordseks.

Turvas põllumajanduses. Eesti NSV mineraalmullad on üldiselt huumusevaesed. Põhja-Eestis on huumusekiht enamasti õhuke, Lõuna-Eestis aga huumusesisaldus mullas madal. See ongi üks peapõhjusi, miks meie viljad on kasvu ajal väga tundlikud ebasoodsa ilmastiku suhtes ja annavad võrdlemisi madalaid saake.

Turvas on laudasõnniku koguse kui ka kvaliteedi tõstmise tõhusamaks vahendiks ja selle kaudu mullapinna rikastajaks huumusega ning mulla struktuuri püsivaks parandajaks. Sellepärast on põllumajanduses väga suur tarvidus turbasaaduste järele.

1939. a. põllumajandusloenduse andmeil toodeti Eestis alusturvast ja tarvitati põllumajanduses 1 771 000 m³. Aluseks võttes koduloomade arvu sama aasta põllumajandusloenduse andmeil, vajaks põllumajandus alusturvast ümmarguselt 13 000 000 m³ aastas. Nii peaksime alusturba osas tõstma toodangu 7-kordseks, võrreldes ennesõjaegse kõrgeima toodanguga.

Põllumajanduses on turbal küttena ja aluspõhuna kasutamise kõrval tähtis ülesanne otsese väetisena turbamulla näol. Hästi lagunenu madal soo turbamuda on parimaid maaparanduse aineid. Kõvad savimaad teeb ta muredaks, nii et õhk saab pinnasesse tungida. Kergetele liivamaadele avaldab ta vastupidist mõju — tõstes pinnases huumusehulka, muudab ta selle niiskust ja väetist paremini kinnipi lavaks.

Efektiivsemaid tulemusi maaparandusainena annab turvas kompostide näol. Et aga kõrgsoo- (*Sphagnum*-) turvas on hapu reaktsiooniga ning seetõttu ei soodusta mullabakterite elu ja tegevust, ei saa teda otsese väetusainena kasutada.

Hapu reaktsiooniga turvast on aga heade tulemustega kasutatud selleks, et eesti fosforiidis leiduvat fosforväetist taimedele tarvitamiseksõlblikuks muuta. ENSV Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituudi poolt korraldatud katsed sel alal on andnud täiesti rahuldavaid tulemusi.

Turvas ehitusmaterjalina isoleerplaatide näol on nii NSV Liidus kui ka paljudes välisriikides ammu tuntud ja tarvitusel. Meie oludes peaksid turbast isoleerplaadid omama eriti suurt tähtsust. Eesti NSV Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituudis on uuritud isoleerplaatide valmistamist kodumaa turbast ja on saadud täiesti rahuldavaid tulemusi. Nii hoiab 3 cm paksune turbast isoleerplaat niisama hästi soojust kui 10 cm paksune puusein, 70 cm paksune tellissein või 115 cm paksune paassein.

Samblaturvas on parimaks pakkimisvahendiks aiasaaduste transportimisel, olles aedviljadele pehmeks pakendiks ja ühtlasi ka desinfektsioonivahendiks, mis hoiab neid mädanemise eest.

Turvas ravivahendina on ammust ajast tuntud. Ka meie kodumaal on turvast ravi otstarbeks heade tagajärgedega kasutatud. Pärnu kuurort on selleks Tootsi briketitööstuses jahvatatud freesturvast kasutanud ja tulemused väärivad täit tunnustust.

Peale eespool loetletud otstarvete leiab turvas väga laialdast kasutamist keemiatööstuses, kus temast valmistatakse piiritust, suhkrut, äädikhapet, atsetooni, parafiini, fenooli, valgustusgaasi jne.

Nii laialdased turbatoodete tarvitamise võimalused ja nõuded nende järele nii suurtes kogustes (kütteks ja põllumajanduses) võivad lugejas üles kergitada küsimuse: kas kütte- ja põllumajandus ei hakka esinema omavaheliste konkurentidena turbamassiivide ekspluateerimisel, ja teiseks, kas meie turbalademetete tagavaradest jätkub kõigi nende nõuete rahuldamiseks ja kui pikaks ajaks?

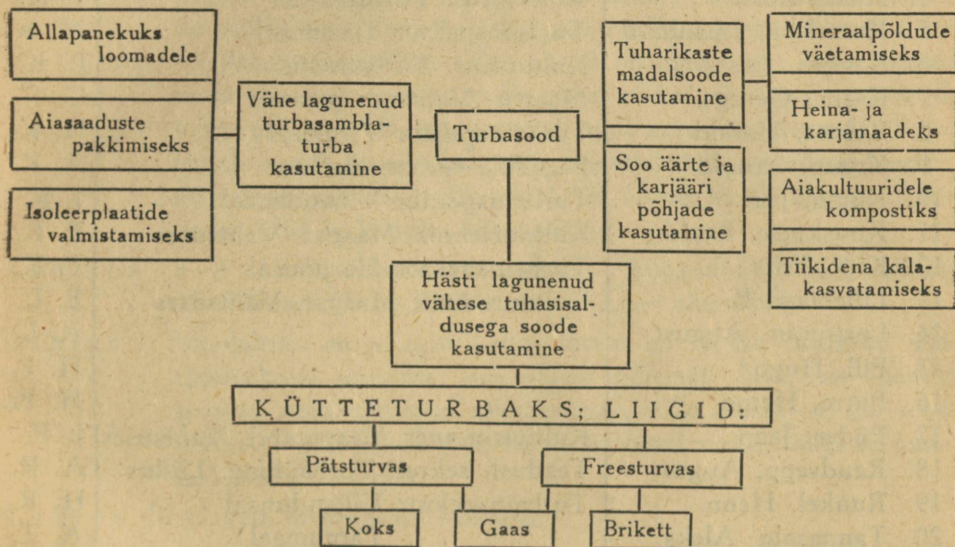
Esimesele küsimusele võime vastata, et kütte- ja põllumajandus ei saa siiski konkurentideks turbamassiivide kasutamise alal. Turvas, mis on heaks kütteenaine, ei ole tavaliselt sobiv põllumajanduses, ja ümberpöörduvalt. Kui mõningail juhtudel küttemajandus on turbatootmisel tunginud põllumajanduse valdkonda kuuluvaisse turbasoodesse või ümberpöörduvalt,

siis on see juhtunud turbasoode tõeliste omaduste mittetundmisest ja puudulikust organisatsioonist. Turbasoode otstarbekohast kasutamist vastavalt soo eriomadustele näeme tabelist 7.

Tabel 7.

Turbasoode majanduslik kasutamine vastavalt soo eriomadustele.

(V. A. Zjussini ja M. N. Krjukovi järgi).



Viimasele küsimusele — kas meil jätkub turbamassi tagavarasid — vastame arvudega. Nagu käesoleva raamatu turbasoode nimestiku osas toodud andmed näitavad, on Eesti NSV turbasoode kogupind 326 074 ha ja toorturba massi kogumaht nendes soodes ca 9 400 000 000 m³. Senine suurim toodang kütte- ja alusturba alal ühtekokku ei ole aastas ületanud 4 000 000 m³ toormassi. Järelikult jätkuks meil niisuguseks tootmiseks toormassi 2350 aastaks.

Toodud arvud ei pretenderi küll eriti suurele täpsusele, aga võivad siiski meile kinnitada, et turbamassi tagavarad on meil nii suured, et nende puudust ei tarvitse karta mitmed põlvned.

Turbasoode uurimisi ja ülevaatusi toimetanud eriteadlaste nimestik.

Jrk. nr.	Eriteadlase perekonna- ja eesnimi	Amet ja töökoht	Lühen- datud nimi
1.	Avaste, August	Turbalabor. juhat. ETTUK-s	A. A.
2.	Ehvard, Ago	Turbainspektor Saaremaal	A. E.
3.	Fuks, Georg	" Võrumaal	G. F.
4.	Haak, Ilmar	Kultuurins. Turbatrustis	I. H.
5.	Kaarekson, Meinhard	Turbainspektor Tartumaal	M. K.
6.	Kangro, Leo	Kultuurins. Turbatrustis	L. K.
7.	Karus, Georg	Maapar. Valitsuse juhataja	G. K.
8.	Kolnes, Harald	Turbainspektor Virumaal	H. K.
9.	Kruup, Arnold	Pääsküla turbat. direktor	A. K.
10.	Kuum, Jüri	Turbainspektor Viljandimaal	J. K.
11.	Kuuskmäe, Evald	Kultuurtehnik Maapar. Valitsuses	E. K.
12.	Kütt, Frits	Turbainspektor Harjumaal	F. K.
13.	Lillemägi, E.	Kultuurtehnik Maapar. Valitsuses	E. L.
14.	Lustipuur, August	" " "	A. L.
15.	Pill, Hugo	" " "	H. P.
16.	Purre, Heino	" " "	H. Pr.
17.	Pöder, Jaan	Kultuurinsener Maaparand. Valitsuses	J. P.
18.	Raudsepp, August	Teadusl. sekret. Turbaühing. Liidus	A. R.
19.	Ruukel, Henn	Turbainspektor Viljandimaal	H. R.
20.	Tammsalu, Aleks.	" Pärnumaal	A. T.
21.	Tikerpuu, Leo	" Läänemaal	L. T.
22.	Tiks, Konstantin	" Virumaal	K. T.
23.	Truus, Endel	Assistent ETTUK-s	E. T.
24.	Valing, Oskar	Turbainspektor Järvamaal	O. V.
25.	Viira, Juhan	" Harjumaal	J. V.

Seletuseks andmete kasutajaile.

Nimestikus toodud iga soo kohta on esitatud kõige tarvilikumad andmed tabeli kujul. Peale tabelandmete, mis on koondatud 11 vertikaallahtrisse, on antud lühem või pikem kirjeldus, olenevalt soo suurusest ja uurimise andmete täielikkusest, iga soo ja selles leiduva turba iseärasuste kohta; samuti on näidatud, milleks teda on kõige otstarbekohasem kasutada.

Tabeli vertikaallahtreisse koondatud andmete selgituseks olgu märgitud:

Lahter 1. Järjekorra numbriga tähistatud turbasoo asukoha leiab lugeja juuresolevalt kaardilt. Iga maakonna soode nimestik algab oma iseseisva numeratsiooniga; üldkaardi vaatlemisel on see vahest küll eksitav, kuid selle süsteemi juurde on jäädud seepärast, et esitatud soode nimestik ei ole veel lõplik. Uute soode avastamisel on neid kerge igas maakonnas juurde märkida, jätkates vastavas maakonnas järjekorra numbrit.

Lahtrid 2 ja 3 ei vaja täiendavaid seletusi.

Lahter 4. Juurde- ja väljapääsu võimalusena on esijoones näidatud maantee või külavaheline tee ning antud selle kaugus kilomeetrites soo lähemast servast. Tee suund on märgitud kahe linna, asula või küla nimega, mille vahel ta kulgeb, kusjuures sood tuleb otsida harilikult paremal pool antud tee suunda. Suuremate soode juures, kus võib arvestada turbasaaduste kaugemale transportimise võimalusi, on antud ka lähima raudteajaama nimi ja kaugus kilomeetris.

Lahtrid 5—8 ei vaja täiendavaid seletusi. Lühendid 7. ja 8. lahtris tähendavad: Kt — kütteturvas ja At — alusturvas.

Lahter 9. Siin lahtris on märgitud, kas turvas on sobiv kütteks või alusturbaks. Soodes, kus esineb mõlemat liiki, on nende arvatav suhe näidatud murdarvuna, mille alusel on ka soos leiduv toormassi maht jaotatud; andmed mahu kohta on kantud lahtreisse 7 ja 8.

Lahter 10 ei vaja täiendavaid seletusi.

Lahter 11. Andmed nimestikus loetletud soode kohta on hangitud väga mitmelt asutuselt ja isikult ning omavad seetõttu väga erinevat kaalu täpsuse ja nende aluseks olevate uurimistööde põhjalikkuse suhtes. Vastavalt andmete täpsusele on sood jagatud viide järku, kusjuures I järku kuuluvad suurima täpsusega uuritud sood, ja viimasesse — V järku need, mis on uuritud kõige väiksema täpsusega. Järkude kohta olgu esitatud järgmine iseloomustus:

I järku arvatud soodes on teostatud detailne uurimine ühes loodimise ja turba laboratoorsete analüüsidega, nagu see on ette nähtud detailuurimise juhistes. Andmed nende soode kohta on täpsed nii pinna suuruse, turbamassi koguste kui ka turba eriomaduste kohta soo igas osas.

- II järku on arvatud sood, mis on uuritud Põllutöö Ministeeriumi poolt nn. soode rekognostseeriva uurimise täpsusega. Üldreeglina ei toimetata nende uurimiste juures soopinna loodimist. Turbalademete sondeerimist teostatakse siiski sellise tihedusega (100—600 m vahekaugusega), et see võimaldab anda enamvähem täieliku ja täpse karakteristika soo kohta; selle alusel saab lahendada küsimuse, milliseks otstarbeks on antud turbasood kõige sobivam kasutada. Soo pinna ja turbamassi koguste kindlaksmääramine on siin teostatud tarviliku täpsusega mõõtmiste alusel, mistõttu neid andmeid võib arvestada kui lõplikke. Originaalandmed nende soode uurimise kohta säilitatakse Põllutöö Ministeeriumi Maaparanduse Valitsuses.
- III järku on arvatud sood, kus uurimisi on toimetatud nn. marsruutuurimise või soode paikliku ülevaatuse teel. Tavaliselt nende ülevaatuste juures pinnamõõtmisi ei ole tehtud. Soo pind on siin võetud kas metsaülema poolt esitatud andmeil või kasutada olevate plaanide järgi. Seepärast ei saa siin soopinna suurusi vaadelda kui lõplikke. Turbalademete sügavuse kindlaksmääramiseks on puurimisi muidugi tehtud, kuid õige harva ja tihti ainult üksikuis kohtades. Seepärast ei ole ka turba toormassi kubatuurid siin lõplikud suurused. Sellesse järku kuulub enamik soid, mis on üle vaadatud maakondlike turbainspektorite poolt 1941. ja järgnevail aastail.
- IV järku on arvatud sood, mille kohta andmed on saadud metsaülemilt. Nende pinnasuurus on enamikus esitatud plaanide alusel, turbakihtide sügavus äga kohal kogutud umbkaudseil andmeil. Siin võivad tegelikud arvud suuresti lahku minna esitatud andmeist, eriti turbakihi sügavuse ja sellest tuletatud toormassi mahu alal.
- V järku on arvatud sood, mille kohta on olemas ainult plaani andmed. Tavaliselt on soo sügavuseks võetud 2,0 m.

Tabelandmeile järgnevas soo kirjelduses on I—III järgu soode juures ära näidatud, kelle poolt ja millal on sood uuritud. Kirjeldused IV ja V järgu soode kohta põhinevad kirjanduslikel andmeil.

Turbasoo-uurijate nimestik vt. eespool.

II

1. Virumaa.

Virumaad võib turbasoode leviku suhtes jagada kahte ossa — läänepoolne ja idapoolne osa. Nende piir läheb Lohusuu juurest Avijõge mööda üle Pandivere kõrgustiku Kunda jõge mööda Soome laheni. Sellest liinist ida pool asuv osa kuulub kõige enam soostunud maa-alade hulka kogu Eestis. Siit tuleb ka otsida Virumaa suuremaid soid. Ainult üks nendest — Putla soo — asub nimetatud joonest lääne pool, kõik teised aga Ida-Virumaa soostunud piirkonnas. Kõik Virumaa soomassiivid peale Oru soo (81) ja osaliselt ka Kõrgsoo (98) on väga puudulikult uuritud. Nii näiteks Iisaku ja Narva jõe vahelisel maa-alal on väga raske kaardimaterjali andmeil kindlaks määrata piiri riigimetsa ja turbasoo massiivide vahel.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Virumaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	12	34 097	57,8
2. „ 500—1000 „	16	11 980	20,2
3. „ 100— 500 „	46	11 297	19,2
4. „ alla 100 „	49	1 674	2,8
Kokku:	123	59 048	100,0

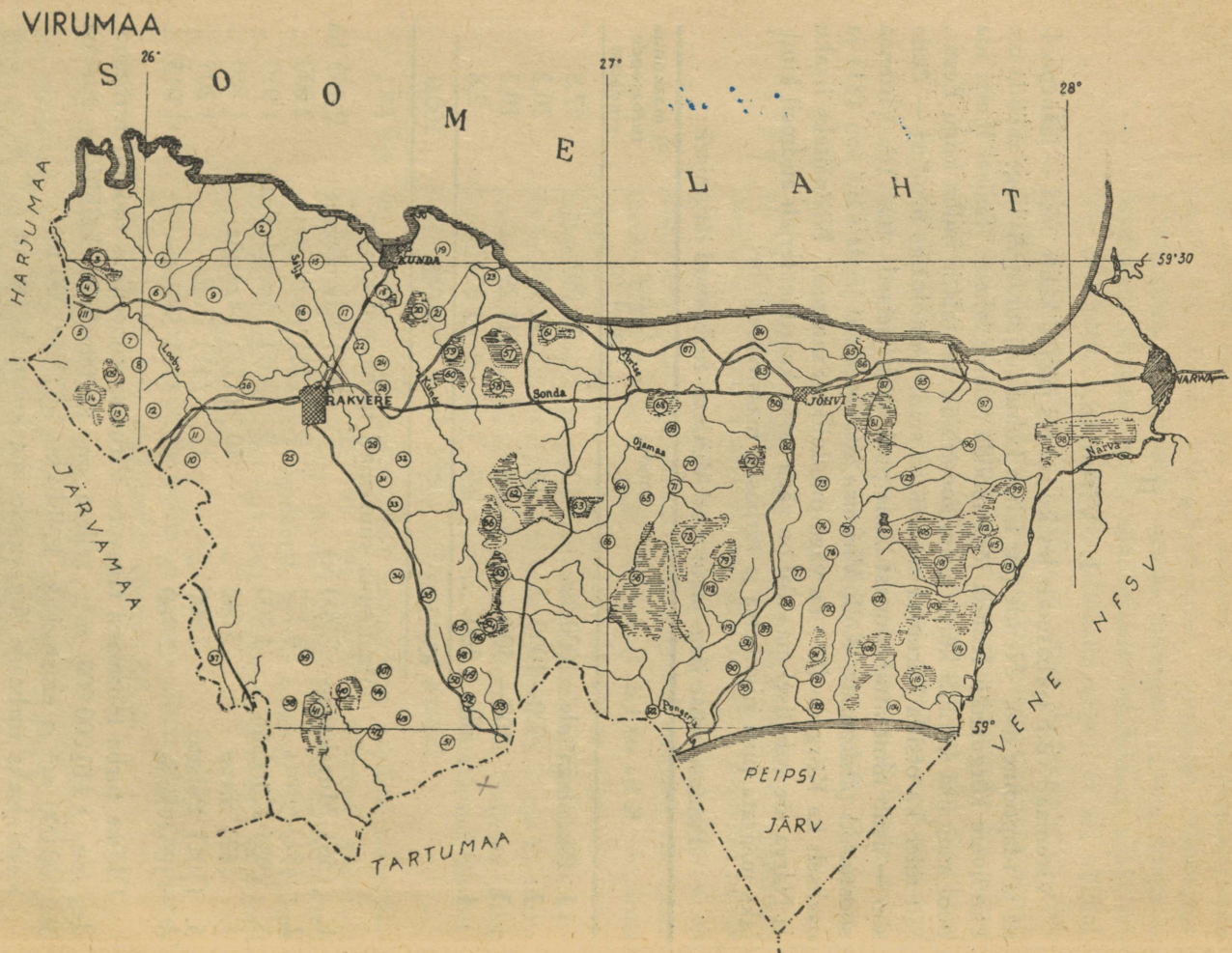
Maakonna suuremad turbasood on:

1. (56) Murakasoo	7 200 ha	7. (106) Kivinõmme	2 400 ha
2. (81) Oru	4 127 „	8. (78) Ratvajärve	2 000 „
3. (98) Kõrgsoo	4 000 „	9. (105) Mustaladva	1 950 „
4. (62) Sirtsu	3 040 „	10. (112) Mustjõe	1 500 „
5. (101) Puhatu	2 900 „	11. (41) Putla	1 205 „
6. (103) Kase	2 760 „	12. (79) Selisoo	1 015 „

Üldine turba toormassi tagavara Virumaa nimestikus toodud turbasoodes on 1 410 000 000 m³; sellest on kütteturbaks kõlblikku turvast 380 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 1 030 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,39 m.

Ekspluateerimiseks oli Virumaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 1809 ha turbasoid.



VIRUMAA

HARJUMAA

JÄRVAMAA

TARTUMAA

S 26° O M E 27° 28°

59° 30'

59°

PEIPSI
JÄRV

VENE
NF SV

KUNDA

RAKVERE

Sonda

JÕESVI

VARMA

Ojamaa

Narva

Pärnu

Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Kesk. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. oistarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Ohvandi	Palmse	Võsu — Haljala 3,5	80	1,0		800	At	3	III

Kõrgsoo, asub Sagadi metskonna kv. nr. 109 ja 110 piirides. Soo pinnal kasvavad harvad männid, kõrgus 3—4 m, ø 5 cm. Koostis: villpea-turbasambla turvas, lagunemisyärk 10—30%. Põhja koostis — vesiliiv. Turbakihi maksimaalne sügavus 1,5 m. Sood on kasutanud Sagadi turbaühistu käitsi alusturba tootmiseks. *H. K. 1943. a.*

2.	Siimu	Vihula	Eisma — Haljala 1,0	40	0,5		200	At		III
----	-------	--------	------------------------	----	-----	--	-----	----	--	-----

Üleminekusoo, asub Sagadi metskonna kv. nr. 87, 99 ja 102 piirides. Kaetud mändide ja kaskedega, mille kõrgus 10—12 m, ø 5—10 cm. Turbakihi maksimaalne sügavus 0,6 m. Põhjas vesiliiv. Koostis: villpea-turbasambla turvas, lagunemisyärk 20%. Sood on varem kasutatud alusturba lõikamiseks. Viimased 30 aastat kasutamata. Sobiv metsa- või uudismaa-kultuuri alla. Turbatootmiseks turbakihi paksus väike. *H. K. 1943. a.*

3.	Lauka	Palmse	Narva — Tallinn 2,5 Kadrina 27,0	829	2,5		20 725	At	19	III
----	-------	--------	--	-----	-----	--	--------	----	----	-----

Kõrgsoo, asub Loobu metskonnas, Uueküla vahtkonna kv. nr. 52 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 63 m. Edelas 1 km kaugusel asuva Loobu jõe absoluutne kõrgus 57,5 m. Soo pind enamikus lage, põhjapoolses osas palju laukaid. Turba maksimaalne sügavus 4,5 m. Lagunemisyärk 10—30%, põhjas liiv. Sood on kasutanud üksikud talupidajad alusturba tootmiseks. *H. K. 1943. a.*

4.	Joaveski Suure- Vanasilla	Vohnja	Narva — Tallinn 1,5	650	3,0	6500	13 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	4	III/V
----	---------------------------------	--------	------------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	---	-------

Soo asub Loobu metskonna kv. nr. 19, 20, 31, 32, 42 ja 43 piirides. Hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 64 m. Soo läänepoolsest servast saab alguse üks Loobu jõe lisajõgedest. Soo pinnal kasvavad üksikud harvad männid ø 5 cm. Turbakihi maksimaalne sügavus 4,5 m, lagunemisyärk kuni 30%; põhja koostis — liiv. Sood on kasutanud üksiktootjad alusturba tootmiseks. *H. K. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5.	Sammelselja	Vohnja	Tallinn — Narva 3.0	210	2.5	5250		Kt		III/V

Kõrgsoo, asub Loobu metskonna kv. nr. 116—120 piirides. Soo pind suuremalt osalt lage; kasvavad üksikud männid \varnothing 5 cm. Vee äravoolu kraav puudub. Koostis: puu-tarna-turbasambla turvas; maksimaalne sügavus 3.6 m, põhjas liiv. Turba lagunemisjärk 30—50%. Soo on seni kasutamata. *H. K. 1943. a.*

6.	Sakusaare	Aaspere	Narva — Tallinn 1,5	21	1.3	137	136	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	8	III
----	-----------	---------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	-----

Soo asub Loobu metskonna kv. nr. 15 piirides. Turbakihi maksimaalne sügavus 1,5 m. lagunemisjärk 30%; põhjas liiv. Sood on kasutanud Koigi ja Metsiku turbaühistu ilma kasutuskavata. *H. K. 1943. a.*

7.	Nõmme	Vohnja	Arbavere — Tapa 1,0 Kadrina 15,0	284	3.0		8520	At	3	III
----	-------	--------	--	-----	-----	--	------	----	---	-----

Kõrgsoo, asub Loobu metskonna kv. nr. 55—59 piirides. Soo pind üldiselt tasane, ilma laugasteta. Männid esinevad üksikult 2—3 m kõrgustena, \varnothing 5 cm. Turba maksimaalne sügavus 4,5 m, lagunemisjärk alla 30%; kõlblik vaid alusturba tootmiseks. *H. K. 1943. a.*

8.	Oja	Vohnja	Arbavere — Tapa 3,0 Kadrina 9,0	108	3.0	1620	1620	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	16	III
----	-----	--------	---------------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Loobu metskonna kv. nr. 67 piirides. Turbakihi maksimaalne sügavus 4,5 m, lagunemisjärk 30%; põhjas liiv. Sood on kasutanud Vohnja turbaühistu. Pealmised kihid on vähe lagunened ja sobivad alusturbaks, alumised — küteturbaks. *H. K. 1943. a.*

9.	Sausti Kõldu	Aaspere	Narva — Tallinn 1,5	33	1.2	396		Kt	33	III
----	-----------------	---------	------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Loobu metskonnas, riigi tagavaramaade arvel. Soo pind kaetud üleni segametsaga, puude \varnothing kuni 25 cm. Koostis: villpea-pilliroo-tarna turvas, lagunemisjärk kuni 70%; põhjas gyttja. Soo kuivenduseks olemas vanad metsakuivenduse kraavid. Terve soopind on jagatud 3 — Aaspere, Vihula, Metsiku — turbaühistu ja Vihula piimaühistu vahel. *H. K. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
10.	Kõrbse Kiku	Undla	Ambla — Rakvere 3,5	30	2,5	750		Kt	9	IV/V

Üleminekusoo, asub Tapa metskonnas riigi tagavaramaade arvel. Turba pealmised kihid 0,5 m sügavuseni vähe lagunenuid, allpool keskmise väärtusega kütteturvas. Põhjas mergel ja savi. Soo on terveni Kiku turbaühistu kasutada. *L. K. 1939. a.*

11.	Sinijärve	Undla	Kadrina 10,0	12	2,0		240	At	12	III/V
-----	-----------	-------	--------------	----	-----	--	-----	----	----	-------

Asub Neeruti metskonna kv. nr. 3 piirides. Sood on kasutanud Neeruti-Sinijärve turbaühistu.

12.	Armiko	Undla	Undla — Põima 0,5	140	4,5	6300		Kt	48	III/V
-----	--------	-------	----------------------	-----	-----	------	--	----	----	-------

Kõrgsoo, asub Tapa metskonnas, Telliskopli, Sootaguse ja Pakitu küla vahelisel maa-alal. Turba pealne kiht kuni 0,5 m sügavuseni — vähelagunenud alusturvas, sügavamad kihid — hästi lagunenuid kütteturvas; tuhasisaldus 4,7%; põhja koostis — savi. Sood on kasutanud Undla-Telliskopli, Undla-Saari, Undla-Armiko, Undla-Imastu ja Kolu turbaühistu. *L. K. 1943. a.*

13.	Ohepalu	Vohnja	Pala — Kolu 0,5	400	2,0		8000	At	4	IV/V
-----	---------	--------	--------------------	-----	-----	--	------	----	---	------

Asub Loobu metskonna kv. nr. 49 piirides. Soo keskel asub Ohepalu järv (70 ha). Sood on kasutanud Ohepalu turbaühistu.

14.	Vohnja	Vohnja	Pala — Kolu 0,5	800	3,0		24 000	At	4	V
-----	--------	--------	--------------------	-----	-----	--	--------	----	---	---

Asub Loobu metskonna kv. nr. 47 piirides. Sood on kasutanud Pudru-mäe turbaühistu.

15.	Selja	Kunda ja Haljala	Rutja — Haljala 1,0	220	1,5		3300	At		V
-----	-------	---------------------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Asub Rutja metskonna kv. nr. 92 ja 93 piirides. Sood on kasutanud Kondu-Varangu ja Karula turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
16.	Essa	Haljala	Kunda — Põdruse 1,0	10	2,0	200		Kt		IV

Asub Rutja metskonna kv. nr. 99 piirides. Sood on kasutanud Essa kartuliühistu.

17.	Andja	Kunda	Põdruse — Kunda 0,5	24	1,5	180	180	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
-----	-------	-------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	----

Asub Rutja metskonna kv. nr. 100 piirides. Kasutajateks on üksiktootjad.

18.	Kunda-Aru	Kunda	Kunda — Vanamõisa 1,0 Kunda 5,0	240	3,5	8400		Kt	97	III/V
-----	-----------	-------	--	-----	-----	------	--	----	----	-------

Kõrgsoo, asub Kunda metskonna kv. nr. 81 piirides, Rakvere—Kunda raudtee ääres, Aru peatuskoha juures. Turbakihi maksimaalne sügavus üle 5 m, lagunemisjärk 60%; põhjas liivane savi. Soo keskel kasvavad harvad soomännid, äärtel kasevõsa. Kuivendamist võimaldab praegune eelpool ainult pealmistes kihtides. Soost turba väljavedu on võimalik ka suvel. Sood kasutavad Kunda turbaühistu, üksiktootjad ja Port-Kunda tsemendivabrik. Viimasel on soosse 72,5-ha pindalal rajatud mehhaaniline küteteturbatööstus ühe suure elevaatormasinaga, mis töötab alates 1937. aastast ja on selle aja vältel ca 100 000 m³ toormassi välja võtnud. A. R. 1943. a.

19.	Murakasoo	Kunda	Külatee 0,5 Kunda 8,0	435	4,4	9570	9570	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	11	III/V
-----	-----------	-------	--------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-------

Kõrgsoo, asub Kunda metskonna kv. nr. 15, 19, 25, 35, 5 ja 9 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 16 m. 2,6 m ida pool asuva oja absoluutne kõrgus 4 m. Mahu mererannani 2,5 km. Turbalademetest ülemine pool kõlblik alusturbaks, alumine pool — küteteturbaks; põhja koostis — liiv. Kuivendamiseks on magistraalkraav olemas. Sood kasutavad Malla, Kuura ja Mahu turbaühistu. L. K. 1938. a.

20.	Varudi	Mahu ja Kunda	Narva — Tallinn 2,5	870	3,0	8700	17 400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	7	III/V
-----	--------	------------------	------------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	---	-------

Kõrgsoo, asub Kunda metskonna kv. nr. 106, 120 ja 121 piirides. Soo hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 52 m. Vee äravool Kongla oja, mille absoluutne kõrgus on 49 m. Soo on keskelt lage ja lau-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

gastega, äärtel kasvavad soomännid. Koostis: lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk 20%; maksimaalne sügavus 5 m, põhjas liiv. Varudi küla magistraalkraav jookseb soo äärest läbi. Sood on kasutanud Varudi turbaühistu. *A. L. 1943. a.*

21.	Nugeri	Mahu	Kunda—Vi- ru-Nigula 2,0 Kunda 14,0	107	2,0	1070	1070	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	40	III/V
-----	--------	------	--	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-------

Kõrgsoo, asub Kunda metskonna kv. nr. 122 piirides. Soo pind on keskelt lage, äärtel kasvavad kidurad männid. Äravoolukraav soo ääres olemas, kuid vajab süvendamist. Väljaveoteed korras. Koostis: puu-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 2,5 m. Pealmised kihid kõlblikud alus-turbaks, põhjakihid — kütteturbaks. Põhja koostis — liivane savi. Soo on terveni kasutamisele võetud Lepiku ja Viru-Nigula turbaühistu poolt. *A. L. 1943. a.*

22.	Sooaluse	Sõmeru	Rakvere— Sooaluse 1,0 Rakvere 6,0	51	2,6	1326		Kt	10	III
-----	----------	--------	---	----	-----	------	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Kunda metskonna kv. nr. 123 piirides. Pind on kaetud soomändide ja -kaskedega. Turvas kõrge lagunemisjärguga, põhjakihtides esineb sapropeel. Põhja koostis — savi. Sood kasutab Soosaluse turbaühistu, kes on soos kütteturvast tootnud ühe väiksemat tüüpi turbamasinaga. *L. K. 1939. a.*

23.	Adriku	Mahu	Viru-Nigula — Mahu 2,0	8	2,5	100	100	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	8	IV
-----	--------	------	---------------------------	---	-----	-----	-----	-------------------------------	---	----

Asub Kalvi metskonna kv. nr. 34 piirides. Kasutajateks on üksiktootjad.

24.	Muru	Sõmeru	Rakvere — Uhtna 1,5 Rakvere 7,0	15	1,5	225		Kt		III
-----	------	--------	---------------------------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Kunda metskonnas, riigi tagavaramaade arvel, nr. A 127. Turbakihi maksimaalne sügavus 2,5 m. Soo pinnal kase- ja kadakapõõsad, põhjapoolses osas ka üksikud männid. Soo on tasane, ilma languta ja kannatab põhjavee kõrge seisu all. Põhjapoolses servas on magistraalkraav olemas. Koostis: pilliroo-tarna turvas, lagunemisjärk 60%. Soo on seni kasutamata. *A. L. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
25.	Karitsa	Rakvere	Rakvere — Karitsa 0,5 Rakvere 7,0	17	1,5	255			Kt	8	III/V

Madalsoo, asub Rakvere metskonnas, riigi tagavaramaade arvel, nr. A 58. Soo pind on kaetud madala kase- ja kadakapöösastikuga. Soo kuuendamine võimalik Karitsa küla magistraalkraavi kaudu. Koostis: pilliroo-tarna turvas; maksimaalne sügavus 2 m; lagunemisjärk 80%. Soo on terveni Karitsa turbaühistu kasutada. A. L. 1943. a.

26.	Kanna- võhma	Undla ja Rakvere	Rakvere — Kadrina 1,0	195	3,6	3510	3510	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	62	IV
-----	-----------------	---------------------	--------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Asub Rakvere metskonnas. Sood on kasutanud Orutaguse, Hulja, Tirbiku, Paatna ja Telliste turbaühistu.

27.	Vetiku	Rägavere	Mõdriku — Rakvere 1,5	78	3,0	1170	1170	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	28	IV
-----	--------	----------	--------------------------	----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Asub Rägavere metskonnas. Sood on kasutanud Sõmeru, Kaarli-Sõmeru ja Rägavere-Aru turbaühistu ning üksiktootjad.

28.	Vaeküla Kiisa	Rägave- re ja Sõ- meru	Tallinn — Narva 2,0 Rakvere 10,0	94	2,5	2350			Kt	25	III
-----	------------------	------------------------------	---	----	-----	------	--	--	----	----	-----

Ülemineku-madalsoo, asub Rakvere metskonna kv. nr. 47 ja 48 piirides. Soo pinnal kasvab mände \varnothing 10 cm, vähesel määral ka sookaski. Vee ärajuhtimine korraldamata. Koostis: puu-tarna-turbasambla turvas. Turbakihi maksimaalne sügavus 3,7 m, lagunemisjärk 50%, põhja koostis — savi. Sood kasutavad Kaarli, Kaarli-Randvere, Vaeküla ja Põlula turbaühistu ning Arkna ja Vaeküla sovhoos. Viimane on soos mehhaanilise masinatööstuse sisse seadnud. A. R. 1943. a.

29.	Udujärve	Rägavere	Nurkse — Saueaugu 1,0 Rakvere 14,0	39	3,5	1365			Kt	21	III
-----	----------	----------	--	----	-----	------	--	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Rakvere metskonna kv. nr. 4 piirides. Soo pind enamikus lage. Eelvool puudub. Koostis: tarna-pilliroo-turbasambla turvas, lagu-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

nemisjärk 60%. Maksimaalne sügavus 4,5 m, põhja koostis — savi. Sood kasutavad Liiva ja Rägavere-Mõdriku turbaühistu ja Rakvere linn.
A. L. 1943. a.

30.	Piira Ussimäe	Rakvere	Rakvere linn 2,0	20	1,0	200		Kt	20	III
-----	------------------	---------	---------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Rakvere linna kaguserval. Soo pind on kaetud osalt männimetsaga, osalt segavõsaga. Koostis: pilliroo-tarna turvas, lagunemisjärk 60%; põhja koostis — savi. Vee äravooluks magistraalkraav olemas. Sood on kasutanud Piira turbaühistu, Rakvere linn ja kohalik nahavabrik. Kahel viimasel on soosse asutatud mehhaanilised turbatööstused, milledest kumbki töötab ühe väiksemat tüüpi turbamasinaga. A. R. 1942. a.

31.	Saucangu	Rägavere ja Küti	Viru-Jaagupi — Mõdriku 1,5	283	4,0	5660	5660	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	109	IV
-----	----------	---------------------	----------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	-----	----

Soo asub Rakvere metskonna kv. nr. 6, 7 ja 15 piirides ja Roela-Küti metskonna kv. nr. 25, 26, 30 ja 31 piirides. Sood on kasutanud 13 turbaühistut ja üksiktootjad.

32.	Valgesoo	Rägavere	Rägavere — Tudu 2,0	250	2,0	2500	2500	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	6	V
-----	----------	----------	------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	---

Soo asub Rakvere metskonnas, Põlula metsandiku kv. nr. 15, 19, 20 ja 24 piirides. Sood on kasutanud Rägavere turbaühistu „Turvas“.

33.	Voore	Küti	Viru-Roela — Rakvere 2,0	56	2,0		1120	At		IV
-----	-------	------	-----------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Roela-Küti metskonna kv. nr. 32 ja 34 piirides.

34.	Kulina- Puka	Küti ja Roela	Roela — Puka 0,5	70	5,0	3500		Kt	30	III
-----	-----------------	------------------	---------------------	----	-----	------	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Roela metskonna kv. nr. 29, 30 ja 36 piirides. Soo pind on kaetud männimetsaga. Koostis: villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärk 50%. Vee äravool olemas, samuti juurdepääsutee läbi Roela asunduse. Sood on kasutanud Roela I, Viru-Roela-Puka, Kulina-Aru ja Kulina-Aruküla turbaühistu, Viru-Jaagupi piimaühistu ja Viru-Roela piiritusevabrik; viimasel oli kavatsus soosse mehhaaniline kütteturbatööstus asutada. A. R. 1942. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
35.	Saara-Muuga	Roela ja Paasvere	Avinurme — Rakvere 1,0	467	2,0		9340	At	107	IV

Kõrgsoo, asub Muuga asunduse ning Saara, Alavere ja Aidra küla vahelisel maa-alal, Küti metskonna kv. nr. 55 ja Paasvere metskonna kv. nr. 11—17 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 95 m. Soo keskelt Kunda jõe ülemjooksuni 2,5 km; selle absoluutne kõrgus 89 m. Sood on kasutanud Roela I, II ja III, Pandivere, Rahkla, Veadla, Kulina-Aruküla ja Muuga turbaühistu.

36.	Punasoo	Roela	Tudu — Rägavere 1,0	787	5,0		39 350	At		IV
-----	---------	-------	---------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Roela metskonna kv. nr. 30—66 piirides. Enamikus lage soo. Põhjapoolses osas rohkesti laukaid. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 82 m. Soo keskelt Oandu jõeni 4,2 km; selle absoluutne kõrgus 75 m. Soo on kasutamata.

37.	Kiltsi	Vao	Kiltsi j. 1,0	50	2,5	1250		Kt	32	IV/V
-----	--------	-----	---------------	----	-----	------	--	----	----	------

Ülemineku-madalsoo, asub Tapa — Tartu raudtee ääres, Kiltsi jaama juures, Porkuni metskonnas. Hea kütteväärtusega turvas, maksimaalne sügavus 3,5 m, põhja koostis — mergel. Sood on kasutanud Äntu, Kooni ja Kiltsi turbaühistu ning Väike-Maarja piimaühistu. Viimane toodab alates 1935. a. soos mehhaaniliselt küteturvast ühe elevaatormasinaga. Soost on süsteemitu tootmise tagajärjel suur osa kasutamiskõlbmatuks muutunud. A. R. 1942. a.

38.	Kolgi Hirla	Avanduse	Simuna — Rakke 1,0	120	1,0	°	1200	At	54	IV/V
-----	-------------	----------	--------------------	-----	-----	---	------	----	----	------

Soo asub Rakke metskonnas riigi tagavaramaade arvel. Sood on kasutanud Eipri, Salla-Tammiku, Kurtna, Äntu-Rastla, Uniküla-Triigi ja Vao-Võivere turbaühistu.

39.	Võivere	Avanduse	Pudivere — Simuna 0,5	25	0,8		200	At		IV/V
-----	---------	----------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	--	------

Soo asub Rakke metskonna kv. nr. 24 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
40.	Katku Avanduse Simuna	Avanduse	Simuna 1,0	474	2,0	4740	4740	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	145	IV

Kõrgsoo, asub Simuna alevikust edela pool, Rakke metskonna kv. nr. 27 ja 28 piirides. Sood on kasutanud Rohu ja Avanduse turbaühistu ning Väike-Maarja ja Simuna-Nadalama piimaühistu. *K. T. 1942. a.*

41.	Putla Peedla	Avandu- se ja Salla	Simuna — Torma 1,0 Simuna 2,5	1205	3,5	21 088	21 087	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	77	III
-----	-----------------	---------------------------	-------------------------------------	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Rakke metskonna kv. nr. 29—40 piirides. Pinnal kasvavad kidurad soomännid. Hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 100 m. Looduslik veesäng, Pedja jõgi, absoluutse kõrgusega 94 m, asub soo keskkohest 4,7 km eemal. Koostis: villpea-kanarbiku-turbasambla turvas; ülemised kihid vähe lagunened ja sobivad alusturbaks, sügavamad kihid — hästi lagunened kütteturvas. Sood on kasutanud Mõisamaa, Emumäe ja Salla turbaühistu ning Salla-Tammiku piimaühistu. *L. K. 1937. a.*

42.	Luhe	Avanduse	Torma — Simuna 5,0	50	1,0		500	At		IV
-----	------	----------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Rakke metskonna kv. nr. 25 ja 26 piirides. On seni kasutamata.

43.	Salutaguse	Avandu- se ja Paasvere	Sootaguse küla 4,0	220	3,0	6600		Kt	3	IV/V
-----	------------	------------------------------	-----------------------	-----	-----	------	--	----	---	------

Madalsoo, asub Rakke metskonna kv. nr. 58 ja 37 piirides. Sood pind on kaetud noorte mändidega \varnothing 10—20 cm, põhjas vesiliiv. Turvas lagunemisejär- gult keskmine, kõlbab kütteturvas. Väljaveoteed puuduvad. Sood kasutab Laekvere piimaühistu. *K. T. 1941. a.*

44.	Sootaguse	Avanduse	Sootaguse küla 2,0	5	2,0	50	50	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	3	IV
-----	-----------	----------	-----------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Soo asub Rakke metskonna kv. nr. 7 piirides. Kasutajateks on üksik- tootjad.

45.	Palu	Paasvere	Muuga — Edivere 2,0	12	3,5		420	At		IV
-----	------	----------	------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 24 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
46.	Kõrve	Paasvere	Muuga — Edivere 3,0	76	3,5		2660	At		V

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 28, 29, 31, 32 ja 38 piirides. On seni kasutamata.

47.	Saussaare	Paasvere	Avinurme — Rakvere 3,0	19	3,0		570	At		IV
-----	-----------	----------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 64, 65, 68, 71, 79 ja 80 piirides. On seni kasutamata.

48.	Paasvere	Paasvere	Paasvere küla 1,5	170	4,0		6800	At		IV/V
-----	----------	----------	----------------------	-----	-----	--	------	----	--	------

Asub Paasvere metskonna kv. nr. 71—76 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

49.	Kärja	Paasvere	Avinurme — Rakvere 3,0	33	3,0		990	At		IV/V
-----	-------	----------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	--	------

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 76, 83 ja 84 piirides. On seni kasutamata.

50.	Vassivere	Paasvere	Avinurme — Rakvere 0,5	3	3,0		90	At		IV
-----	-----------	----------	---------------------------	---	-----	--	----	----	--	----

Asub Paasvere metskonna kv. nr. 95 piirides. On seni kasutamata.

51.	Luusika	Paasvere	Venevere 1,5	242	1,0		2420	At		IV
-----	---------	----------	-----------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 26, 27, 29—31, 33—35 ja 41 piirides. On seni kasutamata.

52.	Sivi	Paasvere	Avinurme — Rakvere 1,05	2	3,0		60	At		IV
-----	------	----------	----------------------------	---	-----	--	----	----	--	----

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 64 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
53.	Kirbu	Paasvere	Mariküla 3,0	19	3,0		570	At		IV

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 83, 93 ja 101 piirides. On seni kasutamata.

54.	Luusaare Rassivere	Paasvere	Peresaare j. 3,0	976	6,0		58 560	At	17	IV
-----	-----------------------	----------	---------------------	-----	-----	--	--------	----	----	----

Soo asub Paasvere metskonna kv. nr. 26, 29, 30, 33 ja 34 ning Tudu metskonna kv. nr. 3—7, 10—14, 19—21, 25, 29 ja 33 piirides. Sood on kasutanud Peresaare uudismaa-asunikud. (Vt. nr. 55.)

55.	Järvesoo	Roela	Rassivere küla 3,0	346	6,0	10 380	10 380	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	9	V
-----	----------	-------	-----------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	---	---

Kõrgsoo, asub Tudu metskonna kv. nr. 93—95, 121, 123 ja 135—137 piirides ning Roela metskonna kv. nr. 75, 79 ja 80 piirides. Soo moodustab koos Luusaare sooga (nr. 54) ühise pikerguse soomassiivi asendiga põhjast lõunasse. Asub riigimetsade keskel; ida poolt ca 2 km kauguselt läheb mööda Sonda—Mustvee raudtee, lääne pool samal kaugusel piiravad sood Rassivere ja Alakvere küla. Soo hüdrograafiline asend: põhjapoolne osa asub veelahkmel, absoluutse kõrgusega 80 m, lõunapoolne osa — Luusaare soo — asub nõlvakul, absoluutse kõrgusega 79 m. Sood kasutab Tudu masinatarvitajate-ühistu.

56.	Murakasoo	Tudulinna, Maidla ja Mäetaguse	Tudulinna— Rakvere 4,0 Tudu 15,0	7200	2,0	72 000	72 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	12	V
-----	-----------	--------------------------------	--	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	---

57.	Kuresoo	Mahu	Sonda — Viru-Nigula 1,0	910	3,0	13 650	13 650	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	11	III
-----	---------	------	----------------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Sonda—Aseri raudtee ja Sonda—Viru-Nigula maantee vahelisel maa-alal, Sonda metskonna kv. nr. 49, 59 ja 60 piirides. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 58 m. Soo pind on keskelt lage, äärtel kasvavad männid kõrgusega 6 m, \varnothing 5—15 cm. Koostis: villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärg enamikus nõrk; maksimaalne sügavus 3,5 m, põhjas liiv. Sood on kasutanud üksiktootjad. L. K. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
58.	Uljaste	Rägavere	Sonda — Kabala 0,5	365	2,0		7300	At	11	III

Kõrgsoo, asub Sonda—Kabala ja Sonda—Viru-Nigula maantee vahelisel maa-alal, Sonda metskonna kv. nr. 61 piirides. Soo pind keskelt lage, kagupoolses nurgas asub suurem järv, põhjapoolses osas väiksemaid laukaid. Koostis: villpea-pilliroo-turbasambla turvas, nõrga lagunemisjärguga; põhjas liiv. Sood kasutavad ümbruskonna talupidajad alusturba tootmiseks. *L. K. 1943. a.*

59.	Sämi-Ku- ristiku	Rägavere, Sõmeru ja Mahu	Tallinn — Narva 0,5	589	4,0	5890	17 670	Kt = $\frac{1}{3}$ At = $\frac{1}{3}$	22	III
-----	---------------------	--------------------------------	------------------------	-----	-----	------	--------	--	----	-----

Kõrgsoo, asub Tallinn—Narva maantee ja raudtee vahelisel maa-alal Kabala jaama kohal, Sonda metskonna kv. nr. 6 ja 18 piirides. Soo hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 65 m. Ligema loodusliku veesängini — Põrnasoo ojani — 1,0 km. Viimase absoluutne kõrgus 63 m. Koostis: villpea-turbasambla turvas, ülekaalukalt vähese lagunemisjärguga. Sood kasutavad üksiktootjad alusturba tootmiseks. *L. K. 1943. a.*

60.	Aarla- Kabala	Rägavere	Kabala — Narva 1,0	222	2,0	2220	2220	Kt = $\frac{1}{1}$ At = $\frac{1}{1}$	43	III
-----	------------------	----------	-----------------------	-----	-----	------	------	--	----	-----

Kõrgsoo, asub Sämi soo ja Kabala jaama vahel, Sonda metskonna kv. nr. 36—39 piirides, 60 m merepinnast. Pealmised turbakihid sobivad alusturbaks, sügavamad — kütteturbaks. Sood on kasutatud üksiktootjate poolt. *L. K. 1943. a.*

61.	Kestla Rannu	Mahu ja Lüganuse	Tallinn — Narva 2,0	323	2,0	6460		Kt	9	III
-----	-----------------	---------------------	------------------------	-----	-----	------	--	----	---	-----

Ülemineku-kõrgsoo, asub lõuna pool Narva maanteed Aseri kohal, Sonda metskonnas riigi tagavaramaade arvel. Koostis: villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärg keskmiselt 40%; põhja koostis — liiv, rähk. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 50 m, mereni 2,0 km. Mehhaaniliseks kütteturba tootmiseks selles soos on ettevalmistusi teinud Aseri tellisetas. Seni on sood kasutatud ainult üksiktootjate poolt. *A. R. 1942. a.*

62.	Sirts	Rägavere ja Roela	Tudu — Rakvere 2,0	3040	1,5		45 600	At		V
-----	-------	----------------------	-----------------------	------	-----	--	--------	----	--	---

Kõrgsoo, asub Tudu—Rakvere maantee ja Tudu—Sonda raudtee vahelisel riigimetsa maa-alal, Sonda metskonnas. Soo hüdrograafiline asend veelahk-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

mel, absoluutse kõrgusega 73 m. Ligema loodusliku äravoolusäangi — Mändu jõe absoluutne kõrgus 67,5 m. Soo on kasutamata.

63.	Lümatu	Maidla	Lümatu küla 1,0	450	2,0		9000	At		IV/V
-----	--------	--------	-----------------	-----	-----	--	------	----	--	------

Kõrgsoo, asub Sonda—Mustvee raudtee ääres, viimasest ida pool, Lümatu peatuskoha juures, Püssi metskonnas. Soo hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 63 m; 3 km kaugusel asub Kolma jõgi, absoluutse kõrgusega 59,5 m. Soo on seni kasutamata.

64.	Oandu	Maidla	Oandu küla 0,0	170	1,5		2550	At		IV
-----	-------	--------	----------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Püssi metskonna kv. nr. 37, 38, 46—48 ja 56—58 piirides. On seni kasutamata.

65.	Ruunasaare	Maidla	Rääsa — Tarumaa küla tee 2,0	450	1,5		6750	At		IV
-----	------------	--------	------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Püssi metskonna kv. nr. 30—33, 40—43, 51—53, 61—64, 74—76, 88, 90 ja 91 piirides. On seni kasutamata.

66.	Virunurme	Maidla	Virunurme küla 1,5	550	6,0		33 000	At		IV
-----	-----------	--------	--------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Soo asub Püssi metskonna kv. nr. 89—93, 71—74, 109—113, 128—132, 145—149 ja 57—59 piirides. On seni kasutamata.

67.	Voorepera	Lüganuse	Tallinn — Narva 1,5	110	1,5		1650	At	13	IV
-----	-----------	----------	---------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Kohtla metskonna kv. nr. 2—9 piirides.

68.	Hiiesoo	Lüganuse ja Maidla	Püssi j. 1,5	760	2,0	3800	11 400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	80	III
-----	---------	--------------------	--------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Tallinn—Narva raudtee ääres, Püssi jaama juures, Kohtla metskonna kv. nr. 71 ja 77 piirides. Turba lagunemisjärk madal. Sood on kasutanud Lüganuse turbaühistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
69.	Risti	Maidla ja Kohtla	Aidu—Nõm- meküla 1,5 Risti 5,5	366	2,0		7320	At		IV

Soo asub Kohtla metskonna kv. nr. 80, 81, 85, 90, 97 ja 100—109 piirides. Sood on seni kasutanud üksiktootjad.

70.	Kiikla	Kohtla	Mäetaguse— Ereda 3,0	70	1,2		840	At		IV
-----	--------	--------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Kohtla metskonna kv. nr. 17—19, 25, 26, 36 ja 37 piirides. On seni kasutamata.

71.	Kärbo	Kohtla ja Mäetaguse	Räusa küla 2,5	327	1,5		4905	At		IV
-----	-------	---------------------	-------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Kohtla metskonna kv. nr. 21, 28—32, 39—41, 52 ja 53 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

72.	Kalina	Mäetaguse	Kalina küla 1,5 Jõhvi 14,0	722	2,5		18 050	At	80	IV
-----	--------	-----------	----------------------------------	-----	-----	--	--------	----	----	----

Soo asub Kohtla metskonna kv. nr. 98 ja 104—107 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

73.	Tarakuse	Illuka	Illuka — Tarakuse 1,0	40	0,6		240	At	10	V
-----	----------	--------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	----	---

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 23 piirides. Sood on kasutanud Tarakuse turbaühistu ja üksiktootjad.

74.	Ohakvere	Illuka	Illuka — Kuremäe 2,5	39	0,9		351	At	5	IV
-----	----------	--------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 132 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

75.	Visiska	Illuka	Illuka — Kuremäe 1,0	2	0,4		8	At	1	IV
-----	---------	--------	-------------------------	---	-----	--	---	----	---	----

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 138 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
76.	Ongassaare	Illuka	Kuremäe — Jõuga 0,5	35	0,6		210	At	2	IV

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 194 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

77.	Jõuga	Täriverve	Kuremäe — Jõuga 1,0	20	1,0		200	At		IV
-----	-------	-----------	------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 229 ja 250 piirides. Sood on seni kasutanud üksiktootjad.

78.	Ratvajärve	Mäetaguse ja Maidla	Mäetaguse küla 2,0	2000	1,0		20 000	At	9	V
-----	------------	------------------------	-----------------------	------	-----	--	--------	----	---	---

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 39 piirides. Sood on seni kasutanud üksiktootjad.

79.	Selisoo	Mäetaguse ja	Iisaku — Mäetaguse 0,5	1015	1,0	3383	6767	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	55	IV
-----	---------	--------------	------------------------------	------	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Soo asub Pagari metskonna kv. nr. 59 ja 65 ja Iisaku metskonna kv. nr. 38 ja 39 piirides. Sood on kasutanud põllumajandusühistu.

80.	Sompa	Jõhvi	Sompa — Jõhvi 0,5 Jõhvi 3,0	25	2,0	500		Kt	21	III
-----	-------	-------	-----------------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub mõlemal pool Sompa—Jõhvi maanteed, Jõhvi metskonnas. Soo pinnal kasvavad vaevakased ja soomännid. Turbakihi maksimaalne sügavus 2,6 m. Pealne kiht 0,5 m sügavuseni vähe lagunenud, alumised kihid — hästi lagunenud kütturetvas; põhjas saviliiv. Sood on kasutanud Jõhvi, Sompa-Sooserva, Sompa-Arunurga, Sompa ja Edise turbaühistu.

81.	Oru Vasavere	Jõhvi	Kuremäe — Jõhvi 1,5 Oru 2,0	4127	3,6	148572		Kt	3	I
-----	-----------------	-------	-----------------------------------	------	-----	--------	--	----	---	---

Üleminekusoo, kus esinevad nii madal- kui ka kõrgsoo tüüp. Soo asub lõuna pool Tapa—Narva raudteed, Toila ja Oru jaama vahel, Jõhvi metskonna kv. nr. 64 piirides, vähese lisandusega Jõhvi valla talumaadest. Soo pind on

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

enamikus kaetud V boniteedi metsaga, mille domineerivaks puuliigiks on mänd, kuni 10—14 m kõrge ja \varnothing 15—25 cm. Pinnareljeefilt on soo ühtlane, kõrgeimaks kohaks on edela pool Liivjärve ja Kastjärve ümbrus, mis koos Kurtna mäeseljandikuga moodustavad veelahkme, kust veed väljuvad neljas suunas: lõuna suunas Põhjajökke, põhja suunas Vasavere-Kurtna magistraalkraavi, mis voolab läbi soo Voka jökke, kirdes Sõtke jökke ning kagu suunas kraave ja ojasid kaudu Mustjökke. Kolm esimest jõge voolavad põhja suunas otse merre, kuna Mustjõgi ida suunas Narva jökke suubub.

Koostis: tarnaturvas, vähese turbasambla-pilliroo-villpea turba lisandusega. Keskmise lagunemisjärk 45% ja keskmise tuhasisaldus 5%. Kännususe % on väike. Kütteväärtus on üle keskmise. Soos asetsevast turbamassist võib saada ümmarguselt 15 600 000 tonni õhukuiva küteturvast.

Oru soosse on kavatsus asutada briketitööstus 50 000-tonnise aastatoodanguga. Praegu on soo turbatootmiseks kasutamata. *I. H. 1942. a., A. R. 1945. a.*

82.	Kõrtsi	Jõhvi	Jõhvi— Iisaku 0,5	230	1,0		2300	At	25	IV/V
-----	--------	-------	----------------------	-----	-----	--	------	----	----	------

Soo asub Jõhvi metskonna kv. nr. 5 piirides. Sood on kasutanud Jõhvi ja Pajualuse turbaühistu.

83.	Peeri	Kohtla	Tallinn— Narva 0,5	25	0,5		125	At	20	IV
-----	-------	--------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Jõhvi metskonnas. Sood on kasutanud Järve ja Peeri turbaühistu ning Kukruse põllumajandusühistu.

84.	Ontika	Kohtla	Toila— Järve 2,0	90	0,7	315	315	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	8	V
-----	--------	--------	---------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	---

Soo asub Jõhvi metskonna kv. nr. 49, 50, 37, 38, 47, 48, 53—56, 39 ja 40 piirides. Soo loodeserval on äravoolukraav merre. Sood on kasutanud Toila as. turbaühistu.

85.	Pühajärve	Jõhvi	Jõhvi— Toila 1,0	40	0,8		320	At	11	IV
-----	-----------	-------	---------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Jõhvi metskonna kv. nr. 4 ja 5 piirides. Sood on kasutanud Toila ja Pühajõe turbaühistu ning üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
86.	Voka	Jõhvi	Narva — Tallinn 1,0	20	0,7		140	At	5	IV

Soo asub Jõhvi metskonna kv. nr. 8 piirides. Sood on kasutanud Voka turbaühistu ja üksiktootjad.

87.	Uuemaa	Jõhvi	Oru j. 1,0	75	1,0		750	At	20	IV
-----	--------	-------	------------	----	-----	--	-----	----	----	----

88.	Täriveri	Täriveri	Varesmetsa — Täriveri 1,0	30	1,0		300	At		IV
-----	----------	----------	---------------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 254 piirides. On seni kasutamata.

89.	Iisaku	Täriveri	Varesmetsa — Täriveri 0,5	100	2,0		2000	At	26	IV
-----	--------	----------	---------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 241 ja 243 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

90.	Sälliku	Täriveri	Jõhvi — Lo- husuu 2,0	20	1,5		300	At		IV
-----	---------	----------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 101 ja 119 piirides. Sood on kasutanud Sälliku turbaühistu.

91.	Imatu	Täriveri ja Illuka	Alajõe — Iisaku 2,0	800	1,5		12 000	At		V
-----	-------	-----------------------	------------------------	-----	-----	--	--------	----	--	---

Soo asub Luiska metsandiku kv. nr. 23, 24, 26 ja 29 piirides.

92.	Tudulinna	Tudu- linna	Tudulinna — Ranna- pungerja 1,5	180	1,5		2700	At	5	V
-----	-----------	----------------	---------------------------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 230 piirides.

93.	Podgriiva	Täriveri	Lohusuu — Jõhvi 2,0	260	1,5		3900	At	2	V
-----	-----------	----------	------------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 161, 179 ja 201 piirides.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
94.	Telliskivi	Täriveri	Jõhvi — Iisaku 1,0	25	1,8		450	At	2	IV

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 32 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

95.	Kaasiksaare	Vaivara	Tallinn — Narva 2,5	15	1,0		150	At	10	IV
-----	-------------	---------	------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Vaivara metskonna kv. nr. 64 ja 65 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

96.	Lauga	Vaivara	Vaivara metsatee 1,0	700	4,0		28 000	At	8	V
-----	-------	---------	-------------------------	-----	-----	--	--------	----	---	---

Soo asub Vaivara metskonna kv. nr. 387 piirides. Sood on kasutanud Türsamäe turbaühistu.

97.	Sirgala	Vaivara	Reidepõllu küla 2,0	140	2,0		2800	At		V
-----	---------	---------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Vaivara metskonna kv. nr. 385 ja 386 piirides. Sood on kasutanud Vaivara piimaühistu ja üksiktootjad.

98.	Kõrgsoo	Alutagu- se	Krivasoo — Auvere 0,0	4000	2,0	40 000	40 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	80	V
-----	---------	----------------	--------------------------	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	---

Asub Vaivara metskonna kv. nr. 1—27, 31, 42 ja 47—55 piirides. Sood on kasutanud Vaivara lastekodu ja üksiktootjad.

99.	Krivasoo	Alutagu- se	Krivasoo küla 3,0	600	2,0		12 000	At		V
-----	----------	----------------	----------------------	-----	-----	--	--------	----	--	---

Soo asub Vaivara metskonna kv. nr. 119, 7, 14 ja 15 piirides. On seni kasutamata.

100.	Konsu	Illuka	Küremäe 2,5	137	2,5		3425	At	11	IV
------	-------	--------	-------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Kivinõmme metsandiku kv. nr. 13 ja 14 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
101.	Puhatu	Illuka ja Vasknarva	Vasknarva — Kuremäe 3,5	2900	2,0		58 000	At		V

Soo asub Kivinõmme metsandiku kv. nr. 22, 23, 31, 38, 47, 55, 72 ja 92—96 ning Permisküla metskonna kv. nr. 31—33, 51 ja 52 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

102.	Kullamäe	Illuka	Kuremäe — Vasknarva 2,0	230	2,0		4600	At	3	V
------	----------	--------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Kivinõmme metskonnas. Sood on kasutanud üksiktootjad.

103.	Kase Lavaka	Vasknarva	Vasknarva — Kuremäe 0,0	2760	2,0		55 200	At		V
------	-------------	-----------	-------------------------	------	-----	--	--------	----	--	---

Soo asub Kivinõmme metsandiku kv. nr. 34 ja 51 ja Permisküla metskonna kv. nr. 70—74, 76 ja 77 piirides. Sood on seni kasutamata.

104.	Smolnitsa	Vasknarva	Smolnitsa küla 2,0	10	2,5		250	At	5	IV
------	-----------	-----------	--------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Kivinõmme metsandiku kv. nr. 224 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

105.	Mustaladva	Illuka	Kuremäe 5,0	1950	2,0		39 000	At		IV
------	------------	--------	-------------	------	-----	--	--------	----	--	----

Soo asub Kivinõmme metsandiku kv. nr. 5—12, 16—18 ja 21—24 piirides. On seni kasutamata.

106.	Kivinõmme	Illuka	Kuremäe — Vasknarva 2,5	2400	2,0		48 000	At		V
------	-----------	--------	-------------------------	------	-----	--	--------	----	--	---

Soo asub Kivinõmme metsandikus. On seni kasutamata.

107.	Moor	Paasvere	Simuna — Laekvere	6	3,0	180		Kt	6	IV
------	------	----------	-------------------	---	-----	-----	--	----	---	----

108.	Rukka	Küti	Kulina — Võhu 3,0	150	2,0		3000	At		IV/V
------	-------	------	-------------------	-----	-----	--	------	----	--	------

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
109.	Muraka	Vohnja	Kolu — Pala 2,0	570	2,0		11 400	At		IV/V

Soo asub Tapa metskonna kv. nr. 40, 43, 47, 48 ja 51 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad. Soos asub 3 järve, kaks suuremat neist on Suur-Udriku ja Väike-Udriku järv.

110.	Veltsi	Rakvere	Haljala — Rakvere 3,5	102	3,0	3060		Kt	83	V
------	--------	---------	--------------------------	-----	-----	------	--	----	----	---

111.	Nõmmoja	Vohnja	Tallinn — Narva 1,5	350	2,0		7000	At		V
------	---------	--------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

112.	Mustjõe	Vasknarva	Uusnova küla 3,0	1500	3,0		45 000	At		IV
------	---------	-----------	---------------------	------	-----	--	--------	----	--	----

Soo asub Permisküla metskonna kv. nr. 21 ja 24 piirides. On kasutamata.

113.	Jõekalda	Vasknarva	Gorodenka küla 3,0	50	3,0		1500	At		IV
------	----------	-----------	-----------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Permisküla metskonna kv. nr. 57, 58, 64 ja 65 piirides. Soo on seni kasutamata.

114.	Permisküla	Vasknarva	Permisküla 1,5	234	2,0		4680	At		IV
------	------------	-----------	-------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Permisküla metskonna kv. nr. 81, 83, 84, 88—90, 96 ja 97 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

115.	Gorodenka	Vasknarva	Uusnova küla 3,0	110	3,0		3300	At		IV
------	-----------	-----------	---------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

116.	Jaama	Vasknarva	Kuremäe — Vasknarva 0,5	867	3,5	15 173	15 172	Kt = 1 At = 1		IV
------	-------	-----------	-------------------------------	-----	-----	--------	--------	------------------	--	----

117.	Kadassoo	Maidla	Kiviõli j. 5,0	120	3,0		3600	At		V
------	----------	--------	-------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Püssi metskonna kv. nr. 18—20 ja 36 piirides.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
118.	Pärnasaare	Mäe- taguse	Iisaku — Mäetaguse 1,0	220	2,0		4400	At		V

119.	Nissipõllu	Mäe- taguse	Mäetaguse.— Iisaku 2,0	95	2,0		1900	At		V
------	-------------------	----------------	---------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Iisaku metskonna kv. nr. 73 ja 74 piirides.

120.	Varesmetsa	Täriveri	Vares- metsa — Imatu 0,5	230	2,0		4600	At		V
------	-------------------	----------	--------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Luiska metsandiku kv. nr. 8, 9, 13, 14, 16 ja 17 piirides.

121.	Pootsiku	Täriveri	Ees-Pootsi- ku küla 2,0	200	2,0		4000	At		V
------	-----------------	----------	----------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

122.	Alajõe	Täriveri	Alajõe kü- last põhjas 1,5	210	2,0		4200	At		V
------	---------------	----------	----------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

123.	Kurtna	Illuka	Kurtna laagrist 5,0	350	2,0		7000	At		V
------	---------------	--------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

2. Järvamaa.

Järvamaast on turbasoode poolest vaesem idaosa, Järva-Jaani, Peetri ja Koeru ümbrus, mis kuulub Pandiveremaasse. Lääneosa ühes loode- ja edelaosaga — Järva-Madise, Anna, Paide ja Türi piirkond — on tuntud oma põhja-, kirde- ja lõunaedela-suunaliste seljandikkudega, millede vahelised tasandikud on kaetud rohketel turbasoodega.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Järvamaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	8	10 400	36,0
2. „ 500—1000 „	12	8 888	30,7
3. „ 100— 500 „	37	8 086	28,0
4. „ alla 100 „	35	1 523	5,3
Kokku:	92	28 897	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

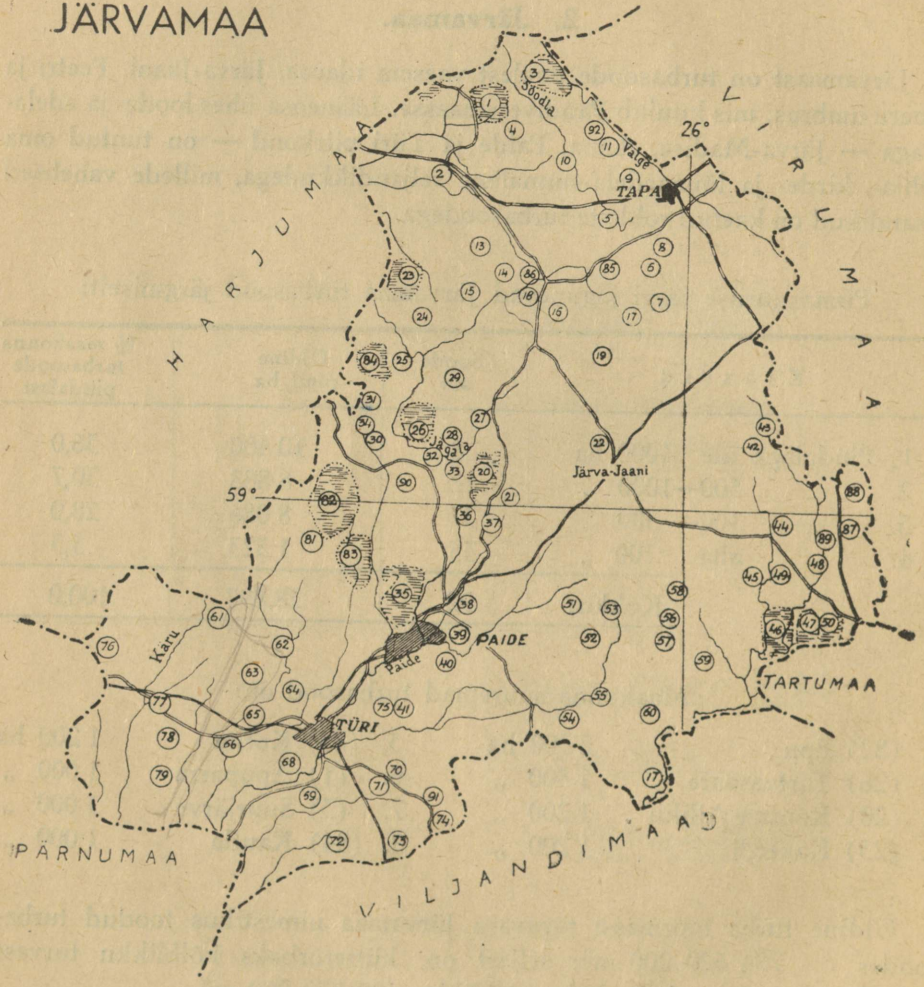
1. (82) Epu	2 300 ha	5. (83) Kotku	1 200 ha
2. (26) Tartussaare	1 500 „	6. (1) Apuparra	1 000 „
3. (20) Roosna-Alliku	1 200 „	7. (3) Suurjärve	1 000 „
4. (23) Kakerdi	1 200 „	8. (84) Kautla	1 000 „

Üldine turba toormassi tagavara Järvamaa nimestikus toodud turbasoodes on 774 620 000 m³; sellest on kütteturbaks kõlblikku turvast 184 350 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 590 270 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,67 m.

Ekspluateerimiseks oli Järvamaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 2762 ha turbasoid.

JÄRVAMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Keskm. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Apuparra	Lehtse	Aegviidu — Pillapalu 1,0 Aegviidu 5,0	1000	2,0	10 000	10 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV

Kõrgsoo, asub Aegviidust kirdes, rööbiti Aegviidu—Pillapalu maanteega. Aegviidu metskonna kv. nr. 16 ja 27 piirides. Soomassiiv on piiratud mäeahelikkudega, eriti idast ja põhjast. Põhjaosas on rohkesti soojärvi ja -saari. Kasutatav osalt kütte-, osalt alusturba tootmiseks. Kuivendus seni teostamata; kuivenduskraave on võimalik juhtida Mustjõkke.

2.	Umbliä	Lehtse	Aegviidu — Rehesaare 0,0	210	2,0	4200		Kt	84	IV
----	--------	--------	--------------------------	-----	-----	------	--	----	----	----

Madal-, kohati üleminekusoo; äärtelt kaetud kase- ja paju võsaga, keskel domineerivad soomännid. Soo asub Aegviidu aleviku lõunaserval, Aegviidu metskonna kv. nr. 89, 90, 92, 112 ja 113 piirides. Lagunemisyärk 40—60%; põhi — liiv. Veeolud vajavad parandamist; Jänedä jõgi 2 km kaugusel. Soos töötas Tallinna linna turbatööstuse üks turbapress.

3.	Suurjärve	Lehtse	Nahe—Koonukõrve 0,3	1000	3,0	6000	24 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	10	IV
----	-----------	--------	---------------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	----	----

Kõrgsoo, paljude järvede ja soosaartega, asub Aegviidu metskonnas. Väga laialivalguv soomassiiv. Läänepoolsel serval on mäeahelikud, mis lahutavad teda soost nr. 1; idapiiriks on Valgejõgi. Turvas kõl bab peamiselt alusturbaks. Vee äravool võimalik Valgejõe ja lõunapoolset osa diagonaalselt läbiva Soodla jõe kaudu.

4.	Nahesaare	Lehtse	Nahe — Aegviidu 0,0	10	2,0	40	160	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	10	IV
----	-----------	--------	---------------------	----	-----	----	-----	-------------------------------	----	----

5.	Lasijõe Pruunaraba	Lehtse	Jootma — Lehtse 0,4	146	2,5	608	3042	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{5}$	131	IV
----	--------------------	--------	---------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	-----	----

Kõrgsoo, kaetud harvade kidurate mändidega. Asub Pruuna külast 0,4 km idas; teine serv ulatub vastu Lehtse—Tapa raudteed, mis lahutab teda Lehtse rabast (nr. 9). Asukoht Tapa metskonnas. Turba lagunemisyärk 20—30%.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Põhi — savirähk ja liiv. Raba on 10 turbahistu vahel jagatuna peaaegu terves ulatuses kasutusel alusturba tootmiseks. Karjäärid võrdlemisi korralikud, veeolud vajavad parandamist-korraldamist. Idapoolset rabaosa läbib Soodla jõe ülemjooks, läänepoolset osa piirab magistraalkraav. *O. V. 1943. a.*

6.	Karkuse	Ambla	Näo — Kar-kuse 0,5	2	5,0	20	80	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	2	IV
7.	Kirjapää	Ambla	Koigi kü-la 1,5	6	2,0	120		Kt	6	IV
8.	Suuga	Lehtse	Näo — Kar-kuse 0,5	7	2,0		140	At	7	IV
9.	Lehtse	Lehtse	Tapa—Leht-se rdt. ääres Tapa 3,0	140	2,5	880	2620	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	89	III

Kõrgsoo, asub Tapa metskonna kv. nr. 96 piirides. Idapoolne osa ($\frac{1}{3}$ massiivist) on madal- ja üleminekusoo, kaetud paju- ja lepavõsaga, läänepoolne osa — kõrgsoo, kaetud harvade rabamändidega. Turbakihi paksus 2,5 m, lagunemisjärk madalsoos 40—50%, kõrgsoos 20—30%. Põhjas savirähk. Idapoolne soo-osa on renditud Tapa linnale, kes lõikab labidaturvast, kasutades raba ebaratsionaalselt. 1943. a. tehti Tapa linna soo-osa kohta kasutuskava turbapressi tööerakendamiseks. Vee äravoolu on olemasoleva magistraalkraavi süvendamise teel võimalik korraldada Valgejõkke. *O. V. 1943. a.*

10.	Rebase ja Läste	Lehtse	Lehtse rdtj. 3,0	246	3,3	8118		Kt	246	I
		Lehtse	Lehtse rdtj. 3,0	90	2,2	1980		Kt	90	I

Soomassiiv asub Lehtse raudteejaamast 3 km põhja pool ja koosneb kahest lahusolevast sootükist — Rebase ja Läste soost, moodustades kokku 336 ha suuruse kütteturba tootmiseks kõlbliku turbasoo. 1937. a. on soosse asutatud mehhaaniline kütteturbatööstus, mille kasutamisel on mõlemad soomassiivid, Lehtse turbatööstuse poolt on rakendatud tööle Rebase soosse 5 elevaatormasinat ja Läste soosse 2 masinat. Mõlemad sood on omavahel kui ka tööstuse ja Lehtse raudteejaamaga ühendatud kitsarööpmelise raudteega.

Rebase soo asetseb Tuulemäe kõrgendikust põhja pool, Soodla jõe vasakul kaldal. Soo on üleni kaetud 1—2 m paksuse vähelagunenud alusturba kihiga, kohati esinevad soopinnal ka lombid ja laukad. Alum sed kihid sisal-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

davad hästi lagunened (kuni 80%) kütteturvast. Turbamass on peaaegu känduvaba. Tuhasisaldus keskmiselt 3,5%. Turbakihi maksimaalne sügavus 4,6 m. Pinnavee ärajuhtimine on soodus kõrvaloleva Soodla jõe tõttu. Sügavamate kihtide kuivendamine on aga raskendatud, sest Soodla jõe põhi on soo põhjaga peaaegu ühel kõrgusel.

Läste soo asetseb Läste küla ja Tuulemäe kõrgendiku vahelises madalikus. Soo on koostiselt väga ühtlane. Turvas on kõrge lagunemisjärguga (70%). Tuhasisaldus keskmiselt 5,5%. Turbamassis leidub palju kõdunemata kände. Turbakihi maksimaalne sügavus 3,5 m. A. R. 1944. a.

11.	Kolgu	Lehtse	Pala—Lehtse 0,0	2	2,0		40	At		IV
-----	-------	--------	-----------------	---	-----	--	----	----	--	----

Kõrgsoo, asub Tapa metskonna kv. nr. 79 piirides, Kolgu külast lääne suunas, küla vahetus läheduses. Soo on kasutamata ja kuivendamata, kaetud kidurate rabamändidega. Lääneosas leidub rohkesti laukaid. Turbakihi paksus 2,0 m, kvaliteedilt alusturvas. Kuivendus on võimalik Kolgu küla uudismaa magistraalkraavide kaudu Valgejõkke.

12.	Savalduma	Vajangu	Nõmmküla—Einmani 0,5	303	1,8	779	4675	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{6}$	100	IV
-----	-----------	---------	----------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	-----	----

Kõrgsoo, äärtel 100—200 m laiuste ribadena madal- ja üleminekusoo; asub Porkuni metskonna kv. nr. 9 piirides, Savalduma ja Alupere küla vahelisel maa-alal. Soo on kaetud äärtel paju- ja kasevõsaga, keskel rabamändidega. Turba lagunemisjark 20—35%. Põhja- ja lõunaservast on soo välja renditud turbaühistuile, kes toodavad alusturvast. Soosse on püstitatud palju turba-küüne. Et ümbrus on rikas kuristikest, saab vett arvatavasti neisse juhtida.

13.	Kõrveküla	Ambla	Lehtmetsa—Risti—Jäneda 0,5	210	1,5		3150	At	11	IV
-----	-----------	-------	----------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

14.	Kukevere	Ambla	Kukevere—Aviste 1,5	99	1,5		1485	At	10	IV
-----	----------	-------	---------------------	----	-----	--	------	----	----	----

15.	Soosalu	Ambla ja Albu	Albu—Lehtmetsa—Risti 1,5	87	2,5	1087	1088	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	10	IV
-----	---------	---------------	--------------------------	----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
16.	Kurisoo Pätsiniidu	Albu	Aravete — Käravete 2,5	104	1,6	666	998	Kt $\frac{2}{3}$ At	48	III

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 65 piirides, Aravetelt 4 km kirdes. Soo on keskelt kaetud harveneva rabamännikuga. Turba lagunemisjärk 20—60%. Soo on eriti hästi vajunud ja turvas kõdunenud läänepoolses osas, keskel aga on 1—1,3 m alusturvas (lagunemisjärk 20%) ja alles sügavamal küteturvas. Veoolud vajavad korraldamist; vett on võimalik juhtida ca 0,7 km eemal asuvasse kuristikku raba lääneservas. Sood on kasutatud keskelt alus- ja lääneservast küteturba tootmiseks. 1943. a. on koostatud kasutuskava Aravete piimaühistule väiksematüübilise turbapressi töölerakendamiseks.
O. V. 1944. a.

17.	Lüsingu	Ambla	Kaarevere — Roosna 0,3	32	1,8	576		Kt	27	IV
18.	Kuutoobi Käravete	Ambla	Käravete — Aravete 2,5	34	1,5	510		Kt	21	III

Madalsoo, asub Rava metskonna, Käravete—Aravete maantee ja Ambla jõe vahelisel maa-alal. Hea küteturvas, lagunemisjärk 50%; veoolud korraldatud, osaliselt äravool Ambla jõkke. Head küteturvast lõikab väga ratsionaalselt Käravete veski labidaturbana. O. V. 1943. a.

19.	Rava	Ambla	Aru — Ra- va — Vistla 1,0	109	1,8		1962	At	48	IV
20.	Roosna- Alliku	Võhmuta	Kaalepi — Roosna- Alliku 1,0	1200	1,8		21 600	At	65	IV/V

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 80 ja 81 piirides. Maksimaalne turbakihi paksus 2,0 m. Sood läbib Roosna-Alliku alt algav jõgi — Pärnu jõe ülemjooks. Kasutatakse alusturba tootmiseks ümberkaudsete turbaühistute poolt. Juurdepääs suvel raske, sest sood ümbritsevad märjad heinamaad.

21.	Kaaruka	Võhmuta	Roosna-Alli- ku — Esna 1,0	139	1,8		2502	At	40	IV
-----	---------	---------	----------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 82 ja 83 piirides, Kaaruka külast 1,0 km lõunas. Äärtel natuke üleminekusood. Kõlblik peamiselt alusturba

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

tootmiseks, milleks $\frac{1}{3}$ rabast on kohalikule turbaühistule renditud. Juurdepääs väga hea, veelud vajavad selgitamist.

22.	Orina	Võhmuta	Järva-Jaani — Roosna- Alliku 0,5	1200	1,8	4320	17 280		5	IV
-----	-------	---------	--	------	-----	------	--------	--	---	----

Madalsoo, asub Rava metskonnas, Järva-Jaanist 1,5 km läänes. Soo on servadelt kaetud kase- ja lepavõsaga, keskelt lage. Hea kütteturbasoo, turba lagunemisjärk 60%. Põhi — liiv ja savi. Juurdepääs hea, kuivendus korras. Toodetakse labida-kütteturvast. Osa sood on ebaratsionaalse tootmisega rikutud. **O. V., L. T.**

23.	Kakerdi Kakerdaja	Albu	Lehtmetsa — Risti — Albu 6,2	1200	1,8	4320	17 280	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	5	IV
-----	----------------------	------	------------------------------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	---	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 1 ja 2 piirides. Soo lääneserv ulatub Harjumaa sisse, põhjaosas asub ca 10 ha suurune Kakerdaja järv. Laialivalguv massiiv. Turvas kõlblik peamiselt alusturba tootmiseks. Raba lääne- ja põhjaservas leidub ka kütteturvast. Juurdepääs halb; veelud vajavad korraldamist, praegu puudub kuivendus.

24.	Hallkivi	Albu	Järva-Ma- dise — Ve- tepere 10,5	650	1,3		8450	At		IV
-----	----------	------	--	-----	-----	--	------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 7 ja 8 piirides. Servades on osalt ülemineku- ja madalsoo. On seni kasutamata. Juurdepääs hea, veelud vajavad selgitamist.

25.	Laiksaare	Albu ja Paide	Napu — Ve- tepere 2,0	850	1,3		11 050	At		IV
-----	-----------	------------------	--------------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 11, 13 ja 14 piirides. Soo on väga laialivalguv ja teiste rabamassiividega ühinev (ühendus Selli ja Tellissaare rabaga). Peamiselt alusturba tootmiseks kõlblik raba, praegusel momendil kasutamata. Eeldused vee ärajuhtimiseks on raba idaservas oleva Jägala jõe näol olemas.

26.	Tartussaa- re	Albu ja Paide	Paide — An- na — Kose maantee ääres	1500	1,5		22 500	At	12	IV
-----	------------------	------------------	--	------	-----	--	--------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Rava ja Purdi metskonnas; väga laialivalguv ja teiste rabadega ühinev massiiv. Soo lääneservas olev ca 15 ha suurune Kaalepi järv

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

on ühenduses rabajõe kaudu ida pool asuva rabajärvega. Viimane on ühenduses Jägala jõe keskjooksuga rabajõe kaudu. Turba keskmine sügavus 1,5 m; on kõlblik peamiselt alusturba tootmiseks. Juurdepääs raske, veolude reguleerimiseks eeldused olemas.

27.	Kihme Lõnsi	Albu	Aravete — Paide 2,0	322	1,5		4830	At	49	IV
-----	----------------	------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 20 piirides. Laialivalguv massiiv, ühenduses Kiigumõisa sooga, viimane omakorda Tartussaare sooga. Kõlblik alusturba tootmiseks ja selleks otstarbeks renditud osaliselt turbaühistule. Veeolusid võimalik reguleerida — sood läbib lõunaosas kaks väikest lisajõe. Juurdepääsutee olemas.

28.	Kiigumõisa Tagasaare	Albu ja Paide	Kaalepi — Roosna- Alliku 7,0	500	1,5		7500	At		IV
-----	-------------------------	------------------	------------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 21 piirides, moodustades ühise massiivi soodega nr. 26, 27 ja 29. On rohkesti laukaid ja soojärvi, suuremad neist soo põhja- ja lõunaosas. On kõlblik alusturba tootmiseks. Soo on seni kasutamata. Juurdepääs on raske, veolude reguleerimiseks analoogiline võimalus sooga nr. 27.

29.	Vibujärve Lõhmu Seidla-Aru	Albu	Järva-Madi- se 1,0	600	1,5		9000	At	46	IV
-----	----------------------------------	------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Rava metskonna kv. nr. 18 ja 19 piirides. On ühine massiiv soodega nr. 26, 27, 28 jt. Kõlblik alusturba tootmiseks, milleks on ka osalt turbaühistule välja renditud. Põhjaosas on nn. Vibujärv, ca 6 ha. Juurdepääs võrdlemisi soodus, veolud vajavad korraldamist.

30.	Selli	Paide	Tartu — Tallinn 0,0	954	6,0	11 448	45 792	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$		IV
-----	-------	-------	------------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	--	----

Kõrgsoo, asub Purdi metskonna kv. nr. 5 piirides. On ühine massiiv sooga nr. 25 jt. Väga laialivalgivate piirjoontega.

31.	Võõbu Koerasaare	Paide	Tartu — Tallinn 4,0	145	3,0		4350	At		IV
-----	---------------------	-------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Purdi metskonna kv. nr. 6 piirides. On ühine massiiv soodega nr. 34 ja 35 (viimane Harjumaal). Soo on seni kasutamata. Juurde-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

pääs raske; veeolud reguleeritavad, sest magistraalkraav jookseb lääneservast läbi.

32.	Puiatu	Paide	Tartu — Tallinn 1,0	123	3,0		3690	At		IV
33.	Sõmeru	Paide		574	5,5	15 785	15 785	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
34.	Taga-Võõbu Maidasaare	Paide	Tartu — Tallinn 0,5	800	5,0		40 000	At	2	IV

Kõrgsoo, asub Purdi metskonna kv. nr. 30 piirides, suuremalt osalt aga talumaadel (ühine massiiv Harjumaal oleva sooga nr. 93). Juurdepääs lõunaservas hea; veeolud reguleeritavad, sest soo kirdeosa läbib magistraalkraav, teine magistraalkraavi ots aga ulatub ca 1 km pikkuselt soo lõunaserva.

35.	Paide Prääma Viraksaare	Paide	Paide 4,6	940	5,0	9400	37 600	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	329	III
-----	-------------------------------	-------	-----------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	-----	-----

Soo asub Purdi metskonna kv. nr. 11, 13, 17, 18, 20 ja 23 piirides, ümbritseb põhjapoolsest servast kaarena Paide linna. Valdavam osa massiivist on kõrgsoo, kaetud rabamändidega. Järva Turbatööstuse maa-alal töötab üks suuretüübiline turbapress. Turba maksimaalne sügavus 9,0 m. Turba lagunemisjärke 20—60%. Enamik soost kõlbab alusturba tootmiseks, välja arvatud Järva Turbatööstuse maa-ala, kus 1—1,5 m paksuselt on peal 20—30%-lise lagunemisjärguga alusturvast, alumine kiht aga on hea kütteturvas. Veeolud head (turbatööstuse osas); juurdepääs Paidest tuleva kitsarööpmelise haruraudteega. Sõidetav maantee ulatub Präämani. O. V., A. R.

36.	Purdi Mardisaare	Paide ja Kareda	Roosna-Al- liku — Olli- küla — An- na mnt. va- hel Purdi 0,2	248	5,0	1771	10 629	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{6}$	22	III
-----	---------------------	--------------------	---	-----	-----	------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Purdi metskonnas, Purdist idas. Keskosa on kaetud harvade rabamändidega, mis servadel tihenevad ja suurenevad. Turbakihi maksimaalne paksus 7,0 m. Põhjas savi ja liiv. Turvas on enamikus 20—30%-lise lagunemisjärguga, ainult soo lääneservas ca 150 m laiuse ribana leidub 40—60%-lise lagunemisjärguga kütteturvast (vastu Purdi jõge). Veejuhtimise võimalus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

ideaalne — Purdi jõkke. Juurdepääs väga hea. 1943. a. tehti Anna piimaühistu jaoks kasutuskava projekt väiksematüübilise turbapressi töölerakendamiseks. Soo kuivendamise puhul on head väljavaated mehhaaniliseks alusturba tootmiseks. **O. V.**

37.	Viisu	Kareda	Olliküla — Roosna- Alliku 1,0	360	6,0	10 800	10 800	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	27	IV
-----	-------	--------	-------------------------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	----	----

38.	Vodja Rebasaare Õõtla	Paide	Koigi — Mäo 1,5	158	4,5	2370	4740	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	53	IV
-----	-----------------------------	-------	--------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Enamikus kõrg- ja üleminekusoo, asub Purdi metskonna kv. nr. 49—51 ja 55—57 piirides. Sood kasutatakse alus- ja osalt kütteturba tootmiseks. Põhjakihitudes kütteturvas. Juurdepääs keskmine; veeolusid saab korraldada, sest Paide jõe keskjooks on soost 1,0 km läänes.

39.	Põhjaka	Paide	Paide — Koigi 0,0	83	2,0	1660		Kt	13	IV
-----	---------	-------	----------------------	----	-----	------	--	----	----	----

40.	Müüdi Lauka	Paide	Seinapalu — Paide 1,0	229	5,5	2519	10 076	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	37	IV
-----	----------------	-------	--------------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	----	----

Enamikus kõrgsoo, asub Purdi metskonna kv. nr. 75 piirides. Paide jõe juures muutub ülemineku- ja madalsooks. Kasutatakse alus- ja osalt kütteturba tootmiseks. Juurdepääs raskendatud, veeolud reguleeritavad Paide jõe kaudu.

41.	Soosaare	Paide	Türi — Näsuvere 2,0	143	3,5	1001	4004	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	16	III
-----	----------	-------	------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Purdi metskonna kv. nr. 77 piirides. On ühine massiiv sooga nr. 75 (Tori soo). Iseloomustus analoogiline sellega.

42.	Soonevahe Metsla	Vajangu	Koeru — Kiltsi 1,0	56	2,5	933	467	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	43	III
-----	---------------------	---------	-----------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

43.	Raigu	Vajangu	Pikevere — Kiltsi 1,0	20	2,5	375	125	$\frac{Kt}{At} = \frac{3}{1}$	20	IV
-----	-------	---------	--------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
44.	Nõmme Karemetša	Rakke	Rakke — Koeru 0,5	90	2,5		2250	At	55	IV
45.	Preedi Umbjärve	Väin- järve	Koeru — Väinjärve 1,0	350	2,5	1750	7000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	23	IV

Peamiselt kõrgsoo, osalt ülemineku- ja madalsoo. Asub Varangu metskonna kv. nr. 10 piirides, paralleelselt jõega. Madalsoo on kohati väga õõtsuva pinna. Soo põhjaservas asub Väinjärv, lõunaosas Umbjärv. Juurdepääs hea. Veeolud reguleeritavad, soo idaservas jõgi.

46.	Endla Vardja Mõhkjõe	Väin- järve	Preedi — Piibe — Vägeva 2,0	900	2,5	11 250	11 250	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	15	IV
-----	----------------------------	----------------	-----------------------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	----	----

Kõrgsoo, asub Varangu metskonna kv. nr. 11 piirides, Tartumaa piiril Põltsamaa jõe keskjooksul; jõepoolne osa läheb üle jõeluhaks. Ühine massiiv Tartumaal asuva Endla sooga (vt. Tartumaa, nr. 22). Kõlblik peamiselt alusturba tootmiseks, servades ning põhjakihtides — kütteturbaks. Juurdepääs raskendatud, veejuhtimise korraldamise eeldused väga head (kahel pool jõed). Toodetakse nii alus- kui ka kütteturvast labidaturbana.

47.	Endla	Rakke	Piibe — Vägeva 1,0	700	2,0	7000	7000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	2	IV
-----	-------	-------	-----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	----

Kõrgsoo, läheb lõuna pool üle Põltsamaa jõe luhaks. Asub Varangu metskonna kv. nr. 20 piirides, olles sõsarsoo soole nr. 46 ja Tartu maakonnas asuvale Endla soole (vt. Tartumaa, nr. 22). Soo asub Põltsamaa jõe vasakul kaldal. Seni on toodetud ainult alusturvast. Kütteturvast leidub soo lõuna- ja põhjapoolses osas, kus soo läheb üle jõeluhaks. Juurdepääs võimalik eriti soo põhjapoolses osas, veeolud analoogilised sooga nr. 46.

48.	Lahu	Rakke	Vägeva — Koeru 1,0	180	2,0	1800	1800	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	100	IV
-----	------	-------	-----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	-----	----

Peamiselt ülemineku- ja madalsoo, koos heinasoodega; ulatub kuni Rakke alevikuni. Asub Varangu metskonna kv. nr. 8 ja 9 piirides. Kõlblik alus- ja kütteturba tootmiseks. Sood läbib Põltsamaa jõe ülemjooks, seega on veeolud reguleeritavad. Juurdepääs hea.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
49.	Kõpsta	Rakke ja Väinjärve	Piibe — Preedi 0,0	80	2,5	1333	667	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$		IV
50.	Endla Selli	Rakke	Vägeva j. 3,0	300	3,0	2571	6429	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{5}$	9	I/IV

Kõrgsoo, asub Rakke metskonnas. On väga suur, laialivalguv, rikas soojärvede ja laugaste poolest. Ühine massiiv soodega nr. 46 ja 47 ning Tartumaa sooga nr. 22.

51.	Kõisi	Kareda ja Võhmuta	Peetri — Kahala — Paide 0,5	46	2,0	460	460	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	46	III
-----	-------	-------------------	-----------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Üleminekusoo, asub Huuksi metskonnas. Soo on keskelt lage, äärtel kasvavad soomännid ja -kased. Koostis: villpea-pilliroo-turbasambla turvas. Lagunemisjärk 1—1,5 m sügavuseni 10—30%, sügavamal 30—60%. Soo on süstemi jaotamise ja plaanitu tootmise tulemusena suures osa rikutud. O. V.

52.	Keri	Koigi ja Kareda	Koigi — Ka- reda 1,5	29	2,0	580		Kt	18	IV
53.	Müüsleri Hiiekolga	Kareda	Kahala — Müüsleri 0,8	190	1,5	1425	1425	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	24	IV

Kõrgsoo, asub Huuksi metskonna kv. nr. 18 piirides. Kütteturbaks kõlblikku turvast leidub soo servades, kust seda labidaturbana on tootnud kohalikud piiritusevabrikud. Juurdepääs hea, veeolud reguleeritavad soo servast algava jõega.

54.	Pätsavere	Koigi	Koigi — Huuksi — Päinurme 1,5	30	1,5		450	At	9	IV
55.	Linnuraba	Koigi	Päinurme — Huuksi — Koigi 1,5	110	1,5	825	825	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	65	IV

Kõrgsoo, asub Huuksi metskonna kv. nr. 91 piirides, Sigapusma küla lõunaserval. Kõlblik nii alus- kui ka kütteturba tootmiseks. Juurdepääs Sigapusma külast hea. Veeolusid saab korraldada, sest soo kahel pool on jõed.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
56.	Alliku	Väin-järve	Maassaare— Valila 0,2	21	1,3	234	39	$\frac{Kt}{At} = \frac{6}{1}$	16	III

Kõrgsoo, asub Huuksi metskonna kv. nr. 1 piirides, Valila külast 1.0 km kagus. Kunagi on soo põlenud, mille tagajärjel turvas pudeneb, kuid on hea lagunemisjärguga (60—70%). Põhjas savi. Soos kasvab keskmise tihedusega soomännik. Kuivendust võimalik läbi viia, sest soo lääneservas on uudismaade magistraalkraav. Juurdepääs suvel ka hobuveokiga võimalik. Sood on kasutanud Udeva piimaühistu kütteturba tootmiseks. **O. V.**

57.	Andressaare	Väin-järve	Valila — Udeva 0,2	65	2,5	465	1160	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{5}$	30	III
-----	-------------	------------	-----------------------	----	-----	-----	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Huuksi metskonna kv. nr. 2 piirides, Udeva piimaühistust 2 km ida pool. Soo on peaaegu lage, üksikute karjääridega. Turba maksimumaalne sügavus 4.2 m, põhjas savi ja savirähk. On kõlblik nii alus- kui ka kütteturba tootmiseks. Lagunemisjärk kuni 2.0 m sügavuseni 20—30%, sügavamal 30—40%. Soo kuivendamiseks tuleb pikendada lõunaserva ulatuvat magistraalkraavi ca 0,7 km. Juurdepääs suvel hobustega raske, soo servad vesised. **O. V. 1943. a.**

58.	Vao Udeva	Väin-järve	Udeva — Valila 0.0	100	3.0	1125	1875	$\frac{Kt}{At} = \frac{3}{5}$	80	III
-----	--------------	------------	-----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Lage kõrgsoo, asub Huuksi metskonna kv. nr. 3 piirides, ulatudes Vao külast Udevani ja olles poolitatud Udeva—Valila maanteega. Udeva massiivis on üksikud karjäärid, eriti idaservas. Vao massiiv on peaaegu täielikult välja renditud ja seal toodetakse võrdlemise korralikkude karjääridena alusturvast. Turbakihi maksimumaalne sügavus 4.5 m, lagunemisjärk 20—40%; põhjas savi ja savirähk. Kütteturvast leidub vähesel määral raba servades ja 1,5 m paksuse alusturbakihi all, eriti Vao küla massiivis. Veolud rahuldavad, juurdepääs hea. **O. V.**

59.	Puna	Väin-järve	Päinurme — Vao 1,0	340	2,0		6800	At	2	IV
-----	------	------------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Kõrgsoo, asub Huuksi metskonna kv. nr. 6 piirides. Peaaegu kasutamata. Juurdepääsu võimalus olemas, vee äravoolu võimalus samuti, sest ca 0,5 km kaugusel on jõgi.

60.	Päinurme	Koigi	Müüsleri — Päinurme 1.0	59	1,5	126	759	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{6}$	22	IV
-----	----------	-------	-------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
61.	Piiumetsa Rumbi	Väätsa ja Kärü	Vahastu — Türi 2,0 Kolu, kv. nr. 1 ja 3 Kärü, kv. nr. 11, 12, 14 ja 18	360	2,0	1029	6171	Kt = $\frac{1}{6}$ At = $\frac{2}{5}$	17	IV
				190	4,0	2171	5429	Kt = $\frac{2}{5}$ At = $\frac{2}{5}$		IV

Kõrgsoo, asub Kolu ja Kärü metskonnas. Kõlblik peamiselt alusturba tootmiseks. Soo idaservas leidub vähesel määral kütteturvast. Juurdepääs raske, vee äravool samuti.

62.	Roovere	Väätsa	Türi — Vahastu 0,0	75	1,0		750	At	5	IV
63.	Idva	Särevere ja Väätsa	Vahastu — Türi 2,5	900	2,5	5625	16 875	Kt = $\frac{1}{3}$ At = $\frac{1}{3}$	9	IV

Enamikus kõrgsoo, asub Kolu metskonna kv. nr. 95 ja 98 piirides. Võrdlemisi suur ja laialivalguv massiiv; soo põhja- ja lõunaosas on 1/3 kogu massiivist ülemineku- ja madalsoo, milline osa on kõlblik ka kütteturba tootmiseks. Soo keskosas ulatub Piiumetsa jõe lisajõgi. Juurdepääs raske, veeolud reguleeritavad Piiumetsa jõe kaudu, mis on rabast ca 2,5 km kaugusel (ida pool).

64.	Lokuta	Särevere	Türi — Vahastu 0,5	180	2,0		3600	At	38	IV
-----	--------	----------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Kolu metskonna kv. nr. 75 piirides. Kohalike turbaühistute poolt toodetakse 1/6 soo ulatuses alusturvast. Juurdepääs hea, veeolud vajavad selgitamist, kütteturvasoona arvesse ei tule.

65.	Laane	Särevere	Türi — Kärü 0,4	40	1,0		400	At		IV
66.	Kolu	Särevere	Türi — Kärü 0,5	17	2,0		340	At	17	IV
67.	Lintsi	Särevere	Türi — Pärnu 1,5	52	1,0		520	At	14	IV
68.	Võstermäe	Särevere	Türi — Pärnu 3,0	87	2,0		1740	At	33	IV

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
69.	Illassaare Enesti	Särevere	Pärnu — Türi 1,3	35	1,0		350	At	24	IV
70.	Alliku Äiamäe	Särevere	Retla — Särevere 0,2	71	2,0		1420	At	36	III

Tüüpiline kõrgsoo, asub Kolu metskonna kv. nr 170 piirides. Tootmine võrdlemisi korralike karjääradena ümbruskonna turbahistute poolt. Juurdepääs väga hea, veelud rahuldavad. Parimaid alusturbasoid ümbruskonnas. O. V. 1943. a.

71.	Mäeküla	Särevere	Särevere — Retla 0,2	24	1,6	384		Kt	5	III
-----	---------	----------	-------------------------	----	-----	-----	--	----	---	-----

Madalsoo, kaetud keskmise tihedusega mändidega ja kasevõsaga. Asub Kolu metskonnas, Säreverest 5 km idas. Turbakihi maksimaalne sügavus 1,9 m, põhjas savi ja gytja. Turba lagunemisjärk 40—60%. On hea küteturvast. Läänepoolses planeeritud soo-osas töötab Särevere sovhoosi väikesetüübiline turbapress. Idapoolses osas lõikab labida-kütteturvast Mäeküla turbahistu, on aga selle soo-osa ebaratsionaalse kasutamise tõttu ära rikunud. Juurdepääs ja veelud head. O. V. 1943. a.

72.	Nõmme	Särevere	Kärevere j. 2,5	142	2,5		3550	At	13	IV
-----	-------	----------	--------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

73.	Kärevere	Särevere	Kärevere j. 1,0	188	1,0		1880	At	8	IV
-----	----------	----------	--------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

74.	Retla	Särevere	Viljandi — Türi 0,2	289	2,0		5780	At	20	III
-----	-------	----------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	-----

Tüüpiline kõrgsoo, asub Kolu metskonnas. Soo keskel ja lääneservas on väga rohkesti laukaid ja soojärvi. Kõlblik alusturba tootmiseks, milleks on osalt välja renditud. Juurdepääs keskmine, veelud vajavad parandamist. O. V.

75.	Tori	Särevere	Türi — Näsüvere 1,5	150	5,0	1500	6000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	67	III
-----	------	----------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kuiv kõrgsoo, asub Kolu metskonna kv. nr. 34 ja 36 piirides. Juurdepääs Näsüvere külast 2—3 km soostunud maad mööda; tee puudub. Soo kirdepooles servas lõikab labida-kütteturvast Türi linn. Kütteks kõlblikku turvast leidub vaid soo servas õige kitsa ribana. Koostis: villpea-valgesambla turvas.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
76.	Sooaru	Käru	Türi — Rap- la 1,5	520	3,0		15 600	At	6	IV

Kõrgsoo, asub Käru metskonna kv. nr. 34 ja 36 piirides, osa ulatub Pärnu- ja Harjumaale. Juurdepääs hea, põhjaosas raskendatud. Looduslik äravool kuivendamiseks puudub.

77.	Laane	Käru	Türi — Lelle 1,5	90	1,8		1620	At	15	IV
-----	--------------	------	---------------------	----	-----	--	------	----	----	----

78.	Allipa	Käru	Käru — Türi 2,0	345	2,0		6900	At	10	IV
-----	---------------	------	--------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Käru metskonna kv. nr. 155 piirides. Toodetakse alusturvast soo põhjapoolsest osast. Kuivendusvõimalus Mäbara jõkke, mis on soo idaservast 2 km eemal.

79.	Lõmmelu Vanakaie	Käru	Rõusa — Käru 3,0	337	1,3		4381	At		IV
-----	-----------------------------	------	---------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Käru metskonna kv. nr. 163, 164, 166, 167, 171 ja 172 piirides. Seni kasutamata. Juurdepääs raske, maanteedest kaugel. Kuivendusvõimalused Mäbara jõkke, mis on soost 1 km läänes.

80.	Pidapa	Käru	Rõusa — Käru 1,0	400	2,5		10 000	At	8	IV
-----	---------------	------	---------------------	-----	-----	--	--------	----	---	----

Suuremalt osalt kõrgsoo, asub Käru metskonna kv. nr. 180, 181, 186, 187, 192 ja 193 piirides. On väga laialivalguv soomassiiv, ulatub osalt Pärnumaale. Soo vaheldub mineraalkinkude ja metsasalkudega. Juurdepääs raske, veolud vajavad korraldamist, milleks saab kasutada kahel pool sood asuvat Väandra ja Mäbara jõge.

81.	Kaasiksaare Tulisilla	Väätsa	Väätsa — Vissuvere 1,0	300	3,5		10 500	At	9	IV
-----	----------------------------------	--------	------------------------------	-----	-----	--	--------	----	---	----

Kõrgsoo, asub Väätsa metskonna kv. nr. 131 piirides. Raba keskel ca 10-ha soojärv. Juurdepääs keskmine, veolusid on raske korraldada, sest puudub äravool.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
82.	Epu	Väätsa	Tallinn — Tartu 0,5	2300	3,0	23 000	46 000	Kt = $\frac{1}{2}$ At = $\frac{1}{2}$		IV

Suur ja laialivalguv massiiv, asub Väätsa metskonna kv. nr. 129 ja 130 piirides. On ühenduses sooga nr. 83. Raba on seni kasutamata. Juurdepääs raske, kuivendusolud vajavad selgitamist. Looduslik äravool puudub.

83.	Nehatu Venevere Kotku	Väätsa	Väätsa — Vissuvere — Tudavere 1,5	1200	3,0	12 000	24 000	Kt = $\frac{1}{2}$ At = $\frac{1}{2}$	25	IV
-----	--------------------------------------	--------	--	------	-----	--------	--------	--	----	----

Väga laiaulatuslik ja teiste massiividega (nr. 82, 35 jt.) ühinev kõrgsoo. Asub Väätsa metskonna kv. nr. 132 piirides. Soo lõunaosa on eriti rikas laugastest. Sood läbivad Piiumetsa ja Lokuta jõe ülemjooks, olles osalt pikendatud magistraalkraavidena. Osa massiivist on kõlblik alus-, osa kütteturba tootmiseks. Juurdepääs võrdlemisi raske, ligem võimalus Nehatu külast. Veeolusid saab ülalnimetatud jõgede kaudu korraldada.

84.	Kautla	Albu	Tartu — Tallinn 3,0	1000	3,0	6000	24 000	Kt = $\frac{1}{4}$ At = $\frac{1}{4}$		IV
-----	---------------	------	------------------------	------	-----	------	--------	--	--	----

Väga laiaulatuslik ja tüübilt varieeruv soomassiiv. Valdavas ulatuses kõrgsoo, mis vaheldub heinasoodega ja ühineb kohati teiste soomassiividega. Järvamaa osas asub Rava metskonna kv. nr. 112 piirides, Harjumaa osas — Triigi metskonnas. Soo keskosas ca 10-ha „Soojärv“, mis on ühenduses põhja suunas Jägala jõega ja lõuna suunas Pirita jõega.

85.	Räsna Linnapea	Ambla	Linnapea — Räsna — Ambla 1,0	100	1,5	1500		Kt	100	III
-----	---------------------------	-------	------------------------------------	-----	-----	------	--	----	-----	-----

Madal soo, asub Ambla ja Linnapea küla vahel, Linnapea talude maa-alal. Suures enamikus kultiveeritud, kaetud kase- ja paju võsaga. Põhjas savi ja mergel. Turba lagunemisjärk 40–50%; hea siduvusega kütteturvas. Veeolud reguleeritavad, juurdepääs hobusega suvel raskendatud. Soos töötab Ambla piimaühistu väikesetüübiline turbapress.

86.	Käravete	Ambla	Käravete sovhoos 2,5		2,0	40		Kt	2	IV
-----	-----------------	-------	-------------------------	--	-----	----	--	----	---	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
87.	Tõnumees- te	Rakke	Rakke—Si- muna 0,3	8	1,5	120		Kt	2	III

Madal soo, asub Rakke lubjatehasele kuuluva Lammasküla talundi maa-alal, Rakke alevikust 1,5 km idas. Soo on kaetud kase- ja pajuvõsaga. Turbakihi paksus 1,5 m. Turba lagunemisjärk 60—70%. Põhi — liivisavi. Veeolud väga head, sest sood läbib väike jõgi. Rakke lubjatehas on lõiganud käsitsi labidaturvast (2 karjääri à 150 m). Karjääride ääres on 40 m soo pinda planeeritud. Väga hea kütteturvas, ideaalne labidaturba tootmiseks.

O. V. 1943. a.

88.	Joala Kamariku	Rakke	Rakkelubja- tehase kitsa- rööpm. rdt.	12	1,8	216		Kt	12	III
-----	-------------------	-------	---	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madal soo, peaaegu kogu ulatuses planeeritud. Asub Rakke lubjatehase maa-alal, tehastest 5,5 km kirdes. Turba lagunemisjärk 40—60%; põhjas savi ja gyttja. Veeolud vajavad korraldamist, olemasolev äravoolu magistraalkraav vajab 0,5 m sügavuselt süvendamist. Soos on töötanud 1928. a. turbapress; 1943. a. koostati Rakke lubjatehasele uus kasutuskava väikesetüübilise turba-pressi töölerakendamiseks. Eeltööd väga vähesed. Juurdepääsuks tuleb pikendada tehase paemurru raudteed ca 1 km; muldkeha olemas. O. V.

89.	Kikka	Rakke	Rakke alev 2,0	1	1,5	15		Kt	1	IV
-----	-------	-------	-------------------	---	-----	----	--	----	---	----

90.	Mardisaare	Paide	Puiatu—Ani külast 3,0	12	1,5	180		Kt	12	IV
-----	------------	-------	--------------------------	----	-----	-----	--	----	----	----

91.	Retla	Särevere	Viljandi— Särevere 2,5	30	1,3	390		Kt		III
-----	-------	----------	---------------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Madal soo, asub Retla küla talude maa-alal. Soo on kaetud tiheda kase- ja männimetsaga (puude ø 15 cm, kõrgus 6—10 m). Turba lagunemisjärk 50—60%. Põhjas savirähk. Veeolud enamvähem korras, juurdepääs suvel raske. Hea kütteturvas. O. V.

92.	Pakasjärve	Lehtse	Pala—Leht- se 0,5	300	4,5	2700	10 800	$\frac{Kt}{\Delta t} = \frac{1}{4}$		II
-----	------------	--------	----------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------------	--	----

Kõrgsoo, asub Tapa metskonnas Pakasjärve ümber. Turbakihi maksimaalne sügavus üle 6 m; 3,5 m sügavuseni väheködunenud samblaturvas. Vee ärajuhtimise võimalused soodsad. Pakasjärvest voolab kraav pealpool Kongi paisu Soodla jõkke. Läänepoolses osas palju laukaid, põhjas paks sapropeeli kiht. G. K.

3. Harjumaa.

Harjumaa asub turbasoode pindala poolest kolmandal kohal riigis. Ainult Pärnumaa ja Virumaa on temast ees.

Harjumaa turbasoode asetuses on raske leida mingit kindlat reeglipärasust. Turbasood on enamvähem ühtlaselt jaotatud üle kogu maakonna, asudes rannikujõgede laiades tasasepõhjalistes orgudes.

Pealinna mõjutusel on maakond võrdlemisi tiheda raudtee- ja maanteevõrguga läbi põimitud. Et teedelähedased turbasood pakuvad paremusi nende ekspluateerimiseks, siis on enamikus Harjumaa soodes teostatud paiklik ülevaatus ja turbasoode uurimise korras on läbi uuritud 5 turbasood.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Harjumaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	7	20 532	47,4
2. „ 500—1000 „	12	7 813	18,1
3. „ 100— 500 „	50	11 416	26,4
4. „ alla 100 „	97	3 488	8,1
Kokku:	166	43 249	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

1. (132) Suursoo	12 500 ha	5. (113) Kivijärve	1 200 ha
2. (22) Valdeki	2 203 „	6. (60) Keava	1 089 „
3. (129) Pühamäe	1 238 „	7. (21) Rae	1 082 „
4. (28) Ohtu	1 220 „		

Üldine turba toormassi tagavara Harjumaa nimestikus toodud turbasoodes on 1 182 000 000 m³, sellest kütteturbaks kõlblikku turvast 283 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 899 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,73 m.

Ekspluateerimiseks oli Harjumaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjatele enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 2 462 ha turbasoid.

HARJUMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Keskm. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Joa	Keila	Vääna—Joa 1,0	54	2,0		1080	At	20	IV
2.	Vääna	Harku	Tallinn — Joa 1,0 Tallinn 19,0	162	4,0	1620	4860	Kt = 1 At = 3	28	III

Kõrgsoo, äärtelt kaetud soomändidega, ca 15 cm läbimõõdus ja 8—10 m kõrged; keskelt lage. Kütteturvast leidub põhjapoolses servas, mis on kaetud tiheda soometsaga. Soo kõrval on end. Asundusameti poolt kaevatud suur magistraalkraav, mille kaudu vee äravool on tagatud. Soo on 26 m üle merepinna. Põhi — liivane savi. Väljavedu on võimalik suvelgi. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel. Loodusliku veesängini, Tõdva jõeni, 1,4 km; selle absoluutne kõrgus 15 m. *J. P. 1943. a.*

3.	Tabasalu	Harku	Tallinn — Rannamõisa 0,5 Tallinn 12,0	75	4,0	750	2250	Kt = 1 At = 3	11	III
----	----------	-------	---	----	-----	-----	------	------------------	----	-----

Kõrgsoo, suuremalt osalt kaetud käabusmändidega; äärtel suuremad, ø 20 cm ja 10 m kõrgused männid. Kütteturvast leidub 1—3-m alusturbakihi all. Soo on 30 m üle merepinna. Lõunapoolsest küljest 100—750 m kaugusel asub Harku-Ilmandu veeühistu magistraalkraav. Põhjas liivane savi. Väljavedu võimalik vaid talvel. *J. P. 1943. a.*

4.	Muraste	Harku	Tallinn — Muraste 0,5	47	4,0	313	1567	Kt = 1 At = 5	19	III
----	---------	-------	--------------------------	----	-----	-----	------	------------------	----	-----

Kõrgsoo, 36 m üle merepinna. Keskelt lage, äärtel männid ø 20 cm, ca 12 m kõrged. Soo ääres on vana kinnikasvanud kraav. Kütteturvast leidub sügavamates kihtides, kust vee ärajuhtimine ilma vana kraavi süvenduseta pole võimalik. Väljavedu võimalik vaid talvel. *J. P. 1943. a.*

5.	Harku	Harku	Pääsküla j. 2,0	480	3,5	13 440	3360	Kt = 4 At = 1	325	II
----	-------	-------	--------------------	-----	-----	--------	------	------------------	-----	----

Asub Nõmme linna administratiivpiiril — lääne pool. Pinna reljeef suuremalt jaolt tugeva languga. Kuivendustingimused head, sest sood läbib mitu kraavi Pääsküla jõkke, mis jookseb soo lõunapoolsest servast ca 1 km kaugusel. Harku soo koosneb kolmest lahus tükist, mis on üksteisest eraldatud

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

mineraalseljandikkudega. Kohal kannavad need lahus tükid eri nimetusi: Must, Valge ja Kollane soo. Suurem osa soost (325 ha) on Harku turbatööstuse kasutada; seal asub mehhaaniline masinaturbatööstus 4 elevaatormasinaga. Turvas on selles osas hea kütteväärtusega. Kollane soo, mis on seni kasutamata, sisaldab vaid alusturvast. Valge ja Must soo on omavahel ühendatud väliraudteega. Samuti on turbatööstus väliraudtee abil ühendatud Nõmme ja Nõmme-Väike raudteejaamaga. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutne kõrgus põhjapoolses osas 41 m ja lõunapoolses 43 m. *A. R. 1943. a.*

6.	Laupa	Harku	Nõmme — Mustamäe 0,5 Nõmme 2,0—3,0	15	4,0	200	400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	15	III
----	-------	-------	--	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Laupa kõrgsoo asub 36 m üle merepinna. Kaetud soomändidega \varnothing 15 cm. Küteturbakiht asub 1—3-m alusturbakihi all. Põhjas savi. Kuivendustingimused rahuldavad. *J. P. 1943. a.*

7.	Naisteraba Kodasema	Harku	Harku — Vatsla 0,5 Tallinn 15,0	26	2,2	572		Kt	4	III
----	------------------------	-------	---------------------------------------	----	-----	-----	--	----	---	-----

Üleminekusoo. Keskelt lage, ääred kaetud võsaga. Kõrge lagunemisjärguga küteturvas. Soo läänepoolses servas asub Kodasema-Vatsla veeühistu magistraalkraav. Sobiv soo labidaturba tootmiseks. Võib ka väiksemat tüüpi turbamasina tööle rakendada küteturba tootmiseks. Väljavedu võimalik ka suvel. *A. R. 1943. a.*

8.	Lõuguma	Hageri	Kiisa — Ha- geri 3,5 Kiisa 4,0	41	0,5		205	At		III
----	---------	--------	--------------------------------------	----	-----	--	-----	----	--	-----

Suurem osa soost on kaetud noore metsaga. Soo asub Keila jõe vasakpoolsel kaldal ca 1,5 km jõest, Maidla tee ääres. Turba lagunemisjärg madal ja turbakiht õhuke. Põhjas liiv. Soo kuivendamise järel sobiv metsa alla võtmiseks. *F. K. 1944. a.*

9.	Saku	Tõdva	Tallinn — Tartu 0,5 Saku 0,5	707	1,8	4046	5325	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	26,6	II
----	------	-------	------------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	------	----

Asub Saku ja Männiku jaama vahel mõlemal pool raudteed. Kõrgsood 347 ha, madalsood 262 ha ja üleminekusood 108 ha. Vee ärajuhtimise võimalus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

on Saku jõkke, mis voolab läbi soo lõunapoolse serva. Tuhasisaldus kõigub 0,88—7,7% vahel, keskmiselt 4,17%. Turbakihtide suurim sügavus 4,8 m. Kõrgsoo-osas saab toota vaid alusturvast, ülemineku- ja madalsoos ka küteturvast. Madalsoo-osa, asudes Saku jõe üleujutuspiirkonnas, on sobiv põllumajanduslikuks kasutamiseks. *J. P. 1942. a.*

10.	Sausti	Tõdva	Raudalu 4,0 Tallinn 12,0	97	4,0	1293	2587	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{2}$	35,6	III
-----	--------	-------	-----------------------------	----	-----	------	------	---------------------------------	------	-----

Kõrgsoo. Küteturba tootmiseks parem turvas on lõunapoolses otsas. Sood läbib keskelt magistraalkraav. Seni on sood kasutatud ebaratsionaalselt Suure-Sausti turbaühistu ja üksikute talupidajate poolt. Väljavedu võimalik ka suvel. *J. V.*

11.	Vaharu	Kernu	Keila — Hageri 2,5	7	2,6	121	61	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{2}{1}$		III
-----	--------	-------	-----------------------	---	-----	-----	----	---------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, asub Sutlema metskonnas, Vaharu järvest ca 0,4 km lõunas. Pealmised kihid 0,5 m sügavuselt kõlblikud alusturbaks ja sügavamad kihid — küteturbaks. Põhjas mergel. *F. K. 1944. a.*

12.	Maardu	Rae	Aruküla — Jõelähtme 2,0	180	4,0	4320	2880	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{3}{2}$	59,1	II
-----	--------	-----	-------------------------------	-----	-----	------	------	---------------------------------	------	----

Kõrgsoo. Lõunapoolne osa on peaaegu lage. Põhjapoolne osa on keskelt kaetud soomännikuga, äärtelt lage. Ringkraavide lang suundub itta, kus vee äravooluks on Kurgla-Kostivere veeühistu magistraalkraav. Küteturbaks kõlblikud kihid asuvad vahelagunenud kihtide all, kusjuures viimaste paksus lõunapoolses osas ulatub kuni 1,5 m. Kändusid esineb vähe. Ligemaks välja-veoteeks on Aruküla turbatööstuse kitsarööpmeline sooraudtee, mille lõpust soosse on 1,75 km. *I. H.*

13.	Oasoo	Tõdva	Sausti — Ve- neküla 1,0 Tallinn 25,0	135	4,0	1350	4050	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{3}$	11	III
-----	-------	-------	--	-----	-----	------	------	---------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, kaetud kasevõsaga. Küteturvast leidub soo lõunapoolses osas vastu Tõdva jõge. Jõe kõrge veeseis takistab sügavamates kihtides tootmisele asumist. Kändudesisaldus keskmine. Põhjas kruus. Sood on seni kasutatud ebaratsionaalselt Vene-Lähtse turbaühistu poolt. *J. V.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
14.	Saha	Iru	Lagedi — Kroodi 1,0 Lagedi 6,0	15	3,5	263	262	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	7,3	III

Kõrgsoo. Pealmised kihid — vähelagunenud alusturvas, alumised — kütet- turvas; põhjas savi. Kände vähe. Magistraalkraav 1 km kaugusel. Seni on sood kasutanud Saha turbaühistu. *J. V.*

15.	Kirdalu	Kohila ja Tõdva	Raudalu 2,0 Tallinn 24,0	28	3,0	560	280	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	9	III
-----	---------	--------------------	-----------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	-----

Soo asub Tõdva ja Kohila valla piiril, Kiisa jaamast 3 km ida suunas; suu- rem osa jääb Tõdva valda. Keskestl lage, ääred kaetud põõsastega ja sookas- kedega. Soo läänepoolses servas vana kraav olemas, kuid puudub magistraal- kraav. Kiisa jõgi ca 1,5 km kaugusel. Soo läänepoolsest servast möödub Kurtna tee, mida saab turba väljaveoks kasutada ka suvel. Pealne kiht kuni 1 m sügavuseni — alusturvas, sügavamal 1–3 m küteteturvast. Senine kasutaja — Kirdalu turbaühistu; kasutamine on väga korrapäratu. *F. K. 1944. a.*

16.	Kallavere	Iru	Tallinn — Narva 5,0 Tallinn 15,0	32	2,5	800		Kt	15,5	III
-----	-----------	-----	--	----	-----	-----	--	----	------	-----

Ülemineku-kõrgsoo. Asub Võerdla külast 0,5 km põhjas. Kaetud mändi- dega kuni 20 cm \varnothing ja kasepõõsastega. Põhjas savi. Magistraalkraav asub 0,5 km kaugusel. Maardu ja Maa-Kallavere turbaühistule välja renditud osa on süsteemitult auke täis kaevatud. *J. V. 1943. a.*

17.	Muuga	Iru	Tallinn — Narva 2,5	13	1,5		195	At	13	IV
-----	-------	-----	------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

18.	Mõigu	Rae	Tallinn — Tartu 1,5 Tallinn 5,0	5,0	2,0		100	At	5	IV
-----	-------	-----	---------------------------------------	-----	-----	--	-----	----	---	----

19.	Saha	Rae	Lagedi — Kroodi 2,5	5,0	2,0	100		Kt	5	III
-----	------	-----	------------------------	-----	-----	-----	--	----	---	-----

Ülemineku-kõrgsoo, Saha asulast 1 km lõunas. Kaetud mändidega kuni 20 cm \varnothing ja kasevõsaga. Põhjas savi. Magistraalkraav puudub. Põhjapoolne osa on läbi kaevatud. Sobib labidaturba tootmiseks. Senine kasutaja — Saha turbaühistu. *J. V. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
20.	Kangru- Umboja (Riiu)	Rae	Lagedi — Aruküla 3,0 Lagedi 2,0	30,0	2,8	840			Kt	12	III

Ülemineku-kõrgsoo. Asub Kulli külast 2 km põhja pool. Riigisood 12 ha, ülejääv osa talumaadel. Keskel lage, ääred kaetud mändidega \varnothing kuni 20 cm, sookaskedega ja põõsastega. Äravoolukraav puudub. Vee juhtimine võimalik Pirita jõkke. Hästi lagunened kütteturvas. Sood on seni kasutatud üksikute talupidajate poolt. Põhjas savi. *J. V. 1943. a.*

21.	Rae	Rae	Lagedi j. 1,0	1082	3,6	9738	29 214	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$		II
-----	-----	-----	---------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	--	----

Soo asub Ülemiste ja Lagedi jaama vahel, lõuna pool raudteed. Soo topograafiline asend 38 m üle merepinna. Suurem osa lage, osalt kaetud kääbusmändidega ja sookaskedega. Lõuna poolt voolab läbi Ülemiste kanal ja põhja poolt magistraalkanal. Mõlemasse on vee juhtimine võimalik. Parem kütteturba rajoonid asuvad lõunapoolseis osades. Kohati on tehtud soo pinnas eeltöid turba tootmiseks. Kõrgsood 752 ha, madalsood 236 ha ja üleminekusood 94 ha. Turbakihi maksimaalne sügavus 6,8 m. Tuhasisaldus turbas kõigub 1,5—4,83% vahel; keskmine 2,99%. Kõrgsood suuremas enamikus on otstarbekas kasutada alusturbaks, ääri ja madalsood kütteturbaks või põllukultuuriks. Põhjas savi ja gyttja. *J. P. 1942. a.*

22.	Valdeki	Tõdva	Raudalu 0,5 Männiku 1,0	2203	2,0	5507	38 553	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{7}$		III
-----	---------	-------	----------------------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	--	-----

Kõrgsoo, asub Raudalu maantee ja Tallinn—Rapla kitsarööpmelise raudtee vahel Männiku jaama kohal. Kagupoolses servas vastu Raudalu maanteed leidub ka kütteturvast, suurem osa aga on kõlblik alusturbaks. Soo keskel asub mitu järve. Äravoolukraav kuivendamiseks puudub. Põhjas kruus ja liiv. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutne kõrgus 51 m, samal kohal Tõdva jõe absoluutne kõrgus 37 m. *J. V. 1943. a.*

23.	Pääsküla	Saue	Nõmme lin- na piiril	600	3,0	6000	12 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	200	III/IV
-----	----------	------	-------------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	-----	--------

Pääsküla turbasoo massiiv asetseb kahel pool Pääsküla jõe Nõmme linna ja Valdeki vahelisel maa-alal. Suurem osa soomassiivist (ca 400 ha) kuulub ümbruskonna talupidajatele, kuna väiksem osa (ca 200 ha) on Pääsküla turbatööstuse valduses. Turbakihi paksus varieerub 1,0—5,0 m vahel. Lagunemisjärgult on turbakihid muutlikud, üldiselt aga vähese lagunemis-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

järguga. Jõesst vasakul pool asuv kõrgsoo sisaldab ainult lagunemata alusturvast. Vee äravoolu korraldamine on raske Pääsküla jõe kõrge veepinna-seisu tõttu. Jõe parempoolisel kaldal olevas soo-osas asub Pääsküla mehhaaniline masinaturbatööstus 2 elevaatormasinaga. Soo servades toimub labidaturba lõikamine kütteks Tallinna ja Nõmme isevarustajate poolt. Soo hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 35 m; jõe absoluutne kõrgus 24 m. *A. R. 1943. a.*

24.	Klooga	Keila	Klooga j. 4,0	237	2,0	593	4147	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{7}$	IV
-----	--------	-------	------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	----

Soo asub Klooga järve läänepoolsel kaldal. Pealmised kihid — vähelagunenud alusturvas. Soo idapoolses servas, vastu järve on sood kasutanud Kurkse turbaühistu ja üksiktootjad. Vee äravoolu juhtimine järve on kerge. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 13 m; samal kohal on Vasalemma jõe absoluutne kõrgus 12,5 m.

25.	Suure-Sausti	Tõdva	Raudalu 1,0	500	4,0	4000	16 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	III
-----	--------------	-------	-------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	-----

Üleminekusoo, asub kahel pool Saku jõge. Tõdva poolses ääres kaetud 2—3 m kõrguste mändidega ja kasevõsaga. Siin on ka turba lagunemisjärk kõrgem (keskmiselt 40%). Soo on keskelt lage ja turvas vähe lagunenud. Üldiselt on soo liiga märg. Vee ärajuhtimise võimalused puuduvad, seni kui Saku jõe süvendamine ei ole läbi viidud. *A. R. 1942. a.*

26.	Kiimsoo Klooga	Keila	Klooga j. 2,0	120	3,5	2100	2100	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	24	III
-----	-------------------	-------	---------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo. Pealne turbakiht on soo keskosas 2 m, äärtel 1 m sügavusel vähelagunenud alusturvas. Põhjapoolne osa ja sügavamad kihid ka lõuna pool on kõlblikud küteturbaks. Lõunapoolne osa on turbaühistute ja üksiktootjate poolt alusturba tootmisel süsteemitult auke täis kaevatud. Vee ärajuhtimine on võimalik 0,5 km lääne pool asuvasse Klooga järve. Magistraalkraav olemas, tarvis vaid süvendada. Aluspõhjaks savikruus ja liiv. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 27 m; Klooga järve absoluutne kõrgus 14 m. *A. R. 1930. a.*

27.	Karjaküla	Keila	Keila-Joa 1,0 Keila 6,0	10,0	2,0		200	At	10	IV
-----	-----------	-------	-------------------------------	------	-----	--	-----	----	----	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
28.	Ohtu	Keila	Keila linn 2,0	1220	3,2	7808	31 232	Kt = $\frac{1}{4}$ At = $\frac{1}{4}$	100	II

Soo asub Tuula ja Ohtu küla vahel, Keila jaamast 2 km lõunas. Soo topograafiline asend Keila jõe ääres 27 m üle merepinna. Kaetud käabusmändidega, sookaskedega ja põõsastega. Pinna reljeef on kõrgsoo-osas suure kaldega, mujal lame. Kõrgsoost vee ärajuhtimine hea, madalsoo-osas on raskendatud Keila jõe paisutatud seisundi pärast selles jõeosas. Kõrgsood 457 ha, madalsood 480 ha ja üleminekusood 283 ha. Turba maksimaalne paksus 7,5 m. Tuhasisaldus kõikuv väga suurtes piirides, 1,39—38,01% vahel, keskmine 12,87%. Madalsoo-osa on hästi lagunened ja kõrge tuhasisaldusega. Põhjas liivane savi ja gyttja. Kõrgsoo kõlbab alusturba tootmiseks, üleminekusoo kütteturbaks ja metsa alla võtmiseks ning madalsoo põllukultuuriks.
J. P. 1942. a.

29.	Tapiste	Keila	Vasalemma j. 4,0	48	2,0		960	At	3,5	IV
30.	Vesisoo	Padise	Vasalemma — Haapsalu 2,0	84	2,0		1680	At		IV
31.	Larvi	Padise	Vasalemma — Haapsalu 4,0		2,0			At		IV
32.	Munalaskme	Nissi	Vasalemma — Riisipere 1,5	55	2,0		1100	At		IV
33.	Vasalemma	Padise	Vasalemma — Kloostri 1,0	30	2,0		600	At		IV
34.	Eliste Ellamaa Sooniste	Nissi	Ellamaa j. 3,0	40	5,0	667	1333	Kt = $\frac{1}{2}$ At = $\frac{1}{2}$	18,5	III

Sooniste soo moodustab lahus tüki suuremast soomassiivist, mis on tuntud üldnimetuse all — Ellamaa sood. Soo asub Harju- ja Läänemaa piiril. Üldpindalast (380 ha) on väike osa (40 ha) Harjumaa piirides, suurem osa jääb aga Läänemaa piiridesse. Soo on terveni Ellamaa turbatööstuse kasutuses. Turbatööstus on sellest soost tootnud nii kütte- kui ka alusturvast. Kütte-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

turba tootmine on siin hiljem katkestatud. Soo asub turbatööstuse keskkohast 6 km eemal ja on tööstusega ühendatud väliraudtee kaudu. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 48 m. Ligema jõe — Teenuse — absoluutne kõrgus on 38 m. *A. R. 1944. a.*

35.	Ellamaa	Nissi	Turba j. 0,2	300	2,5	7500		Kt	300	III
-----	---------	-------	-----------------	-----	-----	------	--	----	-----	-----

Soo asub Ellamaa ja Turba jaama vahel mõlemal pool raudteed, moodustades ühe lahus tüki suuremast soomassiivist, mis kannab üldiselt nimetust — Ellamaa sood. Turvas on hea küttevõimega, aga soo sisaldab palju kände. Soo on terveni Ellamaa turbatööstuse kasutada.

36.	Riisipere Ellamaa Varese	Nissi	Turba j. juures	700	4,0	28 000		Kt		III
-----	--------------------------------	-------	--------------------	-----	-----	--------	--	----	--	-----

Riisipere soo moodustab peamassiivi Ellamaa soode sarjast. Alates Turba jaama juurest ulatub soo pikuti 6 km kuni Russalu—Riisipere maanteeni. Soo lõunapoolses servas asub kaks suuremat järve, Lehetu ja Nurme ehk Varese järv. Mõlemast järvest on äravool Teenuse jõkke. Soo on kasutamisele võetud Ellamaa turbatööstuse poolt, kes toodab selles ja eelmises soos kokku 8 elevaatormasinaga kütturetuvat kohalikule elektrijõujaamale. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 48 m. Ligema jõe — Teenuse — absoluutne kõrgus 42 m. *A. R. 1944. a.*

37.	Valgeraba Lintsi	Nissi	Vasalemma — Haapsalu 5,0	270	2,0		5400	At		IV
-----	---------------------	-------	--------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

38.	Selja	Nissi	Riisipere — Haapsalu 3,5	55	2,0		1100	At		IV
-----	-------	-------	-----------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

39.	Ääsmäe	Saue	Tallinn — Pärnu 2,5	380	5,0	950	950	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	40	III
-----	--------	------	------------------------	-----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Sutlema metskonnas, Ääsmäe asundusest 0,5 km idas. Kaetud kääbusmändidega ja vaevakase-põõsastega. Vee ärajuhtimiseks olemas soo loodepoolses servas äravoolukraav ja lõuna pool ca 0,5 km kaugusel Maidla jõgi. Soost võib lõigata nii kütte- kui ka alusturvast. Soo servades on rohkem lagunenud turvas, keskel vähem lagunenud. Kände leidub keskmiselt. Põhja koostis — liiv ja düü. Senised soo kasutajad, 5 turbaühistut, on

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

ebaratsionaalse kasutamisega palju sood ära rikkunud. Ülestöötatud turba väljavedu on võimalik ka suvel. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 38 m, jõe absoluutne kõrgus 34 m. *J. V. 1943. a.*

40.	Hageri Maidla	Saue	Arude- vahe — Hageri 2,5	95	2,5	1583	792	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	4	III
-----	---------------	------	--------------------------------	----	-----	------	-----	-------------------------------	---	-----

Kõrgsoo, asub Porsu küla ja Vaharu järve vahel. Üldiselt vesine soo, ära-vool puudub. Vaharu järve veepind on kõrge. Vett on võimalik juhtida ca 1,5 km lõuna pool asuvasse Ruila jõkke. Soo pealmine kiht kuni 0,5 m sügavuseni vähe — kuni 20% — lagunenud alusturvas, selle all põhjani hästi lagunenud kütteturvas. Põhjas paas, savi, liiv. *J. V. 1943. a.*

41.	Laisari	Hageri	Hageri — Haiba 2,0	13	2,0		260	At	13	IV
42.	Adila	Hageri	Ohulepa — Hageri 1,0	9	2,0		180	At	9	IV
43.	Adila-Krimmi	Hageri	Ohulepa — Hageri 3,0	7	2,0		140	At		IV
44.	Selgraba	Kernu	Tallinn — Pärnu 5,0	171	2,5		4275	At	6	IV

Asub riigi tagavaramaa kruntide A 63 ja A 112 piirides.

45.	Setma	Kernu	Tallinn — Pärnu 2,0	38	2,0		760	At		IV
-----	-------	-------	------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Asub riigi tagavaramaa krundi A 57 piirides.

46.	Krimmi	Hageri	Kohila — Hageri 3,0	37	2,0		740	At		IV
-----	--------	--------	------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Asub riigi tagavaramaa krundi A 45 piirides.

47.	Rabivere Kõrgraba Suurraba	Hageri	Hageri — Rapla 0,5 Hageri — Kohila 1,5	610	5,0	10 167	20 333	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$		III
-----	----------------------------------	--------	---	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	--	-----

Asub Sutlema metskonnas, Hagerist ca 2 km ja Kohilast 7 km. Põhja-poolne osa kvartalis nr. 80 kannab nimetust Suurraba ja lõunapoolne osa kvartalis nr. 81 Kõrgraba. Kõrgsoo, sügavusega üle 6 m. Soo keskel asub 8 järve. Põhjaservas asub Hageri magistraalkraav. Soo loodepoolses osas on

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

hea kütteturvas. Kohila paberivabrik on seal alanud masinaturba tootmist, mis on aga katkestatud. Soost on ca 25 ha tootmiseks ette valmistatud, juuriid ja pinnakraavid sisse kaevatud. Sood on viimasel ajal kasutanud Rabi-vere turbaühistu ja üksiktootjad. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 62 m. Ligema jõe — Teenuse — absoluutne kõrgus 59 m. *J. P. 1943. a.*

48.	Rahama	Hageri	Keila — Hageri 2,0	55	2,6	953	477	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$		III
-----	--------	--------	-----------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	-----

Asub Vaharu järvest ida pool, järve ja Hageri—Keila maantee vahel. Turba lagunemisjärk pealmistes kihtides (0,5—1,0 m) alla 30%, sügavamais kihtides üle 30%. Pind on kaetud sookaskedega. Põhjas mergel ja paas. Kuivendamisolud soodsad. Soo läänepoolsest servast ca 300 m kaugusel on magistraalkraav, ida pool ca 800 m kaugusel asub Vaharu järv. *F. K. 1944. a.*

49.	Laitse Kliima	Kernu	Laitse — Muna- laskme 2,0	33	3,5	577	578	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	10	III
-----	------------------	-------	---------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Üleminekusoo, asub Sutlema metskonnas, Laitse külast 1 km loodes. Soo pind osaliselt kaetud hõredate soomändidega ja -kaskedega. Turba ülemised kihid kuni 1 m sügavuseni vähelagunenud (10—30%) alusturvas, sügavamad kihid (lagunemisjärguga 40—50%) sobivad kütteks. Põhjas savi. Senine korrapäratu kasutamine Laitse turbaühistu poolt on idapoolse osa soost ära rikkunud. Turba väljavedu on võimalik ka suvel. *J. V. 1943. a.*

50.	Tuula	Saue	Keila — Hageri 3,0	15	2,0		300	At	15	IV
-----	-------	------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

51.	Viisu	Nissi	Riisipere — Vasalemma 2,0	205	2,0		4100	At		IV
-----	-------	-------	---------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

52.	Lüüsi	Nissi	Riisipere — Vasalemma 1,0	647	2,0		12 940	At		IV
-----	-------	-------	---------------------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 34 m. Ligemal asuva Vasalemma jõe absoluutne kõrgus 30 m.

53.	Pillimäe	Nissi	Riisipere — Pajaka 2,0	21	2,0		420	At	3,8	IV
-----	----------	-------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	-----	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
54.	Vardi	Varbola	Tallinn — Pärnu 2,0	17	2,0		340	At	17	IV
55.	Põlli	Varbola ja Rapla	Ohukotsu — Põlli 1,5	365	5,0	3650	14 600	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	10	III

Kõrgsoo. Väga märg. Soo pind on tihedalt kaetud lahtiste järvekestega ja laugastega. Vähelagunenud (keskmiselt 20%) alusturbakihid ulatuvad 3—4 m sügavuseni. Põhjakihid on hästi lagunenud. Kütteturba tootmine osutub seepärast võimalikuks ainult peale alusturba kõrvaldamist ja soo kuivendamist põhjani. Põhjas liiv. Sood on seni kasutatud ainult äärtest. Koostis: turbasambla-villpea turvas. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 56 m. Ligema jõe — Teenuse — absoluutne kõrgus 55 m. A. R. 1942. a.

56.	Ohukotsu	Varbola, Rapla ja Raikküla	Ohukotsu — Rapla 1,5	350	5,5	6417	12 833	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	38,1	III
-----	----------	----------------------------------	-------------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	------	-----

Lage, kuiv ja äärtel hea languga kõrgsoo. Asub Sutlema metskonnas, Ohukotsu metsavahi juurest 1 km kagu suunas. Parem kütteturvas asub soo kagu-poolses servas kv. nr. 75 piirides. Koostis: pilliroo-puu-villpea-turbasambla turvas. Põhjas liivakas savi. Senised soo kasutajad — Palamulla-Lipstu, Kuusiku ja Rapla-Kabala turbaühistu ja Harju-Kabala piimaühistu — on tootnud vaid alusturvast. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 56 m. Ligema jõe — Vigala — absoluutne kõrgus 50 m. A. R. 1943. a.

57.	Tõrasoo	Raikküla	Koikse — Järvakandi 4,0	99	2,0		1980	At	20	IV
58.	Ridaküla	Rapla	Rapla — Kohila 2,0	49	2,0		980	At	5	IV
59.	Mõisima	Juuru	Keava — Hõreda 3,0	155	2,5		3875	At	58	IV
60.	Keava	Kehtna	Keava jaamatee ääres	1089	3,0	5445	27 225	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{5}$	8	IV

Asub Keava jaamast 3 km idas, Kuusiku metskonnas. Kõrgsoo. Üldiselt märg, eriti põhjapoolne osa (kv. nr. 49), kus leidub palju järvi ja laukaid. Lõunapoolne osa (kv. nr. 50) on kuivem, siin leidub ka kütteturvast.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Soo kirdepoolsest nurgast läheb mööda Keava jaama viiv maantee. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 68 m. Vee äravoolu sängiks on Keila jõe ülemjooks soo piirides, absoluutse kõrgusega 67 m.

61.	Palasi Kaskemäe	Kehtna	Lelle — Keava 0,2	193	3,0		5790	At		IV
-----	--------------------	--------	----------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 71 m. Vee äravool magistraalkraavi, selle absoluutne kõrgus 69 m.

62.	Ohekatku Imsi	Kehtna	Rapla — Lelle 0,5	495	8,0		14 850	At	4	IV
-----	------------------	--------	----------------------	-----	-----	--	--------	----	---	----

Asub Lelle alevikust 1 km lääne pool, Harju- ja Pärnumaa piiril. Väiksem osa soost, ca 150 ha, jääb Pärnumaale (vt. Pärnumaa, nr. 25). Soo keskel asub Imsi järv ja soo kirdepoolsest nurgast möödub Lelle—Keava maantee.

63.	Alu	Rapla	Rapla — Kohila 1,5	31	2,5		775	At	19	IV
-----	-----	-------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

64.	Paekna	Tõdva	Nabala 1,5	300	3,5		10 500	At	10	III
-----	--------	-------	------------	-----	-----	--	--------	----	----	-----

Kõrgsoo, Paekna külast 2 km põhja pool. Turvas vähe lagunened, kõlblik alusturbaks. Vee ärajuhtimiseks puudub magistraalkraav. Soo idapoolset serva läbib Saku jõgi, mille veepind on soo kuivendamiseks liiga kõrge. Seni on sood kasutanud Nabala-Paekna turbaühistu ebaratsionaalselt. Turba väljavedu on võimalik ainult talvel. *J. V. 1943. a.*

65.	Nabala Männi	Tõdva ja Rae	Tallinn — Tartu 2,0	210	3,0		6300	At	10	III
-----	-----------------	-----------------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	-----

66.	Tammiku	Kuivajõe	Kolu — Kohila 1,0	5	2,0		100	At	5	IV
-----	---------	----------	----------------------	---	-----	--	-----	----	---	----

67.	Nirava	Kuivajõe	Kola — Kohila 3,0	177	1,5		2655	At	10	IV
-----	--------	----------	----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

68.	Leva Kirivalla	Kuivajõe	Tallinn — Tartu 8,0	850	2,5		21 250	At	22	IV
-----	-------------------	----------	------------------------	-----	-----	--	--------	----	----	----

Asub Purila metskonna kv. nr. 127 ja 128 piirides, Pirita jõe lisajõe ülemjooksu parempoolisel kaldal. Soo keskel on üks suur järv ja palju väikse-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

maid järvi ning laukaid. Sood on kasutanud Leva turbaühistu. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 64 m. Vee äravoolu säng — Piriita jõgi — on soo piirides, absoluutse kõrgusega 60 m

69.	Angerja Salutaguse	Kohila	Kohila — Kolu 2,0	21	2,0		420	At	21	IV
-----	-----------------------	--------	----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

70.	Pahkla	Kohila	Hagudi — Angerja 1,0	66	4,0	880	1760	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{2}$	10	IV
-----	--------	--------	-------------------------	----	-----	-----	------	---------------------------------	----	----

71.	Järlepa Härgla	Juuru	Juuru — Angerja 2,5	240	2,0		4800	At	17	IV
-----	-------------------	-------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

72.	Lohu	Kohila	Kohila — Hagudi 2,0	39	3,0	585	585	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{1}$	22	IV
-----	------	--------	------------------------	----	-----	-----	-----	---------------------------------	----	----

73.	Seli	Kohila ja Rapla	Kohila — Hagudi 1,0	206	4,0	4120	4120	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{1}$	35	III
-----	------	--------------------	------------------------	-----	-----	------	------	---------------------------------	----	-----

Lohu jaamast 2 km edela pool. Juurdepääs soodne. Servad madalsoona kasutatud uudismaakultuuriks. Üleminek järsku sügavaks kõrgsooks, millest ääreriba ca 400—500 m laiuselt kuulub ümbruskonna talude koosseisu. Suurem osa soost kuulub riiklikku maafondi. Kõrgsoo on üldiselt kuiv ja lage. Soo keskel leidub üksikuid laukaid, millest suurim on Kõnnu järv. Põhjapoolne osa on kõrgema lagunemisjärguga ja kõlbab kütteturbaks. Soo mõõted võimaldavad siin masinaturbatööstuse rajamist. Koostis: villpea-turbasambla turvas. Põhjas liiv. Sood on seni kasutanud Lohu, Seli, Äherdi ja Kodila turbaühistu. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 66 m. Ligema jõe — Keila — absoluutne kõrgus 55 m. J. V.

74.	Hagudi	Rapla	Kohila — Rapla 1,5 Hagudi 1,0	105	5,0	2625	2625	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{1}$	10	III
-----	--------	-------	-------------------------------------	-----	-----	------	------	---------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, Hagudi raudteejaamast 1 km lõuna pool. Soosse on Hagudi jaamast ehitatud millalgi haruraudtee, mille muldkeha on praegu terve. Soos on ka katsetatud masinaturba lõikamist teadmata ettevõtte poolt. Vee ärajuhtimine on võimalik, samuti masinaturbatööstuse rajamine. Koostis: villpea-turbasambla turvas. Põhjas savi. Sood on kasutanud Hagudi turbaühistu ja A. Petulai eratööstus. A. R. 1942. a.

1	2	3	4	5	6	7	9	10	11	
75.	Koigi	Juuru	Juuru — Angerja 2,5	86	2,0		1720	At		IV
76.	Matsi Atla	Juuru	Angerja — Juuru 0,5	700	1,5		10 500	At	9	IV

Asub Purila metskonnas, Mahtra metsandiku kv. nr. 1—3 piirides. Kuni sooni ulatub Pirita jõe lisajõe ülemjooks, mille kaudu vee ärajuhtimine on võimalik. Soo keskel asub mitu järve. Pikerguse soo lõuna- ja põhjapoolne ots ulatuvad Juurust Angerjasse viiva külavahelise teeni. Sood on kasutanud Mahtra turbaühistu. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 66 m. Ligema jõe — Keila — absoluutne kõrgus 64 m.

77.	Juuru	Juuru	Juuru — Kohila 1,0	188	2,0		3760	At	10	IV
-----	-------	-------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Asub Purila metskonnas, Mahtra metsandiku kv. nr. 16 piirides, Juuru alevikust 1,5 km põhja pool. Soo põhjapoolsest servast jookseb mööda Keila jõe lisajõgi. Soo idapoolses servas on mitu järve. Sood on kasutanud Juuru turbaühistu alusturba tootmiseks. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 66 m. Ligema jõe — Keila — absoluutne kõrgus 64 m.

78.	Silde	Juuru	Juuru — Kuimetsa 1,5	150	3,0		4500	At	7	IV
-----	-------	-------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Asub Purila metskonna kv. nr. 38 piirides, Juuru alevikust ca 4,5 km kagu pool. Soo pind on kaetud paljude lahtiste laugastega. Soo edelapoolse nurgani ulatub Keila jõe lisajõgi, millesse vee juhtimine on võimalik. Seni on sood kasutanud Juuru-Atla turbaühistu.

79.	Mahtra	Juuru	Juuru — Mahtra 2,0	400	3,0		12 000	At		IV
-----	--------	-------	-----------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Soo asub Purila metskonnas, Mahtra metsandiku kv. nr. 15 piirides, Mahtra külast ca 1,5 km ida pool. Soo põhjapoolsest otsast saab alguse üks Pirita jõe lisajõgesid. Soo on seni kasutamata.

80.	Atla	Juuru	Kuimetsa — Juuru 1,0	70	2,5		1750	At		IV
-----	------	-------	-------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

81.	Vaopere	Kuimetsa	Kuimetsa — Kose 2,0	43	5,0		2150	At	20	III
-----	---------	----------	------------------------	----	-----	--	------	----	----	-----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
82.	Kasvandu	Kuimetsa	Juuru — Keava 1,0	300	2,5	1500	6000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	18	IV

Asub Väätsa metstkonnas riigi tagavaramaade arvel. Sood on seni kasutanud Kaiu turbaühistu ja kümme konda talupidajat.

83.	Obrosmäe	Kuimetsa	Kuimetsa — Türi 3,0	50	2,0		1000	At	8	IV
-----	----------	----------	------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

84.	Põlliku	Kuimetsa	Türi — Juuru 1,0	278	2,0	1112	4448	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	2	IV
-----	---------	----------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	----

Soo asub Väätsa metstkonna kv. nr. 31 piirides. Soo keskel leidub palju laukaid, põhjaservas suurem järv. On seni kasutatud üksikute talupidajate poolt peamiselt alusturba tootmiseks. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 78 m. Vee äravoolu loodusliku sängi — Pirita jõe — absoluutne kõrgus 68 m.

85.	Aela	Kõue	Türi — Kui- metsa 5,0	60	2,0		1200	At	5	IV
-----	------	------	--------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 78 m. Vee äravoolu loodusliku sängi — Pirita jõe — absoluutne kõrgus 68 m.

86.	Kõrgemäe	Kuimetsa	Juuru—Türi 3,0	400	2,5	2000	8000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	7	IV
-----	----------	----------	-------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	----

Asub Väätsa metstkonnas riigi tagavaramaade arvel. Sood on kasutatud üksikute talupidajate poolt alus- ja kütteturba tootmiseks. Soo põhjapoolsest servast saab alguse üks Kärü jõe lisajõgedest.

87.	Selgemäe	Kuimetsa	Juuru—Türi 1,0	150	2,0		3000	At	2,5	IV
-----	----------	----------	-------------------	-----	-----	--	------	----	-----	----

Soo asub Väätsa metstkonnas Selgemäe vahtkonna kv. nr. 11 piirides.. Sood on kasutanud Vahastu põllumajandusühistu.

88.	Viiriku	Kuimetsa	Juuru — Türi 0,5	150	1,5		2250	At		IV
-----	---------	----------	---------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Asub Väätsa metstkonna kv. nr. 1 piirides. Soo keskel leidub palju lahtisi laukaid. Põhja poolt ca 1 km kauguselt möödub üks Keila jõe lisajõgedest. Soo on seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
89.	Saarna- kõrve Lauke Naikemäe	Kõue	Tartu — Tallinn 7,0	250	2,0		5000	At		IV
90.	Selja Maalema	Kõue	Türi — Kui- metsa 4,5	70	2,0		1400	At		IV
91.	Kaanjärve Ahisilla	Ravila	Pikavere — Kose 1,0	19	1,0		190	At	5	IV
92.	Punamäe	Ravila	Tallinn — Tartu 3,0	143	1,0		1430	At	5	IV
93.	Vanamõisa	Kõue	Tartu — Tallinn 2,5	122	1,5		1830	At		IV
94.	Leistu	Ravila	Kose — Voose 3,0	564	3,5		19 740	At		IV

Asub Triigi metskonnas, Ravila metsandiku kv. nr. 49 piirides, Järvamaa piiril. Soo on seni kasutamata.

95.	Silmsi Pikavere	Peningi	Raasiku — Pikavere 2,0	20	3,0	300	300	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	8	III
-----	--------------------	---------	---------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	-----

Kõrgsoo, Pikavere mõisast 2 km põhja pool. Turba lagunemisjärk keskmiselt 40%. Turbakihi suurim sügavus 4 m, mille all põhjas liiv. Soos kasvavad männid \varnothing 2—5 cm ja 1—3 m kõrged, kohati ka kasevõsa. Soo loodepoolses servas asub kraav, mis suubub Raasiku jõkke. Lõunapoolses servas, kus on kütteturvas, puudub eelvol. Senine kasutaja — Pikavere turbaühistu — on lõiganud peamiselt kütteturvast. Turba väljavedu võimalik ainult talvel. *E. K. 1943. a.*

96.	Liivaaugu	Peningi	Raasiku — Kiviloo 2,0	58	1,5	435	435	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	3	IV
97.	Kiviloo	Peningi	Raasiku — Kiviloo 2,0	30	1,5	225	225	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
98.	Peningi	Peningi	Raasiku — Perila 0,2	373	2,0		7460	At	22	IV

Soo asub Rooküla metskonna kv. nr. 2 piirides. Keskelt lage, seal asub üks suurem järv. Idapoolsest servast vastu maanteed jookseb mööda Jõe-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

lähtme jõe lisajõgi. Sood on kasutanud Raasiku põllumajandusühistu ja üksikud talupidajad. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 43 m. Vee äravoolu süng — jõgi — asub väljaspool, absoluutse kõrgusega 38 m.

99.	Kangla	Rae	Lehmja — Raasiku 2,0	60	1,2		720	At	28	IV
100.	Pikva	Peningi	Kehra — Alavere 1,5	7	1,2		84	At	7	IV
101.	Rätla	Peningi	Perila — Raasiku 4,0	4	1,5		60	At	4	IV
102.	Rummu	Kuusalu	Tallinn — Narva 0,5	347	3,5	8097	4048	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	8	III

Asub Anija metskonnas, Jägala metsandiku kv. nr. 47 piirides. Lõunapoolses servas asub ca 50-ha pindalaga Rummu järv. Soo on keskelt lage äärtelt kaetud 2—4 m kõrguste määndidega. Turba lagunemisjärk kuni 1 m sügavuseni 10—20%, sügavamal kihtidel 40—70%. Põhjas savi ja liiv. Pealmistest kihtidest on vee juhtimine võimalik Rummu järve. Alumiste kihtide kuivendamiseks tuleb järve pinda alandada. Sood on seni kasutanud Kodasema ja Valkla turbaühistu. Kasutamine on toimunud soo läänepoolses servas väga korrapäraselt. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 43 m. Vee äravoolu, ligema oja, absoluutne kõrgus 29 m. *J. V. 1943. a.*

103.	Saunja	Kuusalu	Aegviidu — Jägala 4,0	26	2,7	702		Kt	3,5	III
------	--------	---------	--------------------------	----	-----	-----	--	----	-----	-----

Kõrgsoo, kaetud soomändidega ja kaskedega. Turvas on kõrge lagunemisjärguga (üle 60%). Eelvoolu magistraalkraav puudub, kuid vett on võimalik juhtida lõuna pool asuvasse Kodasema jõkke. Põhjas gytija ja savi. Soo on seni kasutamata. *J. V. 1943. a.*

104.	Türgi	Jõelähtme	Aruküla — Jõelähtme 1,0	77	1,2		924	At		IV
105.	Aruküla	Raasiku ja Rae	Aruküla j. 1,5	200	2,5	5000		Kt	98	III

Üleminekusoo. Koostis: lehtsambla-tarna-turbasambla turvas, hästi lagunenud. Tuhasisaldus keskmiselt 3,8%. Kütteväärtus 25% niiskuse juures

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

3574 kcal/kg. Vee äravool on puudulik. Soost on ümmarguselt 100 ha Aruküla masinaturbatööstuse kasutada, kus töötab 2 elevaatormasinat. Turbatööstus on harutee kaudu ühendatud Aruküla raudteejaamaga. Mainitud turbatööstus töötab juba 1920. aastast saadik ja on selle aja vältel peaaegu kogu turba-soo ära kasutanud. Osa sood on rikutud süsteemitu kasutamisega. *A. R. 1944. a.*

106.	Parasmäe Amaru	Raasiku	Jöelähtme — Raasiku 1,0	264	3,0	7920		Kt	30	III
------	-------------------	---------	-------------------------------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Kõrgsoo, asub Parasmäe külast 1,5 km kagu pool. Turvas keskmise kütteväärtusega (keskm. lagunemisjark 30–40%). Turba suurim sügavus 4,5 m, põhjas savi, liiv. Soo on kaetud kidurate mändidega \varnothing 3–5 cm. Lääne-poolsest otsast on kaevatud eelvoolukraav Raasiku jõkke. See võimaldab turvast lõigata kuni 2,5 m sügavuseni. Parem kütturetvas asub soo kesk- ja lääneosas. Sood on kasutanud Parasmäe turbaühistu, Raasiku piimaühistu jt. *E. K. 1943. a.*

107.	Võerdla Männiku	Jöeläht- me	Tallinn — Narva 2,0	58	2,0	580	580	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	21	III
------	--------------------	----------------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo. Soos kasvavad kidurad männid \varnothing 3–6 cm. Turvas koosneb turbasambla liikidest. Vee juhtimine võimalik Vandjala veeühistu magistraalkraavidesse, mis piiravad sood kahest küljest. Mainitud eelvool võimaldab turvast lõigata 1,5 m sügavuseni. Soo on terveni kasutamisele võetud Maa-Kallavere ja Maardu turbaühistu poolt. *E. K. 1943. a.*

108.	Kostivere	Jöeläht- me	Jöelähtme — Aruküla 2,0	61	3,0	915	915	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	17	III
------	-----------	----------------	-------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, Vandjala külast 1 km lõuna pool. Pind kaetud soomändidega \varnothing 3–5 cm. Vett oleks võimalik juhtida Vandjala veeühistu magistraalkraavi, mis asub soo piirist 50–70 m eemal. Turvas üldiselt vähese lagunemisjärguga (ca 30%). Väljavedu võimalik ainult talvel. Sood on kasutanud Kostivere turbaühistu ja üksikud talupidajad. *E. K. 1943. a.*

109.	Lassimäe	Raasiku	Aruküla — Jöelähtme 2,0	28	1,5		420	At	5	IV
------	----------	---------	-------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
110.	Jägala	Raasiku	Koogi — Jägala 0,5	7	2,0		140	At	7	IV
111.	Kaugemäe	Anija	Kehra j. 3,0	14	2,0		280	At	2	IV
112.	Kihmla	Anija	Anija — Kehra 3,0	30	2,0		600	At	7	IV
113.	Kivijärve Pillapalu	Kuusalu ja Kolga	Piibe 0,5	1200	3,5		42 000	At		IV

Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 72 m. Vee äravoolu säng — Soodla jõgi — absoluutse kõrgusega 67 m. Asub Anija metskonna kv. nr. 126 piirides, Järvamaa piiril, Piibe maantee ääres. Soos on palju laukaid ja järvi, nendest suuremad Kivijärv ja Koitjärv. Soo üldpindala ca 2600 ha, sellest on lõunapoolne osa võetud asundamisele (Pillapalu asundus).

114.	Linajärve Pikalauka Lauka	Kolga	Piibe 4,0	188	2,5	4700		Kt	12	III
------	---------------------------------	-------	-----------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Kõrgsoo, asub Anija metskonna kv. nr. 70, 73, 76 ja 79 piirides. Põhjapoolses osas leidub kõrge lagunemisjärguga (60%) head kütteturvast; lõunapoolne osa on vähelagunenud (20%) alusturvas. Vee äravool olemas. Sood on kasutanud kütteturba tootmiseks Hirvli küla talupidajad.

115.	Soodla	Anija	Piibe 2,0	23	1,7	196	195	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	5	IV
116.	Kiiu	Kuusalu	Soodla — Kiiu 0,5	42	1,1	231	231	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	12	III

Kõrgsoo. Turvas hästi lagunenud (60%), kuid sisaldab palju tuhka. Soo pind kaetud mändide ja kaskedega. Turbakiht õhuke. Sood on kasutanud Kuusalu ümbruskonna talupidajad. J. V. 1943. a.

117.	Rehatse Külmallika	Kuusalu	Soodla — Kiiu 2,0	165	1,0	1650		Kt	20	III
------	-----------------------	---------	----------------------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Asub Anija metskonna kv. nr. 53, 54, 56 ja 57 piirides metsakõlvikute vahel. Koostis: villpea-turbasambla turvas. Lagunemisjärk kuni 0,40 m

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

sügavuseni 20—30%, allpool 60%. Kände vähe, põhjas liiv. Äravool soo idapoolses servas olemas. Sood on seni ümbruskonna talupidajate poolt ratsionaalselt kasutatud. *J. V. 1943. a.*

118.	Kupu Kuusalu	Kuusalu	Tallinn — Narva 1,5	23	1,2	276		Kt	11	III
------	-----------------	---------	------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Kõrgsoo, asub Anija metskonna kv. nr. 21 ja 22 piirides. Koostis: lehtsambla-villpea-puu-turbasambla turvas. Kõrge lagunemisjärguga (60%) küttureturvas. Põhjas liiv. Vee äravoolu ei ole. Sood on kasutatud kohalikkude talupidajate poolt ebaratsionaalselt. *J. V. 1943. a.*

119.	Karjatee	Kuusalu	Narva — Tallinn 2,0	11	2,0	220		Kt	8	III
------	----------	---------	------------------------	----	-----	-----	--	----	---	-----

Kõrgsoo. Koostis: turbasambla turvas, keskmise lagunemisjärguga (40%). Põhjas liiv. Vee äravool olemas Valkla veeühistu magistraalkraavi kaudu. Sood on kasutanud Valkla turbaühistu ja Kiiu piimaühistu küttureturba tootmiseks. *E. K. 1943. a.*

120.	Kiiu- Aabla	Kolga	Kolga — Leesi 3,0	8	1,5		120	At	8	IV
------	----------------	-------	----------------------	---	-----	--	-----	----	---	----

121.	Suursoo Kolga- Aabla	Kolga	Kolga — Leesi 0,5	250	1,5	750	3000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	8	IV
------	----------------------------	-------	----------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	---	----

Asub Kolga metskonnas Hara metsandiku kv. nr. 12—28 piirides, Kolga poolsaarel. Vee eelvol puudub. Sood on kasutanud Tapurla ja Hara turbaühistu alusturba tootmiseks. Soo hüdrograafiline asend veelahkme katlas, absoluutse kõrgusega 58 m. Ligema jõe — Selge — absoluutne kõrgus 38 m.

122.	Hara	Kolga	Kolga — Hara 1,0	900	2,7	4860	19 440	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	6	III
------	------	-------	---------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	---	-----

Asub Kolga metskonnas Hara ja Pudisoo vahtkonna kv. nr. 20—63 piirides. Koostis: turbasambla turvas, vähese lagunemisjärguga. Sügavamates kihtides leidub ka küttureturvast. Vee ärajuhtimise võimalused on olemas soosse ulatuvate magistraalkraavide näol. Sood on kasutanud Keikmäe ja Virve turbaühistu. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 26 m. Magistraalkraavi absoluutne kõrgus 25 m. *E. T. 1937. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
123.	Suurpea	Kõnnu	Loksa — Turbaneeme 2,0	27	0,8		216	At	4	IV
124.	Sillaotsa	Kõnnu	Valgejõe — Loksa 3,0	55	1,0		550	At	24	IV
125.	Kahala	Kolga	Kuusalu — Tsitri 1,5	70	1,5		1050	At	22	IV

Asub Kolga metskonnas Hara metsandiku kv. nr. 119 piirides, Kahala järve põhjapoolisel kaldal, kuhu vee ärajuhtimine on võimalik. Sood on kasutanud Kahala turbaühistu.

126.	Tagavälja	Kolga	Loksa — Va- hastu 1,0	20	1,5		300	At	17	IV
127.	Vahastu	Kolga	Tallinn — Narva 1,0	24	3,0		720	At	24	IV

Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 54 m, Ligema jõe — Tooli — absoluutne kõrgus 51 m.

128.	Ojapära	Kõnnu	Tallinn — Narva 1,0	190	3,4	1290	5160	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	38	IV
------	---------	-------	------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 73 m. Lähema jõe absoluutne kõrgus 64 m.

129.	Pühamäe	Kõnnu ja Kolga	Tallinn — Narva 5,0	1238	5,0		61 900	At	5	IV
------	---------	-------------------	------------------------	------	-----	--	--------	----	---	----

Asub Kolga metskonnas Suru metsandiku kv. nr. 49—56 piirides, Järvamaa piiril. Väljaveoteid ei ole. Soos asub palju järvi, nendest suuremad kirdepooles osas. Sood on kasutanud Hirvli küla talupidajad.

130.	Kuivas- saare	Kõnnu	Tallinn — Narva 10,0	160	2,5		4000	At	10	IV
131.	Loosalu Nipernaadi Pakumäe	Kuimetsa ja Kehtna	Vahastu — Lelle 4,0	535	1,0		5350	At	9	IV

Asub Käru metskonna kv. nr. 1 ja 2 piirides. Sood keskel on palju järvi, neist suurim ca 35-ha Loosalu järv. Vee ärajuhtimise võimalused puuduvad. Sood on kasutanud üksikud talupidajad alusturba lõikamiseks.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
132.	Suursoo Nõva	Nõva, Pa- dise ja Piirsalu		12500	2,8	116667	233333	Kt = 1 At = 2		III/IV /V

Enamikus kõrgsoo. Asub Harju- ja Läänemaa piiril Keila—Haapsalu maantee ääres, ca 65 km Tallinnast ja 43 km Haapsalust. Lähemad raudteejaamad on Risti — 16 km, Ellamaa — 11 km ja Vasalemma — 25 km. Soo idapoolne osa on enamikus kaetud männi ja kase segametsaga, mille keskmine kõrgus on 10 m ja puude \varnothing ca 12 cm. Muu osa on kaetud kasevõsa ja kääbusmändidega. Koostis: tarna-pilliroo-metsa-turbasambla-lehtsambla turvas. Turba lagunemisjärk ülemises kihis (0,5 m) enamasti kuni 30%, alumistes kihitides 30—60%. Tuhasisaldus õhukuiva turba kohta on keskmiselt 5%. Aluspõhjaks on liivsaviised mineraalkihid. Vee ärajuhtimine on võimalik Vihterpalu jõge mööda, mis on süvendatud alamjooksul kuni Läänemaa piirini. Peale selle läbivad sood veel 4 väiksemat jõge: Uusjõgi, Kaldamäe jõgi, Kuijõgi ja Seljaküla jõgi, mis on varematal aegadel süvendatud, kuid tagasihoidlike põiklõigetega, nii et suuremate soomassiivide kuivendamise puhul vajaksid need põiklõiked suurendamist. Soos asub kolm suuremat järve. Veski-Tänav- ja Indaste järv, mis ca 300-ha pindala oma alla võtavad. Osa soost jääb Läänemaa piiridesse (vt. Läänemaa, nr. 40). Parem kütteturvas on soo idapoolses osas. *J. P., A. R. 1943. a.*

133.	Hindaste	Nõva	Riguldi — Vasalemma 8,0	50	1,5		750	At	1,5	IV
134.	Nõlva	Järva- kandi	Kärgu — Järvakandi 0,5	500	3,0	7500	7500	Kt = 1 At = 1	125	III

Kõrgsoo, asub Kõnnu metskonna kv. nr. 18, 19, 29 ja 33 piirides, Järvakandi klaasivabriku juures. Soo üldsuurus on ca 750 ha, millest 2/3 asub Harju- ja 1/3 Pärnumaa piirides. Klaasivabriku kasutada on 125 ha, kust vabrik toodab kütteturvast nelja elevaatormasinaga. Sood läbib Eidapere jaamast klaasivabrikusse viiv raudtee. *A. R. 1943. a.*

135.	Laiasoo	Padise	Kloostri — Vasalemma 2,0	60	1,0		600	At		III
------	---------	--------	--------------------------------	----	-----	--	-----	----	--	-----

Üleminekusoo. Keskosa on lage, äärte pool kasvavad soomännid ja -kased. Koostis: villpea-tarna turvas. Aluspõhjaks liiv. Turba lagunemisjärk nõrk (10—20%). *J. V. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
136.	Naga	Peningi	Raasiku — Alavere 1,0	15	3,0	450		Kt	3	III
137.	Mahlamäe Rapla Vaino	Rapla	Rapla — Lelle 1,0	2	2,0	40		Kt	2	IV
138.	Öismäe	Harku	Tallinn — Rannamõisa 1,0	4	2,0	80		Kt		IV
139.	Oorna	Tõdva	Nabala 3,5	2	2,0	40		Kt		IV
140.	Kivisilla	Hageri	Kiisa — Hageri 0,7	37	2,0	740		Kt		III

Ülemineku-kõrgsoo. Asub talumaadel, suurem osa Kivisilla talu piirides. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas. Lagunemisyärk ülemistes kihtides (kuni 0,5 m) alla 30%, sügavamal hästi lagunenenud kütteturvas. Põhjas mergel ja savi. Sood on vähesel määral kasutanud Kivisilla talu.
F. K. 1944. a.

141.	Siige	Kõue ja Kuimetsa	Juuru — Kose 3,0	50	3,2	1600		Kt		III
------	-------	---------------------	---------------------	----	-----	------	--	----	--	-----

Madal soo, asub Kõue ja Kuimetsa valla piiril, Siige ja Lutsu küla vahel. Osalt kaetud mändidega \varnothing 10—15 cm ja põõsastega, suurem osa lage. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas, lagunemisyärk üle 60%. Aluspõhja koostis — savi. Vee ärajuhtimiseks magistraalkraav olemas. Sood on kasutatud ümbruskonna talupidajate poolt kütteturba tootmiseks. *J. V. 1943. a.*

142.	Viimsi	Iru	Narva — Tallinn 5,0	23	3,5	805		Kt	4	III
------	--------	-----	------------------------	----	-----	-----	--	----	---	-----

Kõrgsoo, asub Viimsi lähedal. Põhjapoolne serv kaetud mändidega \varnothing 10—25 cm. Koostis: puu-villpea-turbasambla turvas, lagunemisyärk pealmistes kihtides (0,4—1,25 m) 30%, sügavamal üle 60%. Põhja koostis — düü, savi, liiv. Kuivenduseks on soo lõunapoolsest servast Pirita jõkke magistraalkraav olemas. Sood on kasutatud ebaratsionaalselt. *J. V. 1943. a.*

143.	Klaukse	Iru	Tallinn — Narva 1,0	30	1,7	510		Kt	10	III
------	---------	-----	------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madal soo, kaetud soo- ja vaevakaskedega \varnothing 5—10 cm. Koostis: lehtsambla-villpea-turbasambla turvas, lagunemisyärk 60—70%. Kändudesisal-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

dus vähene. Põhjas düü ja liiv. Äravool soo lõunapoolsest servast Piritajõkke olemas. Sood on ümbruskonna talupidajad plaanitult kasutanud. *J. V. 1943. a.*

144.	Kuuse	Kuusalu	Tallinn — Narva 4,0	5	4,0	200		Kt		III
------	-------	---------	------------------------	---	-----	-----	--	----	--	-----

Ülemineku-kõrgsoo. Keskelt lage, äärtel männid \varnothing 5–20 cm. Koostis: lehtsambla-villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%; põhjas savi-liiv. Vee juhtimine võimalik Kodasema jõkke, kuid magistraalkraav vajab siivendamist. Soo on seni kasutamata. Väljavedu võimalik ka suvel. *J. V. 1943. a.*

145.	Taaveti	Kuusalu	Tallinn — Narva 4,0	16	1,8	288		Kt		III
------	---------	---------	------------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Kõrgsoo, keskelt lage, äärtel kasvab mets. Koostis: villpea-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk 70%. Kände vähe. Põhja koostis — gyttja, paas. Vee ärajuhtimiseks jookseb soo põhjapoolsest servast kraav läbi. *J. V. 1943. a.*

146.	Külmallika	Kuusalu	Kiiu — Soodla 1,5	26	1,5	390		Kt		III
------	------------	---------	----------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Ülemineku-kõrgsoo, metsaga kaetud, Külmallika külast 1 km. Koostis: kanarbiku-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk 50–60%. Äravoolukraav olemas, kuid kinni kasvanud. *J. V. 1943. a.*

147.	Männi	Tõdva	Tuhala — Veneküla 1,5	210	4,0	8400		Kt		III
------	-------	-------	-----------------------------	-----	-----	------	--	----	--	-----

Kõrgsoo, asub Purila metskonnas, Tuhala metsandiku kv. nr. 14 piirides. Koostis: lehtsambla-kanarbiku-turbasambla turvas, lagunemisjärk kuni 60%. Põhjas düü ja liiv. Soo idapoolses servas äravoolukraav olemas. Sood on seni ebaratsionaalselt kasutanud Nabala turbaühistu ja üksikud talupidajad. Väljavedu võimalik ka suvel. *J. V. 1943. a.*

148.	Kivimäe	Kohila	Raudalu 0,5	34	2,0	680		Kt		III
------	---------	--------	-------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Ülemineku-madalsoo, asub Kirdalu külast 2 km lõuna pool, peamiselt Kivimäe talu piirides. Koostis: puu-tarna-pilliroo turvas. Põhja koostis — savi. Soo on kaetud puudega \varnothing 8–15 cm, keskelt on aga lagedam. Soo on kraavitatud. Turvas hästi lagunenu, sobib kütteturbaks. *F. K. 1944. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
149.	Saabassaare	Kõnnu	Narva — Tallinn 0.5	268	1,5	2010	2010	Kt = 1 At = 1		III

Üleminekusoo, asub Loobu metskonna kv. nr. 82, 83 ja 101—103 piirides. Koostis: tarna-villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärk 30%; turba maksimaalne sügavus 3,1 m; põhja koostis — liiv. Vee juhtimine võimalik 0,7 km eemal asuvasse Valgejõkke. Soo on seni kasutamata. *F. K. 1943. a.*

150.	Pajutaguse	Nissi	Laitse — Munalask- me 3,0	17	1,7	289		Kt		III
------	------------	-------	---------------------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Üleminekusoo, Arukülast 1 km, talumaadel. Koostis: villpea-lehtsambla turvas, lagunemisjärk üle 60%; maksimaalne sügavus 2,6 m; põhjas sinisavi. Lage soo. Kuivendamisel vajab olemasolev kraav süvendamist. Kasutatud on sood seni vähe ja süsteemitult. Sobiv labidaturba tootmiseks. *J. V. 1943. a.*

151.	Leppneeme	Iru	Leppneeme — Viimsi 0,2	90						V
------	-----------	-----	---------------------------	----	--	--	--	--	--	---

152.	Saida	Nissi	Nissi — Haiba 1,0	53	1,5	795		Kt		III
------	-------	-------	----------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub talumaadel. Koostis: kanarbiku-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%; maksimaalne sügavus 3,5 m. Soole on kaevatud piirdekraav, kuid äravoolukraav puudub. Seni on sood kasutatud süsteemitult. Sobiv kütteturba tootmiseks labidaga kui ka väiksemat tüüpi turbamasinaga. *J. V. 1943. a.*

153.	Kesknõmme	Nissi	Nissi — Haiba 1,0	16	1,5	240		Kt		III
------	-----------	-------	----------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub talumaadel. Koostis: kanarbiku-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%; maksimaalne sügavus 2,2 m, põhjas liiv. Kuivendamisolud halvad. Seni kasutamata. Sobib labida-kütteturba tootmiseks. *J. V. 1943. a.*

154.	Rämba	Nissi	Laitse — Munalask- me 1,0	13	1,5	195		Kt		III
------	-------	-------	---------------------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub talumaadel. Koostis: villpea-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%; maksimaalne sügavus 2,1 m, põhjas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

savi. Vee ärajuhtimise võimalused selgusetu. On seni süsteemitult kasutatud üksikute talupidajate poolt. Sobib labida-kütteturba tootmiseks.

J. V. 1943. a.

155.	Mädajärve	Rae	Jüri — Kose 5,0	65	2,5	1625		Kt		III
------	-----------	-----	--------------------	----	-----	------	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub talumaadel, Veskitaguse külast 1,4 km kirde pool. Soo keskel asub Mädajärv. Turvas kõrge lagunemisjärguga (60%), maksimaalne sügavus 3,3 m, põhjas savi ja paas. *J. V. 1943. a.*

156.	Lingumäe	Rae	Jüri — Kose 6,0	35	2,5	875		Kt		III
------	----------	-----	--------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Ülemineku-madalsoo, asub talumaadel. Koostis: lehtsambla-tarna-turbasambla turvas, lagunemisjärg 60—70%; maksimaalne sügavus 3,25 m, põhjas savi ja paas. Sood lähivad kaks kraavi Piritajõe. Sood on kasutatud kava-kohaselt. *J. V. 1943. a.*

157.	Limujärve	Rae	Jüri — Kose 3,0	98	3,5	1715	1715	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III
------	-----------	-----	--------------------	----	-----	------	------	-------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, asub talumaadel, Limu külast 1,2 km kagu suunas. Soo keskel asub ca 35 ha suurune Limujärv. Koostis: kanarbiku-turbasambla-lehtsambla turvas, lagunemisjärg 20—50%; maksimaalne sügavus üle 4 m. Soo kuivendamiseks tuleb järve veepinda alandada. *J. V. 1943. a.*

158.	Vaida	Rae	Jüri — Kose 5,0	112	3,5	1960	1960	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III
------	-------	-----	--------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, umbes pool asub talumaadel, Selj külast 0,5 km kagu pool. Koostis: villpea-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärg 30—40%; põhjas paas. Vee eelvool on olemas. *J. V. 1943. a.*

159.	Turbaneeme	Kõnnu	Turbaneeme — Loksa	100						V
------	------------	-------	--------------------	-----	--	--	--	--	--	---

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
160.	Nabala	Tõdva	Tallinn — Viljandi 6,0	65	1,8	1170		Kt		III

Madalsoo, asub Nabalast 0,5 km kirde pool. Koostis: lehtsambla-tarnaturbasambla turvas, lagunemisjärk 50%; põhjas düü ja savi. Kuivendamisolud puudulikud Nabala jõe kõrge veeseisu tõttu. Sobib küteturba tootmiseks ja uudismaakultuuriks. *J. V. 1943. a.*

161.	Kärmu	Iru	Tallinn — Narva 0,5	34						V
162.	Lohjajärve Kuivoja	Kõnnu	Loksa — Narva 0,4	108	0,5	540		Kt		III

Üleminekusoo, asub talumaadel, Kolga külast 0,6 km. Koostis: villpealehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%, põhjas liiv. Pind on kaetud kasevõsaga ja harvade mändidega. Vee juhtimine võimalik Lohja järve. Seni sood kasutatud ei ole. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, keskkohta absoluutne kõrgus 30 m, 3 km kaugusel meri. *L. T. 1943. a.*

163.	Külaotsa	Kõnnu	Loksa — Kolga 0,5	20	0,3	60		Kt		III
------	----------	-------	----------------------	----	-----	----	--	----	--	-----

Madalsoo, asub eramaadel. Koostis: puulehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%. Kaetud noore metsaga. Turba tootmiseks on turba kiht liiga õhuke. Sobiv uudismaakultuuriks või metsa alla võtmiseks. *F. K. 1943. a.*

164.	Vilgaste	Kõnnu	Loksa — Turbaneeme	12	2,0	240		Kt		III
------	----------	-------	-----------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub Käsipea külast lääne suunas, eramaadel. Keskelt lage, äärtel kasvab sookaski. Koostis: kanarbiku-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk üle 60%. Vee ärajuhtimise võimalused olemas. Seni kasutamata. Sobiv labidaturba tootmiseks. *F. K. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
165.	Lagesoo	Kõnnu	Narva — Tallinn 3,0	109	0,5	545		Kt		III

Üleminekusoo, asub Valgejõe külast ja Vanakülast 1 km kaugusel. Kes-
kelt lage, äärtel kasvavad harvad männid. Vee ärajuhtimiseks on olemas
magistraalkraav Valgejökke. Koostis: villpea-tarna-turbasambla turvas, la-
gunemisjärk 50%. Sood on kasutanud Joaveski turbaühistu. *F. K. 1944. a.*

166.	Kolgaküla	Kõnnu	Kõnnu 0,6	28	1,0	280		Kt		III
------	-----------	-------	-----------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub Kolga külast 2,5 km edela suunas. Keskelt lage, lõu-
napoolses servas kasvavad männid \varnothing 3—7 cm. Kuivendamine võimalik. Sood
on seni kasutanud Kolga küla talupidajad. Turba lagunemisjärk 40%. Sobib
labida-kütteturba tootmiseks. *F. K. 1943. a.*

4. Läänemaa.

Läänemaal moodustab turbasoode poolest rikkama ala lõunapoolne osa. See on Pärnu lahe äärest üle Audru jõe ja Lavassaare järve loodesse suunduv laialdane ja sooderikas nõgu. Siin leiduvad ka Läänemaa suuremad turbasood. Kullamaa kõrgendikuga katkeb mainitud ala. Teine soostunud ala asub Tallinn—Haapsalu raudteest lõuna pool, ulatudes Harjumaa piirist kuni Palivere jaamani. Kolmandana tuleks mainida veel turbasoode piirkonda maakonna põhjaosas vastu Harjumaa piiri.

Muu osa Läänemaast, eriti saared ja ka mereäärne madalam koht Matsalu ja Haapsalu lahe vahel, on turbasoode poolest vaene.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Läänemaa turbasood järgmiselt:

Klassid	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	10	20 842	74,3
2. „ 500—1000 „	2	1 710	6,1
3. „ 100— 500 „	15	4 651	16,6
4. „ „ alla 100 „	23	805	3,0
Kokku:	50	28 008	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

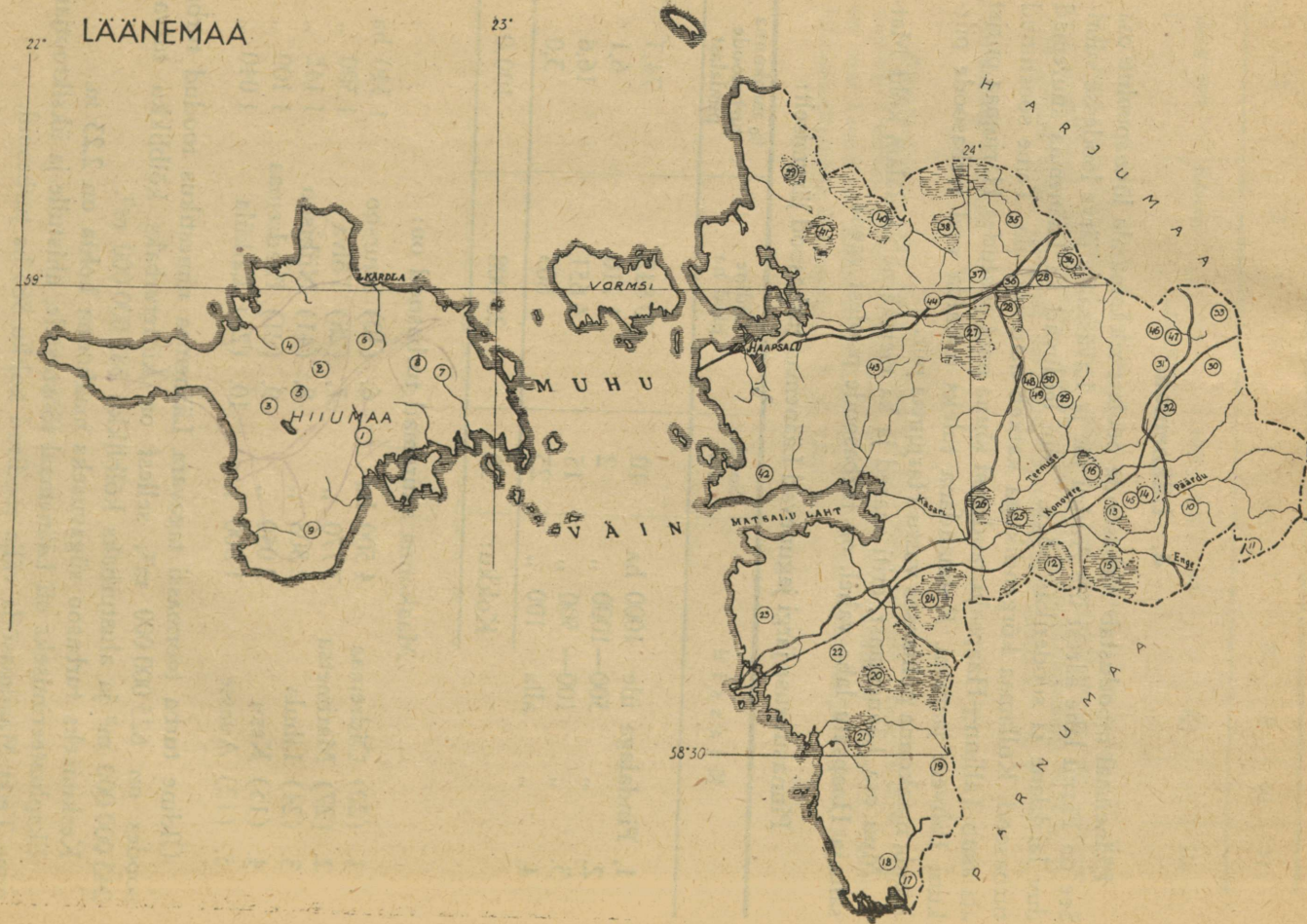
1. (20) Oidremaa	4 500 ha	6. (40) Suursoo	1 340 ha
2. (27) Marimetsa	3 770 „	7. (28) Tõlva	1 300 „
3. (24) Lihula	2 808 „	8. (41) Niibisoo	1 142 „
4. (15) Kesu	2 050 „	9. (21) Paadremaa	1 100 „
5. (12) Avaste	1 800 „	10. (26) Laiküla	1 040 „

Üldine turba toormassi tagavara Läänemaa nimestikus toodud turbasoodes on 625 000 000 m³; sellest on kütteturbaks kõlblikku turvast 243 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 382 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,23 m.

Ekspluateerimiseks oli Läänemaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 863 ha turbasoid.

LÄÄNEMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteejaam, kaugus km	Pind ha	Kesk. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

1.	Kolga	Käina	Käina — Emmaste 3,0	63	2,0		1260	At	40	IV
----	-------	-------	---------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Hiiumaal, Kaigutsi, Kolga ja Mäaltse küla vahelisel maa-alal. Vee ärajuhtimise võimalused on olemas. Sood on kasutanud Eesti seemneviljähistu, Kaigutsi, Käina ja Utu turbaühistu.

2.	Pihla	Käina ja Kõrgessaare	Käina — Hüti 1,5	830	2,5		20 750	At		IV
----	-------	----------------------	------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Soo asub Hiiumaal, Leigri ja Lilbi küla ja Aruselja talu vahelisel maa-alal. Kärdla metskonnas Silde metsandiku kv. nr. 44—47 ja Putkaste metskonnas kv. nr. 215—241 piirides. Vee ärajuhtimiseks puudub eelvool. Sood on seni kasutamata.

3.	Tihu Öngu	Käina ja Kõrgessaare	Öngu — Luidja 2,0	312	2,0		6240	At	1,5	IV
----	-----------	----------------------	-------------------	-----	-----	--	------	----	-----	----

Soo asub Hiiumaal, Tihujärve, Öngu, Hüti ja Leigri küla vahelisel maa-alal Putkaste metskonnas kv. nr. 51 piirides. Vee ärajuhtimise võimalused osaliselt olemas. Sood on kasutanud Käina turbaühistu ja üksiktootjad.

4.	Vaarika	Kõrgessaare	Hüti — Lauka 2,0	200	2,0		4000	At	5	IV
----	---------	-------------	------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Hiiumaal, Lilbi ja Pudisma küla ja riigimetsa vahelisel maa-alal. Vee ärajuhtimise võimalused osaliselt olemas. Sood on kasutanud Lauka turbaühistu.

5.	Leigri	Kõrgessaare	Hüti — Käina 0,2	85	2,0		1700	At		IV
----	--------	-------------	------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Hiiumaal, Tihujärve, Leigri ja Sülluste küla vahelisel maa-alal. Vee ärajuhtimise võimalused on olemas. Sood on seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6.	Möövli	Pühalepa	Kärdla — Käina 3,5	303	2,5	2525	5050	Kt 1 At 2	82,5	IV

Soo asub Hiiumaal. Kapaste, Kaibaldi ja Nõmba metsavahikoha vahelisel maa-alal Kärdla metstkonnas, kv. nr. 206, 287, 288 ja 281 piirides. Vee ärajuhtimise võimalused osaliselt olemas. Sood on kasutanud Hiiu-Kärdla kalevitevabrik ja Nõmba ning Tubala turbaühistu.

7.	Järvepeeks	Pühalepa	Hellamaa — Suuremõisa 2,5	5	1,5		75	At	3,5	IV
----	------------	----------	------------------------------	---	-----	--	----	----	-----	----

Soo asub Hiiumaal, Tammela ja Undama küla ja Kermistu talu vahelisel maa-alal. Kärdla-Ranna tagavaramaa. Vee ärajuhtimise võimalused on olemas. Sood on terveni kasutamisel Suuremõisa turbaühistu ja Partsi masinatarvitajateühistu käes.

8.	Lojaraba	Pühalepa	Käina — Kärdla 4,0	14	1,7		238	At	14	IV
----	----------	----------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Hiiumaal, Undama ja Tammela küla vahelisel maa-alal, Kärdla-Ranna tagavaramaa. Vee ärajuhtimise võimalused osaliselt olemas. Sood on terveni kasutamisel Loja turbaühistu ja Partsi masinatarvitajateühistu käes.

9.	Prassi Marjasoo	Emmaste	Käina — Emmaste 4,0	5	2,0		100	At	5	IV
----	--------------------	---------	------------------------	---	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Hiiumaal, Harju, Prassi, Tilga ja Külamaa küla vahelisel maa-alal. Putkaste-Ranna tagavaramaa. Vee ärajuhtimise võimalused osaliselt olemas. Sood on kasutanud Emmaste turbaühistu.

10.	Aravere	Velise	Päärdu — Velise 2,0	29	4,0	1160		Kt	22	III
-----	---------	--------	------------------------	----	-----	------	--	----	----	-----

Kõrgsoo, asub Aravere, Pallase, Uhja ja Mäliste küla vahelisel maa-alal, Velise metstkonna kv. nr. 37 piirides. Koostis: turbasambla-villipea-pilliroo turvas, lagunemisjärk 20—80%. Vee äravool on võimalik. Aluspõhi — saviliiv. Väljavedu võimalik ka suvel. Sood on kasutanud Velise I ja II, Velise-Kesk-küla, Pallase I ja II, Mäliste ning Vigala-Uhja turbaühistu. L. T. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11.	Rogense	Velise	Rogense — Valgu 2,0 Vigala 28,0	90	4,0	3600		Kt	12	III

Soo asub Pärnumaa piiril, Rogense ning Nurme küla ja Raba metsavahikoha vahelisel maa-alal, Velise metskonna kv. nr. 262 piirides. Suurem osa soost jääb Pärnumaa piiridesse (vt. Pärnumaa, nr. 17). Soo pind on üldiselt lage, kasvavad vaid üksikud männid. Vee ärajuhtimine võimalik 0,5 km ida pool asuvasse magistraalkraavi. Väljaveo võimalused olemas. Seni on sood kasutanud Nurtu turbahistu. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 35 m. *L. T. 1943. a.*

12.	Avaste	Vigala	Vana- mõisa — Vigala 1,5 Rumma 1,0	1800	3,0	27 000	27 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III/V
-----	--------	--------	---	------	-----	--------	--------	-------------------------------	--	-------

Soo asub Rumma jaamast lõuna pool, Pärnumaa piiril, osa soost aga Pärnumaal (vt. Pärnumaa, nr. 19). Soo asub kaldelisel nõlvakul, tema keskkoha absoluutne kõrgus on 12 m. Vee äravoolusäng Kose jõe näol, absoluutse kõrgusega 5 m, asub soo keskkohast 5,5 km põhja pool. Koostis: pilliroo-villpea-tarna turvas, lagunemisjärk kõigub 10—50% piirides. Soo on seni kasutamata. *L. T. 1943. a.*

13.	Tõnumaa	Vigala	Vigala — Teenuse 0,7 Vigala 1,0	383	4,0	7660	7660	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	15	III
-----	---------	--------	---------------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Ülemineku-kõrgsoo, asub Araste, Vaguja ja Tõnumaa küla ja Vigala raudteejaama vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 367 piirides. Soos kasvavad harvad männid, \varnothing 5—15 cm. Koostis: turbasambla-lehtsambla-tarna turvas; lagunemisjärk kuni 20 cm sügavuseni 20—30%, sügavamal 40—60%. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, mille looduslik veesäng — Tuudi jõgi — asub 6 km eemal. Soo keskkoha absoluutne kõrgus 18 m, jõe madalaima koha absoluutne kõrgus 15,4 m. Sood on seni kasutanud üksikud talupidajad. *L. T. 1943. a.*

14.	Üllaste Illaste	Vigala	Märjamaa — Pärnu 2,5 Vigala 7,0	278	4,0	11 120		Kt	25	III
-----	--------------------	--------	---------------------------------------	-----	-----	--------	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Vene, Pika ja Araste küla ja Illaste metsavahikoha vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 343—345, 350 ja 351 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 22 m. 2,3 km ida pool

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

asuva Kose jõe absoluutne kõrgus 15 m. Koostis: turbasambla-lehtsamblatarna turvas, lagunemisjärk 40—60%. Aluspõhja koostis — savi. Soo pinnal kasvavad üksikud männid \varnothing 5—15 cm, kõrgusega 3—5 m. Soo kuivendamisolud soodsad. Sood on kasutanud Konuvere, Päärdu, Mõisaküla ja Jädivere turbaühistu. *L. T. 1943. a.*

15.	Kesu	Vigala	Vigala — Teenuse 2,0 Vigala 12,0	2050	4,0	41 000	41 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	20	III
-----	------	--------	--	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Pärnumaa piiril, Avaste, Kesu, Säälä, Kivi-Vigala, Naravere ja Parasmaa küla vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 374 ja 375 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 19 m. Lage soo, põhjas savi. Koostis: puu-tarna-turbasambla turvas, lagunemisjärk 20—50%, maksimaalne sügavus üle 4,5 m. Sood on kasutanud Jädivere, Langermaa ja Kivi-Vigala turbaühistu.

16.	Pitku	Vigala	Tolli — Vana-Vigala 0,5 Vigala 4,0	340	4,5	15 300		Kt	50	III
-----	-------	--------	--	-----	-----	--------	--	----	----	-----

Soo asub Teenuse—Vigala, Vigala—Tolli ja Tolli—Teenuse maantee vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 217, 227 ja 245—249 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 20 m. 2,1 km põhja pool asuva Teenuse jõe absoluutne kõrgus 14 m. Soo pinnal kasvavad üksikud männid \varnothing 5—15 cm, kõrgusega 3—4 m. Kuivendamistingimused soodsad, kv. nr. 217 ja 227 piiri mööda jookseb magistraalkraav. Koostis: tarna-lehtsamblaturbasambla turvas, lagunemisjärk 30—60%. Sood on kasutanud Vigala-Tiduvere, Tolli, Teenuse ja Luiste turbaühistu. *L. T. 1943. a.*

17.	Vaiste	Varbla	Tõstamaa — Varbla 2,0	100	1,5	750	750	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	12	III
-----	--------	--------	--------------------------	-----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Soo asub Vaiste, Nõmme ja Ramnuka küla vahelisel maa-alal, Mõtsu metskonna kv. nr. 78 piirides ja talumaadel. Soos asub kaks järve ja soo keskel mineraalmaa seljandik. Läänepoolsest servast läheb mööda metsaveo raudtee kuni mereni. Koostis: pilliroo-villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärk ülemistes kihtides (kuni 1,0 m) 10—20%, sügavamal 20—70%. Põhjas liivsavi. Sood on kasutanud Saulepi I turbaühistu. *L. T. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
18.	Taltsi	Varbla	Tõstamaa — Varbla 2,0	20	2,0	267	133	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	2	III

Soo asub Maade, Öhu ja Taga-Kilgi küla vahelisel maa-alal, Mõtsu metskonna kv. nr. 90 ja 93 piirides. Turba lagunemisyark kuni 0,5 m sügavuseni 10%, sügavamal 30—70%. Kuivendamiseks magistraalkraav olemas 200 m kaugusel soo servast. *L. T. 1943. a.*

19.	Kidise	Varbla	Kalli — Tõstamaa 1,5	18	1,5		270	At		IV
-----	--------	--------	----------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Kidise, Tiilimaa, Viruna ja Kanamardi küla vahelisel maa-alal.

20.	Oidremaa Tuhu	Varbla, Karuse ja Lihula	Kalli — Lihula 0,0 Kalli — Karuse 2,0	4500	3,5	78 750	78 750	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III
-----	------------------	--------------------------------	--	------	-----	--------	--------	-------------------------------	--	-----

Ülemineku-madalsoo, asub Kalli—Lihula ja Kalli—Karuse maantee vahelisel maa-alal, Pärnumaa piiril. Soo üldine massiiv üle 4500 ha. Soo idapoolne osa läheb üle madalsooks ja on suuremas enamikus asundamisele võetud. Siin asubki tuntud Oidremaa soosundus 440 ha-ga ja 19 majapidamisega. Turba tootmiseks jääb soo läänepoolne osa. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 17 m. Koostis: villpea-pilliroo-tarna-turbasambla turvas, lagunemisyark kuni 1 m sügavuseni 20—30%, sügavamal 40—60%. Turbakihi maksimaalne sügavus üle 4 m, põhja koostis — liivane savi. *L. T. 1943. a.*

21.	Paadremaa	Karuse	Varbla — Mõtsu 2,5 Karuse 18,0	1100	1,5		16 500	At	15	IV
-----	-----------	--------	--------------------------------------	------	-----	--	--------	----	----	----

Soo asub Paadremaa as. ja Pansi, Korju, Tamba, Metsa ja Kiviste küla vahelisel maa-alal, Mõtsu metskonnas. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 6 m. Vee äravoolu säng oja näol läbib sood edelapoolsest servast. Oja absoluutne kõrgus 4 m. Sood on kasutanud Paadremaa turbahistu.

22.	Kõver- tamme	Karuse	Kalli — Karuse 1,0 Karuse 3,0	254	3,0	1524	6096	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	18	III
-----	-----------------	--------	-------------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Karuse jaama ja Lõo, Kinki ja Linnuse küla vahelisel maa-alal, Mõtsu metskonna kv. nr. 8 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahk-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

mel, absoluutse kõrgusega 20 m. 6,5 km ida pool asuva Tuudi jõe absoluutne kõrgus 15 m. Lage soo, kaetud kanarbikuga. Koostis: kanarbiku-turbasambla turvas. Ülemised kihid kuni 2 m sügavuseni vähe lagunenud (10–20%), alumised kihid 40–50%. Põhja koostis — liivane savi. Sood on kasutanud Lõo ja Metsalu turbaihistu ning Tuudi põllumajandusühistu soo läänepoolsest servast. L. T. 1943. a.

23.	Kuke	Karuse	Mõisaküla — Kõmsi 2,0 Karuse 12,0	338	3,0	5070	5070	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	29	III
-----	------	--------	---	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Kiili, Kuke, Mõisaküla, Uueküla ja Sepamaa küla vahelisel maa-alal. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 10 m. Ligema loodusliku veesängina asub 3 km lääne pool Suur väin. Soo on lage, pinnal kasvab vaid kanarbik. Turbakihtide maksimaalne sügavus 4 m. Koostis: kanarbiku-tarna-turbasambla turvas. Lagunemisjärk pealmistel kihtidel kuni 1,5 m sügavuseni 10–20%, sügavamatel 30–50%. Soo lõunaservas on magistraalkraav olemas. Sood on kasutanud Massu ja Salevere turbaihistu. L. T. 1943. a.

24.	Lihula	Lihula ja Kirbla	Kalli — Li- hula 2,0 Lihula 3,0	2808	2,5	14 040	56 160	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	41	III
-----	--------	---------------------	---------------------------------------	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Rapla—Virtsu raudtee, Lihula aleviku ja Karinõmme, Emmu ja Rootsi küla vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 2–6 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 15 m. Ligemaks looduslikuks veesängiks on Tuudi jõgi, absoluutse kõrgusega 13 m. Koostis: villpea-tarna-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 4,0 m. Lagunemisjärk turba ülemistel kihtidel kuni 2,0 m sügavuseni 10–20%, sügavamatel kihtidel 30–40%. Sood on seni kasutanud Tuudi ning Kirbla I ja II turbaihistu. L. T. 1943. a.

25.	Käntu	Kirbla	Vigala—Va- namõisa 2,5 Vigala 2,5	415	3,0	2490	9960	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	2	III
-----	-------	--------	---	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	-----

Ülemineku-kõrgsoo, asub Topi ja Tõnne talu, Jõeääre ja Paljasmaa küla ja Rumma raudteejaama vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 285–287 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 7,5 m. Ligem looduslik veesäng, Kose jõgi, absoluutse kõrgusega 5 m, asub 3 km kaugusel. Keskel harvad ja äärtel tihedamad männid ø 5–15 cm, kõrgusega 4–5 m.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Lagunemisjärk ülemistes kihtides kuni 2 meetrini 10—20%, sügavamal 30—40%. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas, maksimaalne sügavus üle 4,5 m. Sood on kasutanud ümbruskonna talupidajad korrapärase karjäärina. L. T. 1943. a.

26.	Laiküla	Kirbla ja Kullamaa	Virtsu — Risti 0,0 Rumma 7,0	1040	3,0	7800	23 400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	34	III
-----	---------	-----------------------	------------------------------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	----	-----

Soo asub Risti—Virtsu mnt. ääres, Üdrumaa, Soovälja, Laiküla ja Kesk-küla küla vahelisel maa-alal, Vigala metskonna kv. nr. 265—267 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 7,5 m. Äravoolusäng — Teenuse jõgi — 2,8 m lõunas, absoluutse kõrgusega 6 m. Soo pinnal kasvavad harvad soomännid \varnothing 10 cm, 2—3 m kõrged, äärtel tihedam kasevõsa. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas, lagunemisjärk 0—2 m sügavuseni 10—20%, sügavamal 30—40%, põhjas savi. Sood on kasutanud Rõude, Kirbla ja Vaikna turbaühistu. L. T. 1943. a.

27.	Marimetsa	Kulla- maa, Piirsalu, Taebla ja Martna	Haapsalu — Tallinn 1,0 Lihula — Risti 1,5 Risti 1,5	3770	2,5	47 125	47 125	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	60	IV
-----	-----------	--	---	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	----

Soo asub Tallinn—Haapsalu maantee ja Nõmme, Marimetsa, Väike-Kalju ja Rõuma küla vahelisel maa-alal, Piirsalu, Vigala ja Haapsalu metskonnas. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 35 m. Ligem vee äravoolu säng on 3,2 km lääne pool asuv oja, absoluutse kõrgusega 32 m. Sood on kasutanud Jõgisuu, Kullamaa, Liivi ja Lähtru turbaühistu.

28.	Tõlva Ömmaraba	Kullamaa ja Piir- salu	Haapsalu — Tallinn 1,0	1300	4,5	14 625	43 875	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	2,5	III
-----	-------------------	------------------------------	---------------------------	------	-----	--------	--------	-------------------------------	-----	-----

Kõrgsoo, asub Tallinn—Haapsalu ja Risti—Lihula maantee vahel, Käända, Maidla ja Rõuma küla vahelisel maa-alal, Piirsalu metskonna kv. nr 477—488 piirides. Keskelt lage, äärtel üksikud männid. Vee ärajuhtimise võimalused olemas kv. nr. 477 piiri mööda kulgeva kraavi kaudu. Koostis: pilli-roo-villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärk 0—1,5 meetrini 10—20%, sügavamal 30—60%. Põhjas liivane savi. Sood on kasutanud Piirsalu metskond. L. T. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
29.	Luiste Kärsamaa Loodna	Kullamaa ja Märjamaa	Loodna — Teenuse 2,5	42,0	2,2	924		Kt		IV

Üleminekusoo, asub Loodna ja Luiste as. ja Laavi talu vahelisel maa-alal. Vigala metskonna kv. nr. 35 piirides. Soo on seni kasutamata.

30.	Orgita	Märjamaa	Märjamaa — Rapla 2,0	220	3,0		6600	At	19	IV
-----	---------------	----------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Pühatu, Aravere, Lõpemetsa, Paaduotsa, Kõrtsuotsa ja Rassiotsa küla vahelisel maa-alal, Pühatu raudteejaama juures. Sood on kasutanud Orgita, Lipa ja Mõisamaa-Metsküla turbaühistu.

31.	Sõtke	Märjamaa	Sipa — Märjamaa 2,0	3	2,0	60		Kt	3	III
-----	--------------	----------	---------------------	---	-----	----	--	----	---	-----

Soo asub Sõtke as. ja Sipa—Märjamaa mnt. vahelisel maa-alal. Soo kasutaja on Märjamaa turbaühistu.

32.	Paeküla Haimre	Märjamaa	Pärnu—Märjamaa 2,5	18	3,0	270	270	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	7	III
-----	---------------------------	----------	--------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	-----

Soo asub Rapla—Virtsu raudtee ääres, Kaguvere, Paeküla, Jõeääre ja Kõrrevere küla vahelisel maa-alal, Märjamaa metskonna kv. nr. 117 piirides. Kuivendusolud head. Sood on kasutanud Paeküla ja Haimre turbaühistu.
L. T. 1943. a.

33.	Kõrvetaguse	Märjamaa	Koikse — Märjamaa 2,5	18	4,0	360	360	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	10	III
-----	--------------------	----------	--------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Soo asub Kõrvetaguse as. ja Niine küla vahelisel maa-alal, Märjamaa metskonnas. Soo pinnal kasvavad harvad männid, 4—5 m kõrged, \varnothing 15—20 cm. Koostis: kanarbiku-turbasambla-tarna turvas, lagunemisjärk 0—1 m sügavusel kuni 20%, sügavamal 30—50%; põhjas savi. Kuivendusolud head. Sood on kasutanud Kõrvetaguse-Vanamõisa turbaühistu. Kasutamine korrapärane.
L. T. 1943. a.

34.	Elliste	Piirsalu	Ellamaa j. 3,0	340	5,0	5667	11 333	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	116	III
-----	----------------	----------	----------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	-----	-----

Soo asub Lääne- ja Harjumaa piiril, Ellamaa, Soosalu ja Lehetu küla vahelisel maa-alal. Osa soost jääb Harjumaa piiridesse (vt. Harjumaa, nr. 34). Sood on kasutanud Piirsalu metskond ja Ellamaa turbatööstus.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
35.	Mustjärve	Piirsalu	Ellamaa — Piirsalu 1.0 Sooniste 6.0	358	4.0	9547	4773	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	5,5	III

Kõrgsoo, asub Turvaste ja Annamõisa küla ja Tagaveski ning Turvaste metsavahikoha vahelisel maa-alal, Piirsalu metskonna kv. nr. 302 piirides, Soo pinnal kasvavad harvad soomännid, soo keskel asub Mustjärv. Koostis: pilliroo-turbasambla-tarna turvas, lagunemisjärk kuni 1 m sügavuseni 10–20%, sügavamal 30–60%; põhjas liiv. Sood on kasutanud Piirsalu metskond. L. T. 1943. a.

36.	Siima	Piirsalu	Tallinn — Risti 0,5 Risti 1,0	163	4.0	3260	3260	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	2	III
-----	-------	----------	-------------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	-----

Kõrgsoo, asub Tallinn—Haapsalu raudtee ja Tallinn—Haapsalu mnt. vahelises nurgas Risti aleviku juures, Piirsalu metskonna kv. nr. 460 piirides. Soo pinnal kasvavad harvad soomännid kõrgusega 2–3 m, ø 10–15 cm. Koostis: pilliroo-villpea-tarna turvas, lagunemisjärk kuni 1 m sügavuseni 10–20%, sügavamal 30–50%. Turba maksimaalne sügavus üle 4,5 m; põhjas liivane savi. Lõuna pool on piirdekraav. L. T. 1943. a.

37.	Mike	Piirsalu	Piirsalu — Risti 2,0	7	1,8	63	63	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	71	IV
-----	------	----------	-------------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	----	----

Soo asub Mike külast põhja pool, Piirsalu metskonna kv. nr. 172 ja 178 piirides. Vee ärajuhtimise võimalused on olemas. Sood on kasutanud Piirsalu metskond ja Piirsalu turbaühistu.

38.	Sipelga Suurevälja	Piirsalu	Haapsalu — Vasalemma 0,5	880	3,0		26 400	At	1,5	IV
-----	-----------------------	----------	--------------------------------	-----	-----	--	--------	----	-----	----

Soo asub Kuie, Seljaküla, Lehtmetsa, Valgeristi ja Sipelga küla vahelisel maa-alal, Piirsalu metskonna kv. nr. 78 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 24,5 m. Vee äravoolu säng, Vihterpalu jõgi, on 2,5 km eemal, absoluutse kõrgusega 21 m. Sood on kasutanud Piirsalu metskond.

39.	Sendri	Riguldi	Riguldi — Nõva 3,0	440	1,5		6600	At	5,5	IV
-----	--------	---------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	-----	----

Soo asub Häbringi, Piiumetsa, Volipsi ja Kiritse küla vahelisel maa-alal, Vihterpalu metskonnas. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

kõrgusega 18 m. Ligem looduslik veekogu on järv, absoluutse kõrgusega 16 m. Sood on kasutanud Häbringi turbaühistu.

40.	Leidisoo Suursoo	Riguldi ja Oru	Vasalemma — Haapsalu 3,0	1340	2,8		37 520	At		III/IV
-----	---------------------	-------------------	--------------------------------	------	-----	--	--------	----	--	--------

Soo asub Valipe, Kiritse, Klaanemaa, Luusna, Reitli, Sealepa, Küremaa ja Kondimaa küla vahelisel maa-alal, Harju- ja Läänemaa piiril. Enamikus kõrgsoo. Suurem osa sellest laialdasest soomassiivist asub Harjumaa piirides (vt. Harjumaa, nr. 132). Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 18 m. Vee ärajuhtimiseks on Vihterpalu jõe alamjooksu süvendatud kuni Läänemaa piirini.

41.	Niibisoo Tuialune	Oru ja Noarootsi	Ingküla — Nõmmküla 2,0	1142	2,8	15 741	6746	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	91	II
-----	----------------------	---------------------	------------------------------	------	-----	--------	------	-------------------------------	----	----

Kõrg- ja üleminekusoo, asub Rootsi, Vedra, Ingküla, Niibi, Väike-Nõmmküla, Suur-Nõmmküla, Klaanemaa, Viluvere ja Soolu küla vahelisel maa-alal, Haapsalu metskonna kv. nr. 15 ja 16 piirides ning talumaadel. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 16 m; ligem oja, absoluutse kõrgusega 11,5 m, suubub Leidi järve. Soo üldpinnast on kõrgsood 678 ha, üleminekusood 193 ha ja madalsood 271 ha. Turbalademete maksimaalne sügavus 4,8 m. Soo põhja koostis — savi ja gyttja. Turba tuhasisaldus absoluutselt kuivalt 1,15—5,65%, keskmiselt 2,7%.

42.	Kiideva	Ridala	Kiideva — Haapsalu 2,5	3	1,0		30	At	3	IV
-----	---------	--------	------------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Parila—Kiideva maantee ääres, Põgari ja Koidu-Lopi küla vahelisel maa-alal, Haapsalu metskonnas, tagavaramaadel A 64 ja A 104. Sood on kasutanud Sinalepa I ja II turbaühistu.

43.	Auli	Taebla	Martna — Taebla 1,5	27	3,5	945		Kt	22	III
-----	------	--------	------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Turvalepa, Kirimäe ja Nihka küla vahelisel maa-alal, Haapsalu metskonna kv. nr. 13 piirides. Soo pinnal kasvavad üksikud mändid. Koostis: tarna-turbasambla turvas, lagunemisjärk 30—40%; turbakihi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

maksimaalne sügavus üle 4,5 m; soo sisaldab rohkesti kände. Põhja koostis — liivsavi. Soo kuivendusolud on head, magistraalkraav olemas. Sood on süsteemilt kasutanud Taebala-Maalse turbaühistu. *L. T. 1943. a.*

44.	Luigu	Taebala	Risti — Haapsalu 0,5 Palivere 3,0	405	4,7	9517	9518	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	6	III
-----	-------	---------	---	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	-----

Üleminekusoo, asub kahel pool Tallinn—Haapsalu raudteed, Luigu küla ja Saksapalu talu vahelisel maa-alal, Piirsalu metskonna kv. nr. 15 ja 19 piirides. Soo pinnal kasvavad üksikud männid. Koostis: lehtsambla-tarnaturbasambla turvas, lagunemisjärk kuni 2 m sügavuseni 10—20%, sügavamal 30—60%; turba maksimaalne sügavus üle 4,75 m. Põhjas savi. Soo kuivendamiseks on põhjapoolses servas äravoolukraavid. Sood on kasutanud Piirsalu metskond ja Palivere lastekodu. *L. T. 1943. a.*

45.	Vaike	Vigala	Metsatee 0,5	10	2,0		200	At	10	III
-----	-------	--------	--------------	----	-----	--	-----	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Araste külast põhja pool, Vigala metskonnas, Illaste vahikonna kv. nr. 337, 338, 347 ja 348 piirides. Turbakihi maksimaalne sügavus 2,5 m, lagunemisjärk 10—20%, põhjas savi. *L. T. 1943. a.*

46.	Tiku	Märjamaa	Märjamaa — Koluvere 3,0	31	1,0	155	155	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III
-----	------	----------	-------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, asub Märjamaa metskonna kv. nr. 42 piirides. Turbalademetete maksimaalne sügavus 2 m, pealmise osa lagunemisjärk 10—20%, allpool 30—40%; põhjas liivane savi. Kuivendamisolud puudulikud. *L. T. 1943. a.*

47.	Käike	Märjamaa	Märjamaa — Koluvere 3,0	54	1,2	324	324	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III
-----	-------	----------	-------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, asub Märjamaa metskonna kv. nr. 41 piirides. Turba maksimaalne sügavus 2,8 m, lagunemisjärk kuni 0,7 m sügavuseni 10%, sügavamal 40—50%; põhjas liivane savi. Kuivendusvõimalused puudulikud. *L. T. 1943. a.*

48.	Liivamänniku	Kullamaa	Lihula — Risti 1,5	12	1,8	72	144	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$		III
-----	--------------	----------	-----------------------	----	-----	----	-----	-------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, asub Vigala metskonna kv. nr. 3 ja 4 piirides. Eelvooluks on kraav olemas, kuid vajab süvendamist. *L. T. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
49.	Vahekaasi- ku	Kulla- maa	Lihula — Risti 1,5	15	1,8	90	180	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$		III

Üleminekusoo, asub Vigala metskonna kv. nr. 5, A 88 ja A 90 piirides. Eelvoolukraav olemas, vajab aga süvendamist. *L. T. 1943. a.*

50.	Eroheina	Kulla- maa	Lihula — Risti 2,5	30	2,0	200	400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$		III
-----	----------	---------------	-----------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	-----

Üleminekusoo, asub Vigala metskonna kv. nr. 25 piirides ja 2/3 ulatuses talumaadel. Keskelt lage, äärtel kasvavad harvad männid. Eelvoolu magistraalkraav läbib sood. *L. T. 1943. a.*

5. Saaremaa.

Saaremaa on turbasoode ja seega ka turbatagavarade poolest vaeseim maakond. Olemasolevad turbasood asetsevad kõik saare põhjapoolses osas.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Saaremaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	2	3 246	57,6
2. „ 500—1000 „	1	680	12,1
3. „ 100— 500 „	8	1 290	23,0
4. „ alla 100 „	10	411	7,3
Kokku:	21	5 627	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

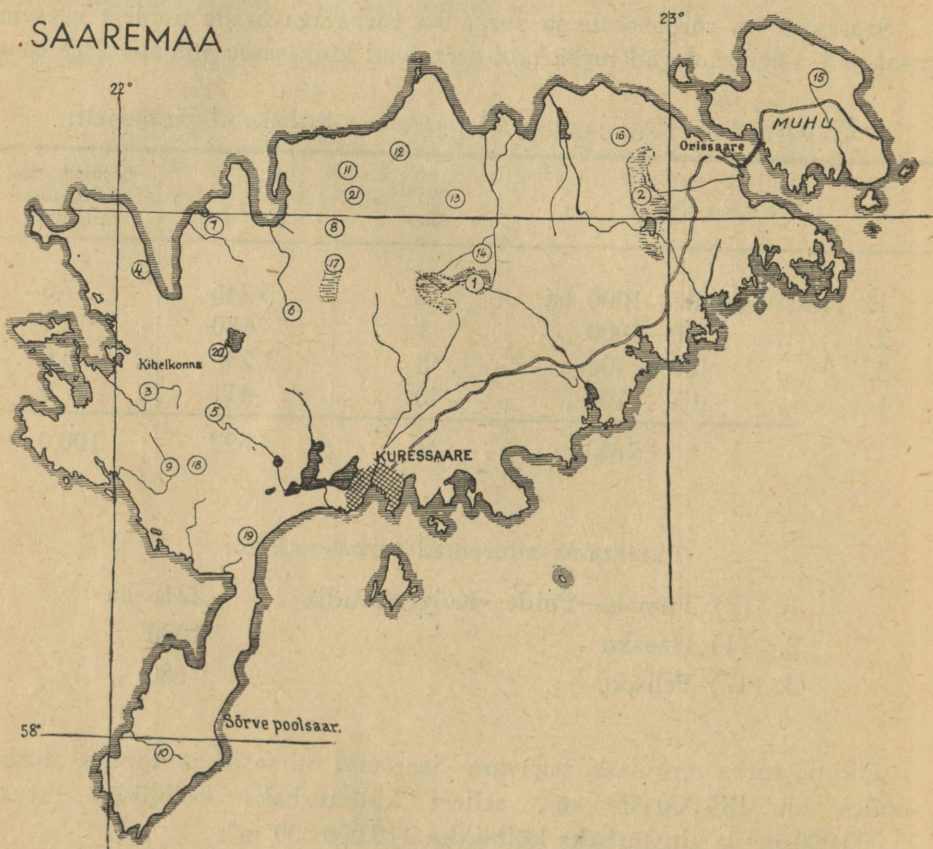
1. (2) Tumala—Pöide—Koigi—Audla 2246 ha
2. (1) Haeska 1000 „
3. (17) Pelisoo 680 „

Üldine turba toormassi tagavara Saaremaa nimestikus toodud turbasoodes on 183 000 000 m³, sellest kütteturbaks kõlblikku turvast 73 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 110 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 3,26 m.

Ekspluateerimiseks oli Saaremaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 306 ha turbasoid.

SAAREMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Keskm. süg. m'	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Haeska	Pihlta, Valjala ja Kaarma	Leisi — Kuressaare 3,0 Kuressaare 25,0	1000	3,0	15 000	15 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	70	III

Kõrgsoo, asub Haeska ja Piila küla vahelisel maa-alal, Karjalasma metskonnas. Suurem osa soost asub talumaadel. Pinnal kasvavad harvad soomännid, kõrgus 4—6 m, ø 10—15 cm. Turba moodustajaks on peamiselt turbasammal; lagunemisjärk kuni 1,5 m sügavuseni 10%, allpool 25—35%; põhja koostis — liiv ja liivsavi. Kuivendusvõimalused on olemas. Magistraalkraavini, mis asub soost ca 1—1,5 km kaugusel, on äravoolukraav kaevatud, kuid sügavamate kihtide kasutamiseks vajab see kraav süvendamist. Väljavedu võimalik Luulupe teed mööda Kuressaare—Leisi maanteele. Sood on kasutanud Upa ja Kõljala turbatööstus ning Kogula, Pamma, Kaarma-Suure, Lääne-Pihlta, Eikla ja Loona turbaühistu peamiselt alusturba tootmiseks. L. K. 1939. a. ja A. E. 1943. a.

2.	Tumala Marja	Pöide	Tumala — Tagavere 0,0	420	2,0	8400		Kt	38	III
----	--------------	-------	-----------------------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub põhja pool Tumala—Tagavere maanteed. Enamikulage soo. Idapoolne osa on kaetud segametsaga. Läänepoolses servas on muistsood uudismaakultuuri alla võetud. Koostis: lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk 40—55%, tuhasisaldus 5—7%; põhja koostis — liiv ja savi-liiv. Kuivendusolud on head. Soo servast ca 200 m kaugusel asub Saikla-Viira veeühistu magistraalkraav. Sood on kasutanud 9 ühistut, nendest suurim Suure-Rahula masinatarvitajate-ühistu, kes asus siin masinaturba tootmisele. A. E. 1943. a.

2.	Pöide Kareda	Pöide	Tumala — Tagavere 0,0	620	3,0	4650	13 950	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	21	III
----	--------------	-------	-----------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrg- ja üleminekusoo, asub lõuna pool Tagavere—Tumala maanteed ja on eespool kirjeldatud Tumala soomassiivi looduslik jätk. Soo on keskelt lage, äärtel kasvavad harvad männid, kõrgus 3—5 m, ø 10—15 cm. Turbakihtide maksimaalne sügavus 4,7 m, pealmised kihid 1,5—2,0 m ulatuses nõrga lagunemisjärguga — kõlblikud alusturbaks, sügavamad kihid kõlbavad küteturbaks; põhja koostis — liivsavi. Soo kuivendamine teostub kõrgsoo äärest mööduva Saikla-Viira veeühistu magistraalkraavi kaudu. Sood on kasutanud Koikla, Tagavere ja Lauga turbaühistu. A. E. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2.	Koigi	Pöide	Kuivastu — Kuressaare 3,0	780	3,2	4992	19 968	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	23	III

Kõrg- ja üleminekusoo, asub Koigi külast lääne pool, samanimelise järve ümbruses. Eelmise, Pöide soo looduslik pikendus lõuna poole. Turbakihi maksimaalne sügavus 4,8 m; lagunemisyärk pealmistel kihtidel (1,5—2,0 m) 10—15%, alumistel 25—35%; põhja koostis — saviliiv. Üleminekusoo pinnal kasvavad harvad männid ja sookased, kõrgsoo-osa on lage. Senine eelvool võimaldab soo kasutamist 1,5—2,0 m sügavuselt. Senised kasutajad, Pöide ja Valjala turbaühistu, on sood kasutanud korrapäraselt. Väljaveotee on halb ja korraldamata. A. E. 1943. a.

2.	Audla	Pöide	Kuivastu — Kuressaare 2,0	426	3,0	6390	6390	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	22	III
----	-------	-------	---------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrg- ja üleminekusoo, asub Audlast põhja pool. Eelmise, Koigi soo looduslik pikendus lõuna poole. Keskmine osa lage, äärtel kasvavad männid ja sookased, kõrgus 4—8 m, ø 10—18 cm. Turbakihi maksimaalne sügavus 4 m, sellest pealmine pool nõrga lagunemisyärguga (10—20%). Põhja koostis — sinisavi. Soo kuivendamine võimalik Koigi järvest väljuva ojani 1,5—2,0-km magistraalkraavi kaevamise teel. Sood on kasutanud Laimjala ja Tõnija turbaühistu ning Saare lastekodu. Juurdepääsuteed korraldamata. A. E. 1943. a.

3.	Jäinasoo	Kihelkonna	Lümanda — Kihelkonna 1,5 Kihelkonna 6,0	220	3,0	2200	4400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	5	III
----	----------	------------	---	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	-----

Enamikus üleminekusoo, asub Kuressaare metstkonnas, Vedruka külast 0,5 km idas. Koostis: pilliroo-villpea-turbasambla turvas, lagunemisyärk pealmises kihis kuni 2 m — 20 %, allpool 30—50%; põhja koostis — kruusliiv. Soo läänepoolne osa on kaetud hõredate mändidega, kõrgus 6—8 m, ø 10—20 cm. Sood on kasutanud vähesed talupidajad plaanitult. A. E. 1943. a.

4.	Kõlaja	Kihelkonna	Kihelkonna — Ke-hila 3,0 Kihelkonna 10,0	100	1,5	1500		Kt		III
----	--------	------------	---	-----	-----	------	--	----	--	-----

Üleminekusoo, asub Kuressaare metstkonnas. Koostis: villpea-pilliroo-lehtsambla turvas, lagunemisyärk 40—60%; põhja koostis — saviliiv ja kruusane

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

savi. Soo servad on kaetud tiheda kasevõsaga, keskel harvad männid, kõrgus 2—4 m, \varnothing 10—15 cm. Kuivendamiseks läbib sood magistraalkraav. Soo on seni kasutamata. Sobiv labida-kütteturba tootmiseks. *A. E. 1943. a.*

5.	Marisoo	Kärla	Kärla — Lümanda 1,0 Kuressaare 22,0	150	2,0		3000	At		III
----	---------	-------	--	-----	-----	--	------	----	--	-----

Enamikus üleminekusoo, osalt kõrgsoo. Keskel soo pind lage, servad kaetud mändidega, kõrgus 2—3 m, \varnothing 10—20 cm. Koostis: villpea-tarna-turbasambla turvas, lagunemisjärk 10—30%. Soo on seni kasutamata. *A. E. 1943. a.*

6.	Kasesoo	Kärla	Kuressaare — Mustjala 0,5 Kuressaare 21,0	31	1,5		465	At	5	III
----	---------	-------	--	----	-----	--	-----	----	---	-----

Üleminekusoo, asub Kuressaare metskonnas. Turbakihi maksimaalne sügavus 2,7 m, lagunemisjärk 20—30%; põhja koostis — liiv. Sood läbib riigi poolt kaevatud magistraalkraav. Sobib alusturba tootmiseks. Sood kasutavad üksikud talupidajad. *A. E. 1943. a.*

7.	Linajärve	Mustjala	Ranna tee 1,5 Mustjala 8,0	30	2,0		600	At	3	IV
----	-----------	----------	----------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

8.	Järvis	Mustjala	Võhma — Kuressaare 2,5	60	2,0	1200		At	3	IV
----	--------	----------	------------------------------	----	-----	------	--	----	---	----

9.	Suurisoo	Lümanda	Salme — Lümanda 1,5	120	2,0		2400	At	3	IV
----	----------	---------	------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

10.	Siplase	Torgu	Kargi — Mäbe 0,5	100	2,0		2000	At	2	III
-----	---------	-------	---------------------	-----	-----	--	------	----	---	-----

Üleminekusoo, asub Kuressaare metskonnas, Sõrve poolsaarel, Soodevahe külast 0,5 km lõuna pool. Koostis: tarna-pilliroo-turbasambla turvas, lagune-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

misjärk üldiselt nõrk (alla 20%); põhja koostis — liivsavi ja mergel. Soo keskosa kaetud hõredate mändidega, ääred tihedama metsaga. Soo põhjapoolset serva läbib magistraalkraav. *A. E. 1943. a.*

11.	Kongi	Leisi	Pöitse — Järise 1,5	50	2,0	500	500	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	6	IV
12.	Punabe	Leisi	Asuka — Leisi 1,0	20	1,0		200	At	2	IV
13.	Varese- välja	Pärsa- maa	Pamma — Nurme 1,5	10	2,0		200	At	2	IV
14.	Seljamäe- taguse	Pärsa- maa	Karja — Haeska 3,0	20	2,5		500	At	1	IV
15.	Muhu Lõetsa	Muhu	Hellamaa — Lõetsa 2,0 Kuivastu 12,0	400	2,5	5000	5000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	66	III

Soo asub Muhu saarel, Karjalastna metskonnas. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 8,5 m. Ligema loodusliku veekogu — järve absoluutne kõrgus 5,5 m. Soo keskosa on kaetud hõredate mändidega, kõrgus 2 m, ø 10—15 cm, servad kasevõsaga. Soo on piiratud Muhu veelihistu magistraalkraavidega. Turba maksimaalne sügavus 3,2 m. Pealmised vähelagunenud kihid kõlbavad alusturbaks, alumised — kütteturbaks. Põhjas liivsavi. Sood on kasutanud 15 Muhu turbaühistut korrapäraste karjääradena. *A. E. 1943. a.*

16.	Karusoo	Pöide	Ööriku — Kareda 1,0	100	2,0		2000	At	14	IV
17.	Pelisoo	Kaarma ja Must- jala	Metsküla— Kuressaare 3,0	680	3,5	23 800		Kt	30	III

Kõrgsoo, asub Kuressaare linnast 22—28 km põhja pool. Suurem osa soo pinnast on lage ja tasane. Koostis: ülekaalus turbasamblaturvas, tugeva villpea- ja nõrgema kanarbikuturba lisandusega. Lagunemisjärk pealmistel kihtidel 20%, alumistel kihtidel kuni 60%, keskmiselt 35%. Tuhasisaldus kõigub

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

0,88—4,45% vahel. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 35 m. Kuressaare turbaühistu alustas siin 1944. a. mehhaanilist küteturba tootmist ühe elevaatormasinaga. *J. P. 1942. a.*

18.	Järvesoo	Lümanda	Metsatee. 1,5	150	2,5		3750	At		IV
19.	Keskranna	Salme	Kures- saare — Salme 1,0	20	1,7		340	At		IV
20.	Suur-Kätki	Kärla	Kures- saare — Pidula 1,5	20	1,0		200	At		IV
21.	Elme	Kärla	Pöitse — Järise 2,0	100	2,0		2000	At		IV

6. Pärnumaa.

Pärnumaa on turbasoode poolest rikkaim maakond. Nii absoluutsetes arvudes (72 552 ha) kui ka suhteliselt maakonna üldpindalaga (13,3%) on Pärnumaal turbasoid rohkem kui teistes maakondades. Nagu Virumaa on Eesti põlevkivitööstuse keskuseks, nii on Pärnumaal eeldusi välja areneda Eesti turbatööstuse keskuseks. Juba praegu töötavad Pärnumaal meie suurimad turbatööstused — Lavassaare ja Tootsi briketitööstus. Käesolevas nimestikus leiame andmeid 111 turbasoo kohta, kuid Pärnumaa turbasoode ja turbakoguste üldpildi määravad ära juba kümnekond suuremat sood.

Nende suuremate soomassiivide asetus maakonnas on päris reeglipärane; nad asuvad Pärnu jõe suudmest kui madalaimast kohast hargnevais nõgudes. Üks nõgu suundub Audru ja Avaste soo kaudu Kesk-Läänemaale. Selles vööndis asuvad peale suurima Eesti soomassiivi — Jõõpre soo — maakonna suurimaist soodest veel Kase, Järve ja Võlla soo. Maapind on siin väga madal, tõustes veelahkmeks olevas kõrgemas keskosas ainult 20 m üle merepinna.

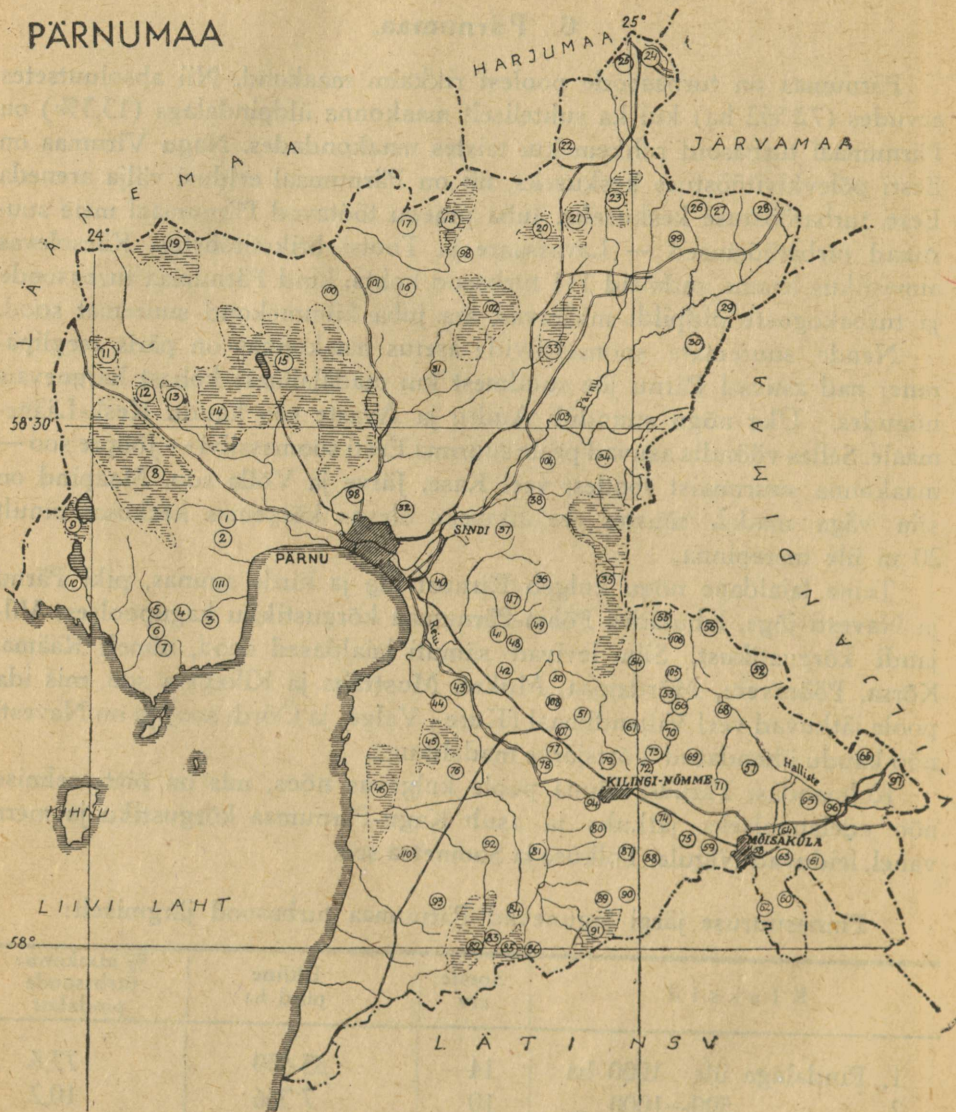
Teine laialdane nõgu kulgeb Pärnust ida ja kirde suunas, piki Pärnu ja Navesti jõge, lahutades Põhja-Pärnumaa kõrgustikku kagupoolsest Viljandi kõrgustikust. Siin levivad samuti laialdased sood, nimelt Rääma, Kõrsa, Pööravere, Mõrdamaa, Mukre, Mustraba ja Kikepera soo, mis ida poole jätkuvad veel Viljandimaal (Kure-, Valge- ja Öördi soo) ja on Navesti nõo kaudu ühendatud Võrtsjärve madalikuga.

Kolmandas, Pärnust lõuna poole kulgevas nõos, mis on õieti eelmise nõo edelapoolseks jätkuks ja asub Kagu-Pärnumaa kõrgustiku ja mere vahel, leiduvad Nigula, Tolkuse ja Soometsa soo.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Pärnumaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	14	53 439	73,6
2. „ 500—1000 „	10	7 366	10,2
3. „ 100— 500 „	46	9 215	12,7
4. „ alla 100 „	41	2 532	3,5
Kokku:	111	72 552	100,0

PÄRNUMAA



Maakonna suuremad turbasood on:

1. (14+15) Jõõpre	22 300 ha	8. (82) Nigula	1 822 ha
2. (8) Võlla	8 250 „	9. (23) Mukre	1 662 „
3. (35) Kikepera	4 800 „	10. (46) Tolkuse	1 600 „
4. (102) Pööravere	2 750 „	11. (33) Mõrdamaa	1 340 „
5. (19) Järve	2 400 „	12. (45) Soometsa	1 097 „
6. (37) Kõrsa	2 387 „	13. (36) Mustraba	1 070 „
7. (32) Rääma	1 961 „		

Üldine turba toormassi tagavara Pärnumaa nimestikus toodud turbasoodes on 2 840 000 000 m³, sellest on kütteturbaks kõlblikku turvast 1 450 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 1 410 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 3,92 m.

Ekspluateerimiseks oli Pärnumaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 1381 ha turbasoid.

Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Kesk. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve Kt At	Kasut. veetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Kihlepa	Audru	Audru — Tõhela 0,0	112	2,0	1494	764	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$		III

Noor kõrgsoo, asub Audru—Tõstamaa maantee ääres põhja pool, Audru metskonna kv. nr. 11 piirides, Pärnust 18 km. Soo pinnal kasvavad üksikud männid. Koostis: pilliroo-tarna turvas; maksimaalne sügavus 2,9 m. Pealmine kiht kuni 0,5 m vähe lagunenu; alumised kihid hästi lagunenu (50—60%). Põhjas savi ja liiv. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 17 m. Soodsad kuivendamisolud lääne pool asuva magistraalkraavi kaudu, mis suubub Uruste jõkke. Soo on seni kasutamata. A. T. 1943. a.

2.	Tuuraste	Audru	Audru — Tõhela 0,0	117	3,0	1755	1755	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	17	III
----	----------	-------	-----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Poollage kõrgsoo, kinnikasvavate laugastega. Asub Audru—Tõstamaa maanteest lõuna pool, kujundades eelmise — Kihlepa soomassiivi jätku. Koostis: villpea-metsa-turbasambla turvas; maksimaalne sügavus 4,4 m. Ülemine pool turbakihist kuni 1,5 m sügavuseni vähe lagunenu (10—20%), sügavamad kihid 30—60%; põhjas liiv ja saviliiv. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 20 m. Vee ärajuhtimise võimalused põhjapoolses osas Uruste jõkke, lõunapoolses — Tuuraste oja. Sood on kasutanud Võlla-Kihlepa turbaühistu ja Audru riigimõis. A. T. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3.	Lindi Järve	Audru ja Seliste	Pärnu — Kõpu 0,2	584	3,0	5840	11 680	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$		III

Lage kõrgsoo, asub Audru metskonna kv. nr. 122—127 ja 182—189 piirides ja talumaadel. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas; maksimaalne sügavus 4,7 m; lagunemisjärk kuni 2 m sügavuseni 10—20%, sügavamal 40—70%; põhjas liiv ja savi. Soo kujutab enesest kinnikasvanud järve, millest soo kagu-poolses servas on väike osa veel järvena säilinud. Soos leidub põlemise jälgi vanemast ajast. Kuivendusvõimalused halvad. Soo hüdrograafiline asend nõos, mida mere poolt piirab kõrge luuteseljandik. **A. T. 1943. a.**

4.	Talsisoo	Seliste	Audru — Pootsi 1,5	36	2,0	720		$\frac{Kt}{At}$		III
----	----------	---------	-----------------------	----	-----	-----	--	-----------------	--	-----

Kõrgsoo, asub Audru metskonna kv. nr. 151—153, 138, 139 ja 166 piirides. Soo pinnal kasvavad tihedad männid. Turba moodustajaks on peamiselt turbasammal; maksimaalne sügavus 2,6 m; lagunemisjärk 30—60%; põhjas savi. Soos leidub palju kände. Soo kuivendamiseks on kv. nr. 153 ja 154 vahel kraav, mis suubub talude kuivenduskraavi kirdes. Soo on seni kasutamata. **A. T. 1943. a.**

5.	Siimu	Seliste	Pärnu — Kõpu 2,0 Metsatee 0,2	77	4,0	1232	1848	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{3}$	22	III
----	-------	---------	-------------------------------------	----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Tüüpiline kõrgsoo, ümbruskonnast 2—3 m kõrgemal kuplis, peaaegu lage. Asub Audru metskonna kv. nr. 160, 161, 173—177 ja 195—199 piirides. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas, maksimaalne sügavus 6,1 m, lagunemisjärk ülemistes kihtides 20%, alumistes 40—70%. Soo hüdrograafiline asend lame-das nõos. Kuivendamisvõimalused soodsad: põhjast piirab sood Siimuoja. Sood kasutavad Seli ja Pootsi turbaühistu. Kasutamine korrapärane. **A. T. 1943. a.**

6.	Murru	Seliste	Pärnu — Pootsi 3,0 Talitee 0,2	33	3,0	660	330	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$		III
----	-------	---------	--------------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	-----

Kõrg- ja üleminekusoo. Kõrgsoo-osas lage, üleminekusoo-osas kasvavad männid. Asub Audru metskonna kv. nr. 193, 194, 204 ja 205 piirides. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas; maksimaalne sügavus 3,9 m; lagunemis-järk kuni 1 m sügavuseni 20%, sügavamal 30—50%, põhjas liiv. Soo hüdro-graafiline asend nõos. Soo läänepoolset serva läbib vana kraav, m's suubub Murru oja. Soo on kasutamata. Sobib labidaturba tootmiseks **A. T. 1943. a.**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
7.	Arumäe	Seliste	Pärnu — Pootsi 2,0 Metsatee 0,5	17	2,7	459		Kt		III

Kuiv ja lage kõrgsoo, asub Audru metskonna kv. nr. 203—205 ja 214—216 piirides. Koostis: kanarbiku-pilliroo-turbasambla turvas; maksimaalne sügavus 3,3 m; lagunemisjärk 30—70%; põhjas liiv. Soo hüdrograafiline asend lamedas nõos. Sood läbib keskelt vana kraav, suubudes põhja suunas Murru oja. Soo on seni kasutamata. *A. T. 1943. a.*

8.	Võlla Nätsi Eessalu	Audru, Tõstamaa ja Soon- taga	Audru — Kalli 1,0 Audru — Tõstamaa 1,0	8250	2,5	41 250	165000	Kt = $\frac{1}{4}$ At	16	IV/V
----	---------------------------	--	--	------	-----	--------	--------	--------------------------	----	------

Kõrgsoo, asub Audru—Tõstamaa, Tõstamaa—Kalli ja Audru—Kalli maantee vahelisel maa-alal, Audru metskonnas. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega soo keskel 21 m. Soo pind on peaaegu täiesti tasane, kerkides keskosa poole pisut kumeraks. Üldiselt on soo pinnal nõrk kalle lääne suunas. Seepärast valguvad sooveed lääneservale, jätkates oma jooksu piki soo serva loode poole Mustjõe näol. Soo on piiratud edelas ja lõunas veidi kõrgemast metsasest maast. Soo põhjapoolne osa kannab eri nimetust Nätsiraba. Nätsiraba keskel on kaks soosaart — edelast kirdesse suunatud pikad künnised. Kirdepoolsem, Eessalu künnis, asub umbes 5 km kaugusel soo idaserval asuvast Soeva külast, millega ta kitsa sirge tee abil on ühendatud. Eessalu künnis on umbes 1,5 km pikk ja 150—400 m lai. Sellest 1,5 km edelas on teine 1,25 km pikkune, keskmiselt 300 m laiune Tagasalu künnis. Mõlemad künnised on põldude ja metsa all ja neil asub kolm talu. Sood on äärtest kasutanud turba tootmiseks Kiraste turbaühistu. *A. R. 1943. a.*

9.	Tõhela	Tõsta- maa	Kalli — Tõstamaa 1,5	529	2,5		13 225	At		IV
----	--------	---------------	----------------------------	-----	-----	--	--------	----	--	----

Kõrgsoo, asub maakonna läänepoolseimas sopis, Läänemaa piiril, Tõhela ja Ermistu järve vahelises nõos, Audru metskonna kv. nr. 3 piirides. Nõo põhi on merepinnast kõige kõrgemal just järvedevahelises osas (20 m), kust ta laskub aeglaselt põhja ja lõuna suunas. Nii on Tõhela soo ka orundi veelahkmeks. Vee juhtimine on võimalik Tõhela järve, absoluutne kõrgus 18 m. Järvest voolab välja põhja poole Paadremaa jõgi ja Ermistu järvest lõuna poole Tõstamaa oja. *A. R. 1945. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
10.	Ermistu	Tõstamaa	Tõstamaa — Varbla 1,0	112	1,5		1680	At		IV

Madalsoo, asub Ermistu järve lõunapoolses otsas, Audru metskonna kv. nr. 5—9 piirides. Turbakihi maksimaalne sügavus 5,2 m; lagunemisjärk 40—80%; põhja koostis — savi ja liiv. Soo hüdrograafiline asend nõos, luite taga. Madalsoo-osas lage, kõrgsood ca 20 ha, kus kasvavad üksikud soomännid. Sügavamate kihtide kasutamine võimalik koos järve veepinna alandamisega. *A. T. 1943. a.*

11.	Urita	Soontaga	Koonga — Kalli 1,0	780	2,0		15 600	At	12	V
-----	-------	----------	-----------------------	-----	-----	--	--------	----	----	---

Kõrgsoo, asub Urita, Võitra ja Nedremaa küla vahel, Vigala metskonna kv. nr. 37 piirides. Sood on kasutanud Urita küla ning Rabavere turbaühistu, Koonga piimaühistu ja Keblaste põllumajandusühistu.

12.	Nedremaa Soosaare	Soontaga	Pärnu — Lihula 1,5	300	2,0		6000	At		IV
-----	----------------------	----------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Halinga metskonnas ja talumaadel. Soo pinnal kasvavad käabusmännid; aluspõhjaks on paas. Soo on seni kasutamata.

13.	Kase raba	Soontaga ja Audru	Koonga — Ellamaa 1,0	800	2,5	10 000	10 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
-----	-----------	----------------------	-------------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	--	----

Kõrgsoo, asub Koonga paelava ja Võlla soo vahel, Halinga metskonnas. Soo pind on kaetud vaevakaskedega. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 20 m.

14.	Laismaa	Soontaga ja Audru		2400	5,4	103680	25 920	$\frac{Kt}{At} = \frac{4}{1}$	20	I
-----	---------	----------------------	--	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	---

Moodustab Jõõpre soomassiivist lahutamatu osa (vt. nr. 15). Üldiselt Jõõpre raba nimetuse all uuritud. Üldine pindala on 22 300 ha.

15.	Jõõpre Kõima Maima Elbu Nurme	Halinga ja Sauga	Pärnu — Sindi rdt. ääres	19900	5,4	805950	268650	$\frac{Kt}{At} = \frac{3}{1}$	502	I
-----	---	---------------------	--------------------------------	-------	-----	--------	--------	-------------------------------	-----	---

Enamikus kõrgsoo, asub Pärnu—Koonga—Pärnu-Jaagupi—Pärnu maanteega piiratud maa-alal. Üldnimetuse Jõõpre soo kõrval kannavad soo eri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

osad eri nimetusi: Laisma, Kõima, Maima, Elbu ja Nurme soo. Soo suurim läbimõõt ida-lääne kui ka põhja-lõuna suunas on 19 km. Suuremalt osalt ja tervikuna on kogu soo-ala lage. Väiksemad metsasalgad leiduvad Lavassaare juures ja loodekallakul. Soo üldine lang avaldub lõuna sihis. Eriti järsk lang on lõunapoolsel nõlvakul. Aluspõhi avaldab samuti kui pealispind langu lõuna sihis. Põhjapoolne osa moodustab legendiku vaevalt märgatava languga. Aluspõhi koosneb liivast savist, liivast ja põhjapoolses osas ka paekivist. Soo keskel asub Lavassaare järv, 3 km pikk ja 0,75 km lai. Soos asuvad saared: Müramaa, Virusaar ja Lavassaar. Vee äravool on võimaldatud lõuna sihis Audru jõkke, ida sihis voolab vesi kraavide, ojade ja kuristikude kaudu Sauga jõkke. Keskosas toimub vee ärajooks Lavassaare järvest oja kaudu. Valitsevateks turbaliikideks on turbasambla-tarna-lehtsambla turvas, kusjuures ülemine kiht on turbasambla-, selle all tarna- ja sügavamates kohtades lehtsambla-turvas. Turbakihi maksimaalne sügavus on 9,75 m. Keskmise tuhasisaldus 4,0%. Keskmise kütteväärtus kogu soo kohta on 3475 kcal/kg (25% niiskuse juures) ja turba mahukaal $1 \text{ m}^3 = 338 \text{ kg}$. Seni on selle hülasoo massiivist turbatootmise alla võetud ainult ümmarguselt 400 ha turbatrüsti „Eesti Turbatööstused“ suurima masinaturbatööstuse — Lavassaare poolt, kus töötab 11 suurematüübilist turbamasinat, keskmise aastatoodanguga 30 000 tonni õhukuiva turvast. Tööstus on oma raudteega ühendatud Pärnuga (18 km) ja Sindiga (30 km). Tööstuse laiendamiseks on võimalused soo tagavarade poolest otse piiramatud. Kogu soomassiiv on 1921.—22. aastal täpselt uuritud ins. Holmi poolt. A. R. 1945. a.

16.	Änge	Halinga	Uduvere — Änge 3,0	100	1,0	1000	At	3	IV
-----	------	---------	-----------------------	-----	-----	------	----	---	----

Soo asub Halinga metskonna kv. nr. 39 piirides, Sood on kasutanud Lehu turbaühistu.

17.	Rogense	Halinga	Libatse — Valgu 2,0	430	2,0	8600	At	11	III
-----	---------	---------	------------------------	-----	-----	------	----	----	-----

Soo asub Läänemaa piiril, Halinga metskonna kv. nr. 1 ja 2 piirides. Osa sood jääb Läänemaa piiridesse (vt. Läänemaa, nr. 11). Sood on kasutanud Kaelase turbaühistu.

18.	Kaisma	Halinga	Kärgu — Uduvere 2,0	900	1,5	13 500	At	5	V
-----	--------	---------	------------------------	-----	-----	--------	----	---	---

Asub Lääne- ja Harjumaa piiril, Kaisma järvede ümber, Halinga metskonna kv. nr. 26 piirides ja talumaadel. Soos asub kaks järve, Kaisma-Suurjärv ja Kaisma-Väikejärv, mis on omavahel ühendatud Änge jõega. Suurjärv

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

on ühtlasi maakonna suurim järv, pindalaga 134 ha. Mõlemad järved avaldavad ilmselt kinnikasvamise protsessi. Suurjärvest põhja pool asunud kolmandast järvest on järele jäänud vaid laukad. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 38 m. Kohtru jõe absoluutne kõrgus soo kohal 34 m. Sood on kasutanud Pööravere turbaühistu. A. R. 1945. a.

19.	Järve Soontagana Maalinna Kärje	Soontaga	Mihkli — Vanamõisa 2,0	2400	1,5		36 000	At		V
-----	--	----------	------------------------------	------	-----	--	--------	----	--	---

Lubjarikas lodusoo, õõtsuva kamaraga. Asub Läänemaa piiril. Sama soomassiivi pikendus Läänemaal kannab Avaste soo nimetust. Selle laialdase soomassiivi keskel asub piklik lavakõrgendik, ajalooline maalinn Soontagana. See on 760 m pikk, 340 m lai ja kerkib kõrgeimas kohas 10 m ümbritsevast soopinnast üle. Saarel asub kaks talu. Peale Maalinna saare on soos veel kaks väiksemat soosaart — Piuksu ja Kärje saar. Soo pinnal kasvavad madalad ning kidurad kased ja pajud.

20.	Leo Aruniidu	Kaisma	Kärgu — Rapla 1,5	464	4,0		18 560	At	21	IV
-----	-----------------	--------	----------------------	-----	-----	--	--------	----	----	----

Soo asub Kõnnu metskonna kv. nr. 70 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 48 m. Sauga jõe ligema koha absoluutne kõrgus 38 m. Sood on kasutanud Viluvere turbaühistu ja üksiktootjad.

21.	Taarikõnnu Põrguraba Laianiidu	Kaisma ja Lelle	Vändra — Lelle 3,0	906	5,0	15 100	30 200	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	5	IV
-----	--------------------------------------	--------------------	-----------------------	-----	-----	--------	--------	-------------------------------	---	----

Kõrg- ja üleminekusoo, asub Kõnnu raudteejaamast edela pool, Kõnnu metskonna kv. nr. 63 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 50 m. Sauga jõe absoluutne kõrgus soo kohal 38 m. Suurem osa on alusturbasoo, põhjapoolses osas leidub ka head kütteturvast. Klaasivabrik on soost 1930. a. lõiganud kütteturvast. A. R. 1945. a.

22.	Nõlva Kenni	Lelle	Lelle — Kärgu 3,0	250	3,0	3750	3750	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		III
-----	----------------	-------	----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	--	-----

Kõrgsoo, asub Harjumaa piiril. Soost kuulubki suurem osa Harjumaale (vt. Harjumaa, nr. 134).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
23.	Mukre Ellamaa	Lelle ja Vändra	Vändra — Lelle 1,5	1662	4,6	13 616	57 897	Kt = 1 At = 4	60	II

Enamikus kõrgsoo, asub Kõnnu metskonna kv. nr. 103—106, 117—119 ning 93—99 piirides ja talumaadel. Madalsood — 26 ha, üleminekusood — 390 ha, ülejäänud osa on kõrgsoo. Turbakihi maksimaalne sügavus 7,0 m. Tuhasisaldus kõigub 1,18—3,49% piirides, keskmine 2,07%; põhjas saviliiv. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 50 m. Massu jõe absoluutne kõrgus soo kohal 46 m. Sood kasutavad Kobra turbaühistu ja üksiktootjad.
H. Pr. 1942. a.

24.	Sooaru Kastna Hiemäe	Lelle		115	3,0		3450	At	7	IV
-----	----------------------------	-------	--	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Kärü metskonna kv. nr. 2 piirides. Osa soost jääb Järvamaale. Sood on kasutanud üksiktootjad. On kõrgsoo, asub Pärnu-, Harju- ja Järvamaa piiride lõikepunktis (vt. Järvamaa, nr. 76, ja Harjumaa, nr. 167).

25.	Lelle Lehekatku Ohukatku	Lelle	Rapla — Lelle 0,5	150	3,0	2250	2250	Kt = 1 At = 1	26	IV
-----	--------------------------------	-------	----------------------	-----	-----	------	------	------------------	----	----

Soo asub Kärü metskonna kv. nr. 45 piirides. Suurem osa soost jääb Harjumaa piiridesse (vt. Harjumaa, nr. 62). Sood on kasutanud Lelleveski turbaühistu ja üksiktootjad.

26.	Klaasi- vabriku	Vändra	Rõusa — Kärü 2,0	70	1,0		700	At	8	V
-----	--------------------	--------	---------------------	----	-----	--	-----	----	---	---

Soo asub Vändra metskonna kv. nr. 1 piirides. Sood on kasutanud Palkani turbaühistu.

27.	Tikasilla	Vändra	Soova — Mädara 3,0	28	1,2		336	At	6	V
-----	-----------	--------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	---	---

Soo asub Vändra metskonna kv. nr. 11 ja 17 piirides. Sood on kasutanud Rõusa turbaühistu.

28.	Soova Rannu	Vändra	Türi — Vändra 2,0	200	1,5		3000	At	62	V
-----	----------------	--------	----------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Vändra metskonnas. Hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 46 m. Lintsi jõe lisajõe absoluutne kõrgus soo kohal 43 m. Sood on kasutanud Uue-Vändra ja Uue-Samliku turbaühistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
29.	Pilliroo	Vändra	Kaarsoo — Suurejõe 2,0	70	1,2		840	At		V

Soo asub Vändra metskonna kv. nr. 170 piirides. Sood on kasutanud Lüüste turbaühistu.

30.	Marjasaare Tellisaare	Vändra ja Tori	Anikoorma küla 1,0	300	1,5		4500	At	20	V
-----	--------------------------	-------------------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Vändra metskonnas, riigi tagavaramaa alal. Sood on kasutanud Tellisaare turbaühistu ja Viitra piimaühistu.

31.	Koha	Vändra	Uduvere — Mõisaküla 2,0	8	1,2		96	At	2	IV
-----	------	--------	-------------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Vändra metskonnas riigi tagavaramaa alal. Sood on kasutanud üksiktootjad.

32.	Rääma	Sauga ja Paikuse	Pärnu linna piiril	1961	3,9	15 305	63 613	Kt = 1 At = 4	32	II
-----	-------	---------------------	-----------------------	------	-----	--------	--------	------------------	----	----

Kõrgsoo, asub Pärnu linna põhjapoolisel serval. Osa sood ulatub isegi linna administratiivpiiridesse. Ülejäänud suurem osa kuulub Pärnu linna metskonna kv. nr. 26—28, 31—57 ja 62—66 piiridesse. Sood on üldiselt lage, äärtel kasvavad harvad männid. Soost kuulub madalsoo liiki 70 ha ja üleminekusoo liiki 72 ha, ülejäänud osa on kõrgsoo. Turbakihi maksimaalne sügavus 7,5 m; tuhasisaldus kõigub 2,07—31,88% piirides, keskmine 10,63%. Põhja koostis — savikas liiv. Sood on kasutanud ümbruskonna talupidajad alusturba tootmiseks ja Pärnu linna elanikkond kütteturba tootmiseks. *H. P. 1942. a.*

33.	Mördamaa Maasiksaare	Tori	Vändra — Sindi 1,0	1340	2,5	11 167	22 333	Kt = 1 At = 2		I
-----	-------------------------	------	-----------------------	------	-----	--------	--------	------------------	--	---

Soo asub Taali metskonna kv. nr. 1 ja 2 piirides. Sood hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 36 m. Sood läbib pikuti põhjast lõunasse Sauga jõe ülemjooks, mille absoluutne kõrgus soo keskel on 34 m. Sood on briketivabriku rajamise eeltööde sarjas 1937.—38. a. täpselt uuritud ins. Kärm'i poolt. Uurimise andmed on aga sõjakeerises kaduma läinud. Sood on kasutamata.

34.	Riisa Kärn	Tori	Puista — Kaansoo 1,5	651	2,5		16 275	At	6	IV
-----	---------------	------	-------------------------	-----	-----	--	--------	----	---	----

Kõrgsoo, asub Riisa külast läänes, Taali metskonna kv. nr. 21, 25 ja 30 piirides. Sood on kaetud mätaste ja kääbusmändidega. Hüdrograafiline asend vee-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

lahkmel, absoluutse kõrgusega 27 m. Halliste jõe absoluutne kõrgus soo kohal 18 m. Sood on kasutanud Uesoo ja Tohera turbaühistu.

35.	Kikepera	Tori, Paikuse ja Saarde	Sigaste — Sindi 2,0	4800	3,0		144000	At		IV/V
-----	-----------------	-------------------------------	------------------------	------	-----	--	--------	----	--	------

Kõrgsoo, asub piki maakonna idapiiri põhjast lõunasse. Väiksem osa soost jääb Viljandi maakonda. Suurem osa, ümmarguselt 3000 ha, kuulub Taali metskonda, ülejääv osa Kilingi metskonda. Vastu Halliste jõe lõpe soopiir järsu, kuni 4 m kõrguse astanguga, lääne suunas madaldub turbakiht aeglaselt. Kääbusmände kasvab soo pinnal väga mitmesuguses tiheduses, leidub ka suuremaid täiesti lagedaid alasid. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 28 m. Halliste jõe absoluutne kõrgus 28 m. Soo põhjapoolsest otsast voolab välja Pärnu jõe lisajõgi, Jõhve oja. *A. R. 1945. a.*

36.	Mustaba	Saarde ja Paikuse	Sindi — Põ- lendmaa 2,0	1070	2,5		26 750	At		IV
-----	----------------	----------------------	----------------------------	------	-----	--	--------	----	--	----

Soo asub Taali metskonna kv. nr. 96, 97, 108—110, 128—130, 117—119 ja 139 piirides ning Kilingi metskonna kv. nr. 1, 2, 9 ja 10 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 21 m. Soo läänepoolne külg vastu Põlendmaa küla lõpeb järsu, kuni 4 m kõrge astanguga. Soo on seni kasutamata.

37.	Kõrsa Sindi Saia	Paikuse	Sindi — Tori 0,5	2387	4,0	23 870	71 610	Kt = 1 At = 3	10	III
-----	---------------------------------	---------	---------------------	------	-----	--------	--------	------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Sindi linna lõunaserval, Taali metskonna kv. nr. 3, 4 ja 56—59 ja Pärnu metskonna kv. nr. 1 ja 2 piirides. Soo kirdepoolne ots lõpeb vastu Raba küla järsu astanguga. Küteturvast leidub soo loodepoolses servas, kus seda toodab Sindi linna elanikkond. Varem on siit Sindi kalevivabrik ka masinaturvast tootnud.

38.	Võllasoo	Paikuse	Taali — Põ- lendmaa 0,5	120	1,5		1800	At		IV
-----	-----------------	---------	----------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Taali metskonna kv. nr. 20—24 piirides.

39.	Oresoo	Paikuse	Põlendmaa — Taali 1,5	102	1,5		1530	At		IV
-----	---------------	---------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Taali metskonna kv. nr. 43, 73, 78, 86 ja 87 piirides.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
40.	Reiu Sibulasoo	Paikuse ja Tahkuranna	Sindi — Vaskrääma 1,0	400	3,0	6000	6000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	4	V

Soo asub Pärnu metskonna kv. nr. 12 ja 13 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 15 m. Reiu jõe absoluutne kõrgus soo kohal 4 m. Sood on kasutanud Taali-Pustuski turbaühistu.

41.	Lapi	Saarde ja Tahkuranna	Sindi — Sigaste 1,5	273	4,0		10 920	At	2	IV
-----	------	----------------------	---------------------	-----	-----	--	--------	----	---	----

Soo asub Pärnu metskonna kv. nr. 28, 32, 36, 41, 51 ja 58 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 15 m. Põhja pool asuva oja absoluutne kõrgus 13 m. Sood on kasutanud Vaskrääma ümbruse talupidajad.

42.	Valge	Tahkuranna	Lähkma — Surju 3,0	70	3,0		2100	At		V
-----	-------	------------	--------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Pärnu metskonna kv. nr. 103, 104, 110 ja 111 piirides. Soo on seni kasutamata.

43.	Rabametsa	Tahkuranna	Pärnu — Kilingi-Nõmme 1,5	75	4,0	1500	1500	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	23	IV/V
-----	-----------	------------	---------------------------	----	-----	------	------	-------------------------------	----	------

Soo asub Pärnu metskonna kv. nr. 161—163, 170, 171, 158 ja 159 piirides. Sood on kasutanud Uulu-Surju ümbruse talupidajad.

44.	Kotkapesa	Tahkuranna	Surju — Häädemeeste 1,0	6	3,0	90	90	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	2	IV
-----	-----------	------------	-------------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Soo asub Pärnu metskonna kv. nr. 190 ja 191 piirides. Sood on kasutanud Uulu ümbruse talupidajad.

45.	Soometsa Võiduküla	Tahkuranna ja Saarde	Häädemeeste — Surju 0,2	1097	2,5	5485	21 940	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	1	IV
-----	--------------------	----------------------	-------------------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	---	----

Soo asub Pärnu metskonna kv. nr. 230—235, 240—245, 253—259 ja 267—275 ning Lodja metskonna kv. nr. 11—13 ja 3—6 piirides. Soo hüdrograafiline

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 14 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

46.	Tolkuse Maasika	Tahkuranna ja Häädemeeste	Häädemeeste — Pärnu 0,5	1600	5,0	20 000	60 000	Kt = $\frac{1}{3}$ At	20	V
-----	--------------------	------------------------------	----------------------------	------	-----	--------	--------	--------------------------	----	---

Kõrgsoo, asub Tahkurannas kahe luuteaheliku vahel ja kujutab enesest kinnikasvanud merelõugast, millest on säilinud rühm laugasjärvi. Tolkuse soos on neid umbes 40, suuremaid ja vähemaid, asetatud ligistikku enam sookeskosas. Sood läbib idast läände nn. Timmkanal. Sood asub Pärnu metskonna kv. nr. 59, 61 ja 63—67 piirides, Laiksaare metskonnas ning talumaadel. Sood on kasutanud Rannametsa ja Papisilla turbaühistu. A. R. 1945. a.

47.	Ilvese	Paikuse	Sigaste — Sindi 1,5	152	1,5		2280	At	2	IV
-----	--------	---------	------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Sood asub Kilingi metskonna kv. nr. 11, 12, 18 ja 19 piirides. Sood on kasutanud Kabli põllumajandusühistu.

48.	Lutsu	Saarde	Sindi — Si- gaste 1,0	54	3,0		1620	At		IV
-----	-------	--------	--------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Sood asub Kilingi metskonna kv. nr. 21 ja 28 piirides. Sood on seni kasutamata.

49.	Mätliku	Saarde	Sigaste — Sindi 1,0	91	2,2		2002	At	3	IV
-----	---------	--------	------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

Sood asub Kilingi metskonna kv. nr. 22, 25, 31 ja 37 piirides. Sood on kasutanud Kilingi-Kikepera piimaühistu.

50.	Sarve	Saarde	Surju — Saunametsa 0,2	73	2,0		1460	At	1	IV
-----	-------	--------	------------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

Sood asub Kilingi metskonna kv. nr. 72—77 piirides. Sood on kasutanud Saarde põllumajandusühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
51.	Rüütli soo	Saarde	Sigaste — Sindi 1,5	360	1,8		6480	At		IV

Soo asub Kilingi metskonna kv. nr. 87—89 ja 100—103 piirides. Soo on seni kasutamata.

52.	Kahvena Kõrboja	Tihemetsa	Kõpu — Kanaküla 0,2	200	1,5		3000	At	6	IV
-----	--------------------	-----------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 103, 104, 111—113, 119 ja 120 piirides. Sood on kasutanud Kanaküla ja Kamali turbatihistu. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 48 m.

53.	Leppoja	Tihemetsa	Kilingi- Nõmme — Kanaküla 4,0	100	1,5		1500	At		IV
-----	---------	-----------	--	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 51, 56 ja 57 piirides. Soo on seni kasutamata.

54.	Ojasaare	Tihemetsa ja Saarde	Sigaste — Sindi 10,0	200	1,5		3000	At		IV
-----	----------	------------------------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 6, 7 ja 13 piirides. Soo on seni kasutamata.

55.	Kauni	Tihemetsa	Metsatee 1,0	300	1,5	4500		Kt		V
-----	-------	-----------	--------------	-----	-----	------	--	----	--	---

Kõrgsoo, asub Viljandimaa piiril (umbes 1/3 soost jääb Viljandimaale), Kariste metskonna kv. nr. 3 ja 21 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 25 m. Halliste jõe absoluutne kõrgus soo kohal 23 m. Soo on seni kasutamata. Juurdepääsuteed väga puudulikud.

56.	Pärtle	Tihemetsa	Kõpu — Kanaküla 6,0	100	2,0		2000	At		IV
-----	--------	-----------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 78—81 piirides. Soo on seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
57.	Rüükli	Rajangu	Räägu — Peraküla 0,5	79	1,0		790	At	23	IV

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 27 piirides. Sood on kasutanud Abja-Peraküla turbaühistu ja üksiktootjad.

58.	Kangru Raamatu	Rajangu	Mõisaküla — Penni 0,0	216	1,5	648	2592	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	16	IV
-----	-------------------	---------	--------------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	----	----

Üleminekusoo, asub Mõisakülast 1 km ida pool, vastu Lätimaa piiri. Sood läbib Raamatu kitsarööpmeline raudtee. Sood pinnal kasvavad männid, 6–7 m kõrged ja \varnothing 10–12 cm. Koostis: villpea-tarna-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 1,9 m, lagunemisjärk 10–90%. Põhjas liivsavi. Sood hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 65 m. Sood on kasutanud üksiktootjad. A. T. 1943. a.

59.	Vedelsoo Kamalipera	Rajangu	Mõisaküla — Mardi- maa 0,0	420	2,0	1680	6720	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	17	IV
-----	------------------------	---------	----------------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Kõrgsoo, asub Mõisakülast 4 km läänes, Lätimaa piiril, Polli metskonna kv. nr. 38 ja Voltveti metskonna kv. nr. 331, 337 ja 339 piirides ning talumaa-del. Sood pind on lage. Turbakihi maksimaalne sügavus 2,2 m, lagunemisjärk 10–50%. Sood on kasutanud üksiktootjad. A. T. 1943. a.

60.	Simmisoo	Rajangu	Laatre — Mõisaküla 1,0	124	1,0		1240	At	7	IV
-----	----------	---------	------------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 52 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

61.	Lauka Pätsisoo	Abja	Abja — Penuja 3,0	140	1,5		2100	At	27	V
-----	-------------------	------	----------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 25–31 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

62.	Lutu	Rajangu	Abja — Laatre 2,0	90	1,0		900	At	12	IV
-----	------	---------	----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 49 piirides. Sood on kasutanud Laatre põllumajandusühistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
63.	Lagesoo	Rajangu	Laatre — Abja 0,5	50	1,5		750	At	2	IV

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 47 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

64.	Veelikse Roosu	Rajangu	Mõisaküla — Abja-Pa- luoja 0,5	70	1,0		700	At	30	V
-----	-------------------	---------	--------------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	---

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 7 piirides, riigi tagavaramaadel ning talumaadel. Sood on kasutanud Abja-Mulgi turbahistu ja üksiktootjad.

65.	Peebu Laugasoo	Abja	Risti — Uue-Kariste 0,5	64	1,5		960	At	64	IV
-----	-------------------	------	-------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Öisu metskonna kv. nr. 162 piirides. Sood on kasutanud Laugasoo ja Kaubi turbahistu ja üksiktootjad.

66.	Alva	Tihemetsa	Kanaküla — Kilingi- Nõmme 2,0	61	2,0		1220	At	1	IV
-----	------	-----------	-------------------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 28 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

67.	Kammisaare	Tihemetsa	Väljaküla — Kutja 1,5	194	2,5		4850	At	4	IV
-----	------------	-----------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 92, 93, 112, 114 ja 132 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

68.	Lipsu	Tihemetsa	Kanaküla — Kamali 0,5	110	2,5		2750	At	7	V
-----	-------	-----------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 234 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

69.	Tõlla	Tihemetsa		80	2,5		2000	At	18	V
-----	-------	-----------	--	----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 224, 227, 246 ja 247 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
70.	Suitsuküla Lauka	Tihemetsa	Kanaküla — Kilingi- Nõmme 1,0	215	3,0		6450	At	3	V

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 149 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

71.	Luhtamäe	Tihemetsa	Mõisaküla — Kilingi- Nõmme 2,0	21	2,5		525	At	3	IV
-----	----------	-----------	--------------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 359, 360 ja 362 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

72.	Allikukivi	Tihemetsa	Kanaküla — Kilingi- Nõmme 0,2	5	2,0	100		Kt	5	III
-----	------------	-----------	-------------------------------------	---	-----	-----	--	----	---	-----

Üleminekusoo, asub Voltveti metskonna kv. nr. 195 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

73.	Tõnumaa	Tihemetsa	Kanaküla — Kilingi- Nõmme 0,2	8	1,0	80		Kt	5	III
-----	---------	-----------	-------------------------------------	---	-----	----	--	----	---	-----

Soo asub riigi tagavaramaal nr. A 259 ja talumaadel. Sood on kasutanud üksiktootjad.

74.	Patiraba	Tihemetsa	Jäärja — Kilingi- Nõmme 3,0	57	2,5		1425	At	12	IV
-----	----------	-----------	-----------------------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 302, 303, 299, 298 ja 307 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

75.	Kõrvi	Tihemetsa	Mardimaa — Pati 0,5	120	2,5		3000	At	2	V
-----	-------	-----------	------------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Voltveti metskonna kv. nr. 317 ja 318 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
76.	Venemuru	Saarde	Võidu küla 3,0	52	2,0		1040	At		IV

Soo asub Lodja metskonna kv. nr. 28, 29, 40 ja 41 piirides. Soo on seni kasutamata.

77.	Kivioja	Saarde	Sindi — Sigaste 1,5	70	2,0		1400	At	2	V
-----	---------	--------	------------------------	----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Lodja metskonna kv. nr. 112, 130 ja 131 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

78.	Lodja	Saarde	Kilingi- Nõmme — Pärnu 1,5	210	2,5		5250	At	2	V
-----	-------	--------	----------------------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Lodja metskonna kv. nr. 110, 111 ja 114—116 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 40 m. Lõuna pool asuva Reiu jõe lisajõe absoluutne kõrgus soo kohal 37 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

79.	Kinsusaadu	Saarde	Sigaste j. 3,0	90	1,5		1350	At	2	V
-----	------------	--------	----------------	----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Lodja metskonna kv. nr. 170—175 ja 180 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

80.	Messu	Saarde	Kilingi- Nõmme — Talli 0,5	13	3,0		390	At	2	IV
-----	-------	--------	----------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Lodja metskonnas. Sood on kasutanud üksiktootjad.

81.	Leenisoo	Tali	Talli — Rae 1,0	151	2,5		3775	At	21	IV
-----	----------	------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Jäärja metskonna kv. nr. 27—30 ja 32—34 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 44 m. Reiu jõe absoluutne kõrgus soo kohal 36 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

82.	Nigula	Tali ja Laik- saare	Talli — Tuuliku 0,5	1822	4,0		72 880	At	40	IV
-----	--------	---------------------------	------------------------	------	-----	--	--------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Viljandi kõrgustiku läänepoolses osas, olles veelahkmeks Reiu jõe ja mere vahel, absoluutse kõrgusega 59 m. Soo asub Jäärja, Laik-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

saare ja Orajõe metskonna piirides. Nigula soo on huvitav oma soosaartega, nn. „peaksitiga“, mis oma kõrgema metsase taimkattega eralduvad selgesti ümbritsevast lagedamast soost. Neli neist on reas põhja—lõuna suunas ja kannavad nimetusi lõunast alates — esimene, teine, kolmas ja neljas peaksi. Viies — Kase-peaksi on esimesest kagu pool. Peaksite pikkus on 150 m kuni 1,25 km, laius 100—200 m. Soo pinnast on nad 2,5—3 m kõrgemad ja koosnevad peenest liivast. Soo-osa, mis lahtab peakseid läänepoolsest lodumetsast, on õige veerikas, laukaid leidub tihedalt. Soo lõunapoolsest otsast saab alguse Lemme jõgi ja põhja poolt ulatub soo servani Timmkanali ühe haru ülemjooks. Sood on kasutanud Ussisaare, Aruküla ja Orajõe-Laiksaare turbaühistu ning üksiktootjad. A. R. 1945. a.

83.	Ruuna	Tali	Tuuliku — Talli 0,5	140	3,5	4900	At	1	IV
-----	-------	------	------------------------	-----	-----	------	----	---	----

Soo asub Orajõe metskonna kv. nr. 47—49, 57—59, 61—64, 68 ja 69 piirides. Sood on kasutanud Orajõe-Laiksaare turbaühistu ja üksiktootjad.

84.	Rakste	Tali	Talli — Veelikse 2,0	100	3,5	3500	At	24	IV
-----	--------	------	-------------------------	-----	-----	------	----	----	----

Soo asub Orajõe metskonna kv. nr. 129 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

85.	Tõrgasoo Rõika	Tali	Tuuliku — Talli 2,0	256	4,0	10 240	At		IV
-----	-------------------	------	------------------------	-----	-----	--------	----	--	----

Kõrgsoo, asub Lätimaa piiril, Orajõe metskonna kv. nr. 133 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 48 m. Salatsi jõe ülemjooksu absoluutne kõrgus 46 m. Soo on seni kasutamata.

86.	Rehemetsa	Tali ja Saarde	Laiksaare — Rehemet- sa 0,5	100	2,5	2500	At	4	IV
-----	-----------	-------------------	-----------------------------------	-----	-----	------	----	---	----

Soo asub Orajõe metskonna kv. nr. 134 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

87.	Viira	Saarde	Kilingi- Nõmme — Jäärja 0,3	220	2,5	5500	At	9	V
-----	-------	--------	-----------------------------------	-----	-----	------	----	---	---

Soo asub Orajõe metskonna kv. nr. 84 ja 112 piirides ning talumaadel. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 65 m. Lõuna pool

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

asuva Reiu jõe lisajõe absoluutne kõrgus soo kohal on 57 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

88.	Mõksi	Saarde, Tihemetsa ja Rajangu	Jäärja — Kilingi-Nõmme 0,0	600	3,5		21 000	At	5	V
-----	--------------	------------------------------	----------------------------	-----	-----	--	--------	----	---	---

Soo asub Orajõe metskonna kv. nr. 113—115 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 71 m. Lõunaservas asuva oja absoluutne kõrgus 67 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

89.	Soosaare	Saarde	Talli — Jäärja 1,0	191	2,0		3820	At		IV
-----	-----------------	--------	--------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Orajõe metskonna kv. nr. 156, 157, 162—166, 173—175, 171, 172, 186 ja 187 piirides. Soo on seni kasutamata.

90.	Järvemetsa	Saarde	Talli — Jäärja 1,0	20	2,5		500	At	5	IV
-----	-------------------	--------	--------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Jäärja metskonna kv. nr. 159 ja 168 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

91.	Rõngu Soka	Tali ja Saarde	Jäärja — Lätimaa 3,0	794	3,0		23 820	At	23	IV
-----	-------------------	----------------	----------------------	-----	-----	--	--------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Läti piiril, veelahkmel, põhja poole voolava Reiu jõe ja lõuna poole voolava Salatsi jõe vahel. Soo keskosa absoluutne kõrgus 57 m. Soo asub Jäärja metskonna kv. nr. 184—196 ja 200—226 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

92.	Kotisoo	Laiksaare	Talli — Pihke 1,0	126	2,5		3150	At	33	IV
-----	----------------	-----------	-------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Laiksaare metskonna kv. nr. 89, 106, 107 ja 117 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

93.	Mereneki	Laiksaare	Urissaare — Tõitoja 0,0	59	2,0		1180	At	10	IV
-----	-----------------	-----------	-------------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Laiksaare metskonna kv. nr. 23 piirides. Sood on kasutanud turbaühistu „Kultuur“.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
94.	Joonsaare	Saarde	Tõitoja — Kilingi- Nõmme 0,0	20	2,0	400			Kt		III

Kõrgsoo, asub Kilingi-Nõmmest 2 km läänes, talumaadel. Sood on kasutanud nahatööstus „Rinnaku“.

95.	Viraku	Abja	Pöogle — Mõisaküla 1,5	20	2,0	400			Kt		IV
-----	--------	------	------------------------------	----	-----	-----	--	--	----	--	----

Madalsoo, asub Abja-Paluoja alevist 3 km loodes, talumaadel. Sood on kasutanud Abja keskkool ja Abja linavabrik.

96.	Koordimatsi	Abja	Kulla — Abja-Pa- luoja 1,0	10	2,5	250			Kt		III
-----	-------------	------	----------------------------------	----	-----	-----	--	--	----	--	-----

Soo asub Abja-Paluoja alevist 3 km põhjas, Kariste järve ääres, Koordimatsi talu maadel. Sood on kasutanud Abja linavabrik ja Abja-Paluoja piimaühistu.

97.	Kõrgemäe	Abja	Polli — Risti 1,5	50	2,0		1000		At		V
-----	----------	------	----------------------	----	-----	--	------	--	----	--	---

Soo asub riigi tagavaramaade arvel nr. A 37 ja talumaadel. Sood on kasutanud Polli sovhoos.

98.	Metsa- perede	Kajisma	Kärgu — Uduvere 1,0	45	2,0		900		At		V
-----	------------------	---------	------------------------	----	-----	--	-----	--	----	--	---

Soo asub Halinga metskonna kv. nr. 38 piirides. On kasutamata.

99.	Ribasoo	Vändra	Türi — Vändra 1,0	72	2,0		1440		At		V
-----	---------	--------	----------------------	----	-----	--	------	--	----	--	---

Soo asub Vändra metskonna riigi tagavaramaadel nr. A 179 piirides. On seni kasutamata.

100.	Ussiraba	Halinga	Vigala — Pärnu 2,0	400	2,0		8000		At		V
------	----------	---------	-----------------------	-----	-----	--	------	--	----	--	---

Soo asub Halinga metskonna kv. nr. 14 piirides ja talumaadel. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
101.	Änge	Halinga	Pärnu — Märjamaa 2,0	180	2,0		3600	At		V

Soo asub talu ühismaadel. On seni kasutamata.

102.	Pööravere	Are ja Kaisma	Tootsi — Vi- lvere 2,0	2750	2,5	68 750		Kt		I
------	-----------	------------------	---------------------------	------	-----	--------	--	----	--	---

Enamikus üleminekusoo, asub Tori—Uduvere—Vändra maantee ja Lelle—Pärnu raudtee vahelisel maa-alal, Halinga metskonnas. Turvas on lagunenijärgult kaunis ühtlane — keskmiselt 35—40%. Kogu soo on 1936.—37. a. täpselt uuritud briketivabriku rajamise eeltöödeks. 1937. a. asutigi briketivabriku rajamisele. Soo üldpinnast on Tootsi briketivabriku valduses 1900 ha, sellest freesturba tootmise all 560 ha ning tööstuse asula all 140 ha. Briketivabrik, 50 000-tonnilise aastatoodangu võimega, valmis 1939. a. Soo uurimise andmed on sõjakeerises kaduma läinud. A. R.

103.	Sööru	Vändra	Alt-Massu — Sööru 0,5	190	2,0		3800	At		V
------	-------	--------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Taali metskonnas. Hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 29 m. Pärnu jõe absoluutne kõrgus soo kohal 20 m. Soo on seni kasutamata.

104.	Tori	Tori	Tori — Met- saküla 1,0	87	2,0		1740	At		V
------	------	------	---------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Tori sovhoosi maadel.

105.	Oissaare	Tihemetsa	Halliste — Kanaküla 3,0	50	2,0		1000	At		V
------	----------	-----------	-------------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 50 ja 51 piirides. On seni kasutamata.

106.	Maimoja	Tihemetsa	Halliste — Kanaküla 0,5	190	2,0		3800	At		V
------	---------	-----------	-------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 31, 32 ja 35 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
107.	Tammiku	Saarde	Sindi — Sigaste 0,5	78	2,0		1560	At		V

Soo asub Kilingi metskonna kv. nr. 112, 123 ja 124 piirides. On seni kasutamata.

108.	Rüüthi	Saarde	Sindi — Sigaste 1,5	140	2,0		2800	At		V
------	--------	--------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kilingi metskonna kv. nr. 83 piirides. On seni kasutamata.

109.	Tammeniidu	Saarde	Sindi — Sigaste 0,5	70	2,0		1400	At		V
------	------------	--------	------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kilingi metskonna kv. nr. 144 ja 146—148 piirides. On seni kasutamata.

110.	Papisilla	Hääde- meeste	Laiksaare — Hääde- meeste 0,0	125	2,0		2500	At		V
------	-----------	------------------	-------------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Laiksaare metskonna kv. nr. 80, 81 ja 72 piirides. On seni kasutamata.

111.	Lindi	Audru	Pärnu — Tõstamaa 0,5	50	2,0		1000	At		V
------	-------	-------	-------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

7. Viljandimaa.

Viljandimaast on madal ja soine läänepoolne osa, kus Pärnust ida ja kirde suunas kulgev laialdane nõgu Navesti jõe ülemjooksu suunas jätkub, kuni ta ida pool ühineb Emajõe orundiga. Selles piirkonnas asuvadki kõik Viljandimaa suuremad turbasood. Väiksemaid turbasoid leidub laialipaisalt üle kogu maakonna.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Viljandimaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	6	22 822	66,5
2. „ 500—1000 „	5	3 130	9,1
3. „ 100— 500 „	37	6 543	19,0
4. „ alla 100 „	54	1 847	5,4
Kokku:	102	34 342	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

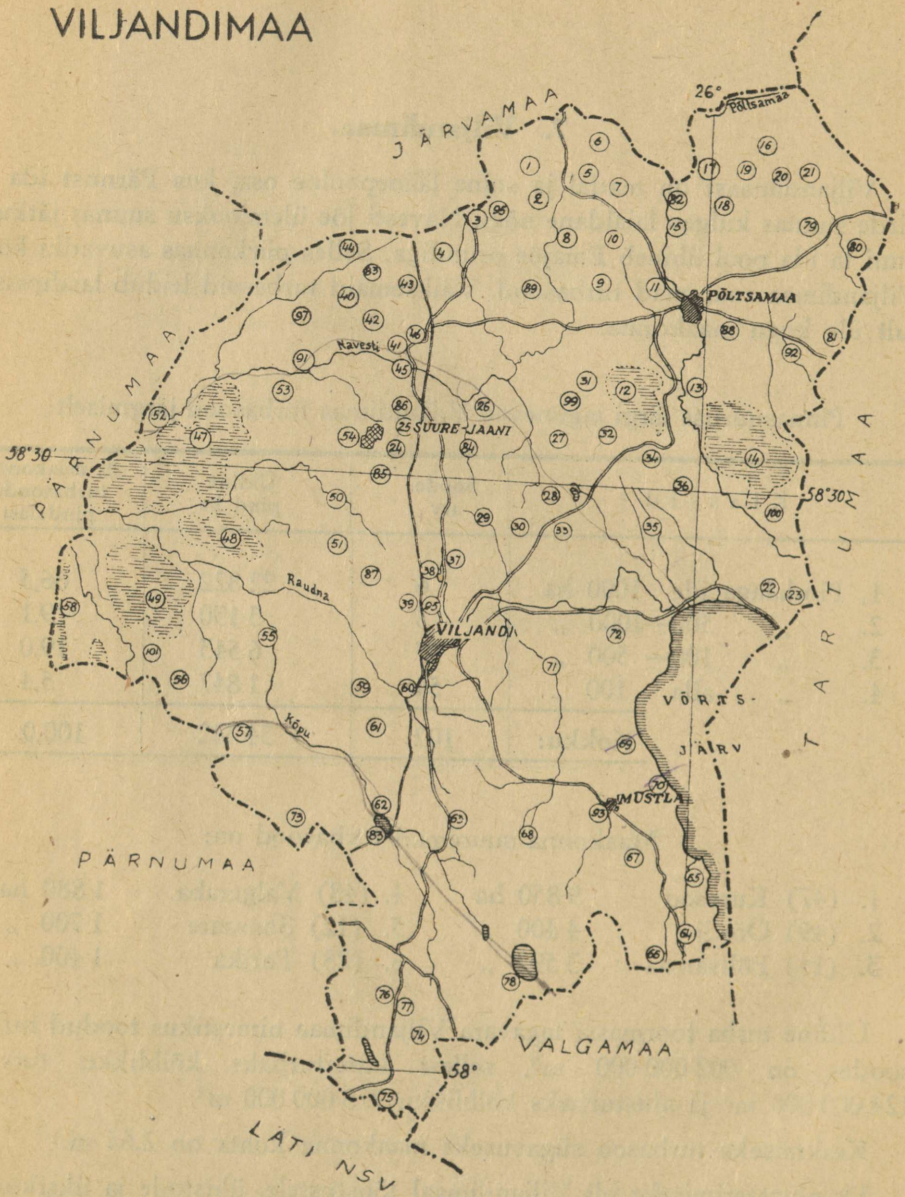
1. (47) Kuresoo	9 850 ha	4. (48) Valgeraba	1 880 ha
2. (49) Öördi	4 400 „	5. (12) Soosaare	1 700 „
3. (14) Põltsamaa	3 592 „	6. (28) Parika	1 400 „

Üldine turba toormassi tagavara Viljandimaa nimestikus toodud turbasoodes on 902 000 000 m³, sellest kütteturbaks kõlblikku turvast 124 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 778 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,65 m.

Ekspluateerimiseks oli Viljandimaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjatele enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 2 487 ha turbasoid.

VILJANDIMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteestaam, kaugus km	Pind ha	Kesk. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve		Kasut. võetud pind ha	Uurimisjätk
						Kt	At	Kt	At		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1.	Epa Suurküla	Imavere	Paide — Põltsamaa 2,0	230	2,0		4600	At	31	V	

Soo asub Huuksi metskonnas. Sood on kasutanud Suurküla ja Põllastvere turbaühistu ning üksiktootjad.

2.	Porisaare Leelusaare	Imavere	Imavere — Võhma 1,5	300	3,5	5250	5250	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	54	V
----	----------------------	---------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	---

Soo asub Huuksi metskonna kv. nr. 58 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

3.	Refla Rabassaare	Kabala	Võhma — Türi 0,5	150	2,5	1875	1875	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	123	V
----	------------------	--------	------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	-----	---

Soo asub Huuksi metskonna kv. nr. 329—335 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 70 m. Soost 1 km ida pool asuva Navesi jõe ülemjooksu absoluutne kõrgus 64 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

4.	Matusaare	Kabala	Kabala — Pibari 0,2	170	2,0	1700	1700	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	62	V
----	-----------	--------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	---

Soo asub Huuksi metskonnas. Sood on kasutanud Ollepa, Arkna ja Lava turbaühistu ja üksiktootjad.

5.	Vistra Kiigevere	Imavere	Põltsamaa — Paide 1,0	60	2,0		1200	At	40	IV
----	------------------	---------	-----------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 5 piirides. Sood on kasutanud Jalametsa, Eistvere ja Kiigevere turbaühistu ja üksiktootjad.

6.	Lauka Jalametsa	Imavere	Lõimetsa — Jalametsa 1,0	500	2,5		12 500	At	12	V
----	-----------------	---------	--------------------------	-----	-----	--	--------	----	----	---

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 7 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 72 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
7.	Puiatu Sute Varrisaare	Imavere	Põltsamaa — Paide 1,5	140	2,5		3500	At	23	V

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 18 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 66 m. Paala jõe absoluutne kõrgus soo kohal 65 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

8.	Eistvere Kolgassaare	Imavere	Imavere — Pilstivere 1,5	100	3,0	1000	2000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	26	III
----	-------------------------	---------	-----------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Madalsoo, asub Adavere metskonna kv. nr. 25 piirides ja talumaadel. Soo pinnal kasvavad 2—3 m kõrged kased. Koostis: pilliroo-kase-lehtsambla-tarna turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 4,1 m, tuhasisaldus absoluutsetes kuivaines 8,57% ja kütteväärtus 4789 kcal/kg, lagunemisjark 40—60% (keskm. 45%); põhja koostis — savi. Vee ärajuhtimiseks on tarvis pikem magistraalkraav sisse kaevata. *A. R. 1944. a.*

9.	Vitsjärve	Põltsamaa	Põltsamaa — Pilstivere 1,5	86	2,0		1720	At	38	V
----	-----------	-----------	-------------------------------	----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Adavere metskonnas ja talumaadel. Sood on kasutanud Vitsjärve, Räsna ja Räsna-Suursoo turbaühistu.

10.	Viruvere	Põltsamaa	Paide — Põltsamaa 2,0	10	2,0		200	At	6	IV
-----	----------	-----------	-----------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Adavere metskonnas. Sood on kasutanud üksiktootjad.

11.	Paduvere	Põltsamaa	Tallinn — Põltsamaa 1,5	100	1,5	1500		Kt	27	III
-----	----------	-----------	-------------------------------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Madal- ja üleminekusoo, asub Põltsamaalt 2—3 km kaugusel, Mõhkküla ja Paduvere küla vahelistel talumaadel. Soo koosneb kahest lahus tükist, Lõunapoolne tükk on suuremalt osalt juba läbi lõigatud. Turbakihi maksimaalne sügavus 3 m. Lagunemisjark 40—80%. Kändudesisaldus vähene; põhjas savi ja osalt paas. Soo pinnal kasvavad kased ja männid, kõrgus 5 m, ø 10—15 cm. Vee ärajuhtimiseks on magistraalkraav olemas. Sood on kasutanud Paduvere turbaühistu, ETKVL Põltsamaa tööstused ja Põltsamaa linn. *H. R. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12.	Soosaare Tõrri	Põltsa- maa, Võisiku ja Kõo	Põltsamaa — Viljandi 0,5 Põltsamaa 10,0	1700	2,5		42 500	At	130	V

Soo asub Adavere metstkonna kv. nr. 69 ja Aimla metstkonna piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 48 m. Paala jõe lisa-jõe absoluutne kõrgus soo kohal 42 m. Sood on kasutanud Uue-Põltsamaa turbaühistu, ETKVL Põltsamaa tehased, Põltsamaa Linavabrik, Võisiku varjupaik ja üksiktootjad.

13.	Pardi Luige	Põltsa- maa	Kamari — Umbusi 1,0	100	2,0	2000		Kt	3	V
-----	----------------	----------------	------------------------	-----	-----	------	--	----	---	---

Soo asub Adavere metstkonna kv. nr. 82 piirides. Sood on kasutanud Kamari turbaühistu.

14.	Põltsamaa	Põltsa- maa ja Võisiku	Kolga- Jaani — Rõika 2,5	3592	5,0	35 920	143680	Kt = $\frac{1}{4}$ At = $\frac{1}{4}$	109	III
-----	-----------	------------------------------	--------------------------------	------	-----	--------	--------	--	-----	-----

Kõrgsoo, asub maakonna idapoolses servas Paala ja Pedja jõe vahelisel veelahkmel, vastu Tartumaa piiri, Adavere metstkonna kv. nr. 83 ja Põltsamaa metstkonna kv. nr. 1 ja 5—7 piirides ning talumaadel. Enamik soost on lage, kohati kasvavad soomännid. Koostis: pilliroo-villpea-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus üle 7 m. Lagunemisjärk väga muutlik (10—80%). Põhjapoolne osa on vähem lagunenenud, lõunapoolses osas leidub hea lagunemisjärguga kütteturvast. Juurdepääsuteed puuduvad peaaegu täiesti. Ligem maantee (Kolga-Jaani — Rõika) on soost eraldatud Paala jõega. Soo ise läheb Paala jõe pool üle jõeluhaks, millest kindla tee läbiraamine on seotud suurte raskustega. Soo keskkoha absoluutne kõrgus 45 m. Paala jõe absoluutne kõrgus soo kohal 38 m. Sood on kasutanud Kamari ja Hunikvere-Kaliküla turbaühistu ja suur arv üksiktootjaid. Kolga-Jaani piimaühistul on projekteeritud soo lõunaserva masinatubatööstus kütteturba tootmiseks.
A. R. 1944. a.

15.	Raasna Pisasaare	Pajusi	Rutikvere — Põltsamaa 0,5	50	2,2	1100		Kt	19	III
-----	---------------------	--------	---------------------------------	----	-----	------	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Pisasaare küla all, Adavere metstkonnas riigi tagavara-maadel ja talumaadel. Soo pinnal kasvab kase-, paju- ja lepayõsa. Turba-kihi maksimaalne sügavus 4 m; turvas hea lagunemisjärguga (kuni 70%).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Kände leidub soos vähe; põhja koostis — savi ja rähk. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 65 m. Vee juhtimine võimalik 1,5 km läänes asuvasse Paala jõkke, mille absoluutne kõrgus soo kohal 63 m. Magist-raalkanal kuni jõeni on olemas. Sood on kasutanud Pajusi ja Pisisaare turbaühistu. *H. R. 1943. a.*

16.	Tõivere	Pajusi	Tõivere — Tapiku 0,5	50	2,0		1000	At	2	IV
-----	---------	--------	-------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 38 ja 40 piirides. Sood on kasutanud Tõivere turbaühistu.

17.	Rutikvere	Pajusi	Puiatu — Rutikvere 0,5	25	2,0		500	At	4	IV
-----	-----------	--------	------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 46 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

18.	Luige	Pajusi	Rutikvere — Põltsamaa 2,0	50	3,2	1600		Kt	34	IV
-----	-------	--------	---------------------------------	----	-----	------	--	----	----	----

Madal- ja üleminekusoo, asub Adavere metskonna kv. nr. 56—59 piirides ja talumaadel. Soo pind on kaetud kase- ja pajuvõsaga. Koostis: tarna-leht-sambla-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 3,8 m; lagunemis-järk keskmine (60%); põhja koostis — savi ja mergel. Soo kuivendamiseks on olemas kraav soost Luige ojja. Sood on kasutanud Luige turbaühistu ja üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

19.	Uduküla	Pajusi	Rutikvere — Tapiku 0,2	35	2,0		700	At	8	IV
-----	---------	--------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 66 ja 71 piirides. Sood on kasuta-nud Rutikvere turbaühistu ja üksiktootjad.

20.	Kauru	Pajusi	Tapiku — Lahavere 0,3	120	2,5		3000	At	4	IV
-----	-------	--------	-----------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Adavere metskonna kv. nr. 89 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 82 m.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
21.	Tapiku	Pajusi ja Lustivere	Aidu — Ta- piku 1,0	780	4,5	11 700	23 400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	42	IV

Kõrg- ja üleminekusoo, asub Tapiku, Aidu ja Lahavere küla vahelisel maa-alal, Adavere metskonna kv. nr. 68 piirides. Soo pind suuremalt osalt lage, äärtel kasvavad männid \varnothing 5—10 cm. Loodepoolses osas palju laukaid. Koostis: pilliroo-villpea-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 7 m. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 82 m. Vee ärajuhtimine võimalik Aidu ja Tapiku ojasse ning Uduküla magistraalkanalisse. Sood on kasutanud Lahavere turbaühistu ja piimaühistu. *H. R. 1943. a.*

22.	Vaibla Meleski	Võisiku	Tartu — Viljandi 2,5	650	4,0	6500	19 500	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	38	V
-----	-------------------	---------	-------------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	----	---

Enamikus kõrgsoo, lõunapoolses osas üleminekusoo; asub Põltsamaa metskonna kv. nr. 7—9, 14, 15 ja 24—27 piirides. Kõrgsoo-osa on üldiselt lage. Üleminekusoo kasvavad kuni 25 m kõrged männid, \varnothing 20—30 cm. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 42 m. Vee ärajuhtimine on võimalik Emajõe või Võrtsjärve; viimase absoluutne kõrgus 34 m. Turba moodustajaks on peamiselt turbasammal, millele lisanduvad vähesel määral villpea ja lehtsammal. Lagunemisejärg kõrgsoo pealmistes kihtides nõrk. Kütteturbaks kõlblikku turvast leidub üleminekusoo ja kõrgsoo sügavamates kihtides. Suurem osa soost kuulus varem Meleski klaasivabrikule, kes soost masina-kütteturvast tootis, kuid hiljem selle katkestas. Peale nimetatut on sood veel kasutanud Oiu ja Lätkalu turbaühistu. *H. R. 1943. a.*

23.	Kaabe	Võisiku	Tartu — Viljandi 3,0	15	3,5	525		Kt	3	V
-----	-------	---------	-------------------------	----	-----	-----	--	----	---	---

Soo asub Põltsamaa metskonna kv. nr. 28 piirides. Sood on kasutanud Lätkalu turbaühistu.

24.	Suure- Jaani	Taevere	Suure-Jaa- ni — Olust- vere 0,0	50	1,2	600		Kt	5	V
-----	-----------------	---------	---------------------------------------	----	-----	-----	--	----	---	---

Madalsoo, asub Suure-Jaani linna idapoolsel piiril, Aimla metskonna kv. nr. 5 piirides ja talumaadel. Soo pinnal kasvavad pajupõõsad. Soo asub luhas, mistõttu vee ärajuhtimise võimalused on ebasoodsad. Koostis: kanarbikutarna-turbasambla turvas; kändudesisaldus väike; turba maksimaalne sügavus 2 m, lagunemisejärg 30—60%, põhja koostis — savi. Sood on kasutanud üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
25.	Kärevere Paksuküla	Olust- vere	Olustvere — Suure- Jaani 0,1	20	2,8	560		Kt	1	V

Madalsoo, asub Kärevere ja Paksu küla vahelisel maa-alal, Aimla metskonna kv. nr. 2 piirides ja talumaadel. Soo pinnal kasvavad kased keskmise tihedusega. Koostis: pilliroo-metsa-turbasambla-tarna turvas; maksimaalne sügavus 3,5 m, lagunemisjärk 60—70%, kände vähe; põhja koostis — savi. Sood on kasutanud Kärevere turbaihistu ja üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

26.	Kõnnu	Olust- vere	Tääksi — Kumuvere 1,0	250	4,0	10 000		Kt	2	III
-----	-------	----------------	-----------------------------	-----	-----	--------	--	----	---	-----

Kõrgsoo, asub Aimla metskonna kv. nr. 43—47 piirides. Soo keskel kasvavad üksikud kidurad männid, äärtel männid ja kased, \varnothing 5—15 cm ja kõrgus 5—8 m. Vee ärajuhtimine on võimalik 2 km eemal asuvasse Navesti jõkke. Koostis: villpea-pilliroo-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus üle 7,5 m, lagunemisjärk kuni 1 m sügavuseni 30%, sügavamal 30—60%, tuha- ja kändudesisaldus vähene. Põhja koostis — savi. Sood on kasutanud üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

27.	Särgla	Kõo	Parika — Aasu 2,0	147	1,0		1470	At	6	V
-----	--------	-----	----------------------	-----	-----	--	------	----	---	---

Soo asub Aimla metskonna kv. nr. 115, 116, 124—129 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

28.	Parika	Olust- vere, Viljandi ja Või- siku	Põltsamaa — Viljandi 0,0	1400	1,5		21 000	At	178	V
-----	--------	--	--------------------------------	------	-----	--	--------	----	-----	---

Kõrgsoo, asub põhja pool Põltsamaa—Viljandi maanteed, Aimla metskonna kv. nr. 122, 123 ja 149 piirides ning talumaadel. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 50 m. Soos leidub palju laukaid ja järvi, viimastest suurim — Pühajärv — asub soo idaservas, kust voolab välja Tánassilma jõe lisajõgi. Sood on kasutanud 7 ümbruskonna turbaihistut ja arvukas üksiktootjate pere.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
29.	Välgita	Viljandi	Aimla — Saarepeedi 2,5	34	1,5	510		Kt	34	IV

Madalsoo, kuulub Aimla metskonna riigi tagavaramaade hulka. Soo asub nõos ja ta pinnal kasvab keskmise tihedusega segamets. Sood läbib oja-kraav, mis suubub Tänassilma jõkke. Koostis: metsa-turbasambla-tarna turvas; kändude- ja tuhasisaldus keskmine, lagunemisjärk 60%; põhja koostis — savikas kruus. Soo on terveni kasutamisele võetud Välgita turbaühistu ja üksiktootjate poolt.

30.	Pingu	Viljandi	Põltsamaa — Viljandi 1,0	70	3,5	2450		Kt	21	III
-----	-------	----------	-----------------------------	----	-----	------	--	----	----	-----

Ülemineku- ja kõrgsoo, asub Aimla metskonnas. Soo pinnal kasvavad männid ja kased, \varnothing 5—10 cm, kõrgus 5—8 m. Koostis: metsa-pilliroo-tarna-turbasambla turvas, lagunemisjärk kuni 1 m sügavuseni alla 30%, sügavamal keskmiselt 50%. Soo sisaldab rohkesti kände. Põhja koostis — savi, savikruus ja gyttja. Soo hüdrograafiline asend nõos. Keskel asub Ringu umbjärv. Lügvete juhtimine võimalik pealmistest kihtidest; järve ja soo põhjapoolsest servast on äravoolukraav väljapoole sood olemas. Sood on kasutanud Pärsti, Tommuskki, Uue-Võidu ja Auksi turbaühistu ning üksiktootjad.

H. R. 1943. a.

31.	Paenasti	Kõo	Kolga-Jaani — Kõo 0,0	25	2,0	500		Kt	26	IV
-----	----------	-----	--------------------------	----	-----	-----	--	----	----	----

Soo asub Aimla metskonnas. Sood on kasutanud Rõstla ja Kõo-Loopre turbaühistu.

32.	Tässi	Võisiku	Soosaare — Kolga-Jaani 1,0	190	1,2		2280	At	73	IV
-----	-------	---------	----------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Aimla metskonnas. Hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 46 m. Soos asub järv, mille absoluutne kõrgus on 43 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

33.	Jamsu	Viljandi	Viljandi — Põltsamaa 0,0	700	1,5		10 500	At	67	V
-----	-------	----------	--------------------------------	-----	-----	--	--------	----	----	---

Kõrgsoo, asub lõuna pool Põltsamaa—Viljandi maanteed, moodustades ühise massiivi Parika sooga (vt. nr. 28). Soo hüdrograafiline asend veelahk-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

mel, absoluutse kõrgusega 50 m. Sood läbivad Tänassilma jõe kahe lisajõe ülemjooksud. Sood on kasutanud Tusti turbaühistu, Uusna piimaühistu, Vana-Võidu kodumajanduskool ja üksiktootjad.

34.	Tagasoo Taassoo	Võisiku	Viljandi— Põltsamaa 0,0	25	1,5		375	At	20	IV
-----	--------------------	---------	-------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Aimla metskonna kv. nr. 2 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

35.	Kaavere	Võisiku	Kolga-Jaani — Oiu 1,0	110	1,2		1320	At	56	V
-----	---------	---------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Aimla metskonna kv. nr. 12 ja 11 piirides. Sood hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 46 m. Lääne pool asuva oja absoluutne kõrgus 42 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

36.	Kaubi Kõrve	Võisiku	Kolga-Jaani — Oiu 0,5	30	2,0	600		Kt	17	III
-----	----------------	---------	--------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Aimla metskonna kv. nr. 14 piirides, Kaubi metsavahi juurest 0,5 km. Ülemise katte moodustavad 3—4 m kõrgused männid, all domineerivad kanarbik ja sookail. Turba peaosad moodustab turbasammal, millele lisanduvad vähesel määral puu ja pilliroog. Põhja koostis — hundisavi. Turbakihi maksimaalne sügavus 2,3 m, lagunemisjärk keskmiselt 50%; tuhasisaldus absoluutselt kuiva turba kohta 3,68% ja küttevõime 5190 kcal/kg. Vee ärajuhtimine väga soodus sood läbiva äsja kaevatud magistraalkraavi kaudu. A. L. 1942. a.

37.	Uue-Võidu Karula	Viljandi	Viljandi— Tallinn 0,5	32	2,0	640		Kt	32	III
-----	---------------------	----------	--------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Aimla metskonnas Pärsti metsandikus. Sood pinnal kasvavad harvad männid, \varnothing 5—10 cm ja 5—6 m kõrged. Koostis: villpea-pilliroo-lehtsambla-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 3,2 m; kände rohkesti, põhja koostis — sinisavi. Vee ärajuhtimiseks on magistraalkraav kaevatud, mis suubub Karula järve. Sood on pikemat aega kasutanud Viljandi Linna Kütteamet väiksematüübilise turbamasinaga. Suurem osa soost on juba läbi kaevatud ja tootmine masinaga on muutunud kitsaks. Väljaveoks on ehitatud korralik tee. A. R. 1944. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
38.	Pärsti	Viljandi	Viljandi — Pärsti 1,5	3	1,0	30		Kt	3	III

Madal soo, asub Aimala metskonna krunt nr. A 33 piirides. Soo pind on kaetud põdsastega. Turba moodustajaks on peamiselt tarnad; turbakihi maksimaalne sügavus 1,5 m, lagunemisjärk 80%; tuhasisaldus suur, kände rohkesti; põhja koostis — savikas kruus. Soo hüdrograafiline asend nõos. Kui vendusolud head. Sood on terveni kasutanud Pärsti turbaihistu.

H. R. 1943. a.

39.	Viljandi	Viljandi	Viljandi — Kõpu 0,0	8	0,5	40		Kt	8	III
-----	----------	----------	------------------------	---	-----	----	--	----	---	-----

Enamikus madal soo, asub Viljandi linna piiril, nõos. Soo pind kaetud 2 m kõrguste pajupõdsastega. Koostis: metsa-tarna-turbasambla turvas; maksimaalne sügavus 4 m; lagunemisjärk madal soos kuni 100%; põhja koostis — liivsavi. Soo on terveni kasutamisele võetud üksiktootjate poolt ja pinnast on suurem osa läbi kaevatud.

H. R. 1943. a.

40.	Kallisaare	Kabala	Jälevere — Villevere 0,0	202	2,0		4040	At	33	IV
-----	------------	--------	--------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Kabala metskonna kv. nr. 289—295, 299—305, 307—309 ja 317 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 45 m. Navesti jõgi soo keskelt ca 2 km, absoluutse kõrgusega 36 m. Sood on kasutanud Võhma turbatööstus ja üksiktootjad.

41.	Lubjaahju	Kabala	Võhma j. 1,0	160	4,0	6400		Kt	105	III
-----	-----------	--------	--------------	-----	-----	------	--	----	-----	-----

Üleminekusoo, asub Võhma alevikust ja raudteejaamast ca 1 km lääne pool, Kabala metskonnas. Soo pinnal kasvavad männid ja kased. Turba koostis: metsa-pilliroo-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 5,5 m, lagunemisjärk 50—60%, põhja koostis — savi, osalt paas. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 51 m; sood läbiva oja absoluutne kõrgus 47 m. Sood kasutavad: Võhma piimaühistu, Navesti, Vahamulla ja Võhma turbaihistu. Nendest viimane on alates 1937. aastast soos tööle rakendanud ühe suurematüübilise turbapressi ja töö toimub korrapärastes karjäärides. Turba-soosse on ehitatud Võhma jaamast kitsarööpmeline väliraudtee.

42.	Aukamäe	Kabala ja Tae- vere	Villevere — Ollepa 3,0	90	3,1	2790		Kt	34	II
-----	---------	---------------------------	---------------------------	----	-----	------	--	----	----	----

Üleminekusoo, asub Võhma alevikust 4—5 km läänes. Lubjaahju soost (vt. nr. 41) on ta lahutatud Navesti jõe lisajõega, millesse liigvee ärajuhtimine

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

on võimalik. Soo pind on kaetud keskel hõredate soomändidega, millede kõrgus on ca 7 m ja \varnothing 8—12 cm. Äärtel kasvab kasevõsa üksikute kadakate, pajuude ning paakspuudega. Koostis: tarna-pilliroo-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk keskmiselt 50%; tuhasisaldus absoluutselt kuival turval 6,26%; turbakihi maksimaalne sügavus 5,8 m; aluspõhjaks on savine liiv. Maanteed mööda pääseb soosse Võhma—Viljandi maanteelt ära pöördudes Saki talu kaudu. Võhma turbatööstus kavatseb terve soo võtta masinaturba tootmisele, lisaks oma naabruses asuvalle Lubjaahju soole. Selleks on vastav projekt koostatud. Sel juhul tuleks Lubjaahju soosse viivat raudteed pikendada Aukamäe sooni. Sood on kasutanud Villevere turbaühistu ja üksiktootjad. J. P. 1944. a.

43.	Langasoo	Kabala	Kabala — Villevere 0,5	42	2,0		840	At	18	V
-----	----------	--------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	----	---

Soo asub Kabala metskonnas. Sood on kasutanud Villevere turbaühistu.

44.	Vaki	Kabala	Vaki metsa- vahikoht — Põikva 1,0	115	1,5		1725	At	22	V
-----	------	--------	---	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Kabala metskonna kv. nr. 210, 211, 241 ja 243 piirides. Sood on kasutanud Särevere-Põikva turbaühistu ja üksiktootjad.

45.	Taevere	Olust- vere	Võhma — Viljandi 1,5	100	2,5	2500		Kt	15	III/V
-----	---------	----------------	-------------------------	-----	-----	------	--	----	----	-------

Madal soo, asub lõuna pool Navesti jõe, Taevere küla orus, Kabala metskonnas. Soo pinnal kasvavad männid ja kased \varnothing 10—15 cm, 5—10 m kõrgused. Koostis: rabaka-pilliroo-turbasambla-tarna turvas; maksimaalne sügavus 4 m; lagunemisjärk 60—70%. Kändudesisaldus vähene; põhja koostis — savikruus. Sood läbib 1,5 m sügav kraav. Sood on kasutanud Taevere ja Lahmuse turbaühistu.

46.	Võhma	Kabala	Võhma — Viljandi 0,0	10	3,0	100	200	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	8	IV
-----	-------	--------	-------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	----

Soo asub Kabala metskonnas. Sood on kasutanud üksiktootjad.

47.	Kuresoo	Taevere ja Vastemõisa	Suure-Jaani — Tori 0,6	9850	2,5		246250	At	57	IV
-----	---------	--------------------------	---------------------------	------	-----	--	--------	----	----	----

Kõrgsoo, asub maakonna läänepoolses servas, vastu Pärnumaa piiri. Maakonna suurim soo; asub Vastemõisa metskonna kv. nr. 4, 6, 8 ja 20 ning Ka-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

bala metskonna kv. nr. 34—37 ja 60 piirides. Koostis: villpea-turbasambla turvas; lagunemisjärk üldiselt nõrk. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega soo keskel 29 m. Navesti jõe absoluutne kõrgus soo kohal 18 m. Sood on kasutatud servades ainult üksiktootjate poolt.
J. K. 1944. a.

48.	Valgeraba	Vastemõisa	Metsatee 1,0	1880	2,5		47 000	At	10	IV
-----	-----------	------------	--------------	------	-----	--	--------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Vastemõisa metskonna kv. nr. 51, 59, 78, 88, 79, 103, 104, 107 ja 108 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 31 m. Lemmjõe absoluutne kõrgus soo kohal 25 m. Sood on kasutanud Vastemõisa turbaühistu.

49.	Öördi Erde	Vastemõisa ja Kõpu	Metsatee 1,0	4400	2,0		88 000	At	3	IV
-----	---------------	-----------------------	--------------	------	-----	--	--------	----	---	----

Kõrgsoo, asub Vastemõisa metskonna kv. nr. 97 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 29 m. Sillavalla jõe absoluutne kõrgus soo kohal 22 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

50.	Kildu	Vastemõisa	Vastemõisa — Kildu 0,0	15	3,0	450		Kt	5	III
-----	-------	------------	---------------------------	----	-----	-----	--	----	---	-----

Madal- ja üleminekusoo, asub Vastemõisa metskonnas ja talumaadel, nõos. Soo pinnal kasvavad harvad männid, kuused ja kased. Vee äravooluks magistraalkraav olemas Kildu veskijärve. Koostis: villpea-pilliroo-tarna turvas. Lagunemisjärk 60%; käändudesisaldus väike; turbakihi maksimaalne sügavus 4,8 m. Põhja koostis — kruus ja savi. Sood on kasutanud Kildu turbaühistu ja ühissoo kaasvaldajad, üksiktootjad. H. R. 1943. a.

51.	Sinika Vastemõisa	Vastemõisa	Vastemõisa — Kõpu 1,0	8	1,8	144		Kt	3	III
-----	----------------------	------------	--------------------------	---	-----	-----	--	----	---	-----

Madalsoo, asub Vastemõisa metskonnas ja talumaadel. Soo pinnal kasvab kase- ja pajuvõsa. Liigvee ärajuhtimine reguleeritud. Koostis: metsa-turbasambla-tarna turvas, lagunemisjärk 70—90%; tuhasisaldus suur. Kände leidub vähe. Põhja koostis — savi; turbakihi maksimaalne sügavus 3 m. Välja-veotee suvel vilets. Sood on kasutanud Vastemõisa turbaühistu.
H. R. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
52.	Murru	Taevere	Kaansoo — Tori-Jõesuu 0,5	150	2,2		3300	At	8	III

Kõrgsoo, asub Vändrast edelas, Leetva külast 1 km, Vastemõisa metskonna kv. nr. 31 ja 32 piirides. Soo pinnal kasvavad hõredad põõsad. Vee ärajuhtimiseks on kaevatud läbi soo serva magistraalkraav Navesti jõkke. Koostis: villpea-turbasambla turvas, lagunemisjärk kuni 2 m sügavuseni alla 30%; turbakihi maksimaalne sügvus 3,0 m. Põhja koostis — savi. Sood on kasutanud üksiktootjad. *J. K. 1944. a.*

53.	Tammis- saare Juhkruõne	Taevere	Kaansoo — Suure-Jaani 1,0	150	2,4	900	2700	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	13	IV
-----	-------------------------------	---------	---------------------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	----	----

Kõrg- ja üleminekusoo, asub Suure-Jaanist loode suunas, Vastemõisa metskonna kv. nr. 47 piirides. Soo ja maantee vahel asub Navesti jõgi, mistõttu juurdepääsutee on puudulik. Vee ärajuhtimiseks on soo keskosast läbi kaevatud magistraalkraav Navesti jõkke. Koostis: villpea-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne paksus 3,2 m, lagunemisjärk kuni 1,5 m sügavuseni alla 30%; sügavamad kihid üle 30%; kände vähe; põhja koostis — liiv. Sood on kasutanud üksiktootjad. *J. K. 1944. a.*

54.	Enge	Taevere	Suure-Jaani — Võlli 1,0	25	2,0	500		Kt	11	III
-----	------	---------	----------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Engest läänes, Vastemõisa metskonnas ja talumaadel, nõos. Soo pinnal kasvavad 4 m kõrgused sookased ja männid. Kuivendusolud halvad, vee ärajuhtimine raske. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas; kändudesisaldus väike, lagunemisjärk keskmiselt 60%. Sood on kasutanud Enge turbaühistu. *H. R. 1943. a.*

55.	Laane Kõpsu	Kõpu	Kõpu — Suure-Jaani 1,0	110	2,7	742	2228	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	5	III
-----	----------------	------	------------------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	---	-----

Kõrgsoo, asub Kõpu metskonna kv. nr. 232 piirides. Enamikus lage, äärtel kasvab harvu mände. Vee ärajuhtimiseks läbib soo keskosa magistraalkraav Kõpu jõkke. Koostis: villpea-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne paksus 4 m, lagunemisjärk kuni 2,0 m sügavuseni alla 30%, sügavamal — 60%. Põhja koostis — savi. Sood on kasutanud Kõpu turbaühistu ja üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
56.	Vennisaare	Kõpu	Kõpu — Saare 2.0	160	1,6		2560	At	7	V

Soo asub Kõpu metskonna kv. nr. 299 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

57.	Tõibra Napsi	Kõpu	Kõpu — Kanaküla 0.0	170	4,0	1360	5440	Kt = 1 At = 4	64	IV
-----	-----------------	------	---------------------------	-----	-----	------	------	------------------	----	----

Kõrgsoo, asub Kõpu metskonna kv. nr. 363 ja Kariste metskonna piirides, orus. Soo pinnal kasvavad harvad männid. Vee ärajuhtimiseks on soo äärtes kraavid, millest üks suubub Kõpu jõkke ja teine Uue-Kariste oja. Koostis: pilliroo-villpea-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus üle 7,5 m; pealmised kihid vähe lagunened. Kändudesisaldus väike: põhja koostis — savi. Sood on kasutanud Kaarli ja Uue-Kariste turbaühistu ja üksiktootjad. **H. R.**

58.	Kikepera	Kõpu	[Metsatee 2.0]	160	1,0		1600	At	3	IV
-----	----------	------	----------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Kõpu metskonna kv. nr. 1—4, 27, 34 ja 39 piirides. Suurem osa soost jääb Pärnumaale (vt. Pärnumaa, nr. 35).

59.	Visaku	Raudna	Heimtali — Rimmu 0,2	33	2,5		825	At	33	IV
-----	--------	--------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Oisu metskonna kv. nr. 29 ja 30 piirides. Sood on kasutanud Heimtali turbaühistu, Heimtali sovhoos ja üksiktootjad.

60.	Matapera Pikasilla	Viljandi	Viljandi — Paistu 0,2 Viljandi 2,0	80	2,3	1840		Kt	10	II
-----	-----------------------	----------	--	----	-----	------	--	----	----	----

Madalsoo, asub Viljandi järve kaldast alates Raudna jõe ääres, kuni Viljandi—Mõisaküla raudtee lõikumiseni Raudna jõega, talumaadel. Soo on lage, keskelt tugevasti nõgus. Kuivendamistingimused on väga head Raudna jõe näol. Koostis: valdavas enamikus pilliroo-tarna turvas; turbakihi suurim sügavus 5,6 m, kamar puudub; tuhasisaldus õhukuiva turba kohta 19,93%, lagunemisjärk 60—80%; soo põhjakihi koostis — liiv ja gyttja. Sood on kasutanud turbatootmiseks Mäe küla turbaühistu, Loodi põllumajandusühistu ja mõned üksiktootjad. Kõrge tuhasisalduse tõttu on sood sobivam kasutada uudismaakultuuriks. **E. L. 1941. a.**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
61.	Vardi	Raudna	Heimtali — Vardi 1,0	20	1,8	360		Kt	8	III

Madal-soo, asub Vardi asunduse all nõos, Loodi metskonnas ja talumaadel. Soo üldine suurus üle 200 ha, sellest sobib turba tootmiseks ca 10%. Koostis: metsa-lehtsambla-tarna turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 2,2 m, lagunemisjärk 60–80%; tuhasisaldus kõrge; põhja koostis — savi ja savikas kruus. Sood läbib Päidre järve suunduv oja. Juurdepääs hea. Sood on kasutanud üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

62.	Kiriksiilla Mõõraste	Paistu ja Rimmu	Õisu — Rimmu 1,0	300	4,0	3000	9000	$\frac{kt \sim 1}{At = 2}$	152	III
-----	-------------------------	--------------------	---------------------	-----	-----	------	------	----------------------------	-----	-----

Madal- ja kõrgsoo, asub Õisu järve taga, Rimmu jõe ääres, Loodi metskonnas; 2/3 asub riigi tagavaramaade arvel (kõrgsoo), 1/3 talumaadel (madal-soo). Keskelt lage ja laugastega, äärtel kasvavad harvad männid. Vee ärajuhtimine võimalik soo servas asuvasse Kõpu jõkke. Koostis: metsa-villpea-turbasambla-tarna turvas; turbakihi maksimaalne sügavus üle 6,5 m. Soo äärtel ja keskosas sügavamates kihtides leidub hästi lagunenu küteturvast, suurem osa on aga vähe lagunenu alusturvas; põhja koostis — savi ja gytija. Sood on kasutanud Õisu ümbruskonna 8 turbaühistut ja üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

63.	Pikasoo	Paistu	Karksi — Sulksi 0,5	5	4,0	200		Kt	5	IV
-----	---------	--------	------------------------	---	-----	-----	--	----	---	----

Üleminekusoo, asub Loodi metskonnas Ahimäe metsavahikoha juures kv. nr. 115 ja 119 piirides. Turbakihi maksimaalne paksus üle 6 m, lagunemisjärk 50%, põhja koostis — liiv. Sood on terveni Aidu loomakasvatusehistu kasutusel. *H. R. 1943. a.*

64.	Uue-Suislepa Purika	Suislepa	Pikasilla — Mustla 0,5	35	2,7	945		Kt	8	III
-----	------------------------	----------	---------------------------	----	-----	-----	--	----	---	-----

Üleminekusoo, asub Tarvastu metskonna riigi tagavaramaa nr. A 55 ja kv. nr. 72 piirides, nõgu-orus. Pinnal kasvavad soomännid, kõrgus 5–6 m, ø 5–6 cm. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas; kihi maksimaalne sügavus 4,3 m, lagunemisjärk 40–80%. Vee ärajuhtimine võimalik Õhne jõkke. Sood on seni kasutanud Uue-Suislepa turbaühistut ja Leebiku piimaühistut. *H. R. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
65.	Õhne	Suislepa	Mustla — Tõrva 3,0	500	3,5	2917	14 583	Kt = 1 At = 5	25	III

Ülemineku- ja kõrgsoo, asub Võrtsjärve läänepoolsel kaldal, Tarvastu metskonna kv. nr. 69 ja 70 piirides ning talumaadel. Kõrgsoo lage, üleminekusoo kaetud hõredate soomändidega. Koostis: pilliroo-tarna-turbasambla turvas; turbakihi maksimaalne sügavus 6,5 m, lagunemisjärk kuni 2,5 m sügavuseni alla 30%, sügavamal 50—60%; põhja koostis — järveliiv. Vee ärajuhtimine võimalik Võrtsjärve ja Õhne jõkke. Sood on kasutanud Uue- ja Vana-Suislepa turbaühistu ja üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

66.	Kohvi	Suislepa	Sälgü — Suislepa 0,5	8	2,0	160		Kt	8	IV
-----	-------	----------	-------------------------	---	-----	-----	--	----	---	----

Soo asub Tarvastu metskonnas. Sood on kasutanud üksiktootjad.

67.	Mullikasoo	Tarvastu	Mustla — Tõrva 3,0	50	1,0	250	250	Kt = 1 At = 1	37	III
-----	------------	----------	-----------------------	----	-----	-----	-----	------------------	----	-----

Üleminekusoo, asub Tarvastu metskonna kv. nr. 26 piirides ja talumaadel. Pinnal kasvavad sookased ja -männid. Turbakihi maksimaalne sügavus 1,5 m. Sisaldab rohkesti kände; põhjas savirähk. Vee ärajuhtimine võimalik Tarvastu jõkke, sest turbasoo on riigimaa-osas piiratud kraaviga. Sood on kasutanud Pikru-Ammusti ja Tarvastu turbaühistu. *H. R. 1943. a.*

68.	Tinnikuru	Holstre	Mustla — Kärstna 2,0	40	3,0	1200		Kt	5	III
-----	-----------	---------	-------------------------	----	-----	------	--	----	---	-----

Madal- ja üleminekusoo, asub Tarvastu metskonna kv. nr. 15 piirides, lohus. Soo pinnal kasvavad männid, kõrgus 10—15 m, ø 15—20 cm. Koostis: turbasambla-metsa-lehtsambla turvas, lagunemisjärk 70—80%, kände leidub vähe. Vee juhtimiseks läbib sood kraav, suubudes soo ääres asuvasse oja. Sood on kasutanud Tinnikuru turbaühistu. *H. R. 1943. a.*

69.	Arupera	Tarvastu	Tarvastu — Oiu 1,0	8	1,5		120	At	8	IV
-----	---------	----------	-----------------------	---	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Tarvastu metskonnas. Sood on kasutanud Tarvastu turbaühistu ja üksiktootjad.

70.	Näegu Rannasoo	Tarvastu	Unametsa — Kivilõppe 2,0	3	1,5		45	At	3	IV
-----	-------------------	----------	--------------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Tarvastu metskonnas. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
71.	Nigula	Viljandi ja Tarvastu	Riuma — Viljandi 2,5	45	1,5		675	At	45	IV

Soo asub Tarvastu metskonnas. Soo on terveni Uusna ja Mõnnaste turbaühistule välja antud.

72.	Vanavälja	Tänassilma	Ruudioru — Tänassilma 2,0	104	2,0		2080	At	55	V
-----	-----------	------------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Tarvastu metskonna kv. nr. 82 ja 83 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

73.	Leinasoo Ülesoo	Rimmu	Abja — Rimmu 1,0	143	1,0		1430	At	57	V
-----	-----------------	-------	------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Kariste metskonna kv. nr. 75 piirides. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 59 m. Ligema loodusliku veesäangi — oja absoluutne kõrgus 56 m. Sood on kasutanud Pornuse-Leina turbaühistud ja üksiktootjad.

74.	Karksi	Karksi	Tinnikuru — Ülpre 0,1	397	1,5		5955	At	84	IV
-----	--------	--------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 132 piirides, Valgamaa piiril. Hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 100 m. Sood on kasutanud Karksi-Siniialliku ja Karksi-Mõisa turbaühistu ja üksiktootjad.

75.	Terengi	Karksi		200	1,0		2000	At	34	IV
-----	---------	--------	--	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 205—207, 209 ja 210 piirides. Sood on kasutanud Polli-Peraküla turbaühistu ja üksiktootjad.

76.	Saaretsi	Karksi	Nuia — Lätimaa 1,5	88	1,5		1320	At	36	IV
-----	----------	--------	--------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 31 piirides. Sood on kasutanud Saaretsi turbaühistu ja üksiktootjad.

77.	Lannu	Karksi	Lätimaa — Nuia 0,0	67	1,0		670	At	21	IV
-----	-------	--------	--------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Polli metskonna kv. nr. 57 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
78.	Tõrusoo Lagesoo	Karksi	Metsatee 3,0	180	2,0	900	2700	Kt = 1 At = 3	12	IV

Soo asub Karksi metskonna kv. nr. 64, 65, 77 ja 95 piirides. Sood on kasutanud Mudakuru, Tuhalaane, Tuhalaane-Anikatsi ja Kärstna turbaühistu ja üksiktootjad.

79.	Aidu	Lustivere	Aidu—Põlt- samaa 1,0	96	1,5		1440	At	5	IV
-----	------	-----------	-------------------------	----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Kurista metskonna kv. nr. 1, 8, 9, 18 ja 19 piirides. Sood on kasutanud Kaavere masinaturbaühistu.

80.	Niinesaare	Lustivere	Metsatee 2,0	33	1,5		495	At	6	IV
-----	------------	-----------	--------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Kurista metskonna kv. nr. 69, 74 ja 78 piirides. Sood on kasutanud Härjanurme turbaühistu.

81.	Hundi	Lustivere	Puurmanni — Põltsamaa 2,5	15	2,0		300	At	2	IV
-----	-------	-----------	---------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Kurista metskonna kv. nr. 28 piirides. Suurem osa soost jääb Tartumaa piiridesse (vt. Tartumaa, nr. 27). Sood on kasutanud Tõrenurme turbaühistu.

82.	Luige Sammeli	Pajusi	Rutikvere — Põltsamaa 2,0	14	3,2	448		Kt	14	IV
-----	------------------	--------	---------------------------------	----	-----	-----	--	----	----	----

Madal- ja üleminekusoo, asub Adavere metskonnas, moodustades ühise massiivi sooga nr. 18. Sood on kasutanud Luige turbatööstus.

83.	Õisu	Paistu	Sultsi — Õisu 0,0	27	3,6	972		Kt		III
-----	------	--------	----------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Õisu järve idapoolsel kaldal, järve ja raudtee vahel. Lage soo. Vee ärajuhtimine võimalik Õisu järve. Koostis: pilliroo-lehtsambla-tarna turvas; lagunemisjärk 60%, tuhasisaldus 19%, põhja koostis — liiv ja savikas kruus. L. K. 1939. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
84.	Kurnuvere	Olustvere	Tääksi— Kuiavere 1,0	27	4,0	1080		Kt		IV

Soo asub Kurnuvere külas. Sood on kasutanud Olustvere sovhoos ja ümbruskonna talupidajad.

85.	Paksuküla	Olustvere	Sürgavere — Suure- Jaani 0,2	20	2,8	560		Kt		IV
-----	-----------	-----------	------------------------------------	----	-----	-----	--	----	--	----

Madalsoo, asub Paksu küla talumaadel. Sood on kasutanud üksiktootjad.

86.	Reeguldi	Olustvere	Suure-Jaani — Võhma 0,2	10	2,0	200		Kt		IV
-----	----------	-----------	----------------------------	----	-----	-----	--	----	--	----

Madalsoo, asub Reeguldi küla talumaadel. Sood on kasutanud Olustvere sovhoos ja üksiktootjad.

87.	Kärksi	Viljandi	Vastemõisa — Viljandi 0,0	100	3,0	3000		Kt	3	IV
-----	--------	----------	---------------------------------	-----	-----	------	--	----	---	----

Soo asub Kärksi küla talumaadel. Sood on kasutanud Viljandi linavabrik.

88.	Annikvere	Põltsamaa	Põltsamaa— Tartu 1,0	9	2,0	180		Kt		IV
-----	-----------	-----------	-------------------------	---	-----	-----	--	----	--	----

Sood on kasutanud üksiktootjad.

89.	Pilistvere	Kõo	Pilistvere— Kabala 1,0	25	2,2	550		Kt		III
-----	------------	-----	---------------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Pilistverest 2 km loodes, talude ühistumaadel. Sood pind on kaetud 8–10 m kõrguse kasemetsaga. Üksikute turbalõikajate poolt on soo pinda süsteemituid auke tehtud. Koostis: pilliroo-tarna-lehtsambla turvas; põhjas gyttja, lagunemisjärk 50–70%; absoluutselt kuiva turba tuhasisaldus 8,3%, kütteväärtus 4778 kcal/kg. Vee ärajuhtimiseks läbib sood magistraal-kraav. Pilistvere piimaühistu kavatses soos masina-küttejurvast tootma hakata. A. R. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
90.	Mõisaküla	Pajusi	Põltsamaa— Kalana 1,0	30	2,3	690		Kt		III

Madal soo, asub Mõisaküla talumaadel. Soo pind on kaetud 2–3 m kõrguste kaskedega, millele seltsivad harvad kõrgemad männid ja haavad. Koostis: peamiselt lehtsambla turvas, mille komponentidena esinevad tarna, metsa ja pilliroo turvas. Vee ärajuhtimiseks puudub soos eelvool. Turbakihi sügavus 2,65 m, põhjas 30 cm paksune merglikiht. Soost on Põltsamaa piimaühistu lõiganud suuremal hulgal labidaturvast. Turvas on hea siduvusega ja kõrge lagunemisjärguga (keskm. 50%). A. R. 1942. a.

91.	Jälevere	Taevere	Suure-Jaani — Kaansoo 0,5	60	2,0		1200	At		IV
-----	----------	---------	---------------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Vastemõisa metskonna kv. nr. 27 piirides. Sood on kasutanud Suure-Jaani piimaühistu.

92.	Kangru- saare	Lusti- vere	Põltsamaa — Tartu 0,2	42	2,0		840	At		IV
-----	------------------	----------------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub talumaadel.

93.	Jämejala	Viljandi	Võhma — Viljandi 0,2	10	2,0	200		Kt		IV
-----	----------	----------	-------------------------	----	-----	-----	--	----	--	----

94.	Kuressaare	Tarvastu	Kildu — Mustla 0,0	7	2,0	140		Kt		III
-----	------------	----------	-----------------------	---	-----	-----	--	----	--	-----

95.	Nahkru	Imavere	Pällastvere küla 1,0	110	2,0		2200	At		V
-----	--------	---------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Huuksi metskonna kv. nr. 53 ja 73 piirides.

96.	Villevere	Kabala	Laeva — Villevere 1,5	72	2,0		1440	At		V
-----	-----------	--------	--------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

97.	Tõrvaangu	Taevere ja Kabala	Tõrvaangu — Jälevere 1,0	350	2,0		7000	At		V
-----	-----------	-------------------------	--------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
98.	Jürijõe	Taevere	Kaansoo — Suure- Jaani 1,5	180	2,0	—	3600	At		V

Soo asub Vastemõisa metskonna nr. 37 ja 41 piirides.

99.	Kotsama	Kõo	Kõo — Kol- ga-Jaani 1,0	220	2,0		4400	At		V
-----	---------	-----	----------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Aimla metskonna kv. nr. 1—3 piirides ja talumaadel.

100.	Turva- kuuri	Võisiku	Vaibla — Rõika 5,0	215	2,0		4300	At		V
------	-----------------	---------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Põltsamaa metskonna kv. nr. 36, 52 ja 55 piirides.

101.	Kõpu	Kõpu		320	2,0		6400	At		V
------	------	------	--	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kõpu metskonna kv. nr. 201, 202 ja 240—242 piirides.

102.	Kauni	Kõpu	Risti — Hal- liste 2,0	140	1,5	2100		Kt		V
------	-------	------	---------------------------	-----	-----	------	--	----	--	---

Soo asub Kõpu metskonnas, Pärnumaa piiril, kusjuures suurem osa soost jääb Pärnumaale (vt. Pärnumaa, nr. 55).

8. Tartumaa.

Kui heidame pilgu Tartumaa turbasoode kaardile, siis näeme, et väiksemaid turbasoid leidub üle maakonna kõikjal. Ühtlasi näeme ka, et suuremad soomassiivid asetsevad laias Emajõe lammorus, ida- ja läänepoolses otsas. Läänepoolses otsas paisub mainitud lammorg laialdaseks Võrtsjärve madalikuks ja ida pool Peipsi-äärseks madalikuks, kus Koosa järve, Emajõe suudme ning Omedu jõe suudme ümbrus (ca 20 000 ha) moodustavad madalaima ala maakonnast, mis on täiesti soostunud.

Maapind ei tõuse siin palju üle 30 m merepinnast. Arvesse võttes, et see vastab Peipsi järve absoluutsele kõrgusele, ei saa neid soid siiski suures enamikus turbatootmise seisukohalt kõlblikeks pidada.

Põhja-Tartumaal moodustab laiema ulatusega soostunud ala Endla järve ümbrus. Väiksemaid turbasoid leidub rohkesti veel Laiusel künnistevahelistes orgudes.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Tartumaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	9	22 072	65,5
2. „ 500—1000 „	5	3 514	10,4
3. „ 100—500 „	33	5 567	16,5
4. „ alla 100 „	82	2 570	7,6
Kokku:	129	33 723	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

1. (22) Endla	5 200 ha	6. (59) Ristsaare	1 500 ha
2. (29) Küti	3 750 „	7. (127) Jõmmsoo	1 500 „
3. (89) Meerapalu	3 200 „	8. (112) Varnja	1 200 „
4. (56) Laugesoo	2 725 „	9. (28) Umbusi	1 097 „
5. (60) Sangla	1 900 „		

Üldine turba toormassi tagavara Tartumaa nimestikus toodud turbasoodes on 898 700 000 m³, sellest kütteturbaks kõlblikku turvast 221 200 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 677 500 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,59 m.

Ekspluateerimiseks oli Tartumaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 1940 ha turbasoid.

TARTUMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Kesk. stig. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. otstarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Kirbu	Avinurme	Küssa küla 2,0	80	0,8		640	At	10	IV

Soo asub Virumaa piiril, Avinurme metskonna kv. nr. 14 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 80 m. Looduslik vee äravoolu säng, Kruusoja, 1,5 km kirdes, absoluutse kõrgusega 76 m. Sood kasutavad Muru piimaühistu ja üksiktootjad.

2.	Maetsma	Avinurme	Avinurme — Tudulinna 2,0	135	1,0		1350	At	30	IV
----	---------	----------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Kõrgsoo, asub Avinurme metskonna kv. nr. 189, 190, 195 ja 196 piirides. Vee ärajuhtimise võimalused soodsad 1 km põhja pool asuvasse Avijõkke. Sood on kasutanud Maetsma turbaühistu ja üksiktootjad.

3.	Tammisaare Perusoo	Lohusuu	Tudulinna — Lohusuu 0,0	100	1,2		1200	At	5	IV
----	--------------------	---------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Kõrgsoo, asub Avinurme metskonnas. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 39 m. Looduslik veesäng, Tagajõgi, absoluutse kõrgusega 33 m, asub 2,5 km kaugusel. Sood on kasutanud Tudulinna turbaühistu.

4.	Luusika	Sadala	Torma — Simuna 2,0	65	3,5	2275		Kt	5	IV
----	---------	--------	--------------------	----	-----	------	--	----	---	----

Üleminekusoo, asub Torma metskonnas. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 81 m. Loodusliku veesängi, Pedja jõe kaugus soo keskkohast 3 km, absoluutne kõrgus 76 m. Sood on kasutanud Lilastvere turbaühistu. Koostis: turbasambla-villpea-tarna turvas. Lagunemisjärk keskmine; kõl bab kütteturbaks. L. K. 1939. a.

5.	Linsusoo	Sadala ja Torma	Kilbavere — Torma 2,0	4	1,5	60		Kt	4	IV
----	----------	-----------------	-----------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Torma metskonnas. Sood on kasutanud Torma sovhoos.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6.	Tõikvere	Torma	Mustvee — Tartu 2,5	12	3,0	360		Kt	2	III

Madalsoo, asub Torma metskonna kv. nr. 10 piirides ja talumaadel. Koostis: turbasambla-tarna-lehtsambla turvas. Pealmised kihid on rohkem lagunenud (60%), alumised vähem (40%); turbakihi maksimaalne sügavus 4,1 m. Põhja koostis — savikas liiv. Pealispind on riigisoo-osas laastatud, kuna talumaade-osas kasvab üsna tihe 3—4 m kõrgune segamets. Juurdepääs kõva teed mööda olemas. Sood on kasutanud Vaiatu turbaühistu ja kasutamisele pretendeerib Torma piimaühistu. **A. R. 1943. a.**

7.	Lääne	Sadala ja Laiu- se	Mustvee — Jõgeva 5,0	167	2,0	1670	1670	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	2	IV
----	-------	--------------------------	-------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	----

Üleminekusoo, asub Torma metskonnas Virumaa piiril. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 74 m. Looduslik veesäng, Pedja jõgi, absoluutse kõrgusega 72 m, asub 2 km eemal. Soo on seni kasutamata.

8.	Laiuse	Laiuse	Kirikuküla — Kivi- järve 0,5 Jõgeva 7,0	147	2,5		3675	At	67	III
----	--------	--------	--	-----	-----	--	------	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Jõgeva metskonnas, Kivijärve ääres. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 82 m. Loodusliku veesängi, Moora jõe absoluutne kõrgus 81 m. Turba lagunemisjärk nõrk. Soo on kaetud noore metsaga. Põhja koostis — liiv. Sood on kasutanud Vilina ja Vaiatu turbaühistu ja Kantküla piimaühistu. **L. K. 1939. a.**

9.	Rava	Laiuse	Jõgeva — Mustvee 2,0 Jõgeva 16,0	60	1,5	900		Kt	60	IV
----	------	--------	--	----	-----	-----	--	----	----	----

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 16 piirides. Sood on kasutanud Kantküla piimaühistu ja Kivijärve II turbaühistu.

10.	Kivijärve	Laiuse	Kivijärve — Soomevere 0,5	110	3,0		3300	At	59	IV/V
-----	-----------	--------	---------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	------

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 21 piirides. Soo on terveni välja antud kasutamiseks Laiuse turbaühistule, Kuremaa sovhoosile, Laiuse piimaühistule ja üksiktootjaile.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11.	Imukvere Lemmuvere	Kuremaa	Imukvere — Varbeve- re 0,5 Kaarepere 10,0	93	2,6	2418		Kt	63	III/V

Madalsoo, asub Jõgeva metskonna kv. nr. 24 piirides. Soo on kaetud põo-
sastega. Koostis: turbasambla-lehtsambla turvas. Keskmise lagunemisjär-
guga kütteturvas. Soo sisaldab rohkesti kände; põhjas liiv ja liivsavi. Kogu
soo on kasutamiseks välja antud 10 ümbruskonna turbaühistule ning Varbe-
vere piimaühistule. *L. K. 1939. a.*

12.	Kuremaa	Kuremaa ja Jõgeva	Kuremaa — Palamuse 1,0	60	1,4		840	At	19	V
-----	---------	----------------------	------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	---

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 43, 44 ja 48 piirides. Soo hüdrograafi-
line asend orus, absoluutse kõrgusega 83 m. Loodusliku äravoolu — oja abso-
luutne kõrgus 77 m. Sood on kasutanud Tarakvere ja Soomevere turba-
ühistu ning üksiktootjad.

13.	Kaarepere	Kaare- pere ja Kuremaa	Kuremaa — Palamuse 1,0	20	1,4		280	At	20	IV
-----	-----------	------------------------------	------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 51 piirides. Sood on kasutanud Võitvere
ja Kaanjärve turbaühistu ning üksiktootjad.

14.	Karunõmme	Jõgeva	Siimusti — Väljaotsa 0,5	6	1,5		90	At	4	IV
-----	-----------	--------	--------------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 1 piirides. Sood on kasutanud Härja-
nurme turbaühistu ja üksiktootjad.

15.	Aru Prossa- Visusi	Kaare- pere	Kaare- pere — Visusi 0,5	60	1,5	450	450	$\frac{Kt-1}{At-1}$	20	IV
-----	--------------------------	----------------	--------------------------------	----	-----	-----	-----	---------------------	----	----

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 90 piirides. Sood on kasutanud Prossa
ja Kassinurme turbaühistu ning üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
16.	Kokavälja	Kaarepere	Puurmanni — Kaarepere 2,0	134	2,0		2680	At		IV

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 164 ja 165 ning Kursi metskonna kv. nr. 136 piirides. Soo on seni kasutamata.

17.	Udriku	Kaarepere	Jõgeva — Tartu 3,0	6	1,3		78	At	6	IV
-----	---------------	-----------	-----------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 88 piirides. Sood on kasutanud Pakaste turbaühistu ja üksiktootjad.

18.	Kassivere	Kaarepere	Puurmanni — Kaarepere 1,0	180	1,4		2520	At		IV/V
-----	------------------	-----------	---------------------------------	-----	-----	--	------	----	--	------

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 87 piirides. Hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 59 m. Vee äravoolu säng, Pedja jõe lisajõgi, absoluutse kõrgusega 51 m, on 3 km kaugusel. Sood on kasutanud üksiktootjad.

19.	Keldri Papiraba	Kuremaa	Saare — Pa- lamuse 1,5	14	3,0	420		Kt	14	III
-----	----------------------------	---------	---------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Jõgeva metskonna kv. nr. 24 piirides ja talumaadel. Soo pinnal kasvavad 2 m kõrgused männid. Pealispind on kaetud 40 cm pakuse sugekihiga. Üldiselt kuiv soo. Turba pealmise kihi moodustab turbasammal ja alumised kihid — lehtsammal; mõlemas esineb komponendina villipea. Lagunemisjärk 1 m sügavusel juba 60%. Põhja koostis — kruus ja rähk. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 55 m. Vee äravool võimalik Roela jõkke, mille absoluutne kõrgus on 53 m. Sood on kasutanud Papiraba turbaühistu ja Palamuse piimaühistu. *A. R. 1943. a.*

20.	Silla	Kuremaa	Kaiavere — Palamuse 1,0	10	1,4		140	At	10	IV
-----	--------------	---------	-------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Jõgeva metskonna kv. nr. 24 piirides. Soo on terveni Luua turbaühistu kasutada.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
21.	Mäcaluse Ülesoo	Laiuse ja Jõgeva	Jõgeva — Sootaga 0,2	47	4,5	1057	1058	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	47	III/V

Madal soo, asub Jõgeva linna ja Laiuse mäe vahel, Jõgeva metskonna kv. nr. 24 piirides, kohalike talude koosseisu kuuluval maa-alal. Koostis: tarna-turbasambla-lehtsambla turvas. Soo pind on kaetud 2—4 m kõrguste kaske-dega. Hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 81 m. Vee ärajuhti-mine väga soodus sood läbiva magistraalkraavi kaudu. Turbakihi maksimaalne sügavus 5,5 m. Lagunemisjark ca 60%. Sood on kasutanud Jõgeva sovhoos, Jõgeva piimaühistu ja üksiktootjad. A. R. 1943. a.

22.	Endla	Vaimast- vere	Vägeva — Jõgeva 2,0	5200	3,0	31 200	124800	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	IV/V
-----	-------	------------------	------------------------	------	-----	--------	--------	-------------------------------	------

Asub maakonna loodepoolses sopis Järvamaa piiril. Väiksem osa soomas-siivist ulatub Järvamaa piiridesse (vt. Järvamaa, nr. 46, 47 ja 50). Koos nende osadega ja soos asuvate järvedega moodustab soomassiiv ca 7500-ha pindala, mille eri osad kannavad mitmesuguseid eri nimetusi (Linnusaare, Kaasiku-aluse, Teosaare, Lubjasaare, Vardja, Mõhkjõe, Selli, Vaimastvere jne.). Esinevad kõik soovormid kõrgsoost madalsooni. Aluspõhjaks on kergesti laineline põhimoreen, mille kõrgemad kohad moodustavad üksikuid soost välja ulatu-vaid soosaari (Saare, Põllusaare, Lubjasaare, Vanajaagu, Titesaare, Teo-saare, Sütesaare jt.). Soo hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 75 m. Soos on mitu järve, neist suurim, Endla järv, 287-ha pind-alaga ja absoluutse kõrgusega 72 m, asub soo keskel. Endla järve ümbriseb salk vähemaid järvi: Sinijärv (41,5 ha), Männikjärv (20 ha), Kaasikjärv (3 ha), Linajärv (5 ha), Kõrtsjärv ja Sinilaugas — kõik mudase põhja ja soiste kal-lastega; neis areneb kiiresti soostumisprotsess. Endla järve vesikond on ühen-datud Mustjõe kaudu ida pool asuva Tulejärvega ning teisel pool Nava jõe kaudu Põltsamaa jõega. Kuid kõik need veed asuvad umbes ühesugusel kõr-gusel (72 m üle merepinna) ja sellepärast pole mingit voolu märgata. Järve veepinna alandamiseks on üle Sinijärve kaevatud kraav (Mustjõgi) Põltsamaa jõkke. Turbakihi maksimaalne sügavus ulatub kuni 8,5 m. Turvas on üldi-selt vähe lagunenud — kõlblik alusturbaks. Sügavamates kihtides ja soo äärtel leidub ka kütteturvast. Soo on seni kasutamata. A. R.

23.	Vaimastvere	Vaimast- vere	Vägeva — Jõgeva 2,0	400	2,0		8000	At	20	IV
-----	-------------	------------------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo kujutab endast Endla soomassiivi pikendust lõuna poole, olles sellest eraldatud mineraalseljandikuga, millel asub Endla küla. Sood kasutavad Vi-luvere ja Vaimastvere turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
24.	Palgisaare	Vaimast- vere ja Laiuse	Pedja — Vil- lakvere 4,5	300	2,0		6000	At	16	IV

Soo asub Kurista metskonna kv. nr. 33, 34, 40, 41 ja Lit. A piirides. Soo hüdrograafiline asend orus, absoluutse kõrgusega 73 m. Lähema loodusliku veesäangi — Pedja jõe absoluutne kõrgus 72 m. Sood on kasutanud Villakvere ja Kaavere turbaühistu.

25.	Karjaraba	Vaimast- vere ja Laiuse	Sootaga — Pedja 3,0	200	1,5		3000	At		IV
-----	------------------	-------------------------------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Kurista metskonnas. On seni kasutamata.

26.	Kurista	Jõgeva	Jõgeva — Vägeva 1,0	10	2,0	100	100	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	10	IV
-----	----------------	--------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	----

Soo asub Kurista metskonna kv. nr. 40 piirides. Sood on kasutanud Jõgeva turbaühistu.

27.	Hundi	Jõgeva ja Kursi	Saduküla — Pikknurme 2,0	12	3,0		360	At	2	IV
-----	--------------	--------------------	--------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Kursi metskonna kv. nr. 3 ja 7 piirides. Sood on kasutanud Pööraküla turbaühistu ja üksiktootjad.

28.	Umbusi Madise	Kursi	Umbusi küla 1,0	1097	3,5	6400	31 995	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{5}$	64	IV
-----	--------------------------	-------	--------------------	------	-----	------	--------	-------------------------------	----	----

Soo asub Kursi metskonna kv. nr. 70—74 ja Põltsamaa metskonna kv. nr. 2—4, 9, 10 ja 12 piirides. Sood on kasutanud Pikknurme-Põdrasoo, Umbusi, Lustivere ja Pudevire turbaühistu, Umbusi piimaühistu ning üksiktootjad.

29.	Küti	Kursi ja Laeva	Põltsamaa — Tartu 4,0	3750	4,0	25 000	125 000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{5}$	37	III/V
-----	-------------	-------------------	--------------------------	------	-----	--------	---------	-------------------------------	----	-------

Kõrgsoo, asub Kursi metskonna kv. nr. 211—215 ja 217—223 ja Kärevere metskonna kv. nr. 4, 49, 53 ja 58 piirides. Soo pinnal kasvavad kidurad männid. Hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 42 m. Lähema loodusliku veesäangi — Pedja jõe absoluutne kõrgus 33 m. Sood on kasutanud Põdrasoo, Laeva ja Laeva II („Laeva Turvas“) turbaühistu ning üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
30.	Nõmmeotsa	Laeva	Põltsamaa — Tartu 8,0	150	3,5	5250		Kt	1	IV

Soo asub Põltsamaa metskonna kv. nr. 104, 105, 108, 109 ja 116 piirides. Osa sood asub Viljandimaal (vt. Viljandimaa, nr. 100). Sood on kasutanud üksiktootjad.

31.	Kiriku	Kursi ja Saad- järve	Puurmanni — Kaarepe- re 1,0	193	3,0		5790	At	25	IV
-----	--------	----------------------------	-----------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Kursi metskonna kv. nr. 7, 8, 14—16, 28, 29, 45—47, 55 ja 56 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkme katlas, absoluutse kõrgusega 42 m. Lähema loodusliku veesäangi — Pedja jõe absoluutne kõrgus on 41,5 m. Sood on kasutanud Kursi, Tammiku ja Saadjärve-Kõnnu turbaühistu ning üksiktootjad.

32.	Sortsi	Saad- järve	Voldi—Koo- gi — Puur- manni 0,5	32	2,8	179	717	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	14	IV
-----	--------	----------------	---------------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	----

Soo asub Kursi metskonna kv. nr. 131 piirides. Sood on kasutanud Saadjärve-Koogi, Voldi ja Elistvere turbaühistu ning üksiktootjad.

33.	Rahivere	Voore ja Kudina	Saare — Pa- lamuse 1,0	21	1,0		210	At	20	IV
-----	----------	--------------------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Saare metskonnas. Sood on kasutanud Rahivere ja Maardla turbaühistu.

34.	Kaju	Saare	Tartu — Torma 0,5	15	1,5		225	At	15	IV
-----	------	-------	----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Saare metskonna kv. nr. 66, 67, 70 ja 71 piirides. Sood on kasutanud Saare ja Kulmuvere turbaühistu.

35.	Järve	Saare	Saare — Pala 0,4	15	1,5		225	At	10	IV
-----	-------	-------	---------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Saare metskonnas. Sood on kasutanud Assikvere, Ranna ja Saare-Alliku turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
36.	Alasoo	Alatskivi	Alatskivi — Kallaste 0,2	3	1,4	42		Kt	3	IV

Soo asub Alatskivi metskonna kv. nr. 4 piirides, Alasoo külast 1 km idas. Sood on kasutanud Alatskivi turbaühistu.

37.	Saburi	Alatskivi	Koosa — Alatskivi 0,2	36	1,4		504	At		IV
-----	--------	-----------	-----------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Alatskivi metskonna kv. nr. 27, 35 ja 44 piirides.

38.	Lavasoo	Kudina	Torma — Tartu 2,0	57	2,0		1140	At	14	IV
-----	---------	--------	----------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Kaiavere metskonnas. Sood on kasutanud Sootaga-Salu ja Valsu-Lavasoo turbaühistu ning üksiktootjad.

39.	Otsa Kaarakõrre Kavastu	Kavastu ja Vara	Kaarli — Koosa 0,5	550	1,8	1650	3250	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{5}$	40	III/V
-----	-------------------------------	--------------------	-----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-------

Kõrgsoo, asub Kastre metskonnas, Tartust 20 km. Sood on kasutanud Alatskivi turbaühistu.

40.	Laukasoo Taabrisoo Tammistu	Luunja	Pilka — Taabri 2,0	964	3,0	5784	23 136	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{4}$	16	III
-----	-----------------------------------	--------	-----------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Tammistu küla ja Taabri vahelisel maa-alal, Kastre metskonna kv. nr. 1—4, 12, 14—23, 25—29, 31—36, 38—48 ja 51 piirides ning osalt Tartu metskonnas. Suurema osa soost moodustab vähe lagununud (keskmiselt 20%) turbasambla turvas, mis kõlbab alusturbaks. Soo servad on madal- ja üleminekusoo iseloomuga. Soos leidub õige head kõrge lagunemisjärguga (50—70%) kütteturvast. Vee ärajuhtimine võimalik Kaarli veeühistu magistraalkraavi kaudu. Sood kasutavad Laukasoo I turbaühistu ja Tammistu-Luunja piimaühistu. A. R. 1943. a.

41.	Tõrvasoo	Luunja	Kavastu — Tartu 3,0	28	0,7		196	At	21	IV
-----	----------	--------	------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Kastre metskonnas. Sood on kasutanud Kavastu-Viira turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
42.	Sirkjärve	Luunja	Kavastu — Koosa 3,0	300	1,5		4500	At		V

Soo asub Kastre metskonnas. On seni kasutamata.

43.	Aru Murulaane	Mäksa	Luunja — Mäksa 1,5	30	3,0	900		Kt	13	III
-----	------------------	-------	-----------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Kastre metskonna kv. nr. 64, 65, 69, 70, 72 ja 73 piirides. Soo pinnal kasvavad ca 6 m kõrgused soomännid. Koostis pealmistes kihtides turbasambla turvas, alumistes kihtides lehtsambla turvas, mõlemad villpea-puu-pilliroo turba lisandiga. Lagunemisjärk juba pealmistest kihtidest alates väga kõrge (keskmiselt 70%). Põhja koostis — liiv. Turbaühisuile väljarenditud servast on soo labidaturba lõikamisel korrapäratute kaevetega rikutud. Soosse on Mäksa II turbaühisul projekteeritud masinaturbatööstus ühe väiksema turbapressiga tootmiseks. *A. R. 1943. a.*

44.	Palu	Võnnu	Uniküla — Võnnu 2,0	12	4,0		120	At	13	IV
-----	------	-------	------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Kastre metskonna kv. nr. 221, 225, 226 ja 232 piirides. Sood on kasutanud Kriimani ja Võnnu-Kurista põllumajandusühistu.

45.	Piirisaare	Meeksi	Piirisaarel	339	0,7		2373	At	339	IV
-----	------------	--------	-------------	-----	-----	--	------	----	-----	----

Soo asub Kastre metskonna kv. nr. 137 piirides. Sood on kasutanud Piirisaare talupidajad.

46.	Vasula	Tartu	Kõrve — Vasula 1,0	23	3,5	805		Kt	23	III
-----	--------	-------	-----------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Tartu metskonna kv. nr. 23 piirides, Lombiküla ja Haava asunduse vahelises orus. Suurem osa soost on paju- ja kasevõsaga kaetud. Soo äärt läbib Vasula veeühistu magistraalkraav. Turba lagunemisjärk on kõrge (keskm. 70%); turbakihi maksimaalne sügavus 5 m. Põhja koostis — sinisavi. Soo pinnast on üle poole juba läbi kaevatud, kusjuures turbaaukudesse on kasutamata turvast jäetud sisse keskmiselt 2,5 m paksuselt. Sood on kasutanud Vasula I ja II, Haava ning Raadi turbaühistu ja Vahi põllutöökool. *H. P. 1943. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
47.	Maramaa	Tartu	Tartu — Tallinn 1,0 Tartu 8,0	15	1,4	210		Kt	15	III

Madalsoo, asub Emajõe madalikus, Tartu metskonna kv. nr. 37 piirides. Soo on kaetud tiheda kase- ja pajuvõsaga. Koostis: pilliroo-lehtsambla-puu turvas, lagunemisjärk 80—100%. Turbakihi maksimaalne sügavus 2 m, põhja koostis — liiv. Vee ärajuhtimine võimalik ca 300 m eemal asuvasse Emajõkke. Sood kasutavad Raadi, Maramaa ja Maramaa II turbaühistu ning üksiktootjad. *H. P. 1943. a.*

48.	Kirbusoo	Tartu	Vesneri — Pilka 2,5 Tartu 10,0	230	3,0	6900		Kt	36	III
-----	----------	-------	--------------------------------------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Möllatsi, Aravete, Tilga ja Taidla küla vahelisel maa-alal. Soost vee ärajuhtimise võimalused soodsad riigi poolt kaevatud magistraalkraavi kaudu. Osa turbaühistuid on sood kasutanud süsteemitult. Kõrge lagunemisjärguga turvas, pakub head kütteenet. Sood kasutavad Anne, Rõõmu, Joor, Tilla, Raadi-Lohkva, Aru-Nõmme, Raadi-Kõrveküla ja Tammistu turbaühistu. *E. T. 1937. a.*

49.	Kabina Marana- Ranna	Tartu	Tartu — Haaslava 0,2	3	2,5	75		Kt	3	IV
-----	----------------------------	-------	----------------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Tartu metskonnas. Sood on kasutanud Kabina turbaühistu.

50.	Pilka	Luunja	Tartu — Pilka 1,5	66	2,0	1320		Kt	10	III
-----	-------	--------	----------------------	----	-----	------	--	----	----	-----

Üleminekusoo, asub Tartu metskonna kv. nr. 111 piirides. Soo pind on kaetud 2—4 m kõrguste mändidega. Koostis: villpea-pilliroo-turbasambla turvas, lagunemisjärk 40—60%, tuhasisaldus 3,8%. Vee ärajuhtimiseks soo servas magistraalkraav olemas. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 54,5 m. Sood kasutab Pilka turbaühistu küttesturba tootmiseks ühe väiksemat tüüpi turbamasina abil. *A. R. 1942. a.*

51.	Luunja Sirgu	Luunja	Luunja — Kavastu 0,5 Tartu 13,0	30	3,0	900		Kt	13	III
-----	-----------------	--------	---------------------------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Emajõe vasakul kaldal, Tartu metskonnas. Soo pind lage. Koostis: tarna-lehtsambla turvas, lagunemisjärk 50—60%; turba maksimaalne

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

sügavus 5 m. Põhja koostis — liiv. Sood kasutavad Mäksa ja Luunja turbaühistu ning Luunja sovhoos. Viimasel on soosse rajatud mehhaaniline küteturba tootmine ühe väiksemat tüüpi turbamasinaga. *M. K. 1943. a.*

52.	Aki Luunja Suursoo	Luunja	Luunja — Pilka 1,0	72	2,0	720	720	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{1}$	17	IV/V
-----	--------------------------	--------	-----------------------	----	-----	-----	-----	---------------------------------	----	------

Soo asub Tartu metskonna kv. nr. 7 ja 114 piirides ning talumaadel. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 49 m. Emajõe absoluutne kõrgus soo kohal 30 m.

53.	Tammistu	Luunja	Taabri — Pilka 0,5	50	2,0	500	500	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{1}$	30	IV
-----	----------	--------	-----------------------	----	-----	-----	-----	---------------------------------	----	----

Soo asub Tartu metskonna kv. nr. 9 piirides. Sood on kasutanud Tammistu turbaühistu.

54.	Vilka	Puhja	Ulila — Seieri 2,0	300	1,5	1125	3375	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{3}$	44	IV/V
-----	-------	-------	-----------------------	-----	-----	------	------	---------------------------------	----	------

Soo asub Tartu metskonnas. Sood on kasutanud Suur- ja Väike-Ulila, Ulila-Kaimi ja Ulila asunduse turbaühistu.

55.	Verevi	Puhja	Puhja — Saare 1,0	600	3,0	4500	13 500	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{3}$	44	IV/V
-----	--------	-------	----------------------	-----	-----	------	--------	---------------------------------	----	------

Lage kõrgsoo, asub Puhja soo pikendusena viimasest põhja pool Saare ja Verevi küla vahel Emajõe parempoolisel kaldal. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 41 m. Emajõe absoluutne kõrgus samal kohal 34 m.

56.	Laugesoo	Puhja	Tartu — Vil- jandi 0,0	2725	4,0	54 500	54 500	$\frac{K_t}{A_t} = \frac{1}{1}$		I/II
-----	----------	-------	---------------------------	------	-----	--------	--------	---------------------------------	--	------

Enamikus madal soo, osalt ülemineku- ja kõrgsoo, asub Tartu—Viljandi maantee ja Emajõe vahel. Soo pind üldiselt lage. Turbakihi maksimaalne paksus 6,6 m; koostis: tarna-pilliroo-kõrkja turvas. Turba tuhasisaldus on kõrgsoo osas 1—5% ja madal soo osas 5—7%. Lagunemisyärk on madal soos väga kõrge (80%), vähenedes järk-järgult kõrgsoo suunas. Ohukuiva turba mahukaal 30% niiskuse juures kõigub 300—400 kg/m³. Turba negatiivseks omaduseks on väga suur pudenemine — raasumistendents. Laugesoo mineraalpõhi on kogu ulatuses väga tasane. Kõikumised esinevad ainult 0,5 m piirides,

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

absoluutse kõrgusega 30,0—30,5 m. Soo mineraalpõhi asub kuni 2,0 m allpool suvist veepinda jões, sellepärast on alumiste turbakihtide väljavõtmine võimalik ainult liigvee ärापumpamise abil. Soo uurimist on teostatud mitme korral. Kõige laiaulatuslikumalt on seda tehtud ins. Holmi poolt 1921. a. ja nimelt 3950 ha ulatuses. Suuremaks soo kasutajaks on Ulila turbatööstus — 1975-ha maa-alal, millest esialgu tööstuse alla on võetud 700 ha. Ulila mehhaaniline turbatööstus toodab siin nii kütte- kui ka alusturvast. Kütteturba tootmisele on rakendatud 12 suurematüübilist turbamasinat aastatoodanguga umbes 30 000 t õhukuiva turvast. Alusturba lõikamine on toimunud käsitsi. Väljalõigatud päts-alusturvas purustatakse, pallitakse tööstuse alusturbavabrikus ja saadetakse pallidena turule. *A. R. 1944. a.*

57.	Ropka	Ropka	Elva — Tartu 0,5 Tartu 12,0	25	3,5	875		Kt	23	IV
-----	-------	-------	--------------------------------	----	-----	-----	--	----	----	----

Soo asub Tartu metskonnas. Sood on kasutanud Ropka, Ropka „Küti“, Ropka-Tõrvasoo, Ropka-Külitse, Ropka-Varikuküla ning Ráni turbaühistu.

58.	Vahelaane	Äksi	Mõisaküla — Vahelaane 0,5	180	2,0		3600	At		V
-----	-----------	------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kärevere metskonna kv. nr. 74 piirides. On seni kasutamata.

59.	Ristsaare	Laeva	Põltsamaa — Tartu 4,0	1500	2,0		30 000	At		IV/V
-----	-----------	-------	-----------------------	------	-----	--	--------	----	--	------

Soo asub Kärevere metskonna kv. nr. 63, 68, 66, 74—77 ja 84—87 piirides.

60.	Sangla Rannu	Rannu ja Puhja	Tartu — Viljandi 0,0	1900	4,0	15 200	60 800	Kt = $\frac{1}{4}$ At = $\frac{1}{4}$	76	III/V
-----	--------------	----------------	----------------------	------	-----	--------	--------	--	----	-------

Enamikus lage kõrgsoo, asub Võrtsjärve ja Puhja vahel. Sood läbib Tartu—Viljandi I kl. maantee. Kaugus Tartust 30 km ja Viljandist 43 km. Umbes veerand soost on madalsoo, kaetud kasevõsaga. Turbakihi maksimaalne sügavus üle 6 m. Koostis kõrgsoo-osas valgesambla turvas, lagunemisjärguga ülemistes kihtides 2—4 m sügavuseni 10—30%. Kõrgoo põhjakihtides ja madalsoo-osas on koostis terves läbilõikes lehtsambla-pilliroo-metsa-tarna turvas, lagunemisjärguga 50—80%. Kütteturbaks kõlblik ala asub Saareküla—Ema-jõe—Reko talu vahelises osas, pindalaga ca 1200 ha. Vee ärajuhtimise võima-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

lused Emajõkke on olemas. Kõrgsoo on 3–5 m kõrgemal tavalisest jõe vee-
pinnast, madalsoo aga vaid 1–2 m kõrgemal jõe veepinnast. Sood kasutavad
10 ümbruskonna turbaühistut. *J. P., A. R. 1943. a.*

61.	Sapi	Rannu ja Rõngu	Valguta — Rannaküla 3,0	228	4,0		9120	At	28	IV
-----	------	-------------------	-------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Konguta metskonna kv. nr. 41, 45, 49, 59–61, 66–69, 75 ja 76 piiri-
des. Soo keskel asub Mustjärv. Sood on kasutanud Rannu, Valguta-Ranna-
küla, Valguta II ja Valguta asunduse turbaühistu.

62.	Sautre	Rõngu	Rannaküla — Valguta 0,5	53	3,0		1590	At	22	IV
-----	--------	-------	-------------------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Konguta metskonna kv. nr. 93, 104, 105, 108 ja 109 piirides. Sood
on kasutanud Rõngu II ja Valguta asunduse turbaühistu.

63.	Rõngu	Rõngu	Elva—Pika- silla 2,0	4	2,0	80		Kt	4	IV
-----	-------	-------	-------------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Konguta metskonna kv. nr. 144 piirides. Sood on kasutanud
Rõngu turbaühistu.

64.	Laane	Rannu	Konguta — Teedla 1,0	8	1,5	120		Kt	8	IV
-----	-------	-------	-------------------------	---	-----	-----	--	----	---	----

Soo asub Konguta metskonna kv. nr. 68 piirides. Sood on kasutanud
Konguta asunduse turbaühistu.

65.	Keerijärve Palu	Nõo	Keeri — Meeri 0,5	26	1,7	442		Kt	25	III
-----	--------------------	-----	----------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Konguta metskonna kv. nr. 24 piirides. Vee ärajuhtimi-
seks magistraalkraav olemas. Soo on terveni välja renditud; kasutajateks on
Keeri põllumajandusühistu, turbaühistu „Soojus“ ja Meeri-Tõravere turba-
ühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
66.	Külaaseme Karijärve	Konguta	Meeri — Elva 0,5	19	2,4	456		Kt	19	III

Madalsoo, asub Konguta metskonna kv. nr. 132 ja 36 piirides. Soo pinnal kasvavad üksikud kased ja pöösad. Soo on terveni välja renditud Aru I ja Meeri asunduse turbaühistule.

67.	Soovilla	Ropka	Tartu — Elva 0,5	10	4,0		400	At	10	IV
-----	----------	-------	---------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Kambja metskonna kv. nr. 1 piirides. Sood on kasutanud Luke I ja Järiste turbaühistu.

68.	Nõo	Nõo	Tartu — Elva 0,7	7	1,0	70		Kt	7	IV
-----	-----	-----	---------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Kambja metskonna kv. nr. 3 piirides. Sood on kasutanud Järiste turbaühistu ja Nõo ühispiimatalitus.

69.	Uhti	Ropka	Tartu — Kambja 1,0	59	2,5	983	492	$\left. \begin{array}{l} \text{Kt} = 2 \\ \text{At} = 1 \end{array} \right\}$	15	III
-----	------	-------	-----------------------	----	-----	-----	-----	---	----	-----

Enamikus kõrgsoo, asub Kambja metskonna kv. nr. 5 piirides ja talumaadel. Koostis: villpea-tarna-turbasambla turvas. Soo pinnal kasvavad 1—2 m kõrgused kidurad soomännid. Turbakihi maksimaalne sügavus 3,6 m. Vee ärajuhtimine soodus loodusliku langu tõttu. Sood kasutavad Lepiksoo ja Reola turbaühistu. *M. K. 1943. a.*

70.	Luke	Ropka	Reola — Unipiha 1,0	10	2,5		250	At	10	IV
-----	------	-------	------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Kambja metskonnas. Soo on terveni välja renditud Aiamaa turbaühistule.

71.	Unipiha	Nõo	Nõo — Unipiha 0,2	17	2,7	459		Kt	17	III
-----	---------	-----	----------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madalsoo, asub Kambja metskonna kv. nr. 17 piirides. Soo pind on osalt kaetud metsaga. Koostis: tarna-lehtsambla turvas, kõrge lagunemisjärguga; põhjas sapropeel ja liiv. Vee ärajuhtimiseks magistraalkraav olemas. Sood on kasutanud Luke asunduse, Luke valla ja Unipiha turbaühistu. *L. K. 1939. a.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
72.	Rava	Kambja	Nõo — Kambja 2,0	6	1,9	114		Kt	3	III

Üleminekusoo, asub Kambja metskonna kv. nr. 23 piirides. Soo pinnal kasvab männimets. Turvas kõrge lagunemisjärguga. Soo sisaldab rohkesti kände. Põhjas sapropeel ja liiv. Turbakihi maksimaalne sügavus 4 m. Vee ärajuhtimiseks magistraalkraav olemas. Sood on kasutanud Lemmingjärve turbaühistu. L. K. 1939. a.

73.	Aakarü Tatra	Kambja	Kambja — Tartu 0,0	5	2,5	125		Kt	5	III
-----	-----------------	--------	-----------------------	---	-----	-----	--	----	---	-----

Madalsoo, asub Kambja metskonna kv. nr. 1 piirides. Soo on terveni Väike-Kambja turbaühistu kasutada.

74.	Raanitsa	Kambja	Kambja — Krüüdneri 0,2	10	3,0	300		Kt	2	IV/V
-----	----------	--------	------------------------------	----	-----	-----	--	----	---	------

Üleminekusoo, asub Kambja metskonna kv. nr. 21 piirides. Sood on kasutanud Raanitsa turbaühistu.

75.	Kammeri Ussisoo	Kambja	Pangodi — Krüüdneri 0,2	6	2,5	150		Kt	6	III
-----	--------------------	--------	-------------------------------	---	-----	-----	--	----	---	-----

Madalsoo, asub Kambja metskonna kv. nr. 52 piirides. Sood on kasutanud Pangodi asunduse turbaühistu.

76.	Iduste	Kambja	Pangodi — Krüüdneri 0,3	29	2,5	362	363	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	3	IV
-----	--------	--------	-------------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	----

Soo asub Kambja metskonna kv. nr. 55 piirides. Sood on kasutanud Kammeri turbaühistu.

77.	Ignase	Kuuste	Võru — Tartu 1,5	15	2,0		300	At	15	IV
-----	--------	--------	---------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Kambja metskonna kv. nr. 34 piirides. Sood on kasutanud Kadesoo ja Küti-Pikamäe turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
78.	Lange	Kuuste	Haaslava — Reola 0,5	101	2,4	1212	1212	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	74	V

Madalsoo, asub Pori- (Reola) jõe orus. Umbes 55 ha soost on kaetud tiheda vaevakase- ja hanipajuvõsaga, mille keskel esinevad üksikud 4—6 m kõrgused kuused ja männid. Koostis: pilliroo-villpea-tarna turvas, lagunemisjärgk 60—80%. Turbakihi maksimaalne sügavus 4 m, põhja koostis — savikas liiv. Vee juhtimine võimalik soo äärest 200—300 m kaugusel asuvasse Porijõkke. Sood kasutavad Pika, Reola-Lange asunduse, Tõrvandi, Reola-Üle ja Reola-Kasperu turbaühistu ning Vana-Kuuste ühispiimatalitus.

79.	Möldripalu	Kuuste	Uniküla — Lootvina 0,2	5	1,5		75	At	5	IV
-----	------------	--------	---------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Kambja metskonna kv. nr. 56 piirides. Sood on kasutanud Kriimani turbaühistu.

80.	Kõrbküla	Kuuste	Võru — Tartu 3,0	4	2,0	80		Kt	5	IV
-----	----------	--------	---------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Kambja metskonnas. On seni kasutamata.

81.	Lootvina	Kiidjärve	Lootvina — Vastse- Kuuste 0,3	110	1,0		1100	At	2	IV
-----	----------	-----------	-------------------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Ahja metskonna kv. nr. 22, 28, 29, 35 ja 40 piirides. Sood on kasutanud Lootvina turbaühistu.

82.	Arvomäe	Ahja	Vastse- Kuuste — Ahja 1,5	300	1,5		4500	At	41	IV/V
-----	---------	------	---------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	------

Soo asub Ahja metskonna kv. nr. 88, 91, 93, 95, 96, 98 ja 102 piirides ning talumaadel. Sood on kasutanud Ibaste, Ahja asunduse ja Ahja turbaühistu.

83.	Valgesoo	Ahja	Kiidjärve — Kärsa 1,0	210	1,0		2100	At		IV
-----	----------	------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Ahja metskonna kv. nr. 108, 110, 117 ja 122 piirides. Sood on seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
84.	Vanamõisa Ahja	Ahja	Räpina — Tartu 0,5	16	2,0	320		Kt	11	III

Soo asub Ahja metskonna kv. nr. 32 piirides. Sood on kasutanud Ahja turbaühistu. Lage madalsoo; koostis: puu-villpea-tarna turvas. Turbakihi maksimaalne sügavus 3,3 m. Veeolud rahuldavad. Sood on kasutatud küteturba tootmiseks käsi-turbamasinaga. **M. K. 1943. a.**

85.	Kripsi	Võnnu	Võnnu — Rasina 1,0	173	1,5		2595	At	9	IV
-----	--------	-------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Ahja metskonna kv. nr. 53, 54—61, 64 ja 65 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 37 m. Lähema loodusliku veesängi — Ahja jõe absoluutne kõrgus soo kohal on 33 m. Sood on kasutanud Võnnu-Lääniste ja Lääniste-Kripsi turbaühistu.

86.	Piiraja	Võnnu ja Ahja	Ahja — Rasina 3,0	118	1,0		1180	At		IV
-----	---------	------------------	----------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Ahja metskonna kv. 88—90 ja 95—97 piirides. Sood on seni kasutamata.

87.	Rasina	Ahja	Viisli — Rasina 1,5	38	2,0	380	380	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	10	III
-----	--------	------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Üleminekusoo, asub Ahja metskonna kv. nr. 278, 279, 281 ja 282 piirides. Soo pinnal kasvavad 5—6 m pikkused männid. Koostis: turbasambla-lehtsambla-tarna turvas. Sood on kasutanud Rasina turbaühistu. **M. K. 1943. a.**

88.	Üleküla	Ahja	Rasina — Räpina 1,0	80	1,0	400	400	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	5	IV/V
-----	---------	------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	------

Üleminekusoo, asub Ahja metskonna kv. nr. 292 ja 289 piirides ning talumaadel. Koostis: turbasambla-lehtsambla-tarna turvas; turbakiht õhuke (maksimaalselt 1,4 m), lagunemisjark madal. Turvas kõlblik alusturbaks. Sood kasutab Rasina põllumajandusühistu. **M. K. 1943. a.**

89.	Meerapalu	Meeksi	Meerapalu — Mehikoor- ma 0,0	3200	1,0		32 000	At	9	IV/V
-----	-----------	--------	------------------------------------	------	-----	--	--------	----	---	------

Soo asub Räpina metskonna kv. nr. 2—6, 8, 10 ja 13 ning Tartu Ülikooli õppe- ja katsemetskonna piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
90.	Rihtmetsa Riipalu	Meeksi	Meeksi — Rasina 2,0	42 ^m	1,0		4200	At	5	IV/V

Soo asub Rápina metskonna kv. nr. 64, 72 ja 69 piirides. Soo hüdrograafiline asend veelahkmel, absoluutse kõrgusega 43 m. Peipsi järve absoluutne kõrgus 30 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

91.	Issaku	Meeksi	Rasina — Meeksi 0,2	800	1,0		8000	At	12	IV/V
-----	--------	--------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	------

Soo asub Rápina metskonna kv. nr. 1 ja 13 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 40 m. Ligema oja absoluutne kõrgus 38 m. Osa sood jääb Võrumaa piiridesse. Sood on kasutanud Meeksi-Küka turbaühistu ja üksiktootjad.

92.	Tihase	Kiidjär- ve	Mooste — Põlva 0,1	43	1,5		645	At	11	IV
-----	--------	----------------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 1 ja 2 piirides. Sood on kasutanud Penijärve turbaühistu.

93.	Kirmi	Elva	Hellenurme — Kirepi 0,2	70	2,0		1400	At		IV/V
-----	-------	------	-------------------------------	----	-----	--	------	----	--	------

Soo asub Otepää metskonna kv. nr. 1—3 piirides. On seni kasutamata.

94.	Saluala Sinisoo	Veski	Lutika — Tarikatsi 0,5	10	2,0		200	At	2	IV/V
-----	--------------------	-------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	---	------

Soo asub Otepää metskonna kv. nr. 5 ja 3 piirides. Sood on kasutanud Päidla-Leeviku turbaühistu.

95.	Vana- Otepää Nuustaku	Otepää	Otepää — Päidla 0,2	22	2,0	440		Kt	3	IV
-----	-----------------------------	--------	------------------------	----	-----	-----	--	----	---	----

Soo asub Otepää metskonna kv. nr. 11 piirides. Sood on kasutanud Otepää turbaühistu.

96.	Otepää	Otepää	Otepää lin- na serval	3	2,5	75		Kt	3	IV
-----	--------	--------	--------------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Otepää metskonna kv. nr. 27 piirides. Sood on kasutanud Otepää turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
97.	Pühajärve	Otepää	Otepää — Vidriku 1,5	3	2,0		60	At	2	IV

Soo asub Otepää metskonna kv. nr. 82 piirides. Sood on kasutanud Nüpli turbaühistu.

98.	Aakre	Aakre	Puka — Pikasilla 3,0	55	2,0		1100	At	16	IV
-----	-------	-------	-------------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Aakre metskonna kv. nr. 77 ja 161—167 piirides. Sood on kasutanud Aakre turbaühistu.

99.	Elva Verevi	Elva	Elva linna piiril	15	5,0	750		Kt	15	III
-----	----------------	------	----------------------	----	-----	-----	--	----	----	-----

Madal soo, asub Elva linna serval, Elva järve läänepoolisel kaldal. Soo pinnal kasvavad harvad põõsad ja üksikud soomännid. Koostis: pilliroo-metsatarna turvas; maksimaalne sügavus 7,5 m. Pealmised kihid kuni 1,5 m sügavuseni on vähese lagunemisjärguga (ca 30%). Sügavamad kihid väga kõrge lagunemisjärguga (60—70%). Tuhasisaldus absoluutselt kuiva turba kohta 6,62% ja kütteväärtus 4782 kcal/kg. Põhjas liiv ja sapropeel. Peamiseks soo kasutajaks on olnud Elva linn labida-kütteturba tootjana. Elva piimaühistul oli kavatsus soosse rajada mehhaaniline tootmine ühe väiksemat tüüpi turbamasinaga. Vastav projekt oli koostatud ja turbamasin ka olemas — puudus vaid jõumasin. *A. R. 1942. a.*

100.	Maanuse	Nõo		8	2,0	160		Kt	8	IV
------	---------	-----	--	---	-----	-----	--	----	---	----

Soo asub Nõo vallamajast 1 km kirdes, talumaadel. Sood on kasutanud Maanuse turbaühistu.

101.	Lütisoo	Nõo		7	2,0	140		Kt	7	IV
------	---------	-----	--	---	-----	-----	--	----	---	----

Soo asub Nõo vallamajast 2 km põhjas, talumaadel. Sood on kasutanud ümbruskonna üksiktootjad.

102.	Nõo	Nõo		21	2,0	420		Kt		IV
------	-----	-----	--	----	-----	-----	--	----	--	----

Soo asub Nõo vallamajast 1 km lõunas, talumaadel. Sood on kasutanud ümbruskonna talupidajad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
103.	Pala	Pala	Alliku — Pala 0,2	2	2,0	40		Kt	2	IV

Soo asub Pala vallamajast 3 km loodes, talumaadel. Sood on kasutanud Pala piimaühistu.

104.	Puidu	Puhja	Puhja — Saare 1,0	600	2,0	6000	6000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	4	V
------	-------	-------	----------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	---	---

Soo asub Puhja vallamajast 7 km loodes, talumaadel. Sood on kasutanud Puhja piimaühistu.

105.	Uula	Puhja	Ulila — Nasja 2,0	200	2,0	4000		Kt	4	III
------	------	-------	----------------------	-----	-----	------	--	----	---	-----

Ülemineku- ja madalsoo, asub Emajõe ja Nasja küla vahel. Suurem osa soost on Vanaaseme tellisetehas valduses; tehas on küteturba tootmiseks tööle rakendanud ühe turbamasina. Juurdepääsutee soosse puudub. Turba väljavedu toimub veeteed (Emajõe) mööda. Labidaturvast löikab soost Uula sovhoos. *A. R. 1943. a.*

106.	Oriku	Püha- järve	Ilmjärve — Oriku 0,5	1	2,0	20		Kt	1	IV
------	-------	----------------	-------------------------	---	-----	----	--	----	---	----

Soo asub Oriku külast 1 km lõunas, Kiivita talu piirides. Sood on kasutanud Vidriku piimaühistu.

107.	Krüüdneri	Veski	Valgjärve — Krüüdneri 0,5	3	2,0	60		Kt		IV
------	-----------	-------	------------------------------	---	-----	----	--	----	--	----

Soo asub Krüüdnerist 5 km lõunas, Kambja metskonnas. Sood on kasutanud Kambja metskond.

108.	Otepää	Otepää	Otepää lin- na piirides	1	2,0	20		Kt		IV
------	--------	--------	----------------------------	---	-----	----	--	----	--	----

Sood on kasutanud Otepää linn.

109.	Kääni	Elva	Hellenur- me — Uderna 1,5	8	2,0	160		Kt		IV
------	-------	------	---------------------------------	---	-----	-----	--	----	--	----

Soo asub Elvast 13 km kagus, talumaadel. Sood on kasutanud Elva linn.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
110.	Pühaste	Aakre	Elva — Tõrva 3,0	6	2,0	120		Kt		IV

Soo asub Pühastest 3 km põhjas, talumaadel. Sood on kasutanud üksiktootjad.

111.	Saksjaagu	Konguta	Elva — Soova 0,2	1	2,0	20		Kt		IV
------	-----------	---------	---------------------	---	-----	----	--	----	--	----

Soo asub Soova külast 2 km idas, talumaadel. Sood on kasutanud Konguta-Pambre turbaühistu.

112.	Varnja	Kavastu	Varnja kü- la 3,0	1200	2,0	24 000		Kt		III
------	--------	---------	----------------------	------	-----	--------	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Peipsi järve kaldal, olles lõunast ja läänest piiratud Koosa jõe ja selle lisajõe Kargajaga. Juurdepääs idapoolsele servale Peipsi järve kallast mööda läbi Varnja küla, põhja poolt Kargaja küla kaudu. Suurem osa soost on kaetud tiheda, osalt peaaegu läbipääsematu umbes 2 m kõrguse kase- ning pajupõõsastikuga. Turba moodustab peamiselt lehtsammal koos tarnaga. Turba lagunemisyärk on õige hea juba ülemistes kihtides (60%). Turbakihi paksus Peipsi järve poolt soo kesksuunas 0,7—3,6 m. Seepärast tuleb küttureturba tootmine suunata soo idapoolsesse serva. Vee ärajuhtimine võimalik Peipsisse. **A. R. 1942. a.**

113.	Etsaste	Elva	Elva — Etsaste 0,5	10	2,0	200		Kt		IV
------	---------	------	-----------------------	----	-----	-----	--	----	--	----

Soo asub Etsaste küla all, talumaadel. On seni kasutamata.

114.	Ülenurme	Ropka	Võru — Tartu 0,5	30	4,0	1200		Kt		III
------	----------	-------	---------------------	----	-----	------	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Reola jõe luhas, Ülenurme mõisa all. Turba moodustab peamiselt lehtsammal tarnade lisandiga. Turbakihi maksimaalne sügavus üle 5 m, lagunemisyärk väga kõrge juba soo pinnalt alates (80%). Absoluutselt kuiva turba tuhasisaldus 9,52% ja kütteväärtus 4710 kcal/kg. Pinnalt 2—3 m sügavuse vahel asub üle 1 m paksune merglikiht. Soo põhja ja mergli vahel asuva turbakihi lagunemisyärk on 50—60%. Soost on lõiganud labidaturvast Tartu linn ja Ülenurme sovhoos. Freesturba tootmisega on katsetanud Tartu tööstuskombinaat. **A. R. 1942. a.**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
115.	Apteekrimäe	Otepää	Pühajärve — Otepää 0,2	2	2,0	40		Kt	2	III

Madal soo, asub Otepää linna ja Pühajärve vahel, Apteekrimäe jalal orus. Turba moodustajaks on lehtsammal ja osjad; turvas väga kõrge lagunemisjärguga (90%), aga ka kõrge tuhasisaldusega; põhjas gyttja. Soosse on tööle rakendatud Otepää linna poolt üks väiksematüübiline turbamasin. Masinaturba tootmiseks on soo pind liiga väike. A. R. 1942. a.

116.	Torma Väljaotsa- Visusi	Torma	Torma — Jõgeva 0,5	2	2,0	40		Kt		III
------	-------------------------------	-------	-----------------------	---	-----	----	--	----	--	-----

Madal soo, asub Torma meiereist ca 0,5 km Võduvere poole viiva tee parempoolsel äärel. Tüüpiline lohksoo — tekkinud järve kinnikasvamisest. Turba tekitajana esinevad leht- ja turbasammal villpea lisandiga. Lagunemisjärgult (60%) hea kütteturvas. Põhjas savikas liiv. Vee ärajuhtimise võimalused rasked. Sobiv soo käsimasinaga tootmiseks. A. R. 1942. a.

117.	Ropka	Ropka	Tartu 2,0	56	2,6	1456		Kt	2	IV
------	-------	-------	-----------	----	-----	------	--	----	---	----

Soo asub Tartust 2 km lõunas. Sood on kasutanud Tartu linn.

118.	Kaiu	Kudina	Tartu — Torma 5,0	100	2,0		2000	At		V
------	------	--------	----------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kaiavere metskonna kv. nr. 2 piirides. On seni kasutamata.

119.	Majamäe	Saad- järve	Laeva — Koogi 3,0	60	2,0		1200	At		V
------	---------	----------------	----------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Tartu linna metskonna ja Kärevere metskonna piirides. On seni kasutamata.

120.	Sääritsa	Vara	Kaitsemõisa — Kaarli 1,0	60	2,0		1200	At		V
------	----------	------	-----------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kaiavere metskonna kv. nr. 27, 87, 91 ja 86 piirides. On seni kasutamata

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
121.	Kõnniniidu	Kavastu	Metsakivi — Kolkja 0,0	122	2,0		2440	At		V

Soo asub Alatskivi metskonna kv. nr. 26, 27, 35, 36, 44 ja 45 piirides.

122.	Karussaare	Laeva	Metsa- ja veete	320	2,0		6400	At		V
------	------------	-------	--------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Põltsamaa metskonna kv. nr. 120, 121, 125, 126, 128 ja 129 piirides.

123.	Saare	Äksi	Sootaga — Kõlluste 0,5	60	2,0		1200	At		V
------	-------	------	---------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub talumaadel.

124.	Tähtvere	Tähtvere	Laeva — Tartu 1,0	230	2,0		4600	At		V
------	----------	----------	----------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

125.	Jõesuu	Rannu	Tartu — Vil- jandi 1,0	168	2,0		3360	At		V
------	--------	-------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Verevi küla ühismaadel.

126.	Arusilla	Rannu	Tartu — Vil- jandi 1,0	94	2,0		1880	At		V
------	----------	-------	---------------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Verevi küla ühismaadel.

127.	Jõmmsoo	Võnnu	Kastre — Ahunapalu 0,5	1500	2,0		30 000	At		V
------	---------	-------	------------------------------	------	-----	--	--------	----	--	---

Soo asub Ahja jõe alamjooksu parempoolsel kaldal, Tartu Ülikooli Kastre õppemetskonna piirides.

128.	Agali	Võnnu	Agali — Kastre 3,0	200	2,0		4000	At		V
------	-------	-------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Tartu Ülikooli Kastre õppemetskonna piirides.

129.	Jaanimõisa	Ahja	Rasina — Räpina 1,0	400	2,0	2000	6000	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$		V
------	------------	------	------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	--	---

Kõrgsoo, asub Võrumaa piiril, Ahja metskonnas. Suurem osa soomassiivist jääb Võrumaa piiridesse (vt. Võrumaa, nr. 2).

9. Valgamaa.

Valgamaa on turbasoode poolest üks vaesemaid maakondi. Suuremad sood puuduvad siin täiesti. Maakonnale iseloomulikus vooremaastikus leidub siin-seal voorte vahel väiksema pindalaga turbasoid.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Valgamaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	—	—	—
2. „ 500—1000 „	2	1 849	39,6
3. „ 100— 500 „	8	1 619	34,6
4. „ alla 100 „	32	1 204	25,8
Kokku:	42	4 672	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

1. (27) Lagesoo 949 ha
2. (3) Lagesoo 900 „
3. (23) Korijärve 426 „

Üldine turba toormassi tagavara Valgamaa nimestikus toodud turbasoodes on 130 000 000 m³, sellest kütteturbaks kõlblikku turvast 50 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 80 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 2,88 m.

Ekspluateerimiseks oli Valgamaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 407 ha turbasoid.

VALGAMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Keskm. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. oistarve Kt = At	Kasut. võetu pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Kaldsepa	Kuigatsi	Pikasilla — Soontaga 1,0	50	4,0		2000	At		IV

Soo asub Aakre metskonna kv. nr. 62 piirides. On seni kasutamata.

2.	Soontaga	Kuigatsi	Puka — Valga 2,5	16	4,5		720	At	16	IV
----	----------	----------	------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Aakre metskonna kv. nr. 166 piirides. Sood on kasutanud Soontaga põllumajandusühistu ja Kuigatsi turbaühistu.

3.	Lagesoo	Vaoküla	Lõve — Saarde 1,0	900	3,0	6750	20 250	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	6	V
----	---------	---------	-------------------	-----	-----	------	--------	-------------------------------	---	---

Soo asub Karksi metskonna kv. nr. 47 piirides. Sood on kasutanud Kärstna turbaühistu.

4.	Helme Tõrva	Helme	Valga — Tõrva 0,5	161	2,0	1610	1610	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		II/V
----	-------------	-------	-------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	--	------

Kõrgsoo, asub 1 km Tõrva linnast, Karksi metskonna kv. nr. 161 piirides ja ümbruskonna talumaadel. Turbakihi suurim sügavus 2,8 m; koostis: tarna-villpea-turbasambla turvas. Lagunemisjärk ülemistes kihtides 20–30%, põhjakihtides 40–60%. Soo kasutajaks on Helme piimaühistu, kes toodab soost nii kütte- kui ka alusturvast. Kasutatavas osas on läbi viidud sookuivendus. K. T. 1943. a.

5.	Kõrgemäe	Taheva	Valga — Hargla 0,2	29	3,0	435	435	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	9	III
----	----------	--------	--------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	-----

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 56 piirides. Sood on kasutanud Koikküla turbaühistu. Üleminekusoo, pind enamasti lage. Koostis: metsa-villpea-turbasambla turvas; turbakihi suurim sügavus 4,6 m, lagunemisjärk enamikus alla 30%. Kõrgema lagunemisejarguga turvast leidub soo servades ja Räime järve ääres, kus lagunemisjärk tõuseb kuni 60%; soo põhja koostis — savirähk. Koikküla turbaühistu on kasutanud vaid pealmisi kihte ja teinud sedagi süsteemilt. H. R. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6.	Laanemetsa	Taheva	Laane- metsa — Pärnika 0,0	18	1,2	108	108	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	17	IV

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 65 piirides. Sood on kasutanud Laanemetsa põllumajandusühistu.

7.	Pärnika	Taheva	Hargla — Pärnika 1,5	22	1,1		242	At	10	IV
----	---------	--------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 76, 77, 82 ja 83 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

8.	Killäri	Taheva	Valga — Hargla 0,5	11	1,8	99	99	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	6	II
----	---------	--------	-----------------------	----	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Üleminekusoo, asub Karula metskonna kv. nr. 92 piirides, nõos. Sood pinnal kasvavad männid, \varnothing 5—8 cm ja kõrgus 5—6 m. Vee ärajuhtimise võimalus on olemas ligemasse kraavi. Koostis: metsa-lehtsambla-turbasambla turvas, lagunemisjärk 20—80%; kändudesisaldus soos suur; põhja koostis — savi; turbakihi suurim sügavus 2,5 m. Sood on kasutanud Taheva lastesaanatoorium ja üksiktootjad. *H. R. 1943. a.*

9.	Jahusoo	Taheva	Liivaku — Tõrvase 0,0	111	1,2		1332	At	2	IV
----	---------	--------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 120—123, 125 ja 128 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

10.	Kuutsi	Taheva	Taheva — Aruküla 1,0	57	1,3		741	At	8	IV
-----	--------	--------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 124, 127 ja 128 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

11.	Vörnsoo Tilga	Taheva	Aruküla — Taheva 0,5	31	1,1		341	At	10	IV
-----	------------------	--------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 139 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12.	Kautsisoo	Karula	Karula — Apja 0,5	197	1,2		2364	At	42	IV

Soo asub Karula metskonna kv. nr. 16—20 piirides. Sood on kasutanud Karula, Kautsi ja Murakasoo turbaihistu ja üksiktootjad.

13.	Uniküla	Tõlliste	Uniküla — Jõgeveste 1,0	41	2,0	410	410	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
-----	----------------	----------	----------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 4, 7 ja 10 piirides. On seni kasutamata.

14.	Parmu Noodi	Tõlliste	Tõlliste — Uniküla 0,5	70	2,0		1400	At		IV
-----	------------------------	----------	---------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 67, 75, 89 ja 90 piirides. Sood on kasutanud metskond.

15.	Hoobi	Tõlliste	Õru — Tsiir- gulinna 0,5	38	2,0	760		Kt	3	IV
-----	--------------	----------	-----------------------------	----	-----	-----	--	----	---	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 122, 123, 142 ja 143 piirides. Sood on kasutanud Laatre asundus.

16.	Volti Järve	Tõlliste	Sangaste — Laatre 0,5	11	3,0		330	At	6	IV
-----	------------------------	----------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 149 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

17.	Keeni	Tõlliste ja Kui- gatsi	Keeni — Priipalu 1,0	15	1,5		225	At	7	IV
-----	--------------	------------------------------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 3 ja 4 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

18.	Pikaantsu	Kuigatsi	Puka — San- gaste 1,5	14	1,5	70	140	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$		IV
-----	------------------	----------	--------------------------	----	-----	----	-----	-------------------------------	--	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 4 ja 9 piirides. Sood on kasutanud metskond.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
19.	Sangaste Tuule	Tölliste	Laatre — Otepää 1,0	30	4,0	400	800	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	8	III

Kõrgsoo, asub Sangaste metskonnas ja Tuule talu maadel. Soo pinnal kasvavad üksikud männid. Vee äravoolu võimalus olemas kohalikku järve. Turbakihi suurim sügavus 4,7 m; pealmised kihid kuni 2 m sügavuseni on villipea-turbasambla turvas lagunemisjärguga 20—30%, sügavamad kihid on pilliroo-tarna turvas lagunemisjärguga 40—50%. Sood on kasutanud ligaste kartulihühistu ja Tuule turbaühistu. O. V. 1942. a.

20.	Jaanuste Sarapuu	Sangaste	Sangaste — Võru 0,5	5	2,0	50	50	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
-----	---------------------	----------	------------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	--	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. A 78 piirides. Sood on kasutanud Lauküla turbaühistu.

21.	Kuiksilla	Sangaste	Valga — Sangaste 1,0	300	3,0	9000		Kt	92	III
-----	-----------	----------	-------------------------	-----	-----	------	--	----	----	-----

Madal- ja üleminekusoo, asub Sangaste metskonna kv. nr. 91 ja 92 piirides, ulatudes talumaade osas Väike-Emajõe ni. Vee ärajuhtimine võimalik Emajõe jõe. Turbakihi paksus ulatub üle 4 m. Valga linna poolt on 1937. a. soosse rajatud mehhaaniline kütteturbatööstus ühe suurema tüüpi turbamasinaga. Soos on kände vähe, turba lagunemisjärk kõrge. Puuduliku kuivenduse tõttu on vett soos palju. A. R.

22.	Kungjärve	Sangaste	Tuulemäe — Tagula 1,0	84	3,0	1680	840	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	16	IV
-----	-----------	----------	--------------------------	----	-----	------	-----	-------------------------------	----	----

Soo asub Sangaste metskonna kv. nr. 167—176, 181 ja 185 piirides. Sood on kasutanud Tuulemäe turbaühistu ja üksiktootjad. Soost jääb suurem massiiv Võrumaale (vt. Võrumaa, nr. 65).

23.	Korijärve Priisoo	Sangaste	Laatre — Antsla 1,5	426	3,0	12 780		Kt		III/V
-----	----------------------	----------	------------------------	-----	-----	--------	--	----	--	-------

Madal-soo, asub Sangaste metskonna kv. nr. 187—193 piirides ja talumaadel. Pinnal kasvavad soomännid ja -kased. Vee ärajuhtimine võimalik Väike-Emajõe jõe. Koostis: pilliroo-villipea-tarna turvas; turbakihi suurim paksus 4 m, lagunemisjärk 40—60%; põhja koostis — savi; vesi väga roosterikas. H. R. 1943. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
24.	Karksi Taagepera	Vaoküla	Nuia—Taa- gepera 2,0	84	2,5		2100	At	21	IV

Soo asub Taagepera metskonnä kv. nr. 10, 11 ja 13 piirides. On ühine mas-
siiv Viljandimaal asuva Karksi sooga (vt. Viljandimata, nr. 74). Sood on kasu-
tanud Taagepera sanatoorium ja üksiktootjad.

25.	Leebiku	Pödrala	Pikasilla— Tõrva 1,0	40	1,5	300	300	$\left \begin{array}{l} Kt = 1 \\ At = 1 \end{array} \right $	3	V
-----	---------	---------	-------------------------	----	-----	-----	-----	--	---	---

Soo asub Aakre metskonna kv. nr. 3 piirides ja talumaadel. Sood on ka-
sutanud Leebiku põllumajandusühistu.

26.	Virtsjärve	Hummuli	Koorküla— Piiri 1,5	52	1,5		780	At	8	IV
-----	------------	---------	------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Valga metskonnas. Sood on kasutanud Hummuli turbaühistu.

27.	Lagesoo	Vaoküla ja Helme	Tõrva— Holdre 0,5	949	4,4	11 282	29 938	$\left \begin{array}{l} Kt = 1 \\ At = 2 \end{array} \right $	31	II
-----	---------	---------------------	----------------------	-----	-----	--------	--------	--	----	----

Kõrgsoo, asub Tõrva—Holdre ja Tõrva—Vaoküla—Ala II kl. maantee va-
hel, Holdrest 0,5 km põhja pool, Taagepera metskonna kv. nr. 253 ja 254
piirides ning talumaadel. Soo on piiratud kitsa soomänniku ribaga. Üldiselt
lage, kohati kasvab soomände, eriti laugaste rajoonides. Soo kuivendustingi-
mused soodsad hea langu tõttu Ohne jõkke. Koostis: villpea-turbasambla-
tarna turvas; turbakihi suurim paksus 7,8 m; tuhasisaldus absoluutselt kuiva
turba kohta 1,28—2,77% (keskm. 1,7%); põhja koostis — liivane savi. Sood on
kasutanud Helme-Koorküla ja Helme-Metsküla turbaühistu ning üksiktoot-
jad. O. V. 1942. a.

28.	Juksi	Vaoküla	Helme— Taagepera 1,0	87	2,0		1740	At		IV
-----	-------	---------	----------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Taagepera metskonna kv. nr. 225 piirides. On kasutamata.

29.	Koorküla	Helme	Holdre— Koorküla 0,5	110	2,0		2200	At	3	IV/V
-----	----------	-------	-------------------------	-----	-----	--	------	----	---	------

Soo asub Taagepera metskonna kv. nr. 34 ja 35 piirides. Sood on kasuta-
nud Koorküla turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
30.	Valgejärve Emasoo	Helme	Lätimaa — Koorküla 1,5	23	2,0		460	At		IV

Soo asub Taagepera metskonna kv. nr. 56 piirides. On seni kasutamata.

31.	Jaki	Helme	Lätimaa — Koorküla 2,5	50	2,0		1000	At		IV
-----	------	-------	---------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Taagepera metskonna kv. nr. 12, 14, 16 ja 17 piirides. Soo on seni kasutamata.

32.	Kaagjärve	Kaag- järve	Lohvandi — Kannistu 1,5	164	3,0	3280	1640	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	23	IV
-----	-----------	----------------	----------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Soo asub Valga metskonna kv. nr. 36—38 ja 40 piirides. Sood on kasutanud Kaagjärve piimaühistu ja Kaagjärve põllumajandusühistu „Tegur“.

33.	Linnusoo Maruti	Kaag- järve	Valga — Paju 1,0	8	2,0	160		Kt	8	III
-----	--------------------	----------------	---------------------	---	-----	-----	--	----	---	-----

Madalsoo, asub Valga—Tartu raudtee ja Valga—Tartu maantee vahel, Paju mõisa ja raudtee peatuskoha lähedal. Juurdepääs on hea; soo pind on kaetud kasevõsaga. Kuivendust on kerge teostada vee juhtimisel soo juures asuvasse Pedeli jõkke. Koostis: metsa-tarna turvas, lagunemisjärk 60—70%; sisaldab rohkesti tuhka; turbakihi suurim sügavus 2,1 m. Soo sobib kütteturba tootmiseks või uudismaakultuuriks. Sood on kasutanud turbatootmiseks Paju põllumajandusühistu. O. V. 1942. a.

34.	Karula	Karula	Karula — Valga 1,0	99	2,0		1980	At	18	IV
-----	--------	--------	-----------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Valga metskonnas. Sood on kasutanud Karula-Väheru põllumajandusühistu ja Karula asunike- ja talupidajate-ühistu.

35.	Oinasoo	Kaag- järve	Ratsimäe — Raavitse 1,0	50	3,0	1500		Kt	4	III
-----	---------	----------------	----------------------------	----	-----	------	--	----	---	-----

Madalsoo, asub Raavitse küla Oina ja teiste talude maadel. Pind on kaetud soometsa ja kasevõsaga. Kuivendustingimused soodsad, sest vett saab juhtida soo servas asuvasse Tõlliste ojja, kuhu on suur maapinna lang. Koostis: enamikus pilliroo-metsa-tarna turvas, lagunemisjärk 60—70%. Turbakihi suurim sügavus 5,2 m. Soo sobib kütteturba tootmiseks. O. V. 1942. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
36.	Lonte Londiküla	Kaag- järve	Valga— Kaagjärve 2,0	30	2,0	300	300	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	30	III

Kõrgsoo, asub Valga—Kaagjärve raudtee ääres, Valga metskonnas. Pind kaetud kidurate soomändidega. Koosneb peamiselt turbasambla turbast; kihi suurim sügavus 4,4 m; lagunemisjärk kuni 1 m sügavuseni 10—30%, sügavamal 40—60%. Soo on välja renditud kohalikule põllumajandusühistule „Tegur“. O. V. 1942. a.

37.	Tuuri	Põdrala	Tõrva— Viljandi 1,0	60	2,0	1200		Kt		III
-----	-------	---------	------------------------	----	-----	------	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Tuuri talu ja naabertalude maa-alal. Soo pind kaetud harvade puudega ja võsaga. Vee ärajuhtimise võimalus soodus juuresolevasse Ohne jõkke. Juurdepääs hea. Koostis: pilliroo-metsa-tarna turvas, lagunemisjärk 50—80%, turbakihi suurim sügavus 4,2 m. Soo sobib küteturba tootmiseks. Leebiku piimaühistul on koostatud kava mehhaaniliseks tootmiseks. O. V. 1942. a.

38.	Helme	Tõrva linn	Tõrva lin- nas	3	2,0	60		Kt		III
-----	-------	---------------	-------------------	---	-----	----	--	----	--	-----

Soo kasutajaks on Tõrva linn.

39.	Kamause	Hummuli	Tõrva— Valga 3,0	10	2,0	200		Kt		III
-----	---------	---------	---------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Madalsoo, asub mägedevahelises orus, Kamause talu maadel. Pind on kaetud soomändidega. Ümbritsevate mägede tõttu on vee ärajuhtimine takistatud, samuti ka juurdepääs raskendatud. Koostis: villpea-pilliroo-tarna turvas, lagunemisjärk 40—60%. Turbakihi suurim sügavus 2,6 m. Soo sobib küteturba tootmiseks käsimasinaga. Soole pretendeerib Hummuli piimaühistu. O. V. 1942. a.

40.	Kaprani	Hummuli	Tõrva— Valga 0,5	16	2,0	320		Kt		III
-----	---------	---------	---------------------	----	-----	-----	--	----	--	-----

Madalsoo, asub Kaprani talu maadel. Pind kaetud soometsaga ja kasevõsaga. Vee ärajuhtimise tingimused soodsad. Koostis: pilliroo-metsa-tarna turvas, lagunemisjärk 50—70%; turbakihi suurim sügavus 2,8 m. Juurdepääs hea. Turvas kõlblik küteturbaks. O. V. 1942. a.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
41.	Primetsa	Kaag- järve	Valga — Sängaste 0,5	50	1,3	650		Kt		V
42.	Taagepera	Taage- pera	Taagepera — Omuli 3,0	150	2,0		3000	At		V

Soo asub Taagepera metskonna kv. nr. 92, 103, 109, 118, 119 ja 110 piirides.
On seni kasutamata.

10. Võrumaa.

Võrumaa kuulub turbasoode poolest vaesemate maakondade hulka. Suurema osa maakonnast võtavad endi alla kõrgustikud, millede vahel orgudes esinevad ainult väiksemad sood. Maakonna madalaimaks alaks on Peipsi ja Lämmijärve rannik. Siit ulatub madalam ala edelasse Võru nõo näol. Nendest piirkondadest leiamegi Võrumaa tähtsamad turbasood.

Pinnasuuruse järgi jagunevad Võrumaa turbasood järgmiselt:

K l a s s i d	Soode arv	Üldine pind ha	% maakonna turbasoode pindalast
1. Pindalaga üle 1000 ha	3	6 096	40,7
2. „ 500—1000 „	2	1 064	7,1
3. „ 100— 500 „	29	5 768	38,6
4. „ alla 100 „	65	2 028	13,6
Kokku:	99	14 956	100,0

Maakonna suuremad turbasood on:

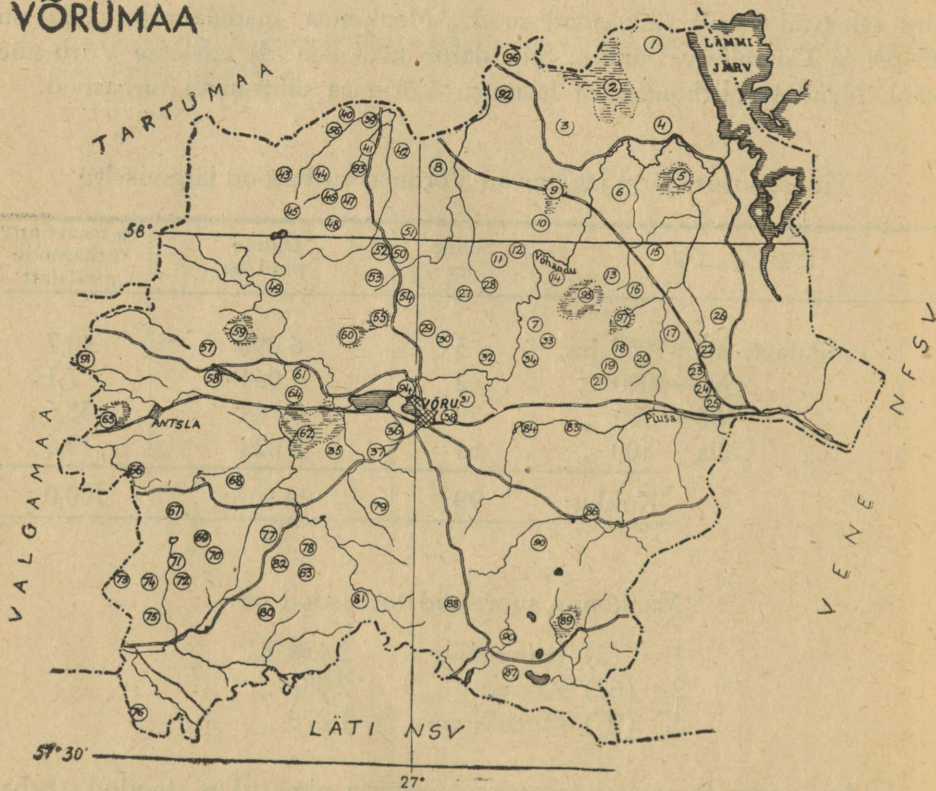
1. (2) Jaanimõisa 2 436 ha
2. (62) Kerreti 2 384 „
3. (95) Meenikonna 1 276 „

Üldine turba toormassi tagavara Võrumaa nimestikus toodud turbasoodes on 462 000 000 m³, sellest kütteturbaks kõlblikku turvast 259 000 000 m³ ja alusturbaks kõlblikku 203 000 000 m³.

Keskmiseks turbasoo sügavuseks maakonna kohta on 3,10 m.

Ekspluateerimiseks oli Võrumaal tööstustele, ühistuile ja üksiktootjaile enne Teist Maailmasõda välja renditud kokku 1 396 ha turbasoid.

VÕRUMAA



Jrk. nr.	Soo nimetus	Vald	Ligem mnt. või raudteajaam, kaugus km	Pind ha	Kesk. süg. m	Toormassi maht 1000 m ³		Kasut. oistarve Kt At	Kasut. võetud pind ha	Uurimisjärk
						Kt	At			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Kalsa	Räpina	Meeksi — Räpina 1,5	206	1,0		2060	At	31	IV/V

Soo asub Räpina metskonna kv. nr. 21, 23, 31 ja 38 piirides. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 37 m. Soo idapoolses servas asuva oja absoluutne kõrgus 34 m. Sood on kasutanud Räpina-Meeksi turbaühistu ja üksiktootjad.

2.	Jaanimõisa Meelva Toolamaa	Räpina	Räpina — Tartu 3,0	2436	2,0	12 180	36 540	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{3}$	83	III
----	----------------------------------	--------	-----------------------	------	-----	--------	--------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Tartumaa piiril, Räpina metskonna kv. nr. 41, 44—47, 56, 58—61 ja 66 piirides ning talumaadel. Pind keskelt lage, äärtel kasvavad harvad soomännid. Soos leidub rohkesti laukaid ja järvi, nendest suurim — Meelva järv — asub soo kagupoolses nurgas. Hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 46 m. Soost lääne pool asuva Lutsu oja absoluutne kõrgus 41 m. Turba pealmised kihid vähe lagunenu, kõlbavad alusturbaks. Kütteturvast leidub soo lõunapoolses servas peamiselt Meelva järve läänepoolisel kaldal. Sinna ongi rajatud Toolamaa turbaühistu poolt masinaturbatööstus ühe suurema turbapressiga. Peale Toolamaa turbaühistu kasutavad sood alusturba tootmiseks ümbruskonna turbaühistud ja üksiktootjad. A. R. 1943. a.

3.	Kauksi	Mooste	Kauksi — Säkna 0,5	186	1,0		1860	At		IV
----	--------	--------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Räpina metskonna kv. nr. 85, 87, 88, 91 ja 92 piirides. Soo hüdrograafiline asend oru nõlvakul, absoluutse kõrgusega 50 m; lääne pool asuva Lutsu oja absoluutne kõrgus 42 m. Sood on kasutanud üksiktootjad.

4.	Jaama	Räpina	Räpina — Tartu 1,0	177	1,2		2124	At	25	V
----	-------	--------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Räpina metskonna kv. nr. 72 piirides. Sood on kasutanud Räpina põllumajandusühistu.

5.	Tuurapera	Räpina	Kahkva — Räpina 0,5	564	1,5		8460	At	52	IV
----	-----------	--------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Räpina metskonna kv. nr. 107—109 piirides. Hüdrograafiline asend nõlvakul, absoluutse kõrgusega 41 m. Sood on kasutanud Räpina põllumajandusühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6.	Võika	Räpina	Kirmsi — Võuküla 0,5	24	1,0		240	At	11	IV

Soo asub Räpina metskonna kv. nr. 9 piirides. Sood on kasutanud Veriora ümbruse üksiktootjad.

7.	Leevi	Leevi	Võru — Räpina 1,0	200	1,5		3000	At		IV
----	-------	-------	----------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 52 ja 53 piirides. Sood kuivendamine on metsavalitsuse poolt läbi viidud. Sood on kasutanud üksiktootjad.

8.	Kadaja	Põlva	Tartu — Põlva 0,5	84	1,5	630	630	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		IV
----	--------	-------	----------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	--	----

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 18 ja 19 piirides. Sood on seni kasutamata.

9.	Ruusa	Veriora	Holvandi — Kanasaare 0,5	180	1,5	900	1800	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	26	V
----	-------	---------	--------------------------------	-----	-----	-----	------	-------------------------------	----	---

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 29, 30, 34 ja 40 piirides ning talumaadel. Sood on kasutanud Kanasaare, Vanaküla ning Pindi turbaühistu ja üksiktootjad.

10.	Uibujärve	Põlva	Partsi — Holvandi 1,0	38	1,5	285	285	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	4	IV
-----	-----------	-------	--------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	---	----

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 45 piirides. Sood on kasutanud Uibujärve väikemaapidajate turbaühistu ja üksiktootjad.

11.	Laane	Leevi	Partsi — Timo 0,5	80	1,5	600	600	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	13	V
-----	-------	-------	----------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	---

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 58, 60, 63 ja 66 piirides. Sood on kasutanud Pori turbaühistu.

12.	Viira	Leevi	Timo — Partsi 0,5	5	1,5		75	At	1	IV
-----	-------	-------	----------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 61 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
13.	Veriora	Veriora	Lepassaare — Veriora 0,5	2	1,5		30	At	2	IV

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 83 piirides. Sood on kasutanud Veriora turbaühistu.

14.	Palo	Lasva ja Orava	Räpina — Võru 1,0	95	1,5		1425	At	10	V
-----	------	-------------------	----------------------	----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Veriora metskonna kv. nr. 61 piirides ja talumaadel. Sood on kasutanud Süvahavva turbaühistu.

15.	Kullamäe	Veriora ja Orava	Niitsiku — Veriora 0,5	274	1,5		4110	At	4	IV
-----	----------	---------------------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 9, 10, 19—22, 25—27, 38, 39, 45 ja 47 piirides. Sood on kasutanud Kahkva turbaühistu.

16.	Süvahavva	Orava	Veriora — Niitsiku 1,0	22	1,5		330	At		IV
-----	-----------	-------	---------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 58 piirides. Sood on seni kasutamata.

17.	Orava	Orava	Kahkva — Orava 0,5	53	1,0		530	At	3	IV
-----	-------	-------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 115, 131 ja 132 piirides. Sood on kasutanud Orava turbaühistu.

18.	Madala	Orava	Hanikase — Madala 1,5	32	1,0		320	At		IV
-----	--------	-------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 136 ja 149 piirides. On seni kasutamata.

19.	Allasaare	Orava	Hanikase — Madala 0,0	31	1,0		310	At		IV
-----	-----------	-------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 148, 160 ja 161 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
20.	Kõivasaare	Orava	Orava — Kaamnitsa 0,5	77	1,0		770	At	3	IV

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 151, 152, 163, 164 ja 174 piirides. Sood on kasutanud Hanikase turbaühistu.

21.	Allsaare	Orava	Hanikase — Jantra 1,0	12	1,0		120	At	12	IV
-----	-----------------	-------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Orava metskonnas riigi tagavaramaadel. Sood on kasutanud Jantra turbaühistu.

22.	Kõvera	Orava	Orava — Soe 0,5	19	1,0	95	95	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	5	IV
-----	---------------	-------	--------------------	----	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 61, 62 ja 74 piirides. Sood on kasutanud Madiküla turbaühistu.

23.	Kliima	Orava	Teksina — Kliima 0,5	15	2,0		300	At		IV
-----	---------------	-------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 79, 84, 85 ja 91 piirides. On seni kasutamata.

24.	Luuska	Orava	Pefseri — Orava 1,0	11	2,0		220	At		IV
-----	---------------	-------	------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 97 piirides. On seni kasutamata.

25.	Kolodavitsa	Orava	Petseri — Orava 1,0	7	2,0		140	At		IV
-----	--------------------	-------	------------------------	---	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Orava metskonna kv. nr. 111 piirides. On seni kasutamata.

26.	Soe	Orava	Kahkva — Soe 0,2	56	2,0		1120	At		IV
-----	------------	-------	---------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Orava metskonnas. On seni kasutamata.

27.	Raja	Laheda	Vana-Koio- la — Timo 0,5	50	1,5		750	At	7	V
-----	-------------	--------	--------------------------------	----	-----	--	-----	----	---	---

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 2, 8 ja 9 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
28.	Timo	Leevi	Vana-Koio- la—Timo 0,5	97	2,0		1940	At	4	IV

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 13, 14, 19 ja 20 piirides. Sood on kasutanud Timo I turbaühistu ja üksiktootjad.

29.	Joosu	Laheda	Võru — Põlva 1,5	205	2,5	2562	2563	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	28	III
-----	-------	--------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	-----

Kõrgsoo, asub Võru metskonna kv. nr. 37 ja 39 piirides. Pind on äärtest kaetud kuni 5 m pikkade soomändidega, keskkohast lage. Turbakihi sügavus 3,8 m. Pealmistes kihtides kuni 1 m sügavuseni on turvas vähe lagunenu; keskmised kihid kuni 2 m sügavuseni on keskmise lagunemisjärguga ja põhjakihid 0,5—1,0 m paksuselt kõrge lagunemisjärguga. Lõunapoolse osa soost on labidaturba lõikajad läbi kaevanud. Põhja pool on võimalik rakendada masinaturba tootmist. Sood on kasutanud Joosu turbaühistu, Aleksandri põllupidajateühistu ja üksiktootjad. **A. A.**

30.	Väimela Mäe	Laheda	Võru — Põlva 1,0	108	2,0	1080	1080	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	59	IV
-----	----------------	--------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 40—42 ja 44—46 piirides. Sood on kasutanud Väimela põllutöökool, Navi turbaühistu ja üksiktootjad.

31.	Husari	Võru	Võru — Rä- pina 3,0	25	2,5	312	313	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	14	III
-----	--------	------	------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	-----

Madal- ja üleminekusoo, asub Võru—Petseri raudtee ja Koreli oja vahelisel maa-alal, Võru metskonna kv. nr. 97, 99 ja 101 piirides. Sood pinnal kasvavad käabusmännid ja sookased. Kuivendusolud head, sest sood läbib magistraalkraav. Koostis: metsa-tarna-lehtsambla turvas. Lagunemisjärk 25—50%; tuhasisaldus keskmine; kände leidub soos rohkesti; põhja koostis — liiv-savi, turbakihi suurim sügavus 3 m. Sood on enamikus välja antud kasutamiseks tellisetehasele „Võru Kivi“, kes kavatses seal rajada mehhaanilise küteturbatööstuse. **G. F. 1943. a.**

32.	Kääpa	Võru	Räpina — Võru 1,0	100	2,0		2000	At	44	IV
-----	-------	------	----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 106—111 piirides. Sood on kasutanud Kääpa turbaühistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
33.	Paidra	Lasva	Leevi — Virve 1,0	250	1,5		3750	At	10	IV

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 114, 115, 118, 119, 121 ja 122 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

34.	Pindi	Lasva	Võru — Rä- pina 3,0 Võru 16,0	150	2,5	1875	1875	Kt = 1 At = 1	34	III
-----	--------------	-------	-------------------------------------	-----	-----	------	------	------------------	----	-----

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 120, 123, 124 ja 126 piirides. Soo pind on kaetud kidurate mändidega. Soo kuivendamiseks on kraavid kaevatud Metsade Valitsuse poolt. Sood on kasutanud Pindi turbaühistu ja üksiktootjad.

35.	Tsirgupalu	Sõmer- palu	Sõmerpalu — Rõuge 1,0	12	1,5		180	At	6	IV
-----	-------------------	----------------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 6 ja 7 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

36.	Reedu	Kasaritsa	Võru — Rõuge 0,5	6	1,0		60	At	6	IV
-----	--------------	-----------	---------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 67 piirides. Sood on kasutanud Juba turbaühistu.

37.	Laane	Kasaritsa	Võru — Varstu 0,5	2	1,5		30	At	2	IV
-----	--------------	-----------	----------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Võru metskonna kv. nr. 99 piirides. Sood on kasutanud Nursi põllumajandusühistu.

38.	Võrusoo	Võru	Võru linn 3,0	400	2,0		8000	At	34	III
-----	----------------	------	------------------	-----	-----	--	------	----	----	-----

Madalsoo, asub Koreli oja ja Võru—Petseri raudtee vahelisel maa-alal, alates Võru jaama ja linna joonelt ida poole. Suurem osa soost asub talumaadel, ainult 34 ha kuulub Võru metskonnale; see osa on renditud „Võru Tööstusele“ küteturba tootmiseks. Soo pind on osalt kaetud võsaga, osalt lage. Vee ärajuhtimine võimalik Koreli jõkke. Koostis; metsa-tarna turvas; turbakihi suurim sügavus 4,2 m, lagunemisjärk 40—60%; põhja koostis — liiv. Linna elektrijaamast on turbasoose ehitatud korralik raudtee. A. A. ja A. R.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
39.	Juuriku	Kõlleste	Tartu — Võru 1,5	8	1,0		80	At		IV

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 12 piirides. On seni kasutamata.

40.	Tõdu	Kõlleste	Karilatsi — Sõõru 1,0	35	2,0		700	At	13	IV
-----	------	----------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 18 ja 19 piirides. Sood on kasutanud Karilatsi turbaühistu ja üksiktootjad.

41.	Kaarli- mõisa	Kõlleste	Tartu — Võru 0,5	4	1,5		60	At	4	IV
-----	------------------	----------	---------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 65 piirides. Sood on kasutanud Kaaraski turbaühistu.

42.	Kiuma	Põlva	Koorvere — Kiuma 1,0	20	1,5		300	At		IV
-----	-------	-------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 107 ja 109 piirides. On seni kasutamata.

43.	Sirtsu	Valg- järve	Soodla — Karaski 0,5	5	1,5		75	At		IV
-----	--------	----------------	-------------------------	---	-----	--	----	----	--	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 123 piirides. On kasutamata.

44.	Kindapalu	Kõlleste	Karaski — Soodla 1,0	20	2,0		400	At		V
-----	-----------	----------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	--	---

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 140 ja 142 piirides. On seni kasutamata.

45.	Ahijärve	Kanepi	Ihamaru — Kanepi 3,0	110	1,5	825	825	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	25	V
-----	----------	--------	-------------------------	-----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	---

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 1—8 piirides. Piigaste järvest 1 km loodes. Sood on kasutanud Piigandi turbaühistu.

46.	Hurmi	Kõlleste	Ihamaru — Kanepi 0,5	10	1,5		150	At		V
-----	-------	----------	-------------------------	----	-----	--	-----	----	--	---

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 14 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
47.	Pera	Kõlleste	Karksi — Vorbuse 0,5	40	1,5		600	At	7	V

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 20 ning 21 piirides ja talumaadel. Sood on kasutanud Hurmi turbaühistu ja üksiktootjad.

48.	Karaski	Kõlleste	Heisri — Hurmi 0,0	28	2,0		560	At		V
-----	---------	----------	-----------------------	----	-----	--	-----	----	--	---

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 23 piirides ja talumaadel. Sood on seni kasutamata.

49.	Paali	Sõmer- palu	Kanepi — Kärgula 0,2	73	1,5		1095	At	20	IV
-----	-------	----------------	-------------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 91 ja 96 piirides. Sood on kasutanud Koigera turbaühistu ja üksiktootjad.

50.	Savisaare	Laheda	Võru — Tartu 0,5	37	2,0		740	At	10	IV
-----	-----------	--------	---------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 2—4 piirides. Sood on kasutanud turbaühistu „Omaabi“.

51.	Pragi	Laheda ja Põlva	Puskaru — Kähri 1,0	137	1,5		2055	At	53	IV
-----	-------	--------------------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 8 ja 9 piirides ning talumaadel. Sood on kasutanud Tilsi lastekodu, Vardja, Pragi, Meemaste ja Koiola turbaühistu ja üksiktootjad.

52.	Sõreste	Kanepi	Tartu — Võru 0,2	16	1,5		240	At	16	IV
-----	---------	--------	---------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonnas. Sood on kasutanud Sõreste turbaühistu.

53.	Lautsoja	Kanepi	Põlgaste — Kanepi 1,5	40	1,5		600	At	19	IV
-----	----------	--------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 29, 30 ja 32 piirides. Sood on kasutanud Sõreste-Puurmanni turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
54.	Riidali	Laheda	Võru — Tartu 1,0	23	1,5		345	At	10	IV

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 43 ja 44 piirides. Sood on kasutanud ümbruskonna üksiktootjad.

55.	Põlgaste	Laheda	Kanepi — Võru 1,0	86	2,0		1720	At	25	IV
-----	----------	--------	----------------------	----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 52—54 piirides. Sood on kasutanud Paiste ja Põlgaste turbaühistu.

56.	Piigaste	Kõlleste	Karilatsi — Piigaste 0,5	20	1,5	100	200	Kt $\frac{1}{2}$ At $\frac{1}{2}$	20	IV
-----	----------	----------	-----------------------------	----	-----	-----	-----	--------------------------------------	----	----

Soo asub Erastvere metskonna kv. nr. 42 piirides. Sood on kasutanud Vana-Piigaste turbaühistu.

57.	Siimu	Linna- mäe	Vaabina — Urvaste 1,5	6	1,5		90	At	6	IV
-----	-------	---------------	--------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Sõmerpalu metskonna kv. nr. 39—42 piirides. Sood on kasutanud Vaabina karjakontrollühistu, Linnamäe-Rausvapalu turbaühistu ja Vaabina VII masinaturbaühistu.

58.	Vaabina	Linna- mäe	Antsla — Võru 1,5	3	2,0		60	At	3	IV
-----	---------	---------------	----------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Sõmerpalu metskonna kv. nr. 43 piirides. Sood on kasutanud Vaabina-Mäeküla turbaühistu.

59.	Ess-soo Rummi	Linna- mäe ja Sõ- merpalu	Linnamäe — Urvaste 0,5	293	1,8		5274	At	117	IV
-----	------------------	------------------------------------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	-----	----

Soo asub Sõmerpalu metskonna kv. nr. 99, 96, 97, 101 ja 102 piirides. Sood on kasutanud Linnamäe, Linnamäe-Ess-soo, Linnamäe-Käisma, Linnamäe-Mäeküla, Urvaste-Kirikuküla, Lauksilla, Kärgula ning Urvaste turbaühistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
60.	Kurgsoo	Sõmerpalu	Osula — Põlgaste 1,0	215	3,5		7525	At	39	V

Soo asub Sõmerpalu vallas riigi tagavaramaadel ja talumaadel. Sood on kasutanud Sõmerpalu piimaühistu ning Mustja ja Erastvere turbaühistu.

61.	Uuspiisa	Sõmerpalu	Antsla — Võru 1,0	114	2,5		2850	At	64	V
-----	----------	-----------	----------------------	-----	-----	--	------	----	----	---

Soo asub Sõmerpalu metskonna kv. nr. 125—127 piirides. Sood on kasutanud Karula ja Vaabina masinatarvitajate-ühistu ning Sõmerpalu ja Vaabina turbaühistu.

62.	Kerreti Sõmerpalu Vilbu Nursipalu	Sõmerpalu	Sõmerpalu jaam 0,2 Võru linn 10,0	2384	2,6	61 312	3548	Kt $\frac{18}{1}$ At $\frac{1}{1}$		II
-----	--	-----------	--	------	-----	--------	------	---------------------------------------	--	----

Enamikus madalsoo, asub Sõmerpalu jaamast läänes, mõlemal pool raudteed. Peamassiiv on raudteest lõuna pool, Sõmerpalu metskonna kv. nr. 151—194, 199—204, 211—218 ning 224—230 ja Võru metskonna kv. nr. 10 ja 11 piirides ning talumaadel. Kõrgsoo-osas kasvab harv soomännik, madalsoo-osas noor kuni keskmine soo-segamets, kohati esineb võsa ja sooniit. Kõrgsoo on kaetud väikeste mätastega, madalsoo on tasane. Madalsood on 1931 ha (80%), üleminekusood 286 ha (12%) ja kõrgsood 167 ha (7%). Soo kuivendamine on madalsoos eeskujulikult läbi viidud Metsade Valitsuse poolt. Vesi juhitakse süvendatud Kerreti oja kaudu Mustjõkke, mis asub soo servas. Kõrgsoo ja üleminekusoo osas on kuivendus puudulik. Turbakihi suurim sügavus 7 m, kamara paksus 0,2 m. Koostis: kõrgsoos villpea-turbasambla-tarna turvas ja madalsoos pilliroo-metsa-tarna turvas. Lagunemisjärk kõrgsoos alla 30%, madalsoos keskmiselt 60%. Tuhasisaldus absoluutselt kuiva turba kohta 7,13—11,61% (keskmine 8,7%). Soo põhja koostis — liiv ja gytjta. Soo on ka looditud. O. V. 1942. a.

63.	Rõuge Suursoo	Rõuge	Rõuge — Sadva 0,1	325	3,1	2499	6266	Kt $\frac{1}{1}$ At $\frac{1}{2}$		II
-----	------------------	-------	----------------------	-----	-----	------	------	--------------------------------------	--	----

Kõrgsoo, asub Rõugest 12 km edelas, Roosa metskonna kv. nr. 118, 119, 133—136 ning 140—143 piirides ja talumaadel. Põhja poolt on soo piiratud kõrgmetsaga, lõuna poolt talupõldudega. Soo on kaetud harva soomännikuga. Pinnareljeef on põhjaosas tasane, lõunaosas mälik. Kuivendustingimused

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

head, sest soo omab tugevat langu lõuna ja ida suunas. Koostis: villpea-turbasambla-tarna turvas; turbakihi suurim sügavus 7,8 m, lagunemisjärk 20—70%, tuhasisaldus absoluutselt kuiva turba kohta 1,38—2,17% (keskm. 1,8%). Põhja koostis — liiv. O. V.

64.	Konksilaane	Sõmerpalu	Sõmerpalu — Vaabina 0,2	24	2,5		600	At		IV
-----	-------------	-----------	----------------------------	----	-----	--	-----	----	--	----

Soo asub Sõmerpalu metskonna kv. nr. 129, 134 ja 140 piirides. On seni kasutamata.

65.	Kungjärve Avisoo	Antsla ja Ur- vaste	Vana- Antsla 1,0	375	3,0	7500	3750	$\frac{Kt}{At} = \frac{2}{1}$	188	IV
-----	---------------------	---------------------------	---------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	-----	----

Soo asub Valgamaa piiril, ulatudes väiksema osaga Valgamaale. Soo hüdrograafiline asend nõlvakul; ta kujutab enesest kinnikasvanud järve. Sood on kasutanud Nissmetsa, Sareküla ning Kahrisaare turbaihistu ja Kauksi, Uue-Antsla asunduse, Vana-Antsla-Soovere, Kobela II, Boose, Vana-Antsla asunduse, Kobela, Uue-Antsla, Annemõisa ning Vaabina-Viira tarvita-jateühistu ja üksiktootjad.

66.	Haabsaare	Antsla	Antsla — Haabsaare 5,0	64	2,8	1792		Kt		V
-----	-----------	--------	------------------------------	----	-----	------	--	----	--	---

Madal- ja üleminekusoo, asub Antsla metskonna kv. nr. 59, 65, 104 ja 111 piirides. Soo pinnal kasvavad männid, kased ja pajud. Kuivendusolud head, metsa kuivendamiseks on magistraalkraav olemas. Koostis: pilliroo-metsa-tarna turvas; turbakihi suurim sügavus 3,5 m, lagunemisjärk 30—50%; põhja koostis — liivsavi. Soo on seni kasutamata. G. F. 1943. a.

67.	Kaugjärve	Lepistu	Karula — Tsooru 2,0	207	2,5		5175	At	50	IV
-----	-----------	---------	------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 17, 26, 32—34, 44—46, 57 ja 58 piirides. Sood on kasutanud Rimmi küla, Rannusaare ning Abijärve turbaihistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	-11
68.	Parmupalu	Lepistu	Tsooru — Parmupalu 0,2	21	2,0	420		Kt	2	IV

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 1 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

69.	Punaku	Lepistu	Tsooru — Vana-Roosa 2,0	42	1,5		630	At	34	IV
-----	--------	---------	-------------------------------	----	-----	--	-----	----	----	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 49, 50, 61, 78 ja 79 piirides. Sood on kasutanud Tsooru turbaühistu ja üksiktootjad.

70.	Palu	Lepistu	Tsooru — Vana-Roosa 1,0	358	2,5		8950	At	17	IV
-----	------	---------	-------------------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 85, 86, 96 ja 97 piirides. Sood on kasutanud Vana-Roosa põllumajandusühistu ja üksiktootjad.

71.	Perajärve	Mõniste	Vana-Roosa — Ubja 1,5	165	1,5		2475	At		IV
-----	-----------	---------	--------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 90, 91, 82, 83, 87, 92 ja 98 piirides. Sood on seni kasutamata.

72.	Järve	Mõniste	Vana-Roosa — Ubja 0,2	52	1,5		780	At	6	IV
-----	-------	---------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 104, 105, 108 ja 109 piirides. Sood on kasutanud Saru turbaühistu ja üksiktootjad.

73.	Aruküla	Mõniste	Jauksilla — Aruküla 0,5	95	1,5		1425	At		IV
-----	---------	---------	----------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 1, 11, 12 ja 22 piirides. On kasutamata.

74.	Koemetsa	Mõniste	Alaküla — Koemetsa 0,2	73	1,5		1095	At		IV
-----	----------	---------	------------------------------	----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 33—35, 45 ja 46 piirides. On seni kasutamata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
75.	Ahelo	Mõniste	Alaküla — Koemetsa 0,0	71	2,0		1420	At	11	IV

Soo asub Antsla metskonna kv. nr. 67, 68, 70—72 ja 76 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

76.	Tambäse	Mõniste	Tambäse küla 1,5	130	5,0		6500	At	17	IV
-----	----------------	---------	---------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Lätimaa piiril, suurem osa soomassiivist jääbki Lätimaale; Eesti osa asub Karula metskonna kv. nr. 25, 31, 32 ja 37 piirides. Sood on kasutanud Mõniste turbaühistu ja üksiktootjad.

77.	Kõrgepalu	Lepistu	Sänna — Varstu 0,5	107	1,5		1605	At	5	IV
-----	------------------	---------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Roosa metskonna kv. nr. 51, 62—66, 58 ja 59 piirides. Sood on kasutanud Kõrgepalu turbaühistu.

78.	Piirikolga	Rõuge	Varstu — Sänna 4,0	157	2,0		3140	At	10	IV
-----	-------------------	-------	-----------------------	-----	-----	--	------	----	----	----

Soo asub Roosa metskonna kv. nr. 87—90, 92, 93 ja 104—106 piirides. Sood on kasutanud Matsi põllumajandusühistu, Sänna turbaühistu, Sänna põllumajandusühistu ja üksiktootjad.

79.	Sikasoo	Rõuge	Rõuge — Võru 0,5	5	2,0	50	50	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	2	IV
-----	----------------	-------	---------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Soo asub Roosa metskonna kv. nr. 166 piirides. Sood on kasutanud Rõuge piimaühistu.

80.	Tõrvandu	Varstu	Vana-Roosa — Krabi 1,5	112	2,0		2240	At	4	IV
-----	-----------------	--------	---------------------------	-----	-----	--	------	----	---	----

Soo asub Roosa metskonna kv. nr. 59, 60, 76, 78—81, 100—103, 119, 145 ja 146 piirides. Sood on kasutanud Vana-Roosa ja Kirepi turbaühistu.

81.	Pikamäe Mustjärve	Ruusmäe	Mikita — Kellamäe 1,5	227	2,0	1513	3027	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	24	IV
-----	------------------------------	---------	-----------------------------	-----	-----	------	------	-------------------------------	----	----

Soo asub Roosa metskonna kv. nr. 218 ja 219 piirides. Sood on kasutanud Soomeoru turbaühistu ja üksiktootjad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
82.	Riiumetsa	Lepistu	Jaama — Riiumetsa 0,2	15	0,5		75	At	2	IV

Soo asub Roosa metskonna kv. nr. 24, 25, 30 ja 33 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

83.	Hellekunnu	Lasva	Piusa — Otsa 0,5	8	2,0	80	80	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	7	IV
-----	------------	-------	---------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 28 piirides. Sood on kasutanud Lindora piimaühistu, Lossina turbaühistu ning üksiktootjad.

84.	Sooküla	Lasva	Sooküla — Husari 0,5	17	4,0	340	340	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$	17	IV
-----	---------	-------	-------------------------	----	-----	-----	-----	-------------------------------	----	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 1 ja 7 piirides. Sood on kasutanud Vastseliina ja Loosi piimaühistu, Loosi turbaühistu ning üksiktootjad.

85.	Haava	Vastse- liina	Petruse — Saaluse 1,0	14	1,0		140	At	3	IV
-----	-------	------------------	--------------------------	----	-----	--	-----	----	---	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 104 piirides. Sood on kasutanud Saaluse-Rauba turbaühistu.

86.	Lükerdi	Vastse- liina	Vastseliina — Võru 0,5	2	1,0		20	At	1	IV
-----	---------	------------------	---------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 122 ja 113 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

87.	Hinu	Misso	Rannuka — Kaubi 0,2	1	1,0		10	At	1	IV
-----	------	-------	------------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 93 piirides. Sood on kasutanud üksiktootjad.

88.	Hanija	Ruusmäe	Võru — Rogosi 0,2	2	2,5		50	At	2	IV
-----	--------	---------	----------------------	---	-----	--	----	----	---	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 3 piirides. Sood on kasutanud Plaani turbaühistu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
89.	Tika	Misso	Pihkva — Riia 0,5	200	2,0		4000	At		IV

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 34—36, 41, 42, 47, 50—52, 56, 16, 17, 19 ja 29 piirides. Soo on seni kasutamata.

90.	Preeksa	Misso	Misso — Preeksa 0,0	100	2,0		2000	At		IV
-----	---------	-------	------------------------	-----	-----	--	------	----	--	----

Soo asub Vastseliina metskonna kv. nr. 11 piirides. Soo on seni kasutamata.

91.	Suutsi	Urvaste	Antsla — Tsirgulinna 2,5	4	1,5	20	40	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{2}$	4	IV
-----	--------	---------	--------------------------------	---	-----	----	----	-------------------------------	---	----

Soo asub Sangaste metskonnas. Sood on kasutanud Uue-Antsla turbaühistu.

92.	Mooste	Mooste	Mooste — Põlva 0,2	40	1,5	600		Kt		V
-----	--------	--------	-----------------------	----	-----	-----	--	----	--	---

Soo asub Ahja metskonna kv. nr. 238, 257 ja 262 piirides. Sood on kasutanud Mooste sovhoos, mis asub soost 5 km edelas.

93.	Ronisoo	Kõlleste	Tartu — Võru 2,0	2	1,5	30		Kt		IV
-----	---------	----------	---------------------	---	-----	----	--	----	--	----

Soo asub Karaski küla Roni talu maadel. Sood on kasutanud Kõlleste-Kiioma piimaühistu.

94.	Võrukivi	Võru	Võru linn 2,0	5	1,0	50		Kt	5	III
-----	----------	------	------------------	---	-----	----	--	----	---	-----

Madalsoo, asub loodepoolisel linnaserval, Võhandu jõe luhas. Soost toodab tellisetehas „Võru Kivi“ kütturetsepti ühe väiksemat tüüpi turbamasinaga. Turvas kõrge lagunemisjärguga. *A. R. 1943. a.*

95.	Meenikonna	Veriora	Veriora — Lepassaare 1,5 Veriora 5,0	1276	3,0	16 028	15 983	$\frac{Kt}{At} = \frac{1}{1}$		II
-----	------------	---------	---	------	-----	--------	--------	-------------------------------	--	----

Kõrgsoo, asub Veriora mõisast 3,5 km lõuna pool, Veriora metskonna kv. nr. 69—71, 76—78, 80—85, 88—92, 94—98, 100—108, 110—111, 125 ja 128—135 pii-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

rides. Sood piirab kõrgmets. Soos leidub rohkesti metsaga kaetud soosaari. Pind on tasane, üldiselt kaetud hõreda soomännikuga. Kuivendamine võimalik 2 km kaugusel olevasse Mustjärve. Soo on osaliselt looditud Maaparanduse Valitsuse poolt. Turbakihi suurim sügavus 5,8 m. Koostis: villpea-metsatarna turvas, lagunemisjärk 30—70%; tuhasisaldus absoluutselt kuiva turba kohta 1,30—2,04% (keskm. 1,63%). Põhja koostis — liiv. O. V. 1943. a.

96.	Kõta	Mooste	Räpina — Tartu 1.0	87	2.0		1740	At		V
-----	-------------	--------	-----------------------	----	-----	--	------	----	--	---

Soo asub Kõta järve ääres, Ahja metskonna kv. nr. 208—210 ja 214—216 piirides.

97.	Mustjärve	Orava	Lepassaare — Veriora 1,5	500	2.0		10 000	At		V
-----	------------------	-------	--------------------------------	-----	-----	--	--------	----	--	---

Soo asub Veriora ja Orava metskonnas laialipaisatult metsamassiivide vahel.

98.	Rainova	Mäe	Rainova kü- last 1 km lõuna pool	15	2.0	300		Kt		IV
-----	----------------	-----	--	----	-----	-----	--	----	--	----

99.	Mäessa	Mäe	Toomasmäe külast 1 km lääne pool	40	2.0	800		Kt		IV
-----	---------------	-----	--	----	-----	-----	--	----	--	----

Turbasoode alfabeediline register.

Soo nimetuse järel on esimese (rooma) numbriga tähistatud maakond, kust antud sood tuleb otsida, ja teise (araabia) numbriga järjekorra number selles maakonnas.

Maakonnad on tähistatud järgmiselt: I — Virumaa, II — Järvamaa, III — Harjumaa, IV — Läänemaa, V — Saaremaa, VI — Pärnumaa, VII — Viljandimaa, VIII — Tartumaa, IX — Valgamaa ja X — Võrumaa.

A	Aruküla III 105; X 73 Arumäe VI 7 Aruniidu VI 20 Arupera VII 69 Aru-Seidla II 29 Arusilla VIII 126 Atla III 76, 80 Audla V 2 Aukamäe VII 42 Auli IV 43 Avanduse I 40 Avaste IV 12 Avisoo X 65	G	Gorodenka I 115
Aabla III 120, 121 Aakaru VIII 73 Aakre VIII 98 Aarla-Kabala I 60 Adila III 42, 43 Adriku I 23 Aela III 85 Agali VIII 128 Ahelo X 75 Ahijärve X 45 Ahisilla III 91 Ahja VIII 84 Aidu VII 79 Aki VIII 52 Alajõe I 122 Alasoo VIII 36 Allasaare X 19 Alliku II 56, 70 Allikukivi VI 72 Alliku-Roosna II 20 Allipa II 78 Allsaare X 21 Alu III 63 Alva VI 66 Amaru III 106 Andja I 17 Andressaare II 57 Angerja III 69 Annikvere VII 88 Aptekrimäe VIII 115 Apuparra II 1 Aravere IV 10 Armiko I 12 Arromäe VIII 82 Aru VIII 15, 43	E	H	Haabsaare X 66 Haava X 85 Haeska V 1 Hageri III 40 Hagudi III 74 Haimre IV 32 Hallkivi II 24 Hanija X 88 Hara III 122 Harku III 5 Hellekunu X 83 Helme IX 4, 38 Hiikolga II 53 Hiimäe VI 24 Hiiesoo I 68 Hindaste III 133 Hinu X 87 Hirla I 38 Hoobi IX 15 Hundi VII 81; VIII 27 Hurmi X 46 Husari X 31 Härgla III 71
	E	I	Iduste VIII 76 Idva II 63 Ignase VIII 77 Iisaku I 89 Illassaare II 69 Illaste IV 14 Ilvese VI 47

Imatu I 91
Imsi III 62
Imukvere VIII 11
Issaku VIII 91

J

Jaama I 116; X 4
Jaanimõisa VIII 129; X 2
Jaanuste IX 20
Jahusoo IX 9
Jaki IX 31
Jalametsa VII 6
Jamsu VII 33
Joa III 1
Joala II 88
Joaveski I 4
Joonsaare VI 94
Joosu X 29
Juhkruõne VII 53
Juksi IX 28
Juuriku X 39
Juuru III 77
Jõekalda I 113
Jõesuu VIII 125
Jõmmsuu VIII 127
Jõuga I 77
Jõõpre VI 15
Jägala III 110
Jäinasoo V 3
Jälevere VII 91
Jämejala VII 93
Järlepa III 71
Järve, VI 3, 19; VIII 35;
IX 16; X 72
Järvemetsa VI 90
Järvepeeks IV 7
Järvesoo I 55; V 18
Järvise V 8
Jürijõe VII 98

K

Kaabe VII 23
Kaagjärve IX 32
Kaanjärve III 91
Kaarakõrre VIII 39
Kaarepere VIII 13
Kaarlimõisa X 41
Kaaruka II 21

Kaasiksaare I 95; II 81
Kaavere VII 35
Kabala-Aarla I 60
Kabina VIII 49
Kadaja X 8
Kadassoo I 117
Kahala III 125
Kahvena VI 52
Kaisma VI 18
Kaiu VIII 118
Kaju VIII 34
Kakerdaja II 23
Kakerdi II 23
Kaldsepa IX 1
Kalina I 72
Kallavere III 16
Kallisaare VII 40
Kalsa X 1
Kamalipera VI 59
Kamariku II 88
Kamause IX 39
Kammeri VIII 75
Kammisaare VI 67
Kangla III 99
Kangru VI 58
Kangrusaare VII 92
Kangru-Umboja III 20
Kannavõhma I 26
Kaprani IX 40
Karaski X 48
Kareda V 2
Karemetsa II 44
Karijärve VIII 66
Karitsa I 25
Karjaküla III 27
Karjaraba VIII 25
Karjatse III 119
Karksi VII 74; IX 24
Karkuse II 6
Karula VII 37; IX 34
Karunõmme VIII 14
Karusoo V 16
Karussaare VIII 122
Kase I 103; VI 13
Kasesoo V 6
Kaskemäe III 61
Kassivere VIII 18

Kastna VI 24
Kasvandu III 82
Katku I 40
Kaubi VII 36
Kaugemäe III 111
Kaugjärve X 67
Kauksi X 3
Kauni VI 55; VII 102
Kauru VII 20
Kautla II 84
Kautsisoos IX 12
Kavastu VIII 39
Keava III 60
Keeni IX 17
Keerijärve VIII 65
Keldri VIII 19
Kenni VI 22
Keri II 52
Kerreti X 62
Kesknõmme III 153
Keskranna V 19
Kestla-Rannu I 61
Kesu IV 15
Kibsu VII 55
Kidise IV 19
Kihlepa VI 1
Kihme II 27
Kihmla III 112
Kiideva IV 42
Kiigevere VII 5
Kiigumõisa II 28
Kiikla I 70
Kiimsoo III 26
Kiisa I 28
Kiiu III 116
Kiiu-Aabla III 120
Kikepera VI 35; VII 58
Kikka II 89
Kiku I 10
Kildu VII 50
Killäri IX 8
Kiltsi I 37
Kindapalu X 44
Kinsusaadu VI 79
Kirbu I 53; VIII 1
Kirbusoo VIII 48
Kirdalu III 15

Kiriksiilla VII 62
Kiriku VIII 31
Kirivalla III 68
Kirjapäa II 7
Kirmi VIII 93
Kiiuma X 42
Kivijärve III 113; VIII 10
Kiviloo III 97
Kivimäe III 148
Kivinõmme I 106
Kivioja VI 77
Kivisilla III 140
Klaasivabriku VI 26
Klaukse III 143
Kliima III 49; X 23
Klooga III 24, 26
Kodasema III 7
Koemetsa X 74
Koerasaare II 31
Koha VI 31
Kohvi VII 66
Koigi III 75; V 2
Kokavälja VIII 16
Kolga IV 1
Kolga-Aabla III 121
Kolgaküla III 166
Kolgassaare VII 8
Kolgi I 38
Kolgu II 11
Kolodavitsa X 25
Kolu II 66
Kongi V 11
Konksilaane X 64
Konsu I 100
Koordimatsi VI 96
Koorküla IX 29
Korijärve IX 23
Kostivere III 108
Kotisoo VI 92
Kotkapesa VI 44
Kotku II 83
Kotsama VII 99
Krimmi III 43, 46
Kripsi VIII 85
Krivasoo I 99
Krüüdneri VIII 107
Kuiksilla IX 21

Kuivassaare III 130
Kuivoja III 162
Kuke IV 23
Kukevere II 14
Kulina-Puka I 34
Kullamäe I 102; X 15
Kunda-Aru I 18
Kungjärve IX 22; X 65
Kupu III 118
Küremaa VIII 12
Kuresoo I 57; VII 47
Kuressaare VII 94
Kurgsoo X 60
Kurisoo II 16
Kurista VIII 26
Kuristiku I 59
Kurnuvere VII 84
Kurtna I 123
Kuuetoobi II 18
Kuusalu III 118
Kuuse III 144
Kuutsi IX 10
Kõima VI 15
Kõivasaare X 20
Kõlaja V 4
Kõldu I 9
Kõnniniidu VIII 121
Kõnnu VII 26
Kõpsta II 49
Kõpu VII 101
Kõrbküla VIII 80
Kõrboja VI 52
Kõrbse I 10
Kõrgemäe III 86; VI 97;
IX 5
Kõrgepalu X 77
Kõrgraba III 47
Kõrgsoo I 98
Kõrsa VI 37
Kõrtsi I 82
Kõrve I 46; VII 36
Kõrveküla II 13
Kõrvetaguse IV 33
Kõrvi VI 75
Kõta X 96
Kõvera X 22

Kõvertamme IV 22
Käike IV 47
Käntu IV 25
Käravete II 18, 86
Kärbo I 71
Kärevere II 73; VII 25
Kärja I 49
Kärje VI 19
Kärksi VII 87
Kärmu III 161
Kärsamaa IV 29
Käru VI 34
Kääni VIII 109
Kääpa X 32
Kõisi II 51
Külaaseme VIII 66
Külaotsa III 163
Külmallika III 117, 146
Küti VIII 29

L

Laane II 65, 77; VII 55;
VIII 64; X 11, 37
Laanemetsa IX 6
Lagesoo III 165; VI 63;
VII 78; IX 3, 27
Lahu II 48
Laianiidu VI 21
Laiasoo III 135
Laiksaare II 25
Laiküla IV 26
Laisari III 41
Laismaa VI 14
Laitse III 49
Laiuse VIII 8
Lange VIII 78
Lannu VII 77
Lapi VI 41
Larvi III 31
Lasijõe II 5
Lassimäe III 109
Lauga I 96
Laugasoo VI 65; VII 43
Laugesoo VIII 56
Lauka I 3; II 40; III 114;
IV 61, 70; VII 6
Laukasoo VIII 40

Lauke III 89
Laupa III 6
Lautsoja X 53
Lavaka I 103
Lavasoo VIII 38
Leebiku IX 25
Leelusaare VII 2
Leenisoo VI 81
Leevi X 7
Lehekatku VI 25
Lehtse II 9
Leidisoo IV 40
Leigri IV 5
Leinasoo VII 73
Leistu III 94
Lelle VI 25
Lemmuvere VIII 11
Leo VI 20
Leppneeme III 151
Leppoja VI 53
Leva III 68
Lihula IV 24
Liivaangu III 96
Liivamänniku IV 48
Limujärve III 157
Linajärve III 114; V 7
Lindi VI 3, 111
Lingumäe III 156
Linnapea II 85
Linnuraba II 55
Linnusoo IX 33
Linsusoo VIII 5
Lintsi II 67; III 37
Lipsu VI 68
Lodja VI 78
Lohjajärve III 162
Lohu III 72
Lojaraba IV 8
Lokuta II 64
Londiküla IX 36
Lonte IX 36
Loodna IV 29
Loosalu III 131
Lootvina VIII 81
Lubjaahju VII 41
Luhe I 42
Luhtamäe VI 71

Luige VII 13, 18, 82
Luigu IV 44
Luiste IV 29
Luke VIII 70
Lutsu VI 48
Lutu VI 62
Luunja VIII 51, 52
Luusaare I 54
Luusika I 51; VIII 4
Luuska X 24
Lõetsa V 15
Lõhmu II 29
Lõmmelu II 79
Lõnsi II 27
Lõuguma III 8
Läste II 10
Lääne VIII 7
Lükerdi X 86
Lümatu I 63
Lüsingu II 17
Lütisoo VIII 101
Lüüsi III 52

M

Maalema III 90
Maalinna VI 19
Maanuse VIII 100
Maardu III 12
Maasika VI 46
Maasiksaare VI 33
Madala X 18
Madise VIII 28
Maetsma VIII 2
Mahlamäe III 137
Mahtra III 79
Maidasaare II 34
Maidla III 40
Maima VI 15
Maimoja VI 106
Majamäe VIII 119
Maramaa VIII 47
Marana-Ranna VIII 49
Mardisaare II 36, 90
Marimetsa IV 27
Marisoo V 5
Marja V 2
Marjasaare VI 30

Marjasoo IV 9
Maruti IX 33
Matapera VII 60
Matsi III 76
Matusaare VII 4
Meelva X 2
Meenikonna X 95
Meerapalu VIII 89
Meleski VII 22
Mereneki VI 93
Messu VI 80
Metsaperede VI 98
Metsla II 42
Mike IV 37
Moor I 107
Mooste X 92
Muhu V 15
Mukre VI 23
Mullikasoo VII 67
Munalaskme III 32
Muraka I 109
Murakasoo I 19, 56
Muraste III 4
Murru VI 6; VII 52
Muru I 24; VII 52
Murulaane VIII 43
Mustaladva I 105
Mustjõe I 112
Mustjärve IV 35; X 81, 97
Mustraba VI 36
Muuga I 35; III 17
Mõhkjõe II 46
Mõigu III 18
Mõisaküla VII 90
Mõisika III 59
Mõksi VI 88
Mõrdamaa VI 33
Mõõraste VII 62
Mädajärve III 155
Mäe X 30
Mäcaluse VIII 21
Mäeküla II 71
Mäessa X 99
Männi III 65, 147
Männiku III 107
Mätliku VI 49
Möldripalu VIII 79

Möövli IV 6
Mündi II 40
Müüsleri II 53

N

Nabala III 65, 160
Naga III 136
Nahesaare II 4
Nahkru VII 95
Naikemäe III 89
Naisteraba III 7
Napsi VII 57
Nedremaa VI 12
Nehatu II 83
Nigula VI 82; VII 71
Niibisoo IV 41
Niinesaare VII 80
Nipernaadi III 131
Nirava III 67
Nissipõllu I 119
Noodi IX 14
Nugeri I 21
Nurme VI 15
Nursipalu X 62
Nuustaku VIII 95
Nõlva III 134; VI 22
Nõmme I 7; II 44, 72
Nõmmetsa VIII 30
Nõmmoja I 111
Nõo VIII 68, 102
Nõva III 132
Näegu VII 70
Nätsi VI 8

O

Oandu I 64
Oasoo III 13
Obrosmäe III 83
Ohakvere I 74
Ohekatku III 62
Ohepalu I 13
Ohtu III 28
Ohukatku VI 25
Ohukotsu III 56
Ohvandi I 1
Oidremaa IV 20

Oinasoo IX 35
Oissaare VI 105
Oja I 8
Ojapära III 128
Ojasaare VI 54
Ongassaare I 76
Ontika I 84
Oorna III 139
Orava X 17
Oresoo VI 39
Orgita IV 30
Oriku VIII 106
Orina II 22
Oru I 81
Otepää VIII 96, 108
Otsa VIII 39

P

Paadremaa IV 21
Paali X 49
Paasvere I 48
Paduvere VII 11
Paekna III 64
Paeküla IV 32
Paenasti VII 31
Pahkla III 70
Paide II 35
Paidra X 33
Pajutaguse III 150
Pakasjärve II 92
Paksuküla VII 25, 85
Pakumäe III 131
Pala VIII 103
Palasi III 61
Palgisaare VIII 24
Palo X 14
Pala I 45; VIII 44, 65; X 70
Papuraba VIII 19
Papisilla VI 110
Parasmäe III 106
Pardi VII 13
Parika VII 28
Parmu IX 14
Parmupalu X 68
Patiraba VI 74
Peebu VI 65
Peedla I 41

Peeri I 83
Pelisoo V 17
Peningi III 98
Pera X 47
Perajärve X 71
Permisküla I 114
Perusoo VIII 3
Pidapa II 80
Pihla IV 2
Piigaste X 56
Piira I 30
Piirikolga X 78
Piirisaare VIII 45
Piiroja VIII 86
Piiumetsa II 61
Pikaantsu IX 18
Pikalauka III 114
Pikamäe X 81
Pikasilla VII 60
Pikasoo VII 63
Pikavere III 95
Pikva III 100
Pilistvere VII 89
Pilka VIII 50
Pillapalu III 113
Pillimäe III 53
Pilliroo VI 29
Pindi X 34
Pingu VII 30
Pisisaare VII 15
Pitku IV 16
Podgriiva I 93
Pootsiku I 121
Porisaare VII 2
Pragi X 51
Prassi IV 9
Preedi II 45
Preeksa X 90
Priimetsa IX 41
Priisoo IX 23
Prossa-Visusi VIII 15
Pruunaraba II 5
Prääma II 35
Puhatu I 101
Puiatu II 32; VII 7
Puidu VIII 104
Puna II 59

Punabe V 12
 Punaku X 69
 Punamäe III 92
 Punasoo I 36
 Purdi II 36
 Purika VII 64
 Putla I 41
 Põhjaka II 39
 Põlgaste X 55
 Põlli III 55
 Põlliku III 84
 Põltsamaa VII 14
 Põrguraba VI 21
 Päinurme II 60
 Pärnasaare I 118
 Pärnika IX 7
 Pärsti VII 38
 Pärtle VI 56
 Pätsavere II 54
 Pätsiniidu II 16
 Pätsisoo VI 61
 Pääsküla III 23
 Pöide V 2
 Pööravere VI 102
 Pühajärve I 85; VIII 97
 Pühamäe III 129
 Pühaste VIII 110

R

Raamatu VI 58
 Raanitsa VIII 74
 Raasna VII 15
 Rabametsa VI 43
 Rabassaare VII 3
 Rabivere III 47
 Rae III 21
 Rahama III 48
 Rahivere VIII 33
 Raigu II 43
 Rainova X 98
 Raja X 27
 Rakste VI 84
 Rannasoo VII 70
 Rannu VI 28; VIII 60
 Rannu-Kestla I 61
 Rapla III 137

Rasina VIII 87
 Rassivere I 54
 Ratvajärve I 78
 Rava II 19; VIII 9, 72
 Rebase II 10
 Rebasaare II 38
 Reedu X 36
 Reeguldi VII 86
 Rehatse III 117
 Rehemetsa VI 86
 Reiu VI 40
 Retla II 74, 91; VII 3
 Ribasoo VI 99
 Ridaküla III 58
 Ridali X 54
 Rihtmetsa VIII 90
 Riisa VI 34
 Riisipere III 36
 Riisu III 20
 Riiumetsa X 82
 Riipalu VIII 90
 Risti I 69
 Ristsaare VIII 59
 Rogense IV 11; VI 17
 Ronisoo X 93
 Roosna-Alliku II 20
 Roosu VI 64
 Roovere II 62
 Ropka VIII 57, 117
 Rukka I 108
 Rumbi II 61
 Rummi X 59
 Rummu III 102
 Rutikvere VII 17
 Ruuna VI 83
 Ruunasaare I 65
 Ruusa X 9
 Rõika VI 85
 Rõngu VI 91; VIII 63
 Rõuge X 63
 Rämbla III 154
 Räsna II 85
 Rätla III 101
 Rääma VI 32
 Rüüklü VI 57
 Rüütli VI 108
 Rüttilisoo VI 51

S

Saabassaare III 149
 Saara-Munga I 35
 Saare VIII 123
 Saaretsi VII 76
 Saarnakõrve III 89
 Saburi VIII 37
 Saha III 14, 19
 Saia VI 37
 Saida III 152
 Saksjaagu VIII 111
 Saku III 9
 Sakusaare I 6
 Saluala VIII 94
 Salutaguse I 43; III 69
 Sammeli VII 82
 Sammelselja I 5
 Sangaste IX 19
 Sangla VIII 60
 Sapi VIII 61
 Sarapuu IX 20
 Sarve VI 50
 Saueaugu I 31
 Saunja III 103
 Sausaare I 47
 Sausti I 9; III 10
 Sautre VIII 62
 Savalduma II 12
 Savisaare X 50
 Seidla-Aru II 29
 Selgemäe III 87
 Selgraba III 44
 Seli III 73
 Selisoo I 79
 Selja I 15; III 38, 90
 Seljamäetaguse V 14
 Selli II 30, 50
 Sendri IV 39
 Setma III 45
 Sibulasoo VI 40
 Siima IV 36
 Siimu I 2; VI 5; X 57
 Sikasoo X 79
 Silde III 78
 Silla VIII 20
 Sillaotsa III 124
 Silmsi III 95

Simmisoo VI 60
Simuna I 40
Sindi VI 37
Sinijärve I 11
Sinika VI 51
Sinisoo VIII 94
Sipelga IV 38
Siplase V 10
Sirgala I 97
Sirgu VIII 51
Sirkjärve VIII 42
Sirtsu I 62; X 43
Siuge III 141
Sivi I 52
Smolnitsa I 104
Soe X 26
Soka VI 91
Sompä I 80
Soosaluse I 22
Sooaru II 76; VI 24
Soodla III 115
Sooküla X 84
Soometsa VI 45
Soonevahe II 42
Sooniste III 34
Soontaga IX 2
Soontagana VI 19
Soosaare II 41; VI 12, 89;
VII 12
Soosalu II 15
Sootaguse I 44
Soova VI 28
Soovilla VIII 67
Sortsi VIII 32
Suitsuküla VI 70
Sute VII 7
Suuga II 8
Suure-Jaani VII 24
Suure-Sausti III 25
Suure-Vanasilla I 4
Suurevälja IV 38
Suurisoo V 9
Suurjärve II 3
Suur-Kätki V 20
Suurküla VII 1
Suurpea III 123
Suurraba III 47

Suursoo III 121, 132; IV 40;
VIII 52; X 63
Suutsi X 91
Sõmerpalu X 62
Sõmeru II 33
Sõreste X 52
Sõtke IV 31
Sõõru VI 103
Sälliku I 90
Sämi-Kuristikku I 59
Särgla VII 27
Sääritsa VIII 120
Süvahavva X 16

T

Taabrisoo VIII 40
Taagepera IX 24, 42
Taarikõnnu VI 21
Taassoo VII 34
Taaveti III 145
Tabasalu III 3
Taevere VII 45
Tagasaare II 28
Tagasoo VII 34
Taga-Vööbu II 34
Tagavälja III 126
Talsisoo VI 4
Taltsi IV 18
Tambälse X 76
Tammeniidu VI 109
Tammiku III 66; VI 107
Tammissaare VII 53; VIII 3
Tammistu VIII 40, 53
Tapiku VII 21
Tapiste III 29
Tarakuse I 73
Tartussaare II 26
Tatra VIII 73
Tellisaare VI 30
Telliskivi I 94
Teringi VII 75
Tihase VIII 92
Tihu IV 3
Tika X 89
Tikasilla VI 27
Tiku IV 46
Tilga IX 11

Timo X 28
Tinnikuru VII 68
Tolkuse VI 46
Toolamaa X 2
Tori II 75; VI 104
Torma VIII 116
Tsirgupalu X 35
Tudulinna I 92
Tuhu IV 20
Tuialune IV 41
Tulisilla II 81
Tumala V 2
Turbaneeme III 159
Turvakuuri VII 100
Tuula III 50
Tuule IX 19
Tuurapera X 5
Tuuraste VI 2
Tuuri IX 37
Tõdu X 40
Tõhela VI 9
Tõibra VII 57
Tõikvere VIII 6
Tõivere VII 16
Tõlla VI 69
Tõlva IV 28
Tõnumaa IV 13; VI 73
Tõnumeeste II 87
Tõrasoo III 57
Tõrgasoo VI 85
Tõrusoo VII 78
Tõrva IX 4
Tõrvaangu VII 97
Tõrvandu X 80
Tõrvasoo VIII 41
Tähtvere VIII 124
Tärivere I 88
Tässi VII 32
Tõrri VII 12
Türgi III 104

U

Udewa II 58
Udriku VIII 17
Udujärve I 29
Uduküla VII 19
Uhti VIII 69

Uibujärve X 10
Uljaste I 58
Urbjärve II 45
Umblia II 2
Umboja III 20
Umbusi VIII 28
Uniküla IX 13
Unipiha VIII 71
Urita VI 11
Ussimäe I 30
Ussiraba VI 100
Ussisoo VIII 75
Unemaa I 87
Uue-Suislepa VII 64
Uue-Võidu VII 37
Uula VIII 105
Uuspiisa X 61

V

Vaabina X 58
Vaarika IV 4
Vaeküla I 28
Vaharu III 11
Vahastu III 127
Vahekaasiku IV 49
Vahelaane VIII 58
Vaibla VII 22
Vaida III 158
Vaike IV 45
Vaimastvere VIII 23
Vaino III 137
Vaiste IV 17
Vaki VII 44
Valdeki III 22
Valge VI 42
Valgejärve IX 30
Valgeraba III 37; VII 48
Valgesoo I 32; VIII 83
Vanakaie II 79
Vanamõisa III 93; VIII 84
Vana-Otepää VIII 95
Vanavälja VII 72
Vao II 58
Vaopere III 81

Vardi III 54; VII 61
Vardja II 46
Varese III 36
Varesevälja V 13
Varesmetsa I 120
Varnja VIII 112
Varrisaare VII 7
Varudi I 20
Vasalemma III 33
Vasavere I 81
Vassivere I 50
Vastemõisa VII 51
Vasula VIII 46
Vedelsoo VI 59
Veelikse VI 64
Veltsi I 110
Venemurru VI 76
Venevere II 83
Vennisaare VII 56
Verevi VIII 55, 99
Veriora X 13
Vesisoo III 30
Vetiku I 27
Vibujärve II 29
Viimsi III 142
Viira VI 87; X 12
Viiriku III 88
Viisu II 37; III 51
Vilbu X 62
Vilgaste III 164
Viljandi VII 39
Vilka VIII 54
Villevere VII 96
Viraksaare II 35
Viraku VI 95
Virtsjärve IX 26
Virunurme I 66
Viruvere VII 10
Visaku VII 59
Visiska I 75
Vistra VII 5
Vitsjärve VII 9
Vodja II 38
Vohnja I 14
Voka I 86

Volti IX 16
Voore I 33
Voorepera I 67
Võerdla III 107
Võhma VII 46
Võiduküla VI 45
Võika X 6
Võivere I 39
Võlla VI 8
Võllasoo VI 38
Võrnsoo IX 11
Võrukivi X 94
Võrusoo X 38
Võstermäe II 68
Võõbu II 31
Väimela X 30
Välgita VII 29
Väljaotsa-Visusi VIII 116
Vääna III 2

Õ

Õhne VII 65
Õismäe III 138
Õisu VII 83
Õmmaraba IV 28
Õngu IV 3

Ä

Äiamäe II 70
Änge VI 16, 101
Ääsmäe III 39

Ö

Öördi VII 49
Öötla II 38

Ü

Üleküla VIII 88
Ülenurme VIII 114
Ülesoo VII 73; VIII 21
Üllaste IV 14

Характеристика торфяных болот ЭССР.

Сводка.

Значительная часть поверхности Эстонской ССР занята торфяными болотами. Развитию процессов заболачивания благоприятствуют климатические условия, равнинная поверхность, наличие межхолмных ложбин, ровных древних долин и низин. Местами мощность залегания торфа достигает 10 метров глубины. Однако до сих пор не установлены ни общая площадь торфяных болот, ни запасы торфа, так как большинство этих болот еще не обследовано. Обследованы лишь единичные болота, относительно которых имеются достоверные данные (поверхность, запасы торфа), как и указания способов наиболее целесообразного использования их.

Учитывая однако, что полное обследование болот республики потребует десятилетий, спрос же на торф неуклонно растёт, необходимо уже в настоящее время, до проведения специальных обследований, дать краткий обзор наших торфяных болот на основании имеющихся данных.

По относительной величине общей площади болот ЭССР стоит на одном из первых мест не только в Европе, но и во всём мире. Сравнительные данные о площади торфяных болот по странам, имеющим значительные торфяные ресурсы, приведены в таблице № 2 (стр. 23). Эти данные нельзя считать вполне достоверными, однако их вполне достаточно для того, чтобы получить сравнительную характеристику.

В литературе общая площадь торфяных болот Эстонии часто показывается большей по сравнению с данными нашей сводки. Чаще всего общая площадь торфяных болот Эстонии определяется в нашей, а также и заграничной литературе — в 7000 км². Это расхождение обусловлено, во-первых, изменением границ республики, а главным образом тем, что в нашей литературе к торфяным болотам обычно относились также болотистые минеральные почвы, т. е. все заболоченные земли.

В настоящей работе собраны данные о 935 торфяных болотах ЭССР. Их распределение по уездам приведено в таблице № 3. Здесь учтены лишь торфяные болота, мощность торфяного слоя которых (не менее 1,0 м без осушки) даёт основание учитывать их в целях возможности организации добычи торфа.

Без сомнения настоящий перечень не полон, так как о части торфяных болот не удалось собрать необходимых данных. Полагаем всё же, что в перечень включены все наиболее крупные торфяные болота, а не вошедшие в него не представляют собою величины, которая могла бы внести существенные изменения в общую картину.

Если взглянуть на карту расположения торфяных болот, то видно, что они разбросаны по всей республике, перемежаясь с полевыми и лесными угодьями. Такое расположение делает их доступными всем местным потребителям торфа, так как использование его не связано с большими затратами по перевозке.

Самым богатым в отношении торфяных болот является уезд Пярну, а самым бедным — Сааре, причём разница по количеству болот выражается отношением 7:1. Беден торфяными болотами и остров Хийумаа.

Наряду с более крупными торфяными болотами уезда Пярну сравнительно сильно заболоченные районы встречаются в восточной части уезда Виру, на территории между озером Пейпси и Финским заливом от реки Нарва до г. Раквере. Этот район пресечён возвышенностью Пандивере, но полоса болот простирается в юго-западном направлении через богатый болотами уезд Ярва вплоть до реки Касари.

Распределение торфяных болот по их величине приведено в таблице № 4 (стр. 25).

Из этой таблицы видно, что 70 наиболее крупных торфяных болот охватывают 58,7% всей площади торфяных болот республики. Эта группа болот заслуживает особого внимания с точки зрения возможности их промышленной эксплуатации, т. к. такие большие массивы допускают организацию на них крупных разработок с продолжительным сроком эксплуатации. Входящие в эту группу болота распределены по уездам следующим образом: Пярну — 14, Виру — 12, Ляяне — 10, Тарту — 9, Ярва — 8, Харью — 7, Вильянди — 6, Виру — 3 и Сааре — 1. Средний размер этих болот составляет 2740 га.

Самыми крупными торфяными болотами, с площадью свыше 4000 га каждое, являются:

			№-ра по пер. *)	Площадь в га
1. Иыпре	— уезд	Пярну	14 и 15	22300
2. Суурсоо	— уезды	Харью и Ляяне	X — 132 L — 40	13840
3. Куресоо	— уезд	Вильянди	47	9850
4. Вылла	— „	Пярну	8	8250
5. Мураксоо	— „	Виру	56	7200
6. Эндла	— „	Тарту	22	5200
7. Кикепера	— „	Пярну	35	4800
8. Ойдремаа	— „	Ляяне	20	4500
9. Ыэрди	— „	Вильянди	49	4400
10. Ору	— „	Виру	81	4127

Следующие группы болот с площадью в 500—1000 га и 100—500 га занимают только 36% общей площади торфяных болот, хотя общее количество этих болот достигает 380. Болота этих двух групп заслуживают внимания с точки зрения возможности организации на них небольших разработок местного значения. Самой многочисленной является последняя группа, куда входят болота размером ниже 100 га, которые занимают однако лишь 5,5% общей площади торфяных болот; средний размер их 36 га, что недостаточно для организации промышленных разработок, вследствие чего их следует рассматривать как местные базы для ручной добычи топливного и подстилочного торфа, а также для удобрения минеральных почв.

Торфяные болота расположены в ложбинах и низинах; выше 100 м над уровнем моря мы не находим ни одного торфяного болота.

Во второй части настоящей работы, а именно в перечне болот, приведены данные о гидрографических условиях крупнейших торфяных болот, с указанием абсолютной высоты русла ближайшего стока воды, как и расстояния последнего от центра болота. Эти цифры дают предварительное представление об условиях осушки болот.

В экономике Эстонии торф нашёл наибольшее применение в виде топлива, а также в виде подстилочного материала в сельском хозяйстве.

*) Номер перечня торфяных болот.